
НАРОДНА
БИБЛИОТЕКА
СРБИЈЕ
БЕОГРАД

ГЛАСНИК

Народне библиотеке Србије

Година XXII, бр. 25, годишњак за 2023. годину

Београд, 2023

Гласник Народне библиотеке Србије
Година XXII, бр. 25, годишњак за 2023. годину
УДК 02
ISSN 1450-8915

Издавач
Народна библиотека Србије, Београд, Скерлићева 1
E-mail: glasnik@nb.rs Web: www.nb.rs
Телефон: +381 11 245 1242

За издавача
др Владимир Пиштало

Главни и одговорни уредник
др Владимир Пиштало

Редакција
др Драгана Милуновић, уредник, Народна библиотека Србије
Небојша Ковачевић, Народна библиотека Србије
Тања Тасић, Народна библиотека Србије
мср Татјана Тимотијевић, Народна библиотека Србије
мр Јасмина Радић, секретар, Народна библиотека Србије

Рецензенти
Биљана Албахари, Народна библиотека Србије
Бранка Ристивојевић, Народна библиотека Србије
мср Биљана Калезић, Народна библиотека Србије
мр Иван Обрадовић, Народна библиотека Србије
Тамара Бутиган-Вучај, Народна библиотека Србије
Велибор Прелић, Народна библиотека Србије
Горана Стевановић, Народна библиотека Србије
мр Ивана Тодоровић, Народна библиотека Србије
др Добрила Бегенишић, Народна библиотека Србије
мср Немања Калезић, Народна библиотека Србије
Емина Чано-Томић, Народна библиотека Србије
Слађана Стојаковић, Народна библиотека Србије
др Наташа Дакић, Универзитетска библиотека „Светозар Марковић”
др Драгана Столић, Универзитетска библиотека „Светозар Марковић”
Весна Шуица, Универзитетска библиотека „Светозар Марковић”
мр Сања Станимировић, Библиотека града Београда
др Гордана Ђоковић, Филолошки факултет Универзитета у Београду
др Радован Пилиповић, Архив Српске православне цркве
др Дмитар Тасић, Институт за новију историју Србије
Снежана Петров, Државни архив Србије

Лектура и коректура
мср Јелена Витезовић

Дизајн
мр Оливера Батајић Сретеновић

Технички уредник
Милош Нинковић

Штампа
Ретро принт, Београд

Тираж
300

The Herald of the National Library of Serbia
Vol. XXII, no. 25, year 2023.
UDC 02
ISSN 1450-8915

Publisher
National Library of Serbia, Belgrade, Skerlićeva 1
E-mail: glasnik@nb.rs Web: www.nb.rs
Phone: +381 11 245 1242

For the Publisher
Vladimir Pištalo, PhD

Editor-in-Chief
Vladimir Pištalo, PhD

Editorial Board
Dragana Milunović, PhD, editor, National Library of Serbia
Nebojša Kovačević, National Library of Serbia
Tanja Tasić, National Library of Serbia
Tatjana Timotijević, MA, National Library of Serbia
Jasmina Radić, MA, secretary, National Library of Serbia

Reviewers
Biljana Albahari, National Library of Serbia
Branka Ristivojević, National Library of Serbia
Biljana Kalezić, MA, National Library of Serbia
Ivan Obradović, MA, National Library of Serbia
Tamara Butigan Vučaj, National Library of Serbia
Velibor Prelić, National Library of Serbia
Gorana Stevanović, National Library of Serbia
Ivana Todorović, MA, National Library of Serbia
Dobrila Begenišić, PhD, National Library of Serbia
Nemanja Kalezić, MA, National Library of Serbia
Emina Čano-Tomić, National Library of Serbia
Slađana Stojaković, National Library of Serbia
Nataša Dakić, PhD, University Library "Svetozar Marković"
Dragana Stolić, PhD, University Library "Svetozar Marković"
Vesna Šuica, University Library "Svetozar Marković"
Sanja Stanimirović, MA, Belgrade City Library
Gordana Đoković, PhD, Faculty of Philology, Belgrade
Radovan Pilipović, PhD, Archives of Serbian Orthodox Church
Dmitar Tasić, PhD, Institute for Recent History of Serbia
Snežana Petrov, State Archives of Serbia

Proofreading
Jelena Vitezović, MA

Design
Olivera Batajić Sretenović, MA

Technical editor
Miloš Ninković

Printed by
Retro print, Belgrade

No. of copies
300

НБС СЕ СЕЋА

Драгана Милуновић – НБС се сећа

Маша Милорадовић, Душан Никодијевић – Ко је ко у НБС од 1832. до 1944. године

Ана Савић – Једно читање Шафариковог инвентара

Драгана Милуновић, Тања Тасић – Народна библиотека Србије у штампи за време окупације 1941–1942: Попис чланака о Библиотеци из дневних листова *Ново време*, *Обнова* и *Наша борба* садржаних у албуму *Грађа за историју Народне библиотеке*

Тамара Бутиган Вучај – Дигитална збирка о Народној библиотеци Србије: Прилог култури сећања

Жељко Младићевић, Славица Јанаћковић – Конзерваторска лабораторија Народне библиотеке Србије – од оснивања до данас

Љиљана Башић – Развој читаоница Народне библиотеке Србије и пружање информационих услуга

Јасмина Трифунац – Признања додељена Народној библиотеци Србије

Биљана Албахари, Ирена Бузић – Стручна библиотекарска литература у издању Народне библиотеке Србије – избор

НБС СЕ СЕЋА

Драгана Милуновић
Народна библиотека Србије, Београд
dragana.milunovic@nb.rs

УДК: 027.54(497.11)

Као таложник миленијумских знања и искустава која се преносе с генерације на генерацију, библиотека већ на први поглед асоцира на колективну свест. Постоји структурална и витална, нипошто не случајна подударност између нашег психичког и културног наслеђа. Сећање, нарочито оно колективно, омогућава да дух врсте обликује будуће генерације, али и да дух врсте буде очуван као такав. Оно је извор надахнућа и креативности, људи мноштво стваралачких идеја дугују њему, оно врши селекцију онога што ће постати бесмртно.

Са своје стране, библиотеке су оне које идеје чине неуништивим. Оне су складишта исповести припадника многих генерација, а у тим исповестима се директно садржи и исказује и сећање. Зато сећање као појава заправо има онолико копија колико има припадника људске врсте који га преносе и може пропасти само заједно са њима.

Народна библиотека Србије је институција која по дефиницији чува: знање, информације, сећања, у најширем смислу речи. Све што су најзначајније цивилизацијске тековине, догађаји, мисли, ставови који су обележили токове историје, предмет су којим се она бави, било да је реч о томе да другима делимо грађу за истраживање или да чинимо део истраживачких процеса. Народна библиотека је и најстарија установа културе у Србији. Делећи судбину народа и државе, током бројних ратова и сама је била предмет сталних страдања. Први светски рат донео јој је прву велику несрећу: у бомбардовању је страдао део фонда, а такође је нестао велики број рукописа, књига и новина. Почетком Другог светског рата, у бомбардовању Београда, Библиотека је изгорела до темеља, када је изгубљен велики део фонда, као и каталози и инвентари. Обнова фонда почела је још за време рата, да би након њега била интензивирана. До данашњег дана, НБС је посвећена реституцији фонда, али и тежњи да сакупи и сачува за будуће генерације што значајнију, пробранију, али исто тако и целовитију грађу која осликава историјска раздобља и њихове укупне друштвене тенденције. Као и након Другог светског рата, када се њен фонд попуњавао поклонима грађана који су од својих кућа доносили и библиотеци поклањали приватну грађу, свесни да писано наслеђе снажно брани и чува идентитет нације, и ратови из каснијег периода на овим просторима, као и живот у позадини који је ратове пратио, страдања, немаштина, неправда, слом вредности, непролазне су теме у историји човечанства, а последице ових несрећа представљају део трајног колективног памћења. Независно од тога што је НБС највећа и водећа библиотека у земљи, која има обавезу да памти, такво памћење није само дужност, већ и подразумевано осећање.

Са друге стране, НБС памти и испод повесне површине. Памти „усмена предања" претходних генерација библиотекара и књижничара, занимљивости и анегдоте из њихове свакодневице, које се као интерне културне тековине институције преносе с генерације на генерацију, препричавају, улепшавају, дотерују, у чему се понекад и претерује, да прича буде интересантнија, а шала убедљивија. По својој природи, НБС спада у оне институције за које се запослени лично вежу, која својом енергијом привлачи и усисава, а својим неупитним значајем и трајањем и нас саме, који смо део ње, чини значајнијим него што бисмо били без идентификације са њеним идентитетом. Наиме, културно наслеђе сваке врсте, писано и усмено, званично или оно са маргина, настало је као резултат непрекидног протока људи и идеја, а ове „миграције" значајно су утицале и на свакодневни живот људи у Библиотеци. Тиме је остварен утицај и на обликовање свести појединца о сопственом идентитету и припадности установи. Тако се временом између НБС и њених запослених стварао један нарочит однос међусобне дубоке повезаности, која траје деценијама и која више није само генерацијска, већ и цивилизацијска тековина.

Идеја овог темата је да запослени са *својом* библиотеком, причајући приче о деловима историје, поделе и *своје* успомене. Причајући и бележећи приче из историјата свог посла у Библиотеци, они се трајно уписују у културну историју своје установе. Овај облик културног наслеђа, као форма на којој су одгајане генерације на овим просторима, представља близак и драг облик преношења сећања, а извесна непосредност као главна одлика причања прича додаје тим сећањима ноту личног и непроцењивог. На овај начин ствара се посебна веза између нас и нашег културног наслеђа, чији део директно и дословно, али и симболички постајемо.

Као паралелни ток послу на стварању овог специфичног темата, припремили смо и посебну тематску збирку на Дигиталној Народној библиотеци Србије, која, на свој начин и себи примереним техникама приказивања, такође прати ову прокопијевски „тајну" историју НБС. У њеном оквиру постављени су извештаји о раду Библиотеке, бројне фотографије, како са званичних дешавања тако и из приватних кућних албума које су колеге поделиле. Неке од њих су овом приликом и поклоњене Библиотеци. Један број фотографија приказан је и у овом тематy *Гласника*, које на посебан начин допуњавају текстове и доприносе дочаравању атмосфере и шарма старог времена. На њима су драги ликови колега којих се радо сећамо, а понегде су ове сликовне илустрације дате и компаративно, па неке од њих можемо пратити у различитим раздобљима. Дигитална колекција посвећена Библиотеци такође је описана кроз један од прилога тему.

Даље, у једном од радова темата описан је први попис фонда Јавне библиотеке у Крагујевцу, састављен 1866, а који је израдио Јанко Шафарик, библиотекар Народне библиотеке у Београду. Наиме, Шафарик је пописао дупликате из фонда Народне библиотеке у Београду, који су на његову иницијативу, а по одобрењу кнеза Михаила Обреновића, послати у Крагујевац, како би чинили почетни фонд за оснивање јавне библиотеке. У питању је раритетни примерак грађе у фонду Народне библиотеке „Вук Караџић" у Крагујевцу, који представља прворазредни извор за проучавање историје српског библиотекарства, али и ширег друштвеног контекста.

Народна библиотека Србије започела је и рад на пописивању свих запослених у Библиотеци од њеног оснивања до данас. У овом броју *Гласника* доносимо попис имена за период од 1832. до 1944. са пратећим основним подацима. Попис је настао на основу проучавања архивске грађе Народне библиотеке Србије.

Међу прилозима који дају историјски осврт на прошлост Библиотеке налази се и попис чланака из дневних новина *Ново време*, *Обнова* и *Наша борба* за период који обухвата прву ратну годину. Наиме, овај попис је занимљив како са становишта чињенице да бројни чланци осликавају настојања да се, одмах по уништењу, Библиотека обнови и њен рад поново покрене, тако и по једној занимљивости: седамдесетих година XX

века у Библиотеци је израђен нарочит, монументалан албум у коме су прикупљени прилози из окупационе штампе. Овај албум је изазвао велико интересовање запослених и овом приликом његов садржај, али и сам албум као артефакт, добили су значајан публицитет.

Током времена, као израз признања, захвалности, пријатељства и оданости, НБС је добила многобројно ордење, плакете, повеље од различитих носилаца друштвених улога и учесника у јавном и културном животу. Бавећи се сређивањем ове збирке, утврдили смо да их има готово две стотине, државних, црквених, манастирских, библиотечких, књижевних, међуинституционалних, домаћих и међународних. Овој теми такође је посвећена пажња у тематy за 2023, као и простор на Дигиталној НБС.

Из рада о почецима конзервације ће се сазнати да је Библиотека, током периода када је била смештена у кафани „Српска круна", упркос више него скромним и привременим ратним условима за рад, у подруму кафане имала конзерваторску лабораторију, у којој је, поред осталог, рађено и на грађи Манастира Дечани.

Биће речи и о раду са корисницима, теми која није тако често заступљена у стручној периодици, а овај рад ће нас вратити у време пре информатичких технологија и специјализованих корисничких сервиса.

Као допринос употпуњавању мозаика о Библиотеци, у тематy је своје место нашао и селективни преглед стручних издања Народне библиотеке Србије након Другог светског рата, кроз који се могу испратити тенденције у развоју библиотечко-информационе делатности периода који је обухваћен. Избор се састоји од 95 монографских публикација – приручника, упутстава, тезауруса, речника, стандарда и смерница. Овај рад осмишљен је тако да поред описа издања има и визуелну потпору, па је свака од публикација испраћена и сликом корице.

Поред овог специфичног темата, који ће, верујемо, привући пажњу стручне, али и шире јавности, *Гласник* доноси и прилоге у редовним рубрикама:

Рубрике ***Персона ігра̄та*** и ***Ја, чита̄лац*** у потпуности прате идеју носећег темата овог броја. У разговору са Слободанком Комненић, начелницом Одељења серијских публикација у пензији, ***Персона ігра̄та*** ће нас упознати са детаљима из историје гашења Југословенског библиографског института и (масовним) преласком запослених у Народну библиотеку Србије, њиховом асимилацијом у сродан а ипак, како ће се видети, тако другачији колектив.

Ја, чита̄лац у овом броју доноси нам два погледа на књигу, читање и библиотеку: академика Душана Ковачевића и Гојка Божовића, књижевног критичара, есејисте, песника и издавача. Оба текста доносе осврте на личне односе аутора према књизи, њихова сећања, погледе и стремљења, а сваки од њих написан је специфичним стилом и обојен духовитим прелазима, како смо и научили од њихових аутора.

Рубрика ***Мала изложба*** у једном од својих прилога такође прати линију главног темата. Наиме, у 2023. години, НБС обележава седамдесет година

од пресељења у зграду на Врачару. Поводом овог јубилеја, истраживало се и за потребе припреме изложбе којим је он обележен, па је тако из заборава изронило много материјала који такође евоцира сећања. Осврт на причу о томе је нашао своје место у овогодишњем *Гласнику*.

Још једна мала, али запажена изложба реализована у Библиотеци пролећа ове године била је и *На трaси сећања – приказ изложбе „Нови Београд! Ко ће још да живи на овом песку?"*. Осмишљена поводом 75 година од почетка изградње Новог Београда, изложба је покушала да оживи сећање на тај специфичан и изузетан период. Тематски панои су приказали сегменте овог времена, а изложба је имала и мултимедијални карактер. Филмски и фото-материјал обезбеђен је захваљујући сарадњи са бројним институцијама и организацијама, пре свега Радио-телевизијом Србије, Музејом Југославије и Филмским центром. Изложбу су пратила и прва 36 у целини дигитализована броја листа *Нови Београд*.

Рубрика ***Струка*** доноси представљање искуства Народне библиотеке Србије у раду на обради архивске грађе; активности на плану пружања стручне помоћи у уређивању библиотеке епископа Атанасија Јевтића, која се чува у Манастиру Тврдош; а биће описане и новине које доноси нови Закон о ауторском и сродним правима, који се очекује у скорој будућности.

Рубрика ***Издавачка трака*** у овом броју представља одлично дело *Књига* Амаранте Борсук, у издању Центра за промоцију науке; *Библиографију социолошког прегледа*, овогодишњу добитницу Награде „Стојан Новаковић" Библиотекарског друштва Србије; *Библиографију Јеврејског алманаха*, у издању Савеза јеврејских општина, као и *Библиографију издања Српске књижевне задруге*, капитално дело које је започео Дејан Вукићевић, а на његову молбу довршила Гордана Ђилас. Такође, избор корисних смерница за рад библиотека, који представља преводе Ифлиних докумената, од ове године излази у оквиру едиције Савремена библиотека Народне библиотеке Србије и приказан је у овом броју *Гласника*.

Као посебан прилог овом броју *Гласника* доносимо прилоге за персоналну библиографију радова др Дејана Вукићевића, библиотекара и писца, уредника *Гласника* Народне библиотеке Србије од 2016. до 2022. године.

Број затварамо сећањем на преминулу колегиницу Бранку Булатовић, начелницу Одељења серијских публикација, интелектуалца и врсног познаваоца српске и југословенске штампе.

Редакција вас позива да прелистате или прочитате *Гласник* и са нама поделите утиске поводом овог необичног броја, у чијој припреми смо истински уживали. Његова припрема била је ново искуство и за старе чланове редакције и за наше сталне ауторе и рецензенте јер је захтевала одмерен, али ипак искорак из уобичајених правила и поступака припреме текстова за стручни часопис. *Гласник* за 2023. годину је нешто личнији, нешто спонтанији и нешто необавезнији него обично – он је поглед у душу библиотеке.

КО ЈЕ КО У НБС ОД 1832. ДО 1944. ГОДИНЕ

Маша Милорадовић
Душан Никодијевић

Народна библиотека Србије, Београд
masa.miloradovic@nb.rs
dusan.nikodijevic@nb.rs

УДК: 027.54(497.11)(091)
027.54:005(497.11)"1932/1944"

Сажетак

Представљен је почетак рада на попису свих запослених у Народној библиотеци Србије од њеног оснивања до данас. Кориштена је доступна архивска грађа Народне библиотеке Србије, као и релевантна објављена архивска грађа и литература. Уз имена су додати и основни подаци, а дате су и референце где је то било могуће. Намера аутора је да наставе рад на свеобухватном попису запослених Народне библиотеке и тиме дају допринос свеобухватној историји како те институције тако и историји библиотечке струке у целини.

Кључне речи: Народна библиотека Србије, историја библиотеке, библиотекари

О Народној библиотеци Србије (у даљем тексту НБС) објављено је неколико монографија, бројни чланци у научним и стручним часописима. У традиционалним медијима и на друштвеним мрежама појављује се као тема сходно догађајима и јубилејима. Именом су помињани истакнути челници Библиотеке, а многи други забележени су тек узгред или у оквиру укупних бројева запослених. Уништењем Библиотеке 6. априла 1941. године, поред непроцењивог фонда, уништена је и њена архива, примарни извор из којег бисмо могли сазнати много више о људима који су чинили ову водећу културну институцију. Познато је да су извори за историју Библиотеке веома оскудни, нарочито за првих пола века њеног постојања.

У сусрет великом јубилеју, двестотој годишњици од оснивања, почели смо да прикупљамо податке о свим људима који су свој радни век или један његов део провели у НБС од њеног оснивања до данас. Свесни тога да је овај задатак веома обиман и дуготрајан, као и да је потребно проверити или установити изузетно велики број података, одлучили смо да овом приликом пажњу посветимо најранијем периоду, од помена првих личности које су учествовале у оснивању и формирању Библиотеке до октобра 1944, када је Београд ослобођен од немачке окупације и када су постављени темељи данашњој организацији наше институције.

Као извори коришћени су Календари са шематизмом Кнежевине, односно Краљевине Србије од 1856. до 1914, објављена архивска грађа о НБС у тротомној збирци коју је приредио Гаврило Ковијанић, Архивска грађа НБС за период од 1941. до 1944, посебно *Контролник особља 1941–1944*. и појединачни персонални досијеи. Као допуна података послужила је дигитализована *Картотека житеља града Београда – Фонд управе града Београда*.[1] Коришћене су и две монографије о историји Библиотеке, чији су се аутори ослањали на изворе из више архива и институција (Архив Србије, Архив Југославије, Архив САНУ и др). То су *Историја Народне библиотеке у Београду* Мираша Кићовића и *Кућа несагоривих речи* Дејана Ристића.

У складу са постављеним циљем за дати период, састављен је списак имена уз основне податке о функцији и времену које је упосленик провео у библиотеци. На основу ових података могуће је пратити динамику повећања броја запослених, а донекле и развој номенклатуре библиотечких послова и радних места. Уз свако име додате су и скраћенице које упућују на већ објављене податке, биографије, некрологе или монографије.[2]

---

1 Дигитални репозиторијум Историјског архива Београда, Управа града Београда — Картотека житеља Београда и Земуна, https://www.digitalni.arhiv-beograda.org/repozitorijum.html#kartoteka (преузето током 2022. и 2023. године).

2 Ове напомене не обухватају сву расположиву литературу. Тамо где је наведено да постоји одредница у *Српском биографском речнику* подразумева се да она упућује и на комплетну литературу и библиографију одређене личности.

Иако се од 2002. дан НБС слави сваког 28. фебруара, када се обележава дан када је књижар **Глигорије Возаровић** (1790–1848)[3] основао библиотеку у Београду, на дан апостола Онисима, 15/27. 2. 1832, у науци се још воде расправе о томе када је заправо основана Библиотека.[4] Библиотека се у извештајима помиње заједно са Штампаријом, односно Типографијом. Из њих се може сазнати да се, осим Возаровића, као особе које су се 1838. бавиле Библиотеком помињу **Димитрије Исаиловић** (1783–1853), **Адолф Берман** (1789–1863), **Филип Валтер** и **Цветко Рајовић** (1793–1873).[5] „Од 1838. до 1844. рад Библиотеке је замро и цео њен живот се састојао у ревносном настојању Министарства просвете да је повећа било појединачном куповином књига било читавих приватних библиотека".[6] Стање се мења тек априла 1844. када у Министарство просвете долази као чиновник **Милован Спасић** (1817–1908),[7] коме је дата дужност да уреди Библиотеку. О свом раду је поднео извештај 21. 2. / 5. 3. 1845. и тиме престаје његов рад, јер већ сутрадан одлази на дужност школског надзорника.[8]

Указом кнеза Александра Карађорђевића од 16/28. 2. 1853. је прихваћен предлог Попечитељства просвештенија (Министарства просвете), коме се стављају на располагање књиге, рукописи, монете и друге драгоцености, те се установљава звање библиотекара који ће управљати Библиотеком и Музејом Министарства.[9] За то место се јавио **Милан Миловук** (1825–1883),[10] али је одбијен, па се на исто место почетком децембра пријавио **Филип Николић**. Он је 16/28. 12. 1853. постављен за првог званичног библиотекара у Србији.

Списак се хронолошки завршава октобром 1944, када је Команди града Београда Народна библиотека упутила списак службеника Библиотеке у Београду са стањем на дан 27. 10. 1944. са именима 28 запослених.[11] Према овом списку, за Момира Вељковића, дотадашњег управника, назначе-

---

3 *Српски биографски речник 2*, В–Г (Нови Сад: Матица српска, 2006), 281–281 (у даљем тексту: СБР 2); Мираш Кићовић, *Историја Народне библиотеке у Београду* (Београд: Народна библиотека, 1960), 8–10 (у даљем тексту: Кићовић, *Историја*).

4 О томе опширније *в*: Дејан Ристић, *Кућа несагоривих речи: Народна библиотека Србије 1832–1941* (Београд: Византија, 2019), 23–36.

5 Кићовић, *Историја*, 17–25; *Адолф Берман*, СБР 1, 2004, 502–503; *Димитрије Исаиловић*, СБР 4, 192–193; *Цветко Рајовић*, Народна Енциклопедија СХС III, 1928, 660.

6 Кићовић, *Историја*, 27.

7 М. Подољски, „Др. Милован Спасић и његов рад у Народној библиотеци", *Мисао*, (јануар–март 1930); Гордана Гарић Петровић, „Аутобиографија др Милована Спасића", *Мешовита грађа*, 2018: 39, 101–139.

8 Кићовић, *Историја*, 29–35; Ристић, *Кућа*, 37–38.

9 *Архивска грађа о Народној библиотеци у Београду. 1821–1944. Том 1*, прир. Гаврило Ковијанић (Београд: Народна библиотека Србије, 1990), 248–250; Кићовић, *Историја*, 41–42.

10 СБР 6, 2014, 578.

11 *Архивска грађа о Народној библиотеци у Београду. 1821—1944. Том 3*, прир. Гаврило Ковијанић (Београд: Народна библиотека Србије, 1992), 707.

но је да се не налази у Београду; за руковаоца Бранка Д. Милаковића да је у заробљеништву; да се хонорарни службеник Тиосав М. Јакшић не налази у Београду, а да је служитељ Божидар Ћурчић у јединицама НОВЈ.

Постоји обиље података који нису нашли своје место у званичним и доступним архивским документима, а који могу да открију непознате или недовољно познате детаље о људима који су били део НБС. Они се крију у мемоарској грађи, новинским чланцима и бројним другим сличним изворима. Такав је, на пример, случај **Маге Магазиновић** (1882–1968), која је неколико месеци 1905. године радила у Библиотеци и о томе писала у својој аутобиографији.[12] Тиме је била прва (и према досадашњим сазнањима једина) жена која је радила у Библиотеци пре Првог светског рата, а што још увек није довољно позната чињеница. После Другог светског рата број жена запослених у Библиотеци, а и у библиотечкој струци уопште, нагло расте[13]. У Архиви НБС открива се и податак да је дужност управника једно краће време током бурне јесени 1944. вршила Ксенија Атанасијевић.[14]

И док су истакнутим библиотекарима заслужено посвећени чланци и монографије, састављане њихове библиографије, организоване изложбе и споменице, именима Стојана Новаковића и Јанка Шафарика називане престижне награде за библиотечку делатност (постојала је и награда Фонда Људмиле Михаиловић, установљена 1980. године),[15] нека друга имена запослених сачувана су тек у понеком документу у Архиви Библиотеке. Спискови и решења о ангажовању студената-волонтера крију имена потоњих истакнутих појединаца – интелектуалаца, професора гимназија и универзитета, књижевника попут чувеног књижевног критичара, уредника и есејисте Живорада Жике Стојковића или слависте и професора пољске књижевности Стојана Суботина. У Архиви НБС сачуване су молбе које Библиотека упућује Министарству просвете у настојању да их спасе од принудног рада.[16]

Иза штурих административних података о професору књижевности Милошу Савковићу, који је у премештајима два пута био распоређен у Библиотеку, крије се у вихору рата трагично окончан живот овог омиљеног

12 Maga Magazinović, *Moj život*, prir. Jelena Šantić (Beograd: Clio, 2000).

13 Више о томе *в*: Г. Стокић Симончић, Анђела Стошић, „Библиотекарке – чланице Удружења универзитетски образованих жена (1927–1941)", *Женски покрет (1920–1938): зборник радова*, ур. Ј. Милинковић, Ж. Свирчев (Београд: Институт за књижевност и уметност, 2021), 369–384.

14 Упркос томе што су библиотечки стручњаци последњих деценија претежно жене, на месту вршиоца дужности управника НБС тек ће од 2013. до 2015. бити опет жена – Светлана Јанчић.

15 *Народна библиотека Србије: споменица 1832–1982*. (Београд: Народна библиотека Србије, 1985), XVIII.

16 *В*. нпр. АНБС 16–975, 22. 3. 1943: „Суботин је неопходан Народној библиотеци. Његово је здравље такво да неће издржати велике физичке напоре. Ако би Министарство успело да га ослободи, Библиотеци би вратило одушевљеног и вредног радника, а српском народу и земљи сачувало би од пропасти једног честитог и даровитог младића, избеглицу, који је у Србији потражио спаса".

професора Друге мушке гимназије. Његов колега из студентских дана, који се у времену рата нашао на супротној страни и био управник Библиотеке у време окупације, Момир Вељковић, погубљен је 1944. „због сарадње са окупатором". Међу многим животним причама откривена је и повест о нагло прекинутом животном путу студента, сина руског емигранта, Андреја Јефимовског, који је погинуо не стигавши да се придружи партизанским јединицама 1944. на Јастрепцу.[17]

Ово су подаци за биографије тек неколико од укупно 152 имена, колико садржи списак запослених у Библиотеци. Имена су разврстана у четири групе, према хронолошком критеријуму, а у оквиру ових група према хијерархији.

Када буду обухваћена сва имена запослених, за период од 200 година, добиће се грађа за даља лексикографска, историографска и друга истраживања, као и за најразличитије анализе броја и структуре запослених Народне библиотеке Србије.

Од првог „контрактуалног" библиотекара до првог Закона о Народној библиотеци (1853–1870)

Филип Николић (Бачки Брестовац, 1830 – Санкт Петербург, 1867), контрактуални библиотекар Попечитељства просвештенија од 16. 12. 1853. до 20. 1. 1856.

Ш 1856; МК; СБР 7, стр. 485.

Ђура Даничић / Ђорђе Поповић (Нови Сад, 1825 – Загреб, 1882), контрактуални библиотекар од 16. 5. 1856, а од 1. 12. 1858. дејствителни библиотекар Попечитељства просвештенија до 2. 12. 1859.

Ш 1857–1859; МК; СБР 3, стр. 112–116.

Миливој Пајзовић, библиотекар од 26. 11. 1859. до 3. 2. 1860. У шематизмима се касније наводи као члан Касационог суда.

Ш 1860; МК

Коста Црногорац, привремени библиотекар од 10. 2. 1860. до 13. 5. 1861.

Ш 1861.

Јанко Шафарик (Кишкереш, 1814 – Београд 1876), у периоду од 1861. до 1869. је библиотекар Управе просвете, потом Министерства просвете и црквени дела.

Ш 1862–1869; МК; А. Гавриловић, *Знаменити Срби XIX века. Књ. 2*, Загреб 1903; М. Кићовић, „Први руководиоци Народне библиотеке у Београду: Филип Николић, Ђура Даничић, Јанко Шафарик", *Годишњак Музеја града Београда* 4 (1957): 261–294; В. Максимовић, „Јанко Шафарик", *Гласник НБС* 1 (1999): 41–45.

17 Јефимовског, кога путем новинских огласа траже мајка Ксенија и поочим Стеван Христић, помиње Слободан Селенић у роману *Очеви и оци*.

Љубомир Ненадовић (Бранковина, 1826 – Ваљево, 1895), у Библиотеци од 13. 5. 1861.

МК; СБР 7, стр. 263–264.

Тома Милетић, помоћни службеник 1862.

МК.

Михаил Розен (Михајло Ружић) (Херсон, 1838 – Беч, 1906), контрактуални помоћник библиотекара Министерства просвете и црквени дела у периоду 7. 12. 1864 – 5. 12. 1869.

Ш 1865–1869; Г. Ков. 1, стр. 520; НЕСХС 3, стр. 800–801.

У време док је библиотекар био Јанко Шафарик, 1863–1867, помиње се и један неименовани послужитељ.

МК.

ОД ПРВОГ ЗАКОНА О НАРОДНОЈ БИБЛИОТЕЦИ ДО КРАЈА ПРВОГ СВЕТСКОГ РАТА (1870–1918)

Стојан Новаковић (Шабац, 1842 – Ниш, 1915), библиотекар и чувар Народног музеја од 27. 11. 1869. до 2. 4. 1873. и од 31. 10. 1873. до 25. 11. 1874.

Ш за 1870–1874; МК; СБР 7, стр. 553–557.

Јован Бошковић (Нови Сад, 1834 – Београд, 1893), контракутални библиотекар од 9. 2. 1869, библиотекар од 16. 11. 1870. до 1. 2. 1876.

Ш 1876–1880; МК; СБР 1, стр. 738–739.

Нићифор Дучић (Луг код Требиња, 1832 – Београд, 1900), библиотекар Народне библиотеке и чувар Народног музеја од 10. 10. 1880. до 15. 5. 1886. (од 1882. чувар Музеја постаје Михаило Валтровић).

Ш 1881–1886; МК; СБР 3, стр. 466–467.

Милан Ђ. Милићевић (Рипањ, 1831 – Београд, 1908), библиотекар од 1. 11. 1886. до 22. 7. 1897.

Ш 1887–1897; МК; СБР 6, стр. 527–529.

Драгиша Станојевић (Београд, 1844 – Ниш, 1918), библиотекар од 22. 7. 1897. до 26. 9. 1900.

С. Мирчов, „Драгиша Станојевић као библиотекар Народне библиотеке у Београду", *Гласник Народне библиотеке Србије* (2004): 101–105.

Стојан Протић (Крушевац, 1857 – Београд, 1923), библиотекар од 26. 9. 1900. до 9. 4. 1901?

Ш 1901; МК; НЕСХС 3, 598–599; D. Mekenzi, *Stojan Protić, srpski novinar i državnik* (Beograd: Službeni glasnik, Politika, 2008).

Љубомир Јовановић (Котор, 1865 – Београд, 1928), библиотекар од 15. 12. 1900. до 11. 8. 1903?

Ш 1902–1903; МК; СБР 4, стр. 548–551.

Јован Томић (Нова Варош, 1869 – Београд, 1932), библиотекар од 1. 9. 1903. до 22. 9. 1927.

Ш 1904–1914; МК; С. Мирчов, *Јован Н. Томић: библиотекар и научник* (Београд: Народна библиотека Србије, 2007).

Јосиф Мајзнер (Сушница, Чешка, 1828 – Београд, 1894), помоћник библиотекара, контрактуални помоћник библиотекара од 9. 2. 1869. до 2. 4. 1894.

Ш 1870–1874; 1879–1895; МК; СБР 5, стр. 742–743.

Ђорђе Поповић Даничар (Буковци, Срем, 1832 – Београд, 1914), помоћник библиотекара од 2. 4. 1894. до 22. 12. 1901.

Ш 1896–1901; МК; НЕСХС, т. 3, стр. 487; С. Војиновић, „Ђорђе Поповић Даничар", *Књижевна топографија Панчева* (2001), 61–65.

Милован Глишић (Градац, 1847 – Дубровник, 1908), помоћник библиотекарев 22. 12. 1901. до смрти 1908, разболео се средином 1907; замењивао библиотекара од 13. 4. до 31. 12. 1901.

Ш 1902–1908; МК; СБР 2, стр. 709–710.

Михаило Р. Поповић, помоћник библиотекарев од 24. 8. 1908. до 23. 12. 1920. или 8. 2. 1921?

Ш 1909–1914; МК.

Милош Л. Зечевић (Липовац код Тополе, 1880 – Пенсилванија, 1955), помоћник библиотекарев од 20. 5. 1914. до 27. 3. 1920. и управник од 20. 9. 1927. до 10. 2. 1935.

Ш 1914; МК; СБР 3, стр. 879–880.

Анастас Мајзнер (Тулча, Бугарска, 1863 – Београд, 1930), приправник од 1891–1902; руковалац од 1903. до 21. 8. 1925.

Ш 1891–1914; МК; СБР 5, стр. 741–742.

Добросав М. Ружић (Чачак, 1854 – Крушевац, 1918), додељен на рад у Библиотеци током 1900–1903.

Ш 1903; МК; С. Радовић, *Краљев библиотекар* (Чачак: Градска библиотека „Владислав Петковић Дис", 2014).

Драгутин Костић (Београд, 1873 – Београд, 1945), додељен на рад до 1900, приправник до 1901.

МК; СБР 4, стр. 268–269.

Д. Стојановић, додељен на рад до 1902.

МК.

К. Морић, додељен на рад до 1902.

МК.

Владан Јовановић (Сарајево, 1876 – Београд, 1948), додељен на рад 1902–1903.

Ш 1903; МК; https://www.snp.org.rs/enciklopedija/?p=5307

Васа Н. Петровић, професор, додељен на рад 1903–1904.
Ш 1905; МК.

Данило С. Јовић, руковалац.
Ш 1906–1914; МК.

Јован М. Трифуновић, писар II класе од 19. 3. 1905. до 1908.
Ш 1906–1908; МК.

Велимир Ј. Рајић (? – Београд, 1942), писар II класе у Библиотеци 1909–1915.
Ш 1909–1914; МК; КЖБ.

Никола Т. Петровић, практикант од 9. 2. 1913. до 15. 7. 1914; руковалац 1919.
МК.

Васа Руварац (Вуковар, 1859 – Београд, 1942), додељен на рад 190?; премештен 1920. За време Другог светског рата волонтирао као библиотекар у пензији од 20. 10. 1941. до 28. 11. 1942.
МК; АНБС 14–781; J. Roglić, „Dr Vaso Ruvarac", *Hrvatski geografski glasnik* 11–12 (1949): 219–248. (https://hrcak.srce.hr/file/85629)

Сретен Ковачевић, служитељ 1871, 1888.
МК.

Сима Шипчић, служитељ
МК.
Према Шематизму за 1875. годину, место библиотекара и чувара Народног музеја било је празно. Помиње се и гардеробер (1902), али се не наводи име.
МК.

ОД КРАЈА ПРВОГ ДО ПОЧЕТКА ДРУГОГ СВЕТСКОГ РАТА (1918–1941)

Драгослав Илић (Београд, 1889 – Београд, 1973), управник од 10. 2. 1935. до 2. 8. 1941. Када је смењен, предао је дужност 11. 8. и коначно је разрешен дужности 2. 11. 1941.
МК; СБР 4, стр. 134–135; АНБС 14–675.

Ђорђе Сп. Радојичић (Београд, 1905 – Београд, 1970), библиотекар од 10. 5. 1934; вршилац дужности управника од 3. 9. 1941. до 13. 10. 1943; упућен на рад у Универзитетску библиотеку 19. 3. 1943; разрешен 3. 11. 1943.
МК; Ј. Д. Митровић, „Ђорђе Сп. Радојчић", *Библиотекар* 22, 4 (1970): 323–325.

Војислав Илић Млађи (Ореовица код Жабара, 1877 – Београд, 1944), помоћник управника од 27. 8. 1920. до 1921.
МК; СБР 4, стр. 127–128.

Сима Пандуровић (Београд, 1883 – Београд, 1960), помоћник управника од 28. 4. 1922. до 14. 6. 1923.

МК; СБР 7, стр. 852–853.

Светозар Р. Матић (Зајечар, 1887 – Београд, 1975), помоћник управника од 13. 7. 1923. до 27. 8. 1941, в. д. управника од 11. 8. до 3. 9. 1941. Јануара 1945. премештен за професора Шесте београдске гимназије.

МК; СБР 6, стр. 305–306; Б. Николић, „In memoriam: Светозар Матић", *Библиотекар* 27, 3–4 (1975): 435–436.

Иванка Пилетић (Грабовац, 1899 – Београд, 1962), у Библиотеци од 26. 12. 1927; библиотекар од 21. 10. 1932; пензионисана 10. 3. 1953.

МК; АНБС 670; О. Прокић, „In memoriam Пилетић Иванка, библиотекар", *Библиотекар* 15, 4 (1963): 336; АНБС 16–964.

Михаило Подољски (Харков, 1891 – ?), правник, руковалац-приправник / писар-приправник од 16. 2. 1926, отпуштен јуна 1942.

МК; АНБС 684; КЖБ; АНБС 23–1222.

Људмила Михаиловић (1900–1962), руковалац, писар од 1929; библиотекар од 1932. до 14. 2. 1953. када је отишла у пензију.[18]

МК; СБР 6, стр. 872–873; Љ. Којић, „Људмила Михаиловић прва жена библиотекар Народне библиотеке (1923–1953)", *Библиотекар* 14, 3 (1962): 214–219.

Вукосава Поповић Николић (1900–?), библиотекар од 1. 3. 1928. Премештена је из Библиотеке 29. 9. 1951.

МК.

Радмила Божовић (рођ. Чолаковић) (1901–1989), библиотекар од 28. 5. 1926. до одласка у пензију 30. 6. 1956. Од 1949. била је шеф Одељења новина и часописа.

МК; АНБС 741; АНБС 16–966.

Надежда Радојчић (рођ. Петровић) (1899–?), библиотекар од 16. 1. 1931. до одласка у пензију 22. 1. 1954. Библиотекар од 3. 5. 1933; пензионисана 10. 9. 1941; додељена на рад Универзитетској библиотеци 19. 5. 1943; разрешена дужности 21. 8. 1943; 5. 4. 1945. преузета у Библиотеку; пензионисана 22. 1. 1954. МК; АНБС 703; АНБС 594.

Софија Матић (рођ. Суботић), библиотекар приправник од 4. 10. 1924; библиотекар од 9. 6. 1929; радила до 30. 4. 1934.

МК; Г. Ков. 3, стр. 198.

Миодраг М. Пешић (Краљево, 1897 – Земун, 1979), руковалац; књижничар од 4. 4. 1928; од 14. 11. 1947. библиотекар; пензионисан 25. 3. 1953.[19]

---

18 Портрет Људмиле Михаиловић који је насликао Лазар Личеноски 1944. чува се у Уметничкој збирци НБС.

19 Карикатура у Графичкој збирци НБС (ГР 1701).

МК; АНБС 681; Д. Типсаревић, *Миодраī М. Пешић: 1897–1979* (Краљево: Народна библиотека „Стефан Првовенчани", 2002).

Драгојла Јаблан (Врање, 1898 – ?), приправник 1924.
МК; КЖБ.

Милен Николић (Крагујевац, 1901 – Београд, 1995), приправник 1924; руковалац од 3. 5. 1933; пензионисан 17. 1 1966, наставио рад као научни сарадник три месеца током 1969.
МК; АНБС 660; СБР 7, стр. 451.

Софија Стојановић (Смедеревска Паланка, 1898 – Београд, 1968), приправник од 1931; библиотекар 29. 4. 1933. Од 31. 10. 1941. додељена на рад у Универзитетску библиотеку, у којој је радила до пензије 1953.
МК; Н. Лазаревић, „In memoriam Софија А. Стојановић 1898–1968", *Библиотекар* 21, 1 (1969): 159–162; АНБС 15–913.

Душан Димитријевић, приправник 1924.
МК.

Видо Латковић (Цетиње, 1901 – Београд, 1965), приправник 1924.
МК; СБР 5, 557.

Александар Поповић, приправник; од 16. 4. 1926. руковалац.
МК; Г. Ков. 3, стр. 198.

Мирослав Грујичић, приправник од 10. 1. 1927.
МК.

Јелица Маринковић–Маричић, приправник; библиотекар од 10. 1. 1927. (1960. и даље запослена).
Г. Ков. 3, 325; МК.

Милан Кашанин (Бели Манастир, 1895 – Београд, 1981), приправник од 1. 3. 1928.
МК; СБР 4, стр. 915–917.

Божидар Поповић, приправник од 17. 03. 1928.
МК.

Јелица Живковић, приправник 19. 4. 1928, руковалац од 30. 11. 1933; премештена из Библиотеке 27. 4. 1950.
МК.

Бранко Милаковић (1900–?), приправник, руковалац од 3. 5. 1933; заробљен 11. 4. 1941. у Сарајеву и одведен у *Stalag IV B* у Немачкој; премештен из Библиотеке 7. 5. 1947.
МК; АНБС 639.

Драгица Лилер–Николић, приправник–дневничар од 4. 10. 1927. до 24. 10. 1930.
МК.

Илија М. Петровић, руковалац 1926.
Г. Ков. 3, 198.

Драгиња Николић, руковалац 1930.
Г. Ков. 3, 326.

Душан Мушицки, писар 1926.
Г. Ков. 3, 198.

Милош М. Милошевић, писар 1. класе 1923.
Г. Ков. 3, 151.

Фердо Козак, писар 1926.
Г. Ков. 3, 198.

Милица А. Костић, практикант 1923.
Г. Ков. 3, 151.

Катинка Цимбаљевић (рођ. Сретеновић) (Београд, 1906 – Београд, 1962), чиновник; руковалац; књижничар од 24. 6. 1935. После 1944. радила у Одељењу периодике.
МК; КЖБ; О. Прокић, „Катинка Цимбаљевић", *Библиотекар* 15, 1 (1963): 90.

Вера Томић, приправник од 9. 4. 1940; премештена 5. 8. 1948.
МК.

Миливој Босанац (Доњи Рајић код Новске, 1908 – Осијек, 1979), званични дневничар; приправник 31. 7. 1940; отпуштен из службе 15. 4. / 5. 5. 1942. Јавља се 10. 11. 1944. на дужност с обзиром на то да је био отпуштен у време немачке окупације.
МК; АНБС 583; АНБС 31–2510. http://enciklopedija.lzmk.hr/clanak.aspx?id=56718

Катица Теофановић (1903–?), званичник; канцеларијски референт од 1. 6. 1930. до 10. 6. 1953. када је пензионисана. Од 14. 11. 1947. административни манипулант.
МК; АНБС 723.

Александар Паришев (1875–1941?), дневничар 10. 3. 1928.
МК; КЖБ; АНБС 14–762; Г. Ков. 3, 460.

Олга Лапчевић, дневничар, дала оставку 21. 3. 1929.
МК.

Владимир Добрић, додељен на рад; враћен на редовну дужност 28. 3. 1929.
МК.

Јован А. Јовановић, послужитељ 1920.
Г. Ков. 3, 77.

Алекса Михаиловић, послужитељ 1920.
Г. Ков. 3, 77.

Милија Радојевић (Прилипац, 1893 – ?), служитељ од 26. 05. 1923; отказ 29. 05. 1926; поново ради од 21. 8. 1926. до 01. 05. 1942; преузет у Библиотеку 5. 4. 1945; даје отказ 6. 3. 1946. и одлази у родно место.[20]
МК; АНБС 696; АНБС 23–1010; КЖБ.

Божидар Ћурчић (1900–?), помоћни административни манипулант од 15. 1. 1926; помоћни службеник од 14. 11. 1947, помоћни канцеларијски референт од 25. 2. 1958, затим економ; пензионисан 1. 2. 1964.
МК; АНБС 730.

Божидар Ђуричић, служитељ
Г. Ков. 3, стр. 198.

Стеван Феринґер (1901–1943), служитељ од 19. 11. 1926; служитељ дневничар од 1. 4. 1927. до 1. 5. 1942. када је мобилисан у немачку војску. Погинуо је 1943. као припадник СС јединица.
МК; АНБС 732; АНБС 23; АНБС 27–1746.

Бошко Унчевић (Сански Мост, 1906 – ?), служитељ-дневничар од 28. 4. 1930; преузет у Библиотеку 5. 4. 1945; помоћни службеник од 14. 11. 1947; помоћни административни манипулант од 20. 8. 1948; библиотекарски руковалац од 26. 05. 1950; економ од 6. 6. 1952; помоћни канцеларијски референт–магационер 1958; шеф магацина 1962. Последњи пут се помиње 29. 12. 1963.
МК; АНБС 731; КЖБ.

Милорад Петровић (1892–?), служитељ-дневничар од 19. 5. 1926; 14. 7. 1927. уважена оставка на државну службу; поново постављен од 27. 6. 1934. до 24. 11. 1941, када је отпуштен.
МК; Г. Ков. 3, стр. 198, АНБС 675; АНБС 15–928.

Стеван М. Милићевић, служитељ у току Првог светског рата и после.
МК; Г. Ков. 3, стр. 151, 198.

ДРУГИ СВЕТСКИ РАТ И ОКУПАЦИЈА БЕОГРАДА (1941–1944)

Момир Вељковић (Рашка, 1899 – Београд, 1944), вршилац дужности управника од 13. 10. 1943, управник од 31. 12. 1943. до октобра 1944. У списку од 27. 10. 1944. наводи се да се не налази у Београду; ухапшен 3. 11. 1944. и стрељан.
МК; Г. Ков, 707; СБР 2, стр. 140.

Душан З. Милачић (Мердаре, 1892 – Београд, 1979), управник од 29. 11. 1944. до пензионисања октобра 1960.
МК; АНБС 31–2514; СБР 6, стр. 459–460; Олга Веселиновић, „Др Душан З. Милачић", *Библиотекар* 24, 5 (1971): 555–560.

20 У Графичкој збирци НБС сачувана је карикатура насловљена „Милија служитељ" (Гр 1702).

Јелена Белић, дневничар; постављена 5. 3. 1919; отпуштена 22. 7. 1941.
АНБС 14–645.

Слободан Ћосић, дневничар; помоћно особље од 16. 5. 1941; као студент агрономије додељен на рад 24. 6. 1942; премештај 1943; отказ добио 1944; био у Библиотеци и 1945.
МК; АНБС 14–591; А 27–1722.

Радмила А. Николић, дневничар; помоћни канцеларијски референт; примала плату од септембра 1943; враћена у Министарство просвете. Од 1944. и даље у Библиотеци.
МК; АНБС 28–1981.

Добрила М. Пауновић (Винковци, 1922 – ?), матуранткиња, волонтер од 21. 2. 1942; дневничар од 9. 4. 1943; радила хонорарно, а од 5. 4. 1945. преузета у Библиотеци; премештена из Библиотеке 24. 4. 1950.
МК; АНБС 669 (аутобиографија) АНБС 24–1477; АНБС 27–1795; Г. Ков, 707.

Адам Павловић, професор Прве мушке реалне гимназије, додељен на рад 25. 10. 1937, пензионисан 25. 12. 1942; разрешен 11. 2. 1943.
МК; АНБС 27–1651.

Боривоје Поповић, професор Друге мушке гимназије, додељен на рад 1939.
Г. Ков. 3, стр. 556.

Љубиша Тодоровић, професор, додељен на рад 15. 11. 1941.
МК.

Ксенија Атанасијевић (Београд, 1894 – Београд, 1981), професор Прве женске реалне гимназије, додељена на рад од 2. 1. 1942; 22. 5. 1943. премештена у Универзитетску библиотеку; разрешена 2. 6. 1943. У октобру 1944. обављала је послове управника Библиотеке; пензионисана 23. 7. 1946.
МК; АНБС 23–1003; АНБС 27–1743; Г. Ков 3, 707; СБР 1, стр. 297–298.

Милош Савковић (Грачац, 1899 – Гајеви код Орашца, 1943), као суплент Друге мушке гимназије у Београду одлуком Министарства просвете додељен је на рад Библиотеци 28. 12. 1928. на месец дана. Са положаја професора Реалне гимназије у Вршцу додељен је на рад Библиотеци без права на дневнице 31. 5. 1941, где је радио 37 дана. Отпуштен је из службе 2. 9. 1941.
МК; КЖБ; АНБС 14–604; АНБС 14–718; АНБС 726; Г. Ерор, *Књижевни критичар Милош Савковић у свом времену*, Београд, 2008; Н. Савин, „Милош Савковић и Народна библиотека: сећање старо тридесет година", *Библиотекар* 24, 6 (1971): 763–776.

Вера Милутиновић (1906–?), професор Гимназије у Чачку, додељена на рад у Библиотеци 31. 7. 1942; затим упућена у Трећу мушку гимназију и разрешена 9. 11. 1942.

МК; КЖБ; АНБС 24–1380/5.

Љубиша Марковић (1903–1944), професор Прве мушке реалне гимназије, додељен на рад 5. 11. 1941, умро 17. 5. 1944.

МК; АНБС 636; А 15–914; АНБС 31–2456.

Радомир Тодоровић, професор Друге мушке реалне гимназије у Новом Саду, додељен на рад 31. 5. 1941; пензионисан 21. 8. 1942.

МК; АНБС 14–605; АНБС 24–1411/4.

Бранко Гавела (Босански Петровац, 1914 – Београд, 1994), суплент гимназије у Пећи, додељен на рад од 21. 5. до 20. 12. 1942; додељен на рад Петој женској гимназији 16. 12. 1941; разрешен 1. 1. 1942.

МК; АНБС 23–996.

Петар Спасојевић, суплент Треће мушке гимназије, додељен на рад Библиотеци од 27. 3. до 23. 6. 1943, затим упућен на рад у Музеј кнеза Павла.

МК; АНБС 27–1766.

Петар Ђорђић (Тузла, 1904 – Београд, 1989), професор Богословског факултета, додељен на рад Библиотеци од 27. 6. до 31. 12. 1942; као научни сарадник од 11. 8. 1948. до 1954.

МК; АНБС 24–1352; АНБС 605; СБР 3, стр. 591–592.

Милош Ердељан (Дева, Румунија, 1907 – Београд, 1976), професор Богословског факултета, додељен на рад Библиотеци од 27. 6. до 31. 12. 1942.

МК; АНБС 24–1352; И. Томић, „Др Милош Ердељан – рад и дело", *Српска теологија у двадесетом веку*, књ. 7, (2010), 45–52.

Радомир Алексић (Анђелат код Андријевице, 1900 – Београд, 1978), професор Филозофског факултета, додељен на рад у Библиотеци од 27. 6. до 31. 12. 1942.

МК, СБР 1, стр. 117–118.

Владимир Питовић (Солун, 1908 – 1969), професор Карловачке богословије, волонтер од 21. 5. 1941; премештен из Библиотеке 17. 2. 1950. у Министарство за науку и културу, а потом у Универзитетску библиотеку „Светозар Марковић".

МК; Ј. Митровић, „Владимир Питовић", *Библиотекар* 21, 4 (1969): 590–593; КЖБ 5.

Ђорђе Живановић (Београд, 1908 – Београд, 1995), асистент Филозофског факултета, додељен на рад Библиотеци.

МК; СБР 3, стр. 745–746.

Загорка Михаиловић (1910 – ?), асистент Универзитета, додељена на рад од 27. 6 1941. до 7. 10. 1941, затим од 16. 2. 1943. Одселила се у Лондон 31. 8. 1945.

МК; КЖБ; АНБС 24–1478; АНБС 27–1701.

Светислав Божовић (1899–1990), асистент Универзитета, додељен на рад од 27. 6. до 10. 11. 1941.

МК; „Светислав Божовић – Ћаба", *Анали Правног факултета* 3 (1990): 397–400. https://anali.rs/xml/199–/1990c/1990–3c/Anali_1990–3c–20.pdf

Милорад Симић, асистент Универзитета, додељен на рад од 27. 6. до 10. 11. 1941.

МК.

Олга Остојић, чиновник од 11. 9. 1918, затим чиновник Министарства просвете; упућена на рад у Библиотеци до пензионисања децембра 1941.

МК; АНБС 14–731.

Ранко Петровић, чиновник приправник у Министарству просвете, додељен на рад Библиотеци 6. 9. 1941; 18. 9. 1941. разрешен и послат у Крагујевац.

МК; АНБС 14–732.

Арса Каменица, чиновник, 10. 10. 1941.

МК.

Карло Кочаровски, хонорарни службеник Министарства просвете; отпуштен 26. 7. 1941.

МК.

Чедомиљ Кушевић (Стара Пазова, 1899 – Рисан, 1983), картограф Сеизмолошког завода, додељен на рад у Библиотеци 13. 7. 1943. Израдио је увеличане фотографије старих повеља и рукописа које је у Хиландару снимио проф. Мошин.

МК; АНБС 1956; АНБС 31–2438. https://hbl.lzmk.hr/clanak.aspx?id=11584

Михаило Дамјановић, секретар Државне архиве, додељен на рад у Библиотеци од 12. 11. до 27. 12. 1942.

МК; АНБС 24–1564.

Милорад Спасојевић (Беране, 1908 – ?), чиновник Министарства просвете, додељен на рад у Библиотеку од 20. 10. 1943. до 15. 7. 1944, кад је враћен на своју редовну дужност у Министарство.

МК; КЖБ; АНБС 29–2196; АНБС 16–990.

Меланија Петровић, чиновник.

МК.

Милан Јовановић, чиновник, отпуштен 31. 10. 1941.

МК.

Иван / Јован Горенц, помоћно особље 10. 10. 1941; 27. 10. 1944. служитељ Феријалног савеза.
МК, Г. Ков 3, стр. 707.

Никола Михаиловић, помоћно особље 10. 10. 1941.
МК.

Обрад Павићевић–Дуњић (Суваја, 1910 – ?), служитељ Треће мушке гимназије, додељен на рад Библиотеци 11. 08. 1941. без права на дневнице.
МК; КЖБ.

Тихомир Максић (1908–?), служитељ-дневничар Треће женске гимназије, додељен на рад Библиотеци 11. 08. 1941. без права на дневнице.
МК; КЖБ; АНБС 14–705.

Милић Татић (1908–?), служитељ Гимназије краљице Марије, додељен на рад Библиотеци 11. 8. 1941. без права на дневнице.
МК; КЖБ; АНБС 14–707.

Христивоје Маринковић, служитељ дневничар Шесте мушке гимназије, додељен на рад Библиотеци без права на дневнице.
АНБС 794.

Александар Стојановић, дневничар, служитељ Четврте женске гимназије, додељен на рад од 8. 10. 1941. до 3. 3. 1943; поднео отказ 11. 3. 1943; у децембру 1942. ухапшен.
МК; АНБС 14–758; АНБС 16–961; АНБС 30–2264.

Стојан Бараћ, дневничар, служитељ Треће женске гимназије, додељен на рад Библиотеци од 18. 8. 1941. до 2. 11. 1941.
МК; АНБС 15–911.

Тиосав Јакшић, дневничар, студент, додељен на рад Библиотеци од 9. 6. 1942.
МК; АНБС 14–591/3.

Јелена Русовац (1914–1960), апсолвент филозофије, надничар Државне штампарије, упућена на рад у Библиотеци; књижничар од 1. 6. 1944. и даље.
МК; АНБС 707; М. Велимировић, „In memoriam Јелена Т. Русовац", *Библиотекар* 12, 3–4 (1960): 235; АНБС 31–2420.

Радомир Анђелић, студент, на раду за време окупације 21. 5. 1941–194?
МК; АНБС 14–591.

Милош Божић, студент, на раду за време окупације, од 26. 7. 1941.
МК; АНБС 14–660.

Драгутин Вукчевић, студент, на раду за време окупације од 1. 7. 1941.
МК; АНБС 14–634.

Данило Дабетић, студент, на раду за време окупације од 26. 5. 1941.
МК; АНБС 14–597.

Александар Ђурић, студент, на раду за време окупације од 16. 6. 1941.
МК; АНБС 14–621.

Илија Јанићијевић, студент, на раду за време окупације.
МК.

Милија Јанићијевић, студент, на раду за време окупације.
МК.

Милош Јанићијевић, студент, на раду за време окупације од 4. 6. 1941.
МК; АНБС 14–603.

Андреј Борисович Јефимовски (Акерман, 1920–1944), студент права, на раду за време окупације од 12. 12. 1941.
МК; АНБС 15–855; АНБС 24–1585; *Руски емигранти у Југославији – припадници покрета отпора током Другог светског рата*, прир. А. Тимофејев, Београд 2022.

Александар Јојић, студент, на раду за време окупације.
МК.

Михаило Јојић,[21] студент, на раду за време окупације.
МК, АНБС 14–591.

Милош Коцкар[22] (Осијек 1919–?), апсолвент права, на раду за време окупације од 15. 1. 1942; напушта посао због добијања сталног намештења у Привредној штедионици.
МК; КЖБ; АНБС 23–1009.

Слободан Мијовић (1921–?), студент, на раду за време окупације.
МК; КЖБ; АНБС 14–591.

Александар Миливојевић, студент, на раду за време окупације од 26. 5. 1941.
МК; АНБС 14–597.

Никола Николић, студент, на раду за време окупације од 26. 5. 1941.
МК; АНБС 14–597.

Мирослав Пилетић, студент, на раду за време окупације од 1. 11. 1941, волонтер.
МК; АНБС 15–923; АНБС 24–1585.

Слободан Ракочевић, студент, на раду за време окупације.
МК; АНБС 14–591.

---

21 Син Ристе Јојића (1886—1944), комесара за просвету: СБР 4, стр. 695—696.

22 Брат Вељка Коцкара, студента технике, цртача стрипова, стрељаног 1944. (*Политика*, 27. 11. 1944).

Војислав Симовић, студент, на раду за време окупације од 26. 5. 1941.
МК; АНБС 14–597; АНБС 23–1331.

Првослав Спајић, студент, на раду за време окупације.
МК; АНБС 14–591.

Драгојло Стевановић, студент, на раду за време окупације од 26. 5. 1941.
МК; АНБС 14–597.

Радомир Стојановић, студент, на раду за време окупације од 26. 5. 1941.
МК; АНБС 14–597.

Стојан Суботин (Јаково, 1921 – Београд, 1977), студент, на раду за време окупације од 13. 11. 1942.
МК; АНБС 24–1554; АНБС 16–975; *Анали Филолошког факултета* XIII (1979): 407–421. https://www.rastko.rs/rastko–pl/bibliografija/ssubotin–bibliografija_l.php

Радојка Перчиновић, матурант, на раду за време окупације.
МК.

Живорад Стојковић (Београд, 1922 – Београд, 1998), матурант Карловачке гимназије, на раду за време окупације од 23. 7. 1942; молба од 3. 8. 1943. да се Стојковић ослободи обавезне службе рада јер је преко потребан Библиотеци.
МК; АНБС 24–1358; АНБС 28–1979; Р. Поповић, *Живорад Жика Стојковић 1922-1998: споменица*, Београд 2003.

Радмило Милосављевић, додељен на рад Библиотеци од 26. 5. 1941. Уважена оставка на волонтерску службу 10. 7. 1942.
АНБС 14–597; АНБС 23–1342.

СКРАЋЕНИЦЕ

АНБС – Архива Народне библиотеке Србије
КЖБ – Картон житеља Београда (Дигитални репозиторијум архива Београда) https://digitalni.arhiv-beograda.org/login.php
МК – Мираш Кићовић, *Историја Народне библиотеке у Београду*, Београд: Народна библиотека, 1960.
НЕСХС – Станоје Станојевић, *Народна енциклопедија српско-хрватско-словеначка*. Загреб: Библиографски завод, 1925–1929.
Ш – *Календар са шематизмом Књажества* Србије, Београд, 1856–1914.
Г. Ков. – *Архивска грађа о Народној библиотеци у Београду 1–3* / прир. Гаврило Ковијанић, Београд: Народна библиотека, 1990–1992.
СБР – *Српски биографски речник* 1–7, Нови Сад: Матица српска, 2004–2018.

Архивска грађа

Архива Народне библиотеке Србије, 1941–1944.

Дигитални репозиторијум Историјског архива Београда, Управа града Београда – Картотека житеља Београда и Земуна, https://digitalni.arhiv-beograda.org/login.php

Ковијанић, Гаврило. *Архивска грађа о Народној библиотеци у Београду 1821–1944. Књ. 1: 1821–1881*. Београд: Народна библиотека Србије, 1990.

Исти. *Архивска грађа о Народној библиотеци у Београду 1821–1944. Књ. 2: 1881–1918*. Београд: Народна библиотека Србије, 1991.

Исти. *Архивска грађа о Народној библиотеци у Београду 1821–1944. Књ. 3: 1918–1944*. Београд: Народна библиотека Србије, 1992.

Литература

Кићовић, Мираш. *Историја Народне библиотеке у Београду*. Београд: Народна библиотека, 1960.

Magazinović, Maga. *Moj život*, prir. Jelena Šantić. Beograd: Clio, 2000.

Народна библиотека Србије: споменица 1832–1982. Београд: Народна библиотека Србије, 1985.

Ристић, Дејан. *Кућа несаторивих речи: Народна библиотека Србије 1832–1941*. Београд: Византија, 2019.

Српски биографски речник. 1–7. Нови Сад: Матица српска, 2004–2018.

Станоје Станојевић, *Народна енциклопедија српско-хрватско-словеначка*. Загреб: Библиографски завод, 1925–1929.

Стокић Симончић, Гордана и Анђела Стошић. „Библиотекарке – чланице Удружења универзитетски образованих жена (1927–1941)", *Женски покрет (1920-1938): зборник радова*, ур. Ј. Милинковић, Ж. Свирчев. Београд: Институт за књижевност и уметност, 2021.

Maša Miloradović
Dušan Nikodijević
National Library of Serbia,
Belgrade

WHO IS WHO IN THE NATIONAL LIBRARY OF SERBIA: 1832–1944

Summary

This is the first part of the project of collecting data about all the employees of the National Library of Serbia from its foundation in 1832 to the present day. Data were collected from the Archives of the NLS, as well as relevant published archival material and literature. Basic information has been added to the names, followed by references where applicable. The authors intend to continue working on a comprehensive list of employees who worked in the National Library of Serbia and thereby contribute not only to the comprehensive history of that institution but also to the history of the library profession as a whole.

Keywords: National Library of Serbia, history of the library, librarians

ЈЕДНО ЧИТАЊЕ ШАФАРИКОВОГ ИНВЕНТАРА

Ана Савић
Народна библиотека Србије,
Београд
ana.savic@nb.rs

УДК: 027.54(497.11)(091)
027.022(497.11)"1866"

Сажетак

У раду је описана прва свеска инвентара у коме је Јанко Шафарик, библиотекар Народне библиотеке у Београду, пописао дупликате из фонда поменуте библиотеке, које су на његову иницијативу, а по одобрењу кнеза Михаила Обреновића, послате у Крагујевац како би чиниле почетни фонд за оснивање јавне библиотеке. Овај инвентар је први попис фонда Јавне библиотеке у Крагујевцу. Инвентар је састављен 1866. и тада је донет и указ о оснивању прве јавне библиотеке у Србији. Уз све мањкавости Шафариковог инвентара, неспорно је да овај раритетни примерак грађе у фонду Народне библиотеке „Вук Караџић" у Крагујевцу представља прворазредни извор, на основу кога је могуће донети бројне закључке о историји српског библиотекарства, културним и друштвеним приликама у Србији у другој половини XIX века, али и улози Народне библиотеке Србије у оснивању, подршци и афирмацији српских библиотека. Поред описа инвентара и његовог смештања у шири друштвени и културни контекст, рад отвара питања на које одговоре треба да понуде даља истраживања у области историје библиотека и културне историје Србије. Његов допринос огледа се и у употпуњавању опште историје српских библиотека и историје Народне библиотеке Србије.

Кључне речи: Јанко Шафарик, инвентар, Народна библиотека „Вук Караџић", Народна библиотека Србије, јавне библиотеке, Јавна библиотека у Крагујевцу

Бројне миграције српског народа, од великих сеоба до данас, само су један од разлога што се српска културна баштина данас налази широм света. Културна баштина један је од темеља изградње националног идентитета, али она има и наднационалну димензију. Захваљујући тој квалификацији или из других разлога, српска културна баштина расута је по целом свету. Зарад заштите и очувања националне културне баштине ваљало би да поседујемо знања о томе где се све налазе њени артефакти. То је важно и зато што културна добра одређене уметничке и естетске вредности имају „одређени значај за историју и културу сваког народа без обзира на територију на којој се налазе".[1] Међу расутим културним добрима налазе се и српске књиге. Неке су биле плен пљачке, неке је народ носио са собом бежећи од освајача и управо их њима и остављао, неке су продаване, а неке су остале на оним просторима на којима Срба више нема. „Стога није нимало једноставно говорити о очувању и заштити културне баштине једног народа чија је историја континуитет борбе за опстанак, за живот у слободи. Најкраће, око петсто година с наших богомоља скидани су метални кровови, у њима обитавала освајачка војска са својим казанима и коњицом. Књиге и друге реликвије су гореле на ломачама, уништавано је све што има предзнак једног народа, па и сам народ".[2]

Растурање српских књига, њихово спаљивање, намерно уништавање библиотека, музеја, архива и других баштинских установа у колективном памћењу Срба је колективна траума и јасно је да она надвладава сећање на друге, племените и добронамерне сеобе књига. Управо једна таква сеоба књига је предмет овог рада. Захваљујући предлогу Јанка Шафарика, корпус књига из тек основане Народне библиотеке Србије (у даљем тексту НБС) послат је у Крагујевац, где је на основу Решења које је кнез Михаило Обреновић потписао 1866. основана прва јавна библиотека у Србији.

О књиговесцу и књигопродавцу Глигорију Возаровићу, Александра Вранеш је написала: „Напослетку, дана 15. фебруара 1832. отворио је Библиотеку под покровитељством Јеврема Обреновића. Јавна, српска, народна – каква год да је била (или све то помало) – била је, свакако, библиотека, и то са прописаним обавезним примерком".[3] Тада почиње готово двовековни развој НБС, данас централне и националне библиотеке. Развојне етапе Библиотеке од њеног оснивања, периода сређивања, мирног развоја, разарања у ратним временима, поратном периоду успона и процвата целокупног српског библиотекарства и данашње библиотеке, углавном се везују за личности које су њом руководиле и својом развојном политиком дале

1 Vidoje Golubović, „Regionalna saradnja na zaštiti i očuvanju kulturne zaštite", *Međunarodni problemi*, (2014): 366.

2 *Исто*, 355.

3 Александра Вранеш, „Делнице у развоју Народне библиотеке Србије". *Гласник Народне библиотеке Србије* 1, бр. 1 (2012/2013): 7.

печат сваком раздобљу њеног постојања. Како је од почетка свог постојања Библиотека била државног карактера, на њеном челу били су државни службеници. Међу њима су били филолози, историчари, професори, дипломате, политичари, академици, филозофи, педагози, правници и, у скорије време, прва жена вршилац дужности управника – библиотекар.

Јанко Шафарик (1814–1876), синовац Павла Шафарика, наследио је Ђура Даничића на месту библиотекара Народне библиотеке у Београду. Библиотека је, захваљујући Даничићу, у то време већ била озакоњена као јавна централна национална библиотека,[4] озваничен је назив „Народна библиотека", дефинисана је национална концепција набавне политике и започета је израда националне библиографије. Међутим, Министарство просвете није било задовољно резултатима Библиотеке, а нарочито узимајући у обзир уложена значајна финансијска средства, и предложило је Совјету да се са циљем њеног даљег развоја за библиотекара постави Јанко Шафарик. Веровало се да ће овај учени Словак, лекар и професор, активан у друштвеном и политичком животу Србије, својим залагањем, радом и ауторитетом, Библиотеци донети просперитет. Совјет је овај предлог као своју препоруку предао кнезу Михаилу и 1861. Шафарик је постао библиотекар Народне библиотеке и „чувар" Народног музеја. У допису управитељу просвете од 12. маја 1861. Шафарик образлаже своје мишљење како би требало уредити Библиотеку. Већ тада указује на недоследну набавну политику, услед које има знатан број сувишака, а сувишака је било и у време када је Даничић био библиотекар. Кићовић указује на податак да је Даничић предао књижару Валожићу 68 примерака књига које су биле сувишци да их прода.[5] Запажа се да Шафарик у овом допису инсистира на јавном карактеру библиотеке и у складу са тим жели да обликује набавну политику и састав фонда. Народна библиотека је од својих почетака била под окриљем државе и у прилог томе говори и податак да је Државна контрола тражила да Шафарик достави тачне инвентаре Библиотеке и Музеја за 1858–1860. годину. Наглашавајући да је то обиман посао и образлажући зашто то није могуће урадити у кратком временском року, Шафарик се прихвата овог посла, с тим да га заврши до краја 1861. године. Овом задатку је претходило темељно сређивање Библиотеке, размештај грађе, утврђивање тачног стања фонда и онога што у фонду недостаје и што представља сувишак. У стручној литератури често је у фокусу питање евакуације Библиотеке и углавном се спомињу евакуације пред Први и Други светски рат. Међутим, пратећи Шафариков рад на сређивању фонда сазнајемо да је посао који му је поверен био прекинут због измештања имовине Библиотеке и Музеја услед турског

4 Мираш Кићовић, *Историја Народне библиотеке у Београду* (Београд: Народна библиотека Србије, 2016), 69.

5 *Исто*, 56.

бомбардовања Београда 1862. године. Кићовић наводи да су тада стари словенски рукописи заједно са вредностима из Музеја у запечаћеним сандуцима предати Министарству финансија на чување. Крајем године ови сандуци су враћени Шафарику.[6]

Уследиле су две селидбе Библиотеке. Прва је била у зграду Министарства просвете, где се кратко задржала, а друга у зграду Мише Анастасијевића. Тада Шафарик поново приступа детаљном преуређењу Библиотеке и том приликом је одвојио све дупликате који су 1866. чинили нуклеус фонда Народне библиотеке у Крагујевцу. Комисија за доношење Правила о контроли научних збирки 1863. подноси предлог правила за контролу ових збирки. У документу „Проект правила по коима ће се контроловати научне збирке"[7] наводи се да свака збирка мора да има инвентар или каталог са детаљним подацима о сваком примерку грађе, али да ће се у њему констатовати и дупликати. Министар просвете наложио је 1871. да се уради нова правила за инвентарисање.

У периоду почев од 1853, Народна библиотека постаје не само установа културе већ и научна институција, захваљујући пажљиво осмишљеној набавној политици. Озбиљније се приступа њеном стручном сређивању: именује се први библиотекар по уговору, Филип Николић, који по угледу на пруску школу и друге европске узоре сређује Библиотеку, пописује фондове, формира каталоге, прописује правила за чување и коришћење фондова, која даље наставља Ђуро Даничић, између осталог и утврђивањем и прецизирањем начина достављања обавезног примерка. Све је приметније да Библиотека од институције затвореног типа прераста у установу у служби корисника. Томе је допринео и Шафарик; не чуди што је наставио да води Библиотеку приближавајући је европским трендовима, отварајући је још шире за јавност, али размишљајући и о неопходности отварања јавних библиотека у Србији.

У модерној Европи, одмах након појаве штампарства, библиотеке у свести писмених постају јавне установе. Развој штампарства, писмености, све већа доступност књиге обичном човеку и промене у готово свим сферама европског друштва били су услови за формирање јавних библиотека. Имућни појединци имали су у овој иницијативи запажену улогу. Како је Бранка Драгосавац навела: „о библиотекама у Енглеској, у XV веку, зна се врло мало, али је сигурно да је идеја јавности настала њиховим оснивањем, односно да су створене од донација и приватним иницијативама које су биле усмерене ка општој доступности књиге".[8] Она је даље констатовала

---

6 *Исто*, 76.

7 Гаврило Ковијанић, *Архивска грађа о Народној библиотеци у Београду 1821–1944. Књ. 1, 1821–1881* (Београд: Народна библиотека Србије, 1990), 430–431.

8 Бранка Драгосавац, *Јавне библиотеке у Србији од 1901. до 1918. године* (Панчево: Градска библиотека, 2016), 20.

да су крајем XVII века јавне библиотеке у Енглеској сасвим сигурно постојале, а XIX век сматра прекретницом у „схватању улоге и друштвене важности јавних библиотека у Енглеској".[9] Додаћемо и да томе претходи достигнути одређени економски и културни ступањ развоја друштва. У Србији под турском влашћу у то време није било ни развијеног образовног система. Прекретницу у развоју српског друштва, уопште и културе, означава добијање Хатишерифа 1830, када се стичу први услови за оснивање библиотека. Према подацима које је Драгосавац прикупила и истражила, развој јавних библиотека се постепено у више фаза одвијао у Србији у периоду од 1866. до 1918. године.

Прва државна јавна библиотека, поред НБС, у Србији је основана у Крагујевцу 1866. године. Услед измењених друштвених околности, Крагујевачко читалиште утрло је пут овом значајном догађају за српско библиотекарство и српску културу, стварајући атмосферу у којој се оснажује потреба за читањем и већом доступношћу књиге. Међутим, лична Шафарикова иницијатива, као библиотекара Народне библиотеке, имала је кључну улогу. Пописујући и сређујући фонд Народне библиотеке, Шафарик је у више наврата указивао на проблем већег броја примерака грађе који су оптерећивали увек недовољан простор дат Библиотеци на располагање. Тада се рађа идеја о излучивању и једној од добронамерних и племенитих сеоба књига. У допису од 14. маја 1866. Министру просвете, Шафарик указује на велики број дупликата у фонду Народне библиотеке и тражи одобрење да се од тих књига „оснуе и установи јавна библиотека у неком главном месту у унутрашњости нашег Отечества, на пример при Гимназији у Крагуевцу".[10] Шафарик даље образлаже коме би била намењена ова библиотека, а то је врло широка јавност: наставници, ђаци, државни чиновници, војни официри, свештеници и становништво тог места. Врло мудро је у свој предлог унео и начин на који би библиотека требало да буде сређена и на који би се грађа користила, као и ко би руководио библиотеком. Управитељ гимназије би требало да руководи библиотеком, требало би водити прецизан инвентар, формирати азбучни и „систематични" каталог, а грађу издавати на одређено време, на реверс. О финансирању библиотеке је такође дао свој предлог. Опремање библиотеке би требало да буде државни трошак, а библиотека треба да се финансира из буџета из кога треба да се обезбеди и плата за библиотекара. У допису се наводи и да Крагујевац има образованих људи којима је оваква библиотека потребна, али да би се њеним постојањем у тој средини подстицале читалачке навике и оснажила жеља за образовањем код становништва. Тиме би се на врло прикладан начин излучили дупликати и ослободио простор у Народној библиотеци за набавку других књига које

9 *Исто*, 20.

10 Ковијанић, *Архивска грађа*, 522.

Библиотеци недостају. Исти предлог Шафарик је упутио и Совјету. Месец дана касније, кнез Михаило Обреновић доноси указ о оснивању библиотеке у Крагујевцу, о чему директора Гимназије у Крагујевцу Ђорђа Ћирића обавештава заступник министра просвете Коста Цукић. Професор Гимназије Стеван Кађански је предложен за библиотекара. Драгосавац[11] и Стефановић[12] су сагласне да нема потврде да је Кађански и обављао дужност библиотекара.

Географски смештен у средишту Србије, национално хомоген у односу на друге српске вароши и безбедан од напада непријатеља,[13] Крагујевац је 1818. постао престоница Кнежевине Србије у време кнеза Милоша Обреновића. Поред тога што је била најуређенија варош, у њему се оснивају бројне важне установе. „Измештањем Државне штампарије из Београда 1833. године започео је процес културне еманципације у Крагујевцу".[14] Ту су покренуте *Новине сербске*, објављени *Совјети здравоī разума* и *Етика* Доситеја Обрадовића, основано је позориште, у њему је компоновао Шлезингер, основана је претеча сликарских галерија. Међутим, током прве половине XIX века у Србији је још увек био велики број неписмених и просвета није представљала организовани систем. Како тврди Десанка Стаматовић, школе су вероватно располагале „мањим збиркама књига које су служиле и наставницима и ученицима за извођење наставе".[15] У вези са тим, свој допринос развоју школских библиотека дао је и Шафарик, уколико се библиотека Гимназије у Крагујевцу сматра и школском библиотеком. Ову тврдњу би требало додатно разјаснити имајући у виду акте који су донети касније. Није била ретка појава да се јавне библиотеке оснивају при школама и да паралелно постоје и школска и јавна библиотека у некој средини, а и да о оба фонда брине учитељ који је за то задужен. Отварање јавних библиотека при школама препоручивало се и у *Правилима о народним књижницама са читаоницама* из 1904, објављеним 1906. године.[16] Највероватније је ова препорука проистекла из позитивно оцењене устаљене дотадашње праксе да при школама постоје библиотеке оба типа паралелно, са различитим фондовима и организацијом, али сасвим сигурно са заједничком друштвеном улогом.

---

11 Драгосавац, *Јавне библиотеке у Србији од 1901. до 1918. īодине*, 37.

12 Мила Стефановић, *Народна библиотека у Крагујевцу (1866–2004)* (Крагујевац: Центар за научна истраживања САНУ и Универзитета, 2005), 54.

13 *Исто*, 12.

14 *Исто*, 14.

15 Десанка Стаматовић, *Читалишта у Србији у XIX веку* (Панчево: Градска библиотека, 2011), 70.

16 Правила о народним књижницама и читаоницама. *Зборник закона и уредаба у Краљевини Србији издатих од 1. јануара 1904. до краја исте īодине* (Београд: Краљевско-српска државна штампарија, 1906), 502.

У време када је Шафарик образлагао свој предлог да се сувишци Народне библиотеке у Београду поклоне будућој јавној библиотеци, крагујевачка Гимназија, основана 1840, већ је имала формирану школску библиотеку. Међутим, како је јавна библиотека била смештена у простор који се налазио у Гимназији, до 1898/1899. фондови ових библиотека су често били спојени, а како је за обе библиотеке био одговоран директор Гимназије, природно је да су корисници обе библиотеке поред грађанства били и сами ђаци. То се и наводи у *Правилима за Јавну библиотеку* из 1871. која је саставио библиотекар Светозар Милосављевић, а допунио Стојан Новаковић.[17] У тачки 4 општих одредби наводи се да ученици од трећег разреда Гимназије и старији, као и ученици сваке школе у Крагујевцу која је „једнаког реда или већа од гимназије" могу да користе јавну библиотеку.[18] У каснијем периоду, како Стефановић наводи према извештају Библиотеке из 1895, управо су ученици старијих разреда и професори чинили најбројнији профил корисника.[19] У члану 1 општих одредби *Правила* наводи се и следеће: „Библиотека која постоји при Гимназији крагујевачкој, сматра се као део Народне библиотеке у Београду".[20] Прописано је и да сва грађа мора у одређеном временском року да буде унета у инвентар. Постојање оваквог инвентара имало је изузетан значај за Библиотеку. Подаци унети у инвентар преписивали су се у потпуније листе: једна је била основ за азбучни каталог, сређена по имену аутора, а друга је служила за формирање стручног каталога. Стручни каталог се у то време називао и „систематически каталог", па се приликом коришћења овог термина „услед промена у области библиотечке терминологије и различитог тумачења термина *струка* и *наука*, поставља питање да ли је *систематически каталог* почетак стварања данашњег предметног или стручног каталога".[21]

Први инвентар који се данас чува као раритет у Народној библиотеци „Вук Караџић" у Крагујевцу био је инвентар у шест свезака, од којих је прва писана руком Јанка Шафарика. Овај инвентар уједно је и први списак књига Јавне библиотеке у Крагујевцу. Примивши љубазан позив за учешће на једној пригоди у Народној библиотеци „Вук Караџић", аутор овог рада је љубазношћу крагујевачких колега имао прилику да свеску број 1 овог инвентара добије на увид. Укоричени инвентар, у тренутку писања овог рада, стар више од једног и по века, очуван је у одличном стању. Слабије читљива налепница на корици садржи назив *Списак књига у Крагујевачкој народној библиотеци. Свеска 1 (бр. 1 до 1025) (из Београда послате): 1866*,

17 Стефановић, *Народна библиотека*, 56.

18 *Исто*, 57.

19 *Исто*, 69.

20 *Исто*, 56.

21 Светлана Јанчић и Ана Савић, *Каталози Народне библиотеке Србије* (Београд: Народна библиотека Србије, 2021), 22.

67, *68/69*. Дакле, инвентар садржи попис послатих књига из 1866. уз остављен простор за даљи унос књига за период од 1867. до 1869. године. Унутрашњи листови формата 25 x 40 cm су обрасци за унос књига са следећим рубрикама: текући број, име сачинитеља (мисли се на аутора дела), наслов, место и година печатања, број комада, формат, повез, дупликати, начин набавке и примедба. Примећује се да садржина и распоред података у инвентару апсолутно погодују као основа азбучног каталога. Обим данашњег библиографског описа књига знатно је шири, али фундаментално је заснован на овим подацима. Сам образац је штампан, и то предвуковском азбуком, којом је и Шафарик уносио податке у инвентар. Шафарик је својом руком уписао књиге од броја 1 до 857 и потписао инвентар 28. јануара 1867. године. Овај датум враћа нас на време и начин формирања фонда прве јавне библиотеке у Србији. Крагујевачка библиотека основана је по Решењу кнеза Михаила Обреновића потписаном 1866, исте године када је Шафарик и поднео свој предлог за формирање фонда овакве библиотеке у Крагујевцу и саставио инвентар. Иако су књиге и инвентар стигли 1867. године у Крагујевац, као година оснивања прве јавне библиотеке у Србији узима се 1866. Уз то, Јавна библиотека у Крагујевцу формирана је из фондова Гимназијске библиотеке и Народне библиотеке у Београду. Из фонда Гимназијске библиотеке пренето је у фонд Јавне библиотеке 108 дупликата,[22] који су заједно са дупликатима Народне библиотеке у Београду чинили основ фонда Јавне библиотеке у Крагујевцу. Стога закључујемо да су у фонду Јавне библиотеке већ постојале књиге пренете из Гимназијске библиотеке чим је донето решење о њеном оснивању, а да су књиге из Београда стигле наредне године.

Инвентар који је Шафарик саставио у два примерка потписао је испод инвентарног броја 857 као библиотекар и чувар Музеја. Мила Стефановић је у раду *Први инвентар Јавне библиотеке у Крагујевцу* навела да је на основу рукописа установљено да је попис књига наставио Сима Живковић, директор Гимназије. Није познато ко је и на који начин тачно утврдио овај податак. На тачност овог податка наводи и чињеница да је Живковић био незадовољан пословањем Библиотеке, за шта су постојали бројни разлози: професори који су обављали дужност библиотекара нису добијали додатну новчану накнаду за то, простор је био неадекватан, донета правила мало ко је уважавао у раду, а и сами професори који су водили рачуна о фонду били су незадовољни његовим саставом и начином на који је он попуњаван. У већ поменутом извештају из 1895. наводи се да се она и даље попуњава углавном „од поклона и којекаквих шкартова".[23]

Уз све мањкавости Шафариковог инвентара, неспорно је да овај ритетни примерак грађе у фонду Народне библиотеке „Вук Караџић"

22 Стефановић, *Народна библиотека*, 55.

23 *Исто*, 69.

представља прворазредни извор на основу кога је могуће донети бројне закључке о историји српског библиотекарства и који се „може културолошки вишеструко ишчитавати".[24] Инвентар је сачињен у два истоветна примерка. Један је са књигама послат у Крагујевац, док је други Шафарик сачувао у Београду као потврду да је књиге послао. Има наговештаја и да су са књигама послата оба примерка инвентара, али да је један грешком враћен у Београд. Београдски примерак није сачуван и све околности везане за бомбардовања НБС наводе на закључак да је изгорео заједно са другим драгоценостима Библиотеке. Јасно је да би без сачуваног примерка емпиријски недоречена остала истраживања о историји развоја јавних библиотека у Србији, део историје НБС, библиотеке у Крагујевцу и српског библиотекарства XIX века. На основу овог документа слободни смо да са сигурношћу тврдимо да је свест о нечему што данас познајемо као универзалну доступност знања постојала у Србији још у XIX веку захваљујући културним везама које су јачале генерације образоване ван Србије, што потврђује статус културе као моћног политичког инструмента, додуше, код нас недовољно препознатог и данас. Читање овог инвентара дозвољава да XIX век означимо као време почетака развоја и матичне делатности НБС или бар да је брига о првој јавној библиотеци у Србији њен нуклеус. Шафарикова иницијатива да се у Крагујевцу оснује јавна библиотека прекретница је у поимању улоге библиотека у друштву. Структура првобитног фонда и образложење Шафариковог предлога за оснивање јавне библиотеке то потврђују намером да се овом библиотеком подстакну читалачке навике првенствено код младих, али и профилише читалачки укус становништва и фаворизују научне, културне и уметничке вредности. Дакле, културна политика Србије тог времена није била обликована сасвим без учешћа Народне библиотеке у Београду. Правила о пословању јавне библиотеке по угледу на пословање и организацију Народне библиотеке сведоче о чврстој намери да организација и рад ове установе почивају на законској регулативи. С тим у вези, значајан је и податак да је образац за пописивање књига одобрило Министарство просвете и црквених дела. Значај Шафариковог инвентара огледа се и у сегменту стручног уређења Библиотеке, бар када је реч о евидентирању библиотечке грађе. Првим инвентаром који је послао у Крагујевац, Шафарик је устројио начин на који ће се и надаље евидентирати приновљена грађа, остављајући простор у обрасцу који је сматрао довољним за попис грађе у наредне три године. И, на концу, са аспекта развоја библиотечких каталога у Србији, Шафариков инвентар и потоњи попис грађе у фонду Јавне библиотеке у Крагујевцу сматра се првим каталогом ове библиотеке. У складу са

24 Мила Стефановић, „Први инвентар Јавне библиотеке у Крагујевцу", у *Крагујевац у другој половини деветнаестог века: научни скуп. Књ 2*, ур. Бориша Радовановић, Предраг Илић (Крагујевац: Историјски архив Шумадије, 2010), 440.

преданим Шафариковим радом на изради азбучног и „систематичног" каталога НБС, увиђајући значај каталога за утврђивање стања фонда, оправданом се чини тврдња да инвентар који је саставио има елементе каталога или је бар конципиран у исту сврху.

Истраживачко поштење налаже и да се укаже на мањкавости Шафариковог инвентара у погледу дуплираних јединица у инвентару, пописивања књига, часописа и некњижне грађе заредом, елемената описа који недостају, недоследности у пописивању вишетомних дела и на неким местима нечитког рукописа, али то не умањује његов вишеструки документациони значај.

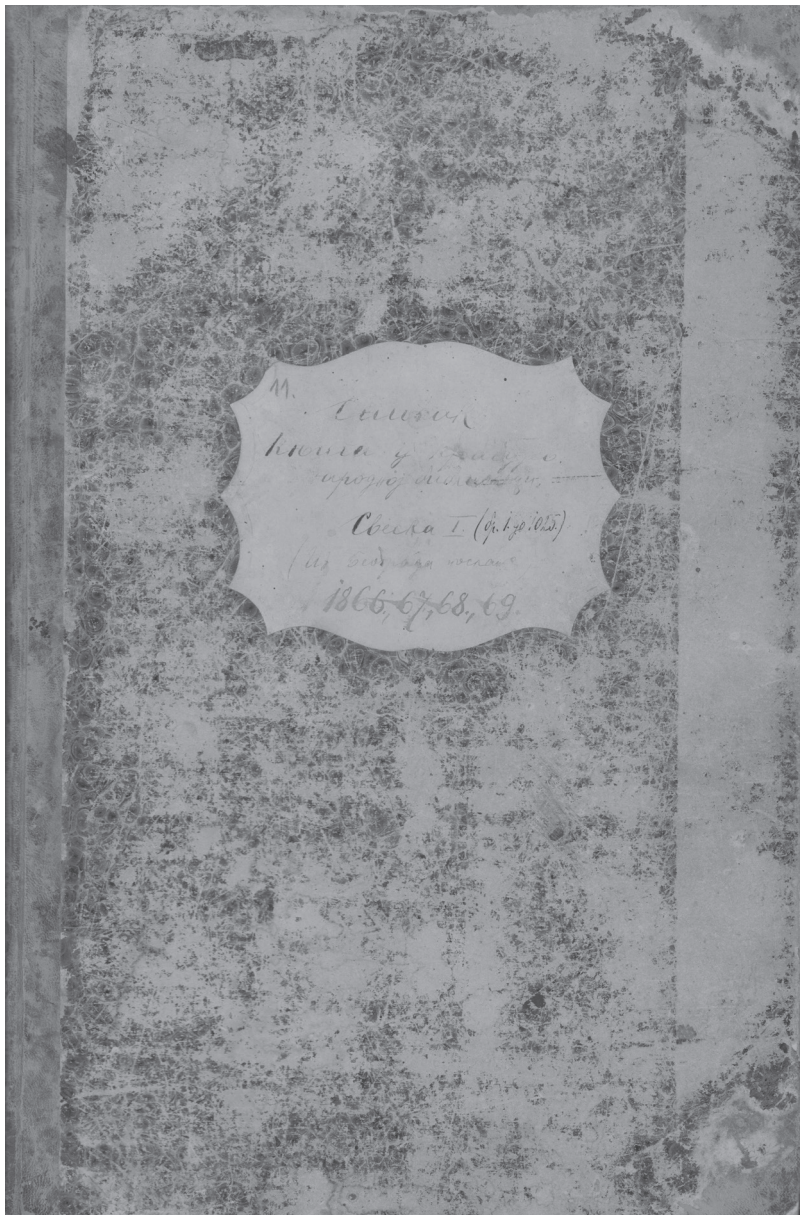
Циљ овог рада је да продуби досадашња истраживања настанка прве јавне библиотеке у Србији, осветли околности у српском друштву које су довеле до ширења свести о друштвеном значају и улози библиотека, али на првом месту да истакне улогу НБС у овом подухвату. Из више разлога значајно би било да НБС подржи и подухват објављивања фототипског издања овог изузетног примерка документационе, архивске и библиотечке грађе, на шта овај рад такође треба да укаже.

Да подстакне даља истраживања која би разрешила једну недоумицу, још је једна намера овог рада: у инвентару у рубрици „приметба", уз поједине наслове стоји напомена: „Послато у Врању по мин. наредби бр. 130, 9/I 1887". Из неких напомена сазнаје се да су примерци слати у нижу гимназију у Врању. Отворено остаје питање да ли је део књига послат у Врање са истом идејом са којом је Шафарик дупликате из фонда Народне библиотеке послао у Крагујевац или за потребе Читаонице. Славица Степаненко је у свом прилогу *Од Грађанске касине до модерне библиотеке* из 1996, када још није било познато да је Шафариков инвентар сачуван, настанак јавне библиотеке у Врању везала за Грађанску касину, коју је изнедрила Читаоница врањска основана 1879. године. Та година узима се као година настанка јавне библиотеке у Врању. Иста ауторка је у делу *120 година врањске библиотеке* такође бранила тезу да је настанку јавне библиотеке у том граду пут утрла Читаоница. То је, свакако, тачна тврдња, али утемељење у стручној литератури има и чињеница да јавне библиотеке нису нужно настајале на организационим темељима читалишта и читаоница. Најеминентнији истраживач читалишта у Србији, Десанка Стаматовић, у уводу *Читалишта у Србији у XIX веку* је означила демократизацију читалишта и унапређење њихове организације, као и њихово јачање, почетком процеса формирања српског библиотекарства.[25] Али исто тако је констатовала и да се четрдесетих година XIX века поред библиотека оснивају и читалишта у Србији, што дозвољава да се ови процеси окарактеришу као паралелни. О томе сведочи и архивска грађа. Тако *Протокол Крагујевачког читалишта 1854–1857*. садржи „Списак књига у библиотеци читаонице

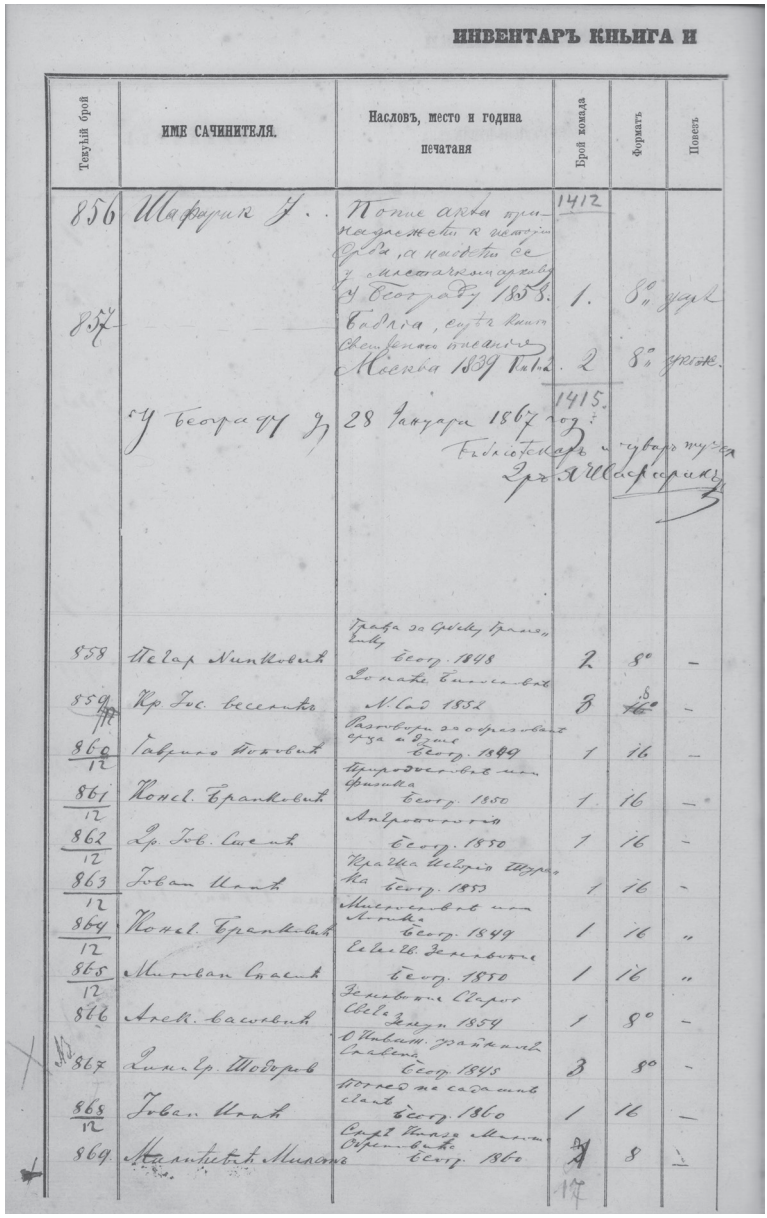
25 Стаматовић, *Читалишта*, 15.

Крагујевачке од 1871. год. налазећих се (закључно)".[26] У том случају, даља истраживања требало би да иду у правцу фокусирања на однос јавних библиотека и библиотека при читаоницама у Србији у XIX веку, као и потврђивања у литератури присутних аргумената о односу јавних библиотека и читаоница. Посебно вредна пажње је намена књига послатих из Крагујевца у Врање 1887. по наредби министра, о чему у доступној литератури нема података.

26 *Протокол Крагујевачког читалишта 1854-1857*, прир. Татјана Јанковић, Мирко Демић (Крагујевац: Народна библиотека „Вук Караџић", 2021), 63.

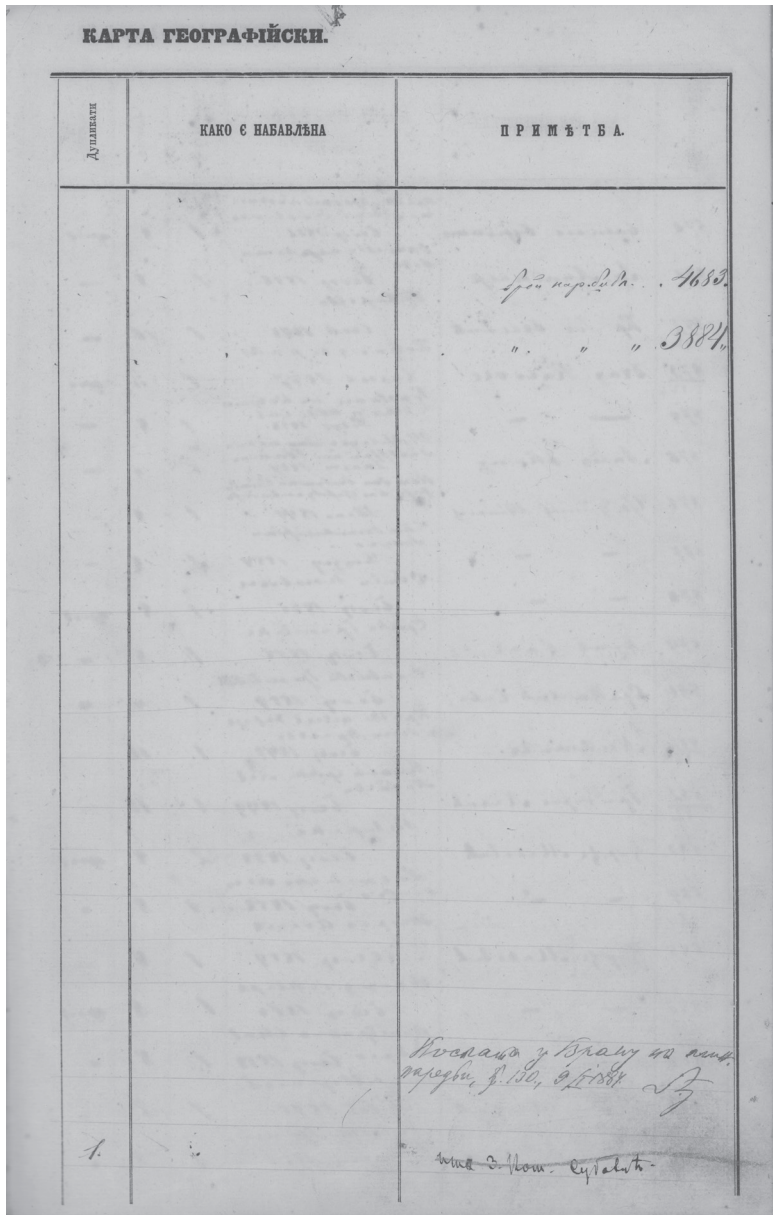
Сл. 1: Корице Списка књига у Крагујевачкој народној библиотеци. Свеска 1 (бр. 1 до 1025) (из Београда послате): 1866, 67, 68/69.

ИНВЕНТАРЪ КЊИГА И

Текући број	ИМЕ САЧИНИТЕЛЯ.	Наслов, место и година печатања	Број комада	Формат	Поклон
856	Шафарик Ј.	Поше акта при-надлежећа к исто-рији Срба, а нахође се у манастирским архивама	1412		
857		у Београду 1855.	1.	8°	
		Бадња, сутра Божић Свештено писаније Москва 1839	2	8°	
	у Београду	28 Јануара 1867	1415.		
		Библиотекар и чувар музеја Др. Ст. Сарајлија	3		
858	Петар Линковић	Грађа за Србску граматику Београд. 1848	2	8°	–
859	Кр. Јос. веселко	Законик Стефанов Београд 1852	8	8°	–
860/12	Гаврило Поповић	Разговори за образовање ума и срца Београд. 1849	1	16	–
861/12	Конст. Бранковић	Природословље или Физика Београд. 1850	1	16	–
862/12	Др. Јов. Шмит	Антропологија Београд. 1850	1	16	–
863/12	Јован Шмит	Краткa Историја Цркве Београд. 1853	1	16	–
864/12	Конст. Бранковић	Миленовић или Ангелина Београд. 1849	1	16	„
865/12	Милован Спасић	Еванђеље Земљанско Београд. 1850	1	16	„
866	Арсен. Васојевић	Земљанско Одкр. Свеш. Завет. 1854	1	8°	–
867	Јован Др. Шобулић	О Пивици, рајској Славици Београд 1845	3	8°	–
868/12	Јован Шмит	Шорско за садашње стање Београд. 1860	1	16	–
869	Живојин Милојковић	Опрема Београд. 1860	1	8	–
			17		

Сл. 2: Страница Списка књига у Крагујевачкој народној библиотеци. Свеска 1 (бр. 1 до 1025) (из Београда послате): 1866, 67, 68/69. са последњом књигом коју је завео Шафарик и списак потписао као „библиотекар и чувар музеја"

КАРТА ГЕОГРАФІЙСКИ.

Дупликати	КАКО Є НАБАВЉЕНА	ПРИМЕТБА.
		Срп. нар. Бл. 4683.
		„ „ „ 3884.
		Послата у Врању по мин. наредби, бр. 130, 9/I 1887
1.		Књига 2. Нов. Сутаљ.

Сл. 3: Страница Списка књига у Крагујевачкој народној библиотеци. Свеска 1 (бр. 1 до 1025) (из Београда послате): 1866, 67, 68/69. са забелешком „Послато у Врању по мин. наредби бр. 130, 9/I 1887”

ЛИТЕРАТУРА

Вранеш, Александра. „Делнице у развоју Народне библиотеке Србије". *Гласник Народне библиотеке Србије* 1, бр. 1 (2012/2013): 5–14.

Golubović, Vidoje. „Regionalna saradnja na zaštiti i očuvanju kulturne baštine". *Međunarodni problemi* LXVI, 3–4 (2014): 353–375.

Драгосавац, Бранка. *Јавне библиотеке у Србији од 1901. до 1918. године*. Панчево: Градска библиотека; Ниш: Народна библиотека „Стеван Сремац"; Неготин: Народна библиотека „Доситеј Новаковић", 2016.

Јанчић, Светлана и Ана Савић. *Каталози Народне библиотеке Србије*. Београд: Народна библиотека Србије, 2021.

Кићовић, Мираш. *Историја Народне библиотеке у Београду*. Београд: Народна библиотека Србије, 2016.

Ковијанић, Гаврило. *Архивска грађа о Народној библиотеци у Београду 1821–1944. Књ. 1, 1821–1881*. Београд: Народна библиотека Србије, 1991.

Правила о народним књижницама и читаоницама. *Зборник закона и уредаба у Краљевини Србији издатих од 1. јануара 1904. до краја исте године*. Београд: Краљевско-српска државна штампарија, 1906.

Протокол Крагујевачког читалишта 1854-1857, прир. Татјана Јанковић, Мирко Демић. Крагујевац: Народна библиотека „Вук Караџић", 2021.

Стаматовић, Десанка. *Читалишта у Србији у XIX веку*. Панчево: Градска библиотека, 2011.

Степаненско, Славица. „Од Грађанске касине до модерне библиотеке". У *Библиотекарство на крају век. Књ. 1*, ур. Добривоје Младеновић, 154–159. Београд: Библиотекарско друштво Србије, 1996.

Степаненко, Славица. *120 година врањске библиотеке*. Врање: Народна библиотека „Бора Станковић", 2000.

Стефановић, Мила. *Народна библиотека у Крагујевцу (1866–2004)*. Крагујевац: Центар за научна истраживања САНУ и Универзитета: Народна библиотека „Вук Караџић"; Београд: Октоих, 2005.

Стефановић, Мила. „Први инвентар Јавне библиотеке у Крагујевцу". У *Крагујевац у другој половини деветнаестог века: научни скуп. Књ 2*, ур. Бориша Радовановић, Предраг Илић, 433–441. Крагујевац: Историјски архив Шумадије, 2010.

Ana Savić
National Library of Serbia,
Belgrade

ONE READING OF ŠAFARIK'S INVENTORY

Summary

The focus of this paper is the first volume of the inventory in which Janko Šafarik, the librarian of the National Library in Belgrade, listed the duplicates from the National Library's fund that were sent to Kragujevac on his initiative, and with the approval of Prince Mihailo Obrenović, to form the initial fund for the establishment of a public library in Kragujevac. This inventory is the first stock record of the Public Library in Kragujevac. It was made in 1866, and then the document on the establishment of the first public library in Serbia was adopted. Despite all the shortcomings of Šafarik's inventory, it is indisputable that this rare copy of the material in the holdings of the "Vuk Karadžić" public library in Kragujevac represents a first-class source on the basis of which it is possible to draw numerous conclusions about the history of Serbian librarianship, cultural and social conditions in Serbia in the second half of the 19th century, but also the role of the National Library of Serbia in the establishment, support, and affirmation of Serbian libraries. In addition to the description of the inventory and its placement in a broader social and cultural context, the paper opens questions to which answers should be offered by further research in the field of library history and the cultural history of Serbia. This paper should contribute to the general history of Serbian librarianship and the history of the National Library of Serbia.

Keywords: Janko Šafarik, inventory, Public Library "Vuk Karadžić", National Library of Serbia, public libraries, Public Library in Kragujevac

НАРОДНА БИБЛИОТЕКА СРБИЈЕ У ШТАМПИ ЗА ВРЕМЕ ОКУПАЦИЈЕ 1941–1942: ПОПИС ЧЛАНАКА О БИБЛИОТЕЦИ ИЗ ДНЕВНИХ ЛИСТОВА *НОВО ВРЕМЕ*, *ОБНОВА* И *НАША БОРБА* САДРЖАНИХ У АЛБУМУ *ГРАЂА ЗА ИСТОРИЈУ НАРОДНЕ БИБЛИОТЕКЕ*

Драгана Милуновић
Тања Тасић
Народна библиотека Србије, Београд
dragana.milunovic@nb.rs
tanja.tasic@nb.rs

УДК: 027.54(497.11)"1941/1942"
070НОВО ВРЕМЕ"1941/1942"
070ОБНОВА"1941/1942"
070НАША БОРБА"1941/1942"

Сажетак

Рад се бави представљањем пописа чланака о Народној библиотеци Србије из дневних листова који су излазили за време окупације Србије током Другог светског рата: *Ново време*, *Обнова* и *Наша борба*. Ови чланци су интегрални део албума насловљеног *Грађа за историју Народне библиотеке*. Албум је описан као артефакт, као и његов садржај, односно чланци, и све је стављено у контекст друштвених и политичких прилика у окупираној Србији током прве ратне године Другог светског рата.

Кључне речи: Народна библиотека Србије, штампа, Други светски рат

Имајући у виду значај периодичних публикација као историјског извора, али и полажући на своју прошлост и трудећи се да остане незаборављена, Народна библиотека Србије седамдесетих година XX века је израдила посебан албум у коме је започето прикупљање прес-клипинга из ратне окупационе штампе из периода Другог светског рата, а која се односила на Народну библиотеку. По начину израде овог албума, који је ручно рађен у конзерваторској лабораторији Народне библиотеке Србије, импозантних димензија, у кожном повезу, брижљиве израде, претпоставља се да је био намењен да буде својеврстан пригодан поклон неком од важних гостију који су у то доба били чести званични посетиоци Библиотеке. Од ове намере се очито одустало, с обзиром на то да је остао сачуван у трезору Библиотеке, недовршеног садржаја. Албум који носи назив *Грађа за историју Народне библиотеке* данас се чува у трезору под сигнатуром А770 и састоји се од два тома, од којих је само први попуњен, и то не до краја. Оба тома су димензија 50 x 42 cm и налазе се у ручно израђеним, наменским заштитним кутијама. Том 1, који је и тема овог рада, садржи 48 страна, од којих је испуњено само 17, на којима се налази 135 исечака из дневних листова *Ново време*, *Обнова* и *Наша борба*, а који су објављени током 1941. и 1942. године. Новински чланци су поређани хронолошки и уз сваки чланак се налази легенда, у којој је наведен наслов листа и датум објављивања. Нажалост, легенде престају да постоје уз чланке објављене од септембра 1942. године. Ипак, овај добро осмишљен, иако недовршен албум, може да допринесе стварању слике о томе шта се догађало са Народном библиотеком непосредно након њеног уништења.

Као мали допринос сећању на прве покушаје буђења новог живота наше Библиотеке током периода окупације за време Другог светског рата, овом албуму вратили смо живот, између осталог, регистровањем чланака за ратну 1941. у библиографској бази Народне библиотеке Србије и објављивањем њиховог пописа у оквиру овог темата који се бави сећањем на мање познате тренутке у историји Библиотеке. За овај критеријум смо се одлучили због тога што је 1941. заправо једина комплетна година у овом албуму. Укупан број објављених текстова је 21, а први чланак о Народној библиотеци објављен је у листу *Ново време* 18. маја 1941, само два дана након објављивања првог броја, што нам говори о томе колико је питање Народне библиотеке било важно за тадашње друштво.

Овај албум за ширу библиотечку јавност је представљао новост, а приче које су око њега почеле да се испредају, утемељене или измаштане попут оне да је албум свакако морао бити припреман као поклон Титу када је посетио Народну библиотеку након отварања зграде на Врачару, учиниле су нас још блискијим и повезанијим са сећањем на прошлост Народне библиотеке Србије – прошлост која све библиотекаре ове Библиотеке боли, али и чини поносним на све што је успешно обновљено. На темељима

такве прошлости рађа се посебна врста повезаности и припадања коју у Народној библиотеци Србије познајемо и волимо. И то важи невезано од тога који су мотиви за формирање овог албума.

ОСВРТ НА ДРУШТВЕНО-ПОЛИТИЧКИ И КУЛТУРНИ КОНТЕКСТ У ПРВОЈ РАТНОЈ ГОДИНИ

„Рат ствара посебна стања свести [...] сналажљивост једног броја људи у тешким временима може битно утицати на њихову перспективу [...] додатно је заводљиво што и под ненормалним околностима као што је окупација људи настоје да створе *нормалност*, иако она никада није ни пратиља, а још мање суштина такве епохе [...] Ма колико подаци о покушајима успостављања нормалности били важни као целина, треба имати на уму да у драматичним, ратним временима они остају само варијација на тему универзалних људских потреба које се у ванредним околностима задовољавају на различите начине. Међутим, ниједан рат се на основу тога не може суштински разумети. Стварна драма, иако обухвата мањину, крије се у томе због чега се убија и због чега се гине".[1]

Слом државе у рату 1941. и наступање окупације из основа су променили предратно српско друштво и његову структуру. Сви слојеви друштва претрпели су драматичне промене у погледу друштвеног положаја и статуса. Новостворени свет је постао окружење у коме је доминирао притисак како окупационих тако и колаборационистичких власти, страх за опстанак, као и прилагођавање таквом начину живота. Немачка окупациона власт је захтевала да се предратна државна администрација искористи уместо стварања апарата сопствене власти, у складу са праксом коју је успоставила и у другим окупираним земљама. Ово је прокламовано приликом преузимања управе 22. априла 1941,[2] након чега је најпре обновљен рад полиције, жандармерије и судства, а предузећима, банкама и трговинским радњама наложено да наставе да пружају услуге становништву. Врло брзо формирана су и тела задужена за спровођење контроле над радом органа српских власти, а касније и Владе народног спаса Милана Недића. У области законодавства, на снази претежно остају предратни закони, али је донет низ уредби, наредби и забрана којима је додатно уређиван правни систем у земљи. Део компетенција преузео је окупатор, док је део остао у надлежности домаћих власти, због чега је ово и период реорганизације државне управе.

Један од приоритета немачких власти, што и није представљало случајност, односио се на подстицање културног живота грађана, превасходно са

1 Срђан Милошевић, „Живот у окупираном Београду", *Пешчаник*, 27. 8. 2018.

2 „Становницима Србије, проглас генерала Ферстера од 22. априла", *Општинске новине*, 24. 4. 1941, 3.

циљем релативизације сурових услова живота. Овај период обележен је јаким утицајем званичне пропаганде, која је и кроз културне садржаје величала непобедивост немачке војске, антикомунистичке, антијеврејске и антисовјетске ставове, али је популарисала и класичну немачку културу. Најраспрострањенији и најприхватљивији начин конзумирања културних садржаја представљала су позоришта, а међу представама су доминирали лаки комади, извођени пре почетка полицијског часа. Посећеност представа је била нестварно велика,[3] а у току прве ратне године играно их је чак 180. Поред већег броја у Београду, активна су била и позоришта у свим већим градовима Србије, у некима и не само једна, већ и две сцене.[4]

У области издавачке делатности вођена је идентична културна политика. Најзначајније домаће издавачко предузеће била је „Српска књижевна задруга", која је до краја рата издала 12 књига у два кола, наравно, усклађена са уређивачком политиком окупационих власти. Организовани су и литерарни конкурси за најбоље приповетке, драме и романе.

Филм као средство масовне пропаганде представљао је један од омиљених културних садржаја. Биоскопи су стављени у функцију већ 1941, а главни дистрибутер „Тесла филм", основан немачким капиталом, имао је ексклузивна права на емитовање програма. Свакако треба поменути да је огромну гледаност имао први српски филм снимљен под окупацијом *Невиност без заштите*.[5]

Значајан културни утицај вршиле су свакако и радио-емисије. Радио Београд емитовао је пре свега вести са фронта на српском и немачком језику, од 1942. читана су и дела српских писаца, уведен је и музички програм, док је организација концертних догађаја и ликовних изложби уследила тек од јесени исте године.[6]

У оквиру председништва Министарског савета Владе народног спаса формирано је и одељење државне пропаганде. У саставу овог одељења налазили су се Генерални секретаријат, Административни одсек, Одсек за општу (теренску) пропаганду, Одсек за штампу, радио и филм, и Одсек за позоришта и приредбе. У задатке Одсека за штампу, радио и филм спадали су преглед домаће и стране штампе, израда и издавање материјала за домаћу штампу, као и припрема различитог публицистичког материјала. Контрола и цензура штампе и издавачке делатности у целини су биле регулисане уредбама из 1941. године, које су се примењивале на више од 40 дневних и недељних листова, колико је у овом периоду излазило у Србији.[7]

---

3 Представе је гледало чак и до 600 гледалаца у просеку: Коста Николић, *Страх и нада у Србији 1941–1944*. (Београд: Завод за уџбенике и наставна средства, 2002), 149.

4 *Исто*, 151.

5 Осамдесет хиљада гледалаца је филм погледало у првој недељи приказивања: *Исто*, 156.

6 *Исто*, 157.

7 Наташа Милићевић, „Српско грађанство у окупираној Србији, докторска дисертација" (Београд: Универзитет, 2016), 127–128.

Ново време, *Обнова* и *Наша борба* спадају у најраспрострањеније и најчитаније колаборационистичке информативне листове овог времена. *Ново време* представља први дневни информативни лист, покренут већ маја 1941. године. Излазио је од уторка до недеље у тиражу од 200.000 примерака. *Обнова* је била вечерњи лист, покренут јула 1941, док је *Наша борба* настала септембра 1941. у оквиру организације „Збор" Димитрија Љотића и излазила је свега до септембра 1942. године. Сва три листа била су вођена јединствено усмереном уређивачком политиком која је у потпуности одговарала захтевима тог времена и потребама немачких и пронемачких власти.

ЧЛАНЦИ О БИБЛИОТЕЦИ: СЕРВИСНЕ ИНФОРМАЦИЈЕ ИЛИ МАСКИРАЊЕ ОДГОВОРНОСТИ ЗА УНИШТЕЊЕ

У овом новонасталом културном миљеу, своје ново место под ратним сунцем тражила је и Народна библиотека. Нестанак Народне библиотеке на Косанчићевом венцу 6. априла 1941. спада у најболнија сећања српског народа. Из извештаја сведока и одговорних лица, датих одмах по завршетку Априлског рата и након успостављања окупационе власти, може се пратити след догађаја који су довели до њеног уништења, почевши од одговорности предратне владе, министара и читавог државног апарата, преко виђења сведока о збивањима тога дана, праћеног њиховим размишљањима и емоцијама, све до нестанка Библиотеке у диму и пламену. Међутим, већ од маја 1941. евидентни су напори да се поново успостави рад Библиотеке.

Дневни листови *Ново време*, *Обнова* и *Наша борба* у низу чланака објављених већ у првој половини прве године под окупацијом разглашавају потребу за поновним успостављањем Библиотеке и обновом њеног рада. Кроз садржај 21 чланка који је током 1941. објављен у ова три листа, може се пре свега утврдити „интонација" у којој су текстови конципирани. Наиме, у питању је модел писања који спада у „сервисне" информације. Пре свега, оглашава се потреба да се за Народну библиотеку пронађе нова зграда, односно адекватан простор у коме би њен рад могао поново отпочети. Позивани су имућни Београђани да своје виле уступе за организацију рада Библиотеке, а молбе које је сама Библиотека упућивала као вид апела за помоћ су током читаве 1941. систематски понављане. Поред тога, ова гласила објављују и јавне позиве грађанима да поклонима из својих личних библиотека допринесу обнови фонда националне библиотеке, што је и резултирало фантастичним одзивом, а без сумње је било сматрано патриотским чином првог реда. Ђаци су колицима обилазили град како би прикупили прилоге у књигама и олакшали грађанима да чин поклањања изведу са што мање напора. То се изводило привлачењем пажње читалаца преко

нарочито срочених наслова, којима се наглашено апеловало на савест грађана о значају националног фонда. Поред тога, на радост Београђана, објављивани су новински извештаји о књигама за које је било утврђено да, игром случаја, нису страдале на Косанчићевом венцу, а објављивани су и спискови наслова које је Библиотека примила на поклон. Међутим, сагласно времену, садржај чланака ни на који начин не упућује на одговорност за уништење Библиотеке, још мање апострофира кривца (он је окренут будућем успостављању Библиотеке), али ни са чим се не осврће ни на чин њеног нестанка. Такође, садржаји чланака имају циљ да охрабре и разведре, па се тако поред извештаја о књигама за које је утврђено да су игром случаја сачуване од уништења, исто тако објављују и они о бројности учињених поклона Библиотеци, а нарочито се истиче и набавка запреге која се користила за сакупљање дарованих књига.

Чињеница да су одговорни за уништење Народне библиотеке били управо носиоци окупационе власти утицала је на то да о околностима страдања Библиотеке у дневној штампи не буде ни речи. Међутим, то није спречило представнике колаборационистичке власти да заједно са одговорним грађанима покрену њену обнову. Чланци и информације, који су током 1941, упркос цензури и контролисаним уређивачким политикама, објављени на страницама ова три листа у великој мери су утицали на масовни одзив грађана који су враћали позајмљене примерке књига који су се затекли код њих, као и донирање штампане грађе из сопствених колекција. Иако се види намера тадашњих власти да се Библиотека ревитализује, приметно је да власти нису могле да организационо и инфраструктурно одговоре том, очигледно амбициозном задатку у ратно време. Тако је приметна несразмера у деловању грађана у односу на државни апарат који није био у стању да прати темпо који су задавали становници Београда, исказујући висок ново свести о важности овог питања. Чак и из ових кратких, често сувопарних текстова објављених у ова три листа одзвања атмосфера ужурбаности и проактивног деловања и невероватан напор појединаца и заједнице да Библиотека настави свој живот у некој новој згради са обновљеним фондом.

ПОПИС ЧЛАНАКА ИЗ ЛИСТОВА *НОВО ВРЕМЕ*, *ОБНОВА* И *НАША БОРБА* ИЗ 1941. САДРЖАНИХ У *АЛБУМУ ГРАЂА ЗА ИСТОРИЈУ НАРОДНЕ БИБЛИОТЕКЕ. ТОМ 1.*

1. „За обнову културног живота", *Ново време*, 18. мај 1941, год. 1, бр. 3, стр. 4, ISSN 2217-835X.
[COBISS.SR-ID 116136713]

2. „Народна библиотека може бити обновљена само на исти начин на који је основана: сви Срби треба да помогну Народну библиотеку прилозима у књигама", *Ново време*, 19. мај 1941, год. 1, бр. 3, стр. 5, ISSN 2217-835X.
[COBISS.SR-ID 116151561]

3. „Народној библиотеци јавили су се већ многи Београђани који желе да постану њени приложници и нови оснивачи: од данас момци библиотеке скупљаће књиге по кућама", *Ново време*, 21. мај 1941, год. 1, бр. 6, стр. 5, ISSN 2217-835X.
[COBISS.SR-ID 116662025]

4. „Мирослављево Јеванђеље и Душанов Законик нису пропали у Народној библиотеци: они су били у Музеју Кнеза Павла, а пред рат склоњени на сигурно место", *Ново време*, 26. мај 1941, год. 1, бр. 11, стр. 4, ISSN 2217-835X.
[COBISS.SR-ID 116663561]

5. „Народној библиотеци и даље многобројни Београђани прилажу своје књиге", *Ново време*, 28. мај 1941, год. 1, бр. 14 [тј.] 13, стр. 3, ISSN 2217-835X.
[COBISS.SR-ID 116664073]

6. „Народна библиотека је добила велики број књига, али јој је неопходно потребна зграда за смештај", *Ново време*, 7. јун 1941, год. 1, бр. 21, стр. 4, ISSN 2217-835X.
[COBISS.SR-ID 116667145]

7. „Народна библиотека тражи да јој се предаду књиге из бивших државних установа: ђаци са колицима обилазе град и прикупљају књиге за библиотеку", *Ново време*, 8, 9. и 10. јун 1941, год. 1, бр. 24, стр. 8, ISSN 2217-835X.
[COBISS.SR-ID 116665865]

8. „Рукописе и писма знатнијех личности поклоните Народној библиотеци", *Ново време*, 24. јун 1941, год. 1, бр. 38, стр. 7, ISSN 2217-835X.
[COBISS.SR-ID 116666377]

9. „Народна библиотека", *Обнова*, 17. јул 1941, год. 1, бр. 11, стр. 5, ISSN 2217-8376. [COBISS.SR-ID 116669449]

10. „Народна библиотека још нема своју зграду: зар нико од толиких имућних Београђана није у стању да уступи потребне просторије за

једну неопходну културну потребу престонице", *Обнова*, 2. август 1941, год. 1, бр. 25, стр. 5, ISSN 2217-8376.
[COBISS.SR-ID 116692745]

11. „У једној београдској антикварници пронађена је драгоцена књига украдена из Народне библиотеке", *Обнова*, 16. август 1941, год. 1, бр. 36, стр. 4, ISSN 2217-8376.
[COBISS.SR-ID 116693257]

12. „Где сместити Народну библиотеку?", *Обнова*, 18. септембар 1941, год. 1, бр. 65, стр. 5, ISSN 2217-8376.
[COBISS.SR-ID 116694537]

13. „Обнављање Народне библиотеке", *Обнова*, 23. октобар 1941, год. 1, бр. 95, стр. 6, ISSN 2217-8376.

[COBISS.SR-ID 116694025]

14. „Народна библиотека прикупила прилично докумената из српске прошлости", *Ново време*, 26. октобар 1941, год. 1, бр. 38, стр. 5, ISSN 2217-835X.
[COBISS.SR-ID 116695049]

15. „За Народну библиотеку", *Наша борба*, 2. новембар 1941, год. 1, бр. 9, стр. 10, ISSN 2956-2139.

[COBISS.SR-ID 116699657]

16. „Апел Народне библиотеке", *Обнова*, 11. новембар 1941, год. 1, бр. 111, стр. 5, ISSN 2217-8376.
[COBISS.SR-ID 116698889]

17. „Позив Народне библиотеке српским књижевницима", *Ново време*, 12. новембар 1941, год. 1, бр. 165, стр. 5, ISSN 2217-835X.
[COBISS.SR-ID 116700425]

18. „Народна библиотека добила је запрежна кола за скупљање дарованих књига", *Ново време*, 16. новембар 1941, год. 1, бр. 141, стр. 3, ISSN 2217-835X.
[COBISS.SR-ID 116699145]

19. „Народна библиотека дошла је до једне ретке колекције филателистичке литературе", *Ново време*, 27. јул 1941, год. 1, бр. 71, стр. 5, ISSN 2217-835X. [COBISS.SR-ID 116691977]

20. „Молба Народне библиотеке", *Обнова*, 19. децембар 1941, год. 1, бр. 149, стр. 4, ISSN 2217-8376.
[COBISS.SR-ID 116701449]

21. „Народна библиотека има само неколико листова прве српске књиге", *Обнова*, 1941, год. 1, 25. децембар 1941, год. 1, бр. 155, стр. 6, ISSN 2217-8376.
[COBISS.SR-ID 116700681]

ЛИТЕРАТУРА

Милићевић, Наташа. *Српско грађанство у окупираној Србији: докторска дисертација*. Београд: Универзитет, 2016.

Милошевић, Срђан. „Живот у окупираном Београду". *Пешчаник*, 27.08.2018.

Николић, Коста. *Страх и нада у Србији 1941–1944*. Београд: Завод за уџбенике и наставна средства, 2002.

„Становницима Србије, проглас генерала Ферстера од 22. априла". *Општинске новине*, 24.4.1941.

Dragana Milunović
Tanja Tasić
National Library of Serbia,
Belgrade

THE NATIONAL LIBRARY OF SERBIA IN PRESS DURING THE OCCUPATION IN 1941–1942: THE LIST OF NEWSPAPER ARTICLES ON THE NATIONAL LIBRARY OF SERBIA FROM DAILY NEWSPAPERS *NOVO VREME*, *OBNOVA* AND *NAŠA BORBA* CONTAINED IN *THE ALBUM DOCUMENTS FOR THE HISTORY OF THE NATIONAL LIBRARY*

Summary

This paper deals with the list of newspaper articles on the National Library of Serbia from daily newspapers published during the occupation of Serbia in the Second World War: *Novo vreme*, *Obnova*, and *Naša borba*. These articles are an integral part of the album titled: *Documents for the History of the National Library*. Articles contain the description of the album (as an artefact), its content, and newspaper articles within the context of social and political circumstances in occupied Serbia during the first war year of the Second World War.

Keywords: National Library of Serbia, press, Second World War

ДИГИТАЛНА ЗБИРКА О НАРОДНОЈ БИБЛИОТЕЦИ СРБИЈЕ: ПРИЛОГ КУЛТУРИ СЕЋАЊА

Тамара Бутиган Вучај
Народна библиотека Србије,
Београд
tamara@nb.rs

УДК: 027.54:004(497.11)
02:316.7

Сажетак

Дигитална збирка о Народној библиотеци Србије, нашој другој кући, настала је уз њен 190. рођендан, а у настојању да од заборава отмемо неке писане и сликовне документе који сведоче о њеном трајању. Ова тематска дигитална збирка део је Дигиталне Народне библиотеке Србије и отвореног је типа, што значи да ће се стално допуњавати новим садржајима. Заборав често значи олакшање, а брисање сећања је претпоставка даљег развоја. Са друге стране, сећање гарантује очување. Ако прихватимо да од баланса између заборава и сећања зависи како ће се развијати нека култура, овај рад можемо тумачити као допринос борби против друштвене деменције, макар када је Народна библиотека Србије у питању, и то кроз лични објектив ауторке.

Кључне речи: дигитална збирка, култура сећања, Народна библиотека Србије

Готово ни у једном подручју које се бави културним наслеђем и вредновањем због тога није тако вирулентно питање: наиме, питање ко данас у епохи дигиталне комуникације, и још увек неразјашњеног начина дугорочног архивирања података, одлучује о томе чега ћемо се сутра сећати...

Јоахим-Феликс Леонхард
(из књиге *Покрадено памћење* Манфреда Остена)

Дигитално доба носи много изазова и дилема, а једна је уистину шта ће се из аналогне прошлости наћи у дигиталној будућности. У настојању да за Народну библиотеку Србије (у даљем тексту НБС), другу кућу за нас који у њој радимо, обезбедимо место у дигиталној будућности, покренули смо мали пројекат дигитализације онога што представља сведочанство њеног трајања. Почели смо од књига и периодичних публикација, преко фотографија, плакета и награда које је наша установа добијала, па до идеје да креирамо збирку усмене историје, кроз прикупљање прича оних који су на било који начин били везани за Библиотеку. Непосредан повод представљао је 190. рођендан наше *старе даме библиотекарства*, који смо обележили 28. фебруара 2022. године. Са идејом да завиримо у све кутке готово двовековне историје Библиотеке, седамо у времеплов и крстаримо дигиталним простором у потрази за одговорима на прапитања: Одакле долазимо, ко смо и куда идемо?

Дигитални садржај о НБС, који је доступан на порталу Дигиталне НБС,[1] као тематска збирка под називом *НБС се сећа*,[2] представља избор грађе на ову тему. Највећи део садржаја припада јавном домену, али има и садржаја под ауторским правом. Сви садржаји објављени су под лиценцама *Creative Commons*[3] и *Rights Statements*.[4] Ова тематска збирка је отворена за допуњавање новим дигиталним објектима и очекујемо да ће временом бити све богатија. Збирку у овом тренутку (јул 2023. године) чине 282 дигитална објекта разврстана према новој структури Дигиталне НБС[5] на књиге, периодичне публикације, музичке записе и фотографије. До збирке се може доћи преко везе ка тематским збиркама,[6] као и путем претраживања.

1 https://digitalna.nb.rs/ (преузето 25. 7. 2023).

2 https://digitalna.nb.rs/sf/NBS/TematskeZbirke/NBS_se_seca (преузето 25. 7. 2023).

3 https://creativecommons.org/ (преузето 25. 7. 2023).

4 https://rightsstatements.org/en/ (преузето 25. 7. 2023).

5 Наташа Петровић, Татјана Домазет „Нови портал Дигиталне Народне библиотеке Србије: Поглед кроз кључаоницу", *Гласник Народне библиотеке Србије* 21, бр. 24 (2022): стр. 133–148.

6 https://digitalna.nb.rs/sf/NBS/TematskeZbirke (преузето 25. 7. 2023).

ЗБИРКА КЊИГА

Збирку књига чине значајне монографске публикације у којима је Народна библиотека Србије тематска одредница и/или издавач. За историју НБС посебно су значајне две публикације из ове збирке: *Народна библиотека: 6. април 1973.* – књига објављена поводом пресељења НБС у нову и прву наменску зграду у Скерлићевој улици број 1, 6. априла 1973. године, као и *Споменица Народне библиотеке*, објављена поводом 150 година постојања, 1982. године. У овом тренутку у збирци књига су још и годишњи извештаји о раду (од 1932. до 1937) и изложбени каталози из периода од 1973. до 2000. године. О избору садржаја брине Редакција Дигиталне НБС.

Народна библиотека: 6. април 1973. представља монографију богатог садржаја.[7] Тог датума је свечано отворена прва наменска зграда за Библиотеку у Скерлићевој улици, а томе је претходила нова организација и пресељење. Овај значајни догађај пратило је неколико изложби, пригодан културно-уметнички програм, али и међународни семинар „Књига у развоју савременог друштва", одржан 6. и 7. априла. Књига садржи и листу оних који су упутили дарове и честитке Библиотеци, податке о радном колективу и органима управљања, као и изводе из медија о самом отварању. Међународни стручни семинар привлачи посебну пажњу, јер су у њему учествовали уважени актери европског (28 стручњака) и југословенског (240 стручњака) библиотекарства, а куриозитет је чињеница да је то био први међународни скуп библиотекара у Југославији. Скуп је отворио потпредседник Извршног већа Социјалистичке Републике Србије Александар Бакочевић, у име Владе Социјалистичке републике Србије (СР Србије). Светислав Ђурић, тадашњи управник Библиотеке, први је говорио и то на тему „Положај књиге и библиотекарства у СР Србији", затим професор Робер Ескарпи са Универзитета у Бордоу на тему „Улога књиге у савременом друштву", и, коначно, Оган Степанович Чубарјан, заменик директора Државне библиотеке Савеза Совјетских Социјалистичких Република (СССР) „В. И. Лењин" у Москви и председник Ифлине комисије за питања теорије и истраживачког рада, који је говорио на тему „Социјални проблеми читања".

У другој сесији говорио је генерални директор Националне библиотеке Француске Етјен Денери на тему „Књига у Француској данас", затим Херман Либерс, председник Ифле и директор Краљевске библиотеке Белгије у Бриселу на тему „Унапређење књига путем библиотека". Професор Хорст Кунце, генерални директор Немачке државне библиотеке, поднео је реферат на тему „Питања око обликовања научне литературе", а Витолд Станкјевич, директор Народне библиотеке у Варшави, на тему „Истраживање читања и његов значај за делатност библиотека". У

7 https://digitalna.nb.rs/view/URN:NB:RS:SD_47322D587470D4E44BB22432B93850AE (преузето 30. 7. 2023).

последњој сесији говорили су др Рудолф Фидлер, генерални директор Аустријске националне библиотеке, на тему „О неким аспектима *кризе књиге* са библиотекарског гледишта", затим Бранко Берчич, председник Савеза друштава библиотекара Југославије, на тему „Књига и савремена стремљења југословенског библиотекарства". Професор Курт Кестер, генерални директор Немачке библиотеке, говорио је на тему „Снабдевање литературом кроз мрежу библиотека у Савезној Републици Немачкој", и најзад Лука Ђаковић, директор Народне и универзитетске библиотеке у Сарајеву, на тему „Писана ријеч и књига у југословенском простору".

Конференцији су писаним прилозима допринели и Елена Савова, директорка Централне библиотеке Бугарске академије наука, на тему „Друштвена одговорност библиотекарског радника", професор Божо Тежак, директор Рефералног центра Свеучилишта у Загребу, на тему „Библиотека као критериј напретка друштвене средине", Милош Немањић из Завода за проучавање културног развитка на тему „Читаоци београдских библиотека" и Десанка Стаматовић, начелница Сектора за каталогизацију Библиотеке, на тему „Међународна година књиге била је подстицај за све". Сва излагања су на српскохрватском језику објављена у публикацији и представљају значајан допринос историји библиотекарства на европском континенту.

Из листе запослених сазнајемо каква је била организациона структура и да је број запослених у Библиотеци био 244. Органи управљања, поред управника и заменика, били су Савет Народне библиотеке, који се састојао од запослених и спољних чланова, углавном из академских кругова, књижевности и издаваштва, као и Стручно-научно веће, које су чинили одабрани запослени.

Споменица Народне библиотеке[8] објављена је 1982. године поводом 150 година постојања, у време управника Милана Милутиновића, тачно десет година након монографије објављене поводом усељења у нову зграду. Ова споменица бележи свечану седницу Радничког савета, чији је председник био Војислав Горановић, одржану на Дан библиотеке, 6. априла 1982. године. Из уводног излагања Драгана Ћировића, заменика управника, сазнајемо да је број запослених за десет година порастао са 244 на 287. У склопу прославе додељен је читав низ награда, као и спомен-плакете НБС. Значајна Награда „Милорад Панић-Суреп", коју додељује Заједница матичних библиотека Србије, додељена је НБС као и народним библиотекама у Вршцу, Врњачкој бањи и Пожеги, као и значајним појединцима: Милици Грубач (НБ у Крагујевцу), Олги Стефанович (НБ у Крушевцу), Ђурђевки Љубибратић (Библиотека Матице српске), мр Владимиру Јокановићу (НБС) и Мехмету Гргурију (НБ у Приштини). Тада је први пут додељена награда Фонда „Људмила Михаиловић" за најбољи стручни рад из библиотекарства објављен у претходне две године, а лауреат је била мр Дивна Глумац за монографију *Предметни каталог у библиотеци општег типа*.

8 https://digitalna.nb.rs/view/URN:NB:RS:ND_76EF344CAA2EBCB7F3BEDC6E4CFE89CB (преузето 25. 7. 2023).

Награда „Најчитанија књига године у библиотекама Србије" за 1981. годину додељена је Слободану Селенићу за роман *Пријатељи*. Том приликом је отворена изложба – временска линија стопедесетогодишњег развоја НБС, чији је каталог такође доступан у овој тематској збирци.[9]

Поред обраћања заменика управника и представника оснивача, изведен је богат уметнички програм, у коме су учествовале тадашње звезде београдске уметничке сцене: глумци Ксенија Јовановић и Љуба Тадић, диригент Младен Јагушт, као и оперска дива Радмила Смиљанић. Ипак, највећи део ове публикације чине стручни прилози библиотекара и посленика културе Републике Србије и то тако да се из њих може стећи одличан увид у библиотекарство и сродне дисциплине тог времена. Заслужују да се њихова имена наведу, а то су: Милева Јурић, Надежда Синдик, Зоран Пекић, Дивна Ђурић-Замоло, Синиша Живковић, Димитрије Стефановић, Драгутин Никчевић, Слободан А. Јовановић, Драган Ћировић, Гордана Вучинић, Коста Васиљковић, Лазар Чурчић, Миленко Радовић, Десанка Стаматовић, Богомила Живковић, Милица Црвчанин, Смиљка Кашић, Драгомир Јовановић, Радмила Перишић. Издвојила бих тему сарадње НБС и Библиотеке Матице српске (БМС) из чланка Лазара Чурчића о попуњавању фондова, јер је то управо област у којој ове две водеће библиотеке изузетно сарађују када је у питању дигитализација фондова. *Споменица* још садржи изводе из медија и честитке које су НБС упућиване за сто педесету годишњицу рада.

Сл. 1: Запослени у НБС на дан 6. априла 1982. године[10]

9 https://digitalna.nb.rs/view/URN:NB:RS:ND_CF9BF958777FF751BAA4C0B4AC135FB1 (преузето 25. 7. 2023).

10 https://digitalna.nb.rs/view/URN:NB:RS:ND_76EF344CAA2EBCB7F3BEDC6E4CFE89CB (преузето 31. 5. 2023).

Изложбени каталози прате ову врсту програма културе у НБС у периоду од 1973. до 2000. године. Посебно су за нашу тему интересантне чак две изложбе посвећене развојном путу наше куће, једна из 1973, а друга из 1982. године. Друга изложба даје врло занимљиву временску линију од XIX века до претпоследње деценије XX века. Теме изложби рефлектују време у коме су настајале, као и међународне односе које је Народна Република Србија у оквиру СФРЈ неговала, уз константан квалитет и посвећеност аутора изложбама. Поједине изложбе су посвећене истакнутим личностима српске културе и историје, као што су: Лаза Костић, Ђура Даничић, Љубомир Стојановић, Јован Јовановић Змај, Милан Ракић, Момчило Настасијевић, Стојан Новаковић, Милош Црњански и многи други. Неки од аутора изложбених каталога и самих изложби су: Драгоје Тодоровић, Нада Стевин-Новак, Ненад Ердељановић, Биљана Стипчевић, Луција Цернић, Душан Синдик, Катарина Мано-Зиси, Силвија Ђурић, Миодраг Живанов, Светлана Недић, Бранимир Живојиновић, Љиљана Растегорац (касније Ђурђић), Ратко Марковић, Гордана Вучинић, Олга Стевановић, Нада Гајић-Златковић, Бранка Булатовић, Дејан Ђурић и многи други, док је за уређење изложбеног простора и витрина био задужен стручни тим, а врло често архитекта Ана Церанић и ликовни уметник Никола Меанџија, обоје из редова запослених. Сви каталози и обе књиге су још увек под ауторским правима и заштићени су лиценцом *In Copyright*.[11]

Годишњи извештаји Библиотеке имали су различите формате кроз време. У оквиру тематске дигиталне збирке *НБС се сећа* доступни су извештаји из периода између два светска рата, када су излазили у склопу *Годишњака Српске краљевске академије* и били штампани у формату посебног отиска. Извештај за 1933. годину управник Милош Л. Зечевић започео је речима: „Према чл. 29 Закона о Народној библиотеци, част ми је поднети Српској краљевској академији извештај о стању и раду у Народној библиотеци у 1933. години".[12] Извештаји су релативно кратки у том периоду, доносе листе приновљене грађе, поклонодаваца и основне податке о пословању. Ту су и подаци о финансијама, редовно праћени коментарима да су недовољне, као и жалбама на неусловност зграде. Из истог извештаја сазнајемо неколико података о буџету и кадровским приликама: „Буџетом за 1933/34. годину било је за Народну библиотеку одобрено: а) за личне издатке 538.180 дин; б) за материјалне издатке 218.500 дин. Од особља Народна библиотека има: 1 управника, 1 помоћника управника, 7 библиотекара (с факултетском спремом), 3 руковалаца (с пуном средњошколском спремом), 2 чиновника-приправника, 2 дневничара и 6 служитеља (од којих је један на

11 https://rightsstatements.org/page/InC/1.0/ (преузето 31. 5. 2023).

12 „Народна библиотека", *Годишњак / Српска краљевска академија*, 42 (1933): 320–332. https://digitalna.nb.rs/view/URN:NB:RS:ND_02E5140B1B963615C1F701516ECB6B8B (преузето 2. 6. 2023).

раду у Министарству просвете)". Из ових извештаја из тридесетих година XX века може се закључити да је у периоду између два рата Библиотека била у прилично тешком стању, финансијски и кадровски капацитети су били врло скромни, а зграда ненаменска.

ЗБИРКА ПЕРИОДИЧНИХ ПУБЛИКАЦИЈА

Збирку периодичних публикација за сада чине три драгоцена наслова: *Гласник Народне библиотеке*, *Годишњак* и *Археографски прилози*. Недостају бројеви обновљеног *Гласника Народне библиотеке Србије*, али је у плану да се и он укључи у збирку. Дигитализовани су сви објављени бројеви *Гласника Народне библиотеке* и *Годишњака*, док су *Археографски прилози* дигитализовани од првог броја 1979. године до броја 34 из 2012. године.

Најстарија периодична публикација коју је издавала Народна библиотека јесте *Гласник Народне библиотеке*, који је излазио само 1940. године и то под врло експлицитним поднасловом: *Годишња библиографија Народне библиотеке и извештаји о раду*.[13] Током те предратне године изашло је 10 бројева *Гласника*, тачније, 5 двобоја, а часопис је био означен као *службено* издање које излази у 12 бројева годишње, а по потреби и више, са тадашње адресе Косанчићев венац 12. Интересантно је да је овај часопис објављивао и комерцијалне огласе, углавном у вези са издањима, махом књижара и антикварница.

Сви чланци су аналитички обрађени у библиографској бази НБС.[14] Главни уредник овог часописа био је Драгослав Илић, управник Библиотеке од 1935, иначе преводилац, професор и високи чиновник Министарства просвете, са непосредним искуством у управљању националним театром у периоду од 1933. до 1935. године. Он је потписао и уводни текст под насловом „Смер овог часописа", што је уједно његов једини чланак у овом гласилу. Из његовог уводника сазнајемо да је основни мотив за покретање овог часописа пописивање свих публикација које стигну у Библиотеку, како би било транспарентно шта је тачно ушло у фонд јер „институција обавезног примерка још не функционише како треба". Као да је Илић предвидео да ће једног дана ови спискови бити још значајнији, имајући у виду страдање целокупне збирке Библиотеке у бомбардовању Београда 1941. године. Поред библиографских података о приновама, часопис доноси и чланке о библиотекарским темама, те се препоручује како библиотекарима тако и свим радницима на пољу националне историје, али и књижарима и издавачима. На самом почетку, уредник и управник Илић је индицирао проблем са финансијама Библиотеке, истакавши да она

13 https://digitalna.nb.rs/view/URN:NB:RS:SD_376D246991FE50B8E1A55DE73453ACAD (преузето 31. 5. 2023).

14 https://plus.cobiss.net/cobiss/sr/sr/bib/search?database=nbs&q (преузето 25. 7. 2023).

„покреће из својих скромних средстава овај часопис",[15] а то је била тема и бројних докумената у дигиталној збирци посвећеној Библиотеци.

У овом часопису чланке су објављивали углавном запослени у Библиотеци, али има и чланака аутора из других библиотека и институција. Прилика је да их се подсетимо и покушамо да разумемо зашто су писали баш на те теме.

Михаило Подољски, контроверзни библиотекар НБС, постављен је од писара за библиотекара указом краља Александра, а на предлог министра просвете, у октобру 1932, заједно са Иванком Пилетић, Људмилом Михајловић и Софијом Матић-Суботић.[16] Поред бројних сукоба које је имао како са управницима тако и са колегама, оставио је иза себе више чланака о историји Библиотеке у часопису *Мисао*,[17] а његово се име везује за уређивање *Југословенске библиографије* – пописа свих књига и публикација које излазе у Краљевини Југославији, који издаје Савез књижарских организација Краљевине Југославије. Ова месечна публикација, базирана на званичним подацима Библиотеке, изазваће доста критике због недовољног знања и посвећености уредника Подољског. У *Гласнику*, Подољски је писао о историји Библиотеке са библиографијом списа о њој. Писао је и о књизи *Волшебноје оґледало*, руском сановнику у преводу на српски језик из 1835, коју је Библиотека набавила са више од 100 година закашњења. Овај бестселер XIX века је заокупио његову пажњу по томе што је уникат, али делом и самим садржајем јер, иако га декларише као „простонародни фах", наводи понешто из садржаја. Најзад, у последњем двоброју *Гласника* је једини аутор; његов чланак говори о оцу и сину, Јосифу и Анастасу Мајзнеру, који су радили у Библиотеци у периоду од 1869. до 1925. године.

Ђорђе Сп. Радојичић, библиотекар приправник 1940, један је од аутора, који већ наредне, 1941. године, постаје управник и налазиће се на том месту до краја Другог светског рата 1945. године. Он је писао о Јохану Гутенбергу поводом петстоте годишњице проналаска штампе. Надежда Петровић је пристигла у Библиотеку 1931. као библиотекар, а њен је чланак о одредници као библиотечком термину. Милица Војиновић[18] постављена је за руководиоца у Универзитетској библиотеци одмах по њеном отварању 1926, да би

15 Драгослав Илић, „Смер овог часописа", *Гласник Народне библиотеке*, бр. 1/2 (1940): I–II. https://digitalna.nb.rs/view/URN:NB:RS:SD_376D246991FE50B8E1A55DE73453ACAD-1940-B001-02 (преузето 31. 5. 2023).

16 Рубрика *Дневник* у новинама *Време*, 27. октобар 1934, 6. https://digitalna.nb.rs/view/URN:NB:RS:SD_EA14D129E93A8F6C7A1935AA12C320B4-1932-10-27 (преузето 31. 5. 2023).

17 Михајло Подољски, „Народна библиотека Србије", *Мисао: књижевно-политички часопис*, бр. 5/6 (1928): 315–323. https://digitalna.nb.rs/view/URN:NB:RS:SD_D4F5F5FDFD684EF03125D4F0FEDECF37-1928-03-B005-006 (преузето 30.5. 2023).

18 Љубица Марковић, „Жене у нашим библиотекама", *Женски покрет*, бр. 10 (1935): 123–124. https://digitalna.nb.rs/view/URN:NB:RS:SD_7220578B8A0C6650CF7E01E1359E86A7-1935-12-B010 (преузето 31. 5. 2023).

била унапређена у књижничара исте библиотеке 1931. године. Водила је одељење часописа, а као добитница стипендије енглеског друштва универзитетски образованих жена, провела је неко време студирајући у Лондону. Била је чланица управе и секретар Друштва југословенских библиотекара, као и чланица Удружења универзитетски образованих жена – секција Београд. Она је писала о Друштву југословенских библиотекара. Љубица Марковић[19] постављена је за руковаоца у Универзитетској библиотеци одмах по њеном отварању 1926, да би била унапређена у књижничара исте библиотеке 1931. године. Била је активна чланица Удружења универзитетски образованих жена – секција Београд и бавила се питањима жена у бројним прилозима. Ауторка је чланка о Павлу Поповићу и његовим заслугама за наше библиотеке и библиографски рад у њима. Златко Дујмовић, новинар, писао је о Социјалној библиотеци, насталој од библиотеке Министарства социјалне политике, која делује при Средишњој управи за посредовање рада, као примеру добре праксе. Софија А. Стојановић[20] такође је дошла у Библиотеку 1931. за библиотекара и писала је о изузетно занимљивој теми, која се тиче књижевности током Првог светског рата у крфском издању *Срйских новина* и његовом *Забавнику*. Ауторка је напоменула да је реч о чланку из необјављене монографске публикације на ову тему, која, по свему судећи, никада није објављена.

Највећи део *Гласника* посвећен је библиографском прегледу приновљених књига и периодичних публикација објављених 1940, што је свакако био одличан извор за реконструкцију фонда након што је Библиотека заједно са целокупним фондом нестала у пламену 6. априла 1941. године.

Годишњак Народне библиоӣеке Србије изашао је у само три броја, у 1960. 1978. и 1979. години, уз два упоредна наслова на енглеском и руском језику. Сва три броја се налазе у Дигиталној НБС.[21] Број за 1960. годину, који је изашао наредне, 1961, отвара Закон о библиотекама, проглашен 10. новембра исте године, који ће апострофирати и тадашњи управник Чедомир Миндеровић у „Уводној речи", а посебно његов члан 17, који Библиотеци доноси матичност: „Послове матичне библиотеке за територију Републике врши Народна библиотека НР Србије као централна матична библиотека".[22]

Чланак Олге Веселиновић[23] доноси портрет Душана Милачића, пензионисаног управника Библиотеке, који је ову функцију обављао од 1944.

---

19 *Исӣо*.

20 *Исӣо*.

21 https://digitalna.nb.rs/view/URN:NB:RS:SD_A8FF565BD1CD89A06FFAB7D3E54D7058 (преузето 31.5. 2023).

22 Чедомир Миндеровић, „Уводна реч", *Годишњак*, (1960): 7–18. https://digitalna.nb.rs/view/URN:NB:RS:SD_A8FF565BD1CD89A06FFAB7D3E54D7058-1960-B001 (преузето 31.5. 2023).

23 Олга Веселиновић, „Др Душан З. Милачић", *Годишњак*, (1960): 19–34. https://digitalna.nb.rs/view/URN:NB:RS:SD_A8FF565BD1CD89A06FFAB7D3E54D7058-1960-B001 (преузето 25.7. 2023).

до 1960. године. Као француски ђак са два доктората из књижевности: Загребачког свеучилишта 1923. и Сорбоне 1930, био је изузетан познавалац француске књижевности, сасвим извесно и врло способан менаџер, а Библиотеку је развијао по угледу на Националну библиотеку Француске. Ипак, посебно треба истаћи његов библиотекарски рад и темељну укљученост у библиотекарску професију и то са врло конкретним резултатима. Подржавао је правно уређење библиотечке делатности, иницирао оснивање Друштва библиотекара НР Србије и био члан његовог управног одбора, као и члан уређивачког одбора његовог гласила, часописа *Библиотекар*, који и данас излази. У самој Библиотеци подржавао је успостављање система јединствене каталогизације, међународну сарадњу, набавку, обавезни примерак. Лично је са сарадницима радио на систематском уређењу фонда француске књиге, подржао оснивање Предметног каталога и сам радио на предметизацији, те чак написао књигу *Предметни каталог: упутства за израду*. Такође је основао Библиографско одељење и такозвани Библиотечки центар, претечу Матичног одељења. За државни испит из библиотекарства био је председник испитне комисије и испитивач за предмете Предметни каталог и Француски језик.

Интересантно је да часопис *Годишњак* није обрађен аналитички у библиографској бази Народне библиотеке Србије, док су неки чланци објављени као сепарати, тј. посебни отисци. Број из 1978. доноси још и упоредни наслов и садржај на француском језику.

Сл. 2: Управник Душан Милачић са службеницима Библиотеке 1957. године[24]

24 http://www.digitalna.nb.rs/view/URN:NB:RS:ND_50BDB73ADFA049F22CA2F9E8CF7BB9FA (преузето 31.5. 2023).

Часопис *Археографски прилози*, касније са поднасловом *Зборник радова Одељења за археографију Народне библиотеке Србије*, дигитализован је од првог броја из 1979. до 34. броја, из 2012. године, и део је тематске дигиталне збирке *НБС се сећа*.[25]

Професор Александар Младеновић у уводном тексту[26] прве књиге из 1979, који ће бити публикован и као сепарат, најављује да ће нови часопис објављивати резултате истраживања спровођених од настанка Одељења 1961, у почетку само кроз радове домаћих аутора. Током времена, прихватани су и радови страних аутора, а часопис је значајно напредовао у погледу графичке опремљености, мењајући уреднике и графичке уреднике. Осврнуће се професор Младеновић на овај часопис чланцима након двадесет и двадесет и пет година излажења. Часопис је настао на иницијативу Младеновића и професора Ђорђа Трифуновића, уз подршку тадашњег управника НБС Владимира Стевановића, који је претходно обављао функцију министра културе и науке Републике Србије. Предмет проучавања је стара српска штампана књига почев од Цетињске штампарије 1494. до 1638. године. Прилози се од самог почетка баве свим аспектима штампане књиге: језик, графија, правопис, палеографске црте, садржај, писарске руке, украси, водени знаци на хартији, повез, доприносећи не само српској већ и словенској археографији. Часопис се ближи 45. години излажења и свакако дели изазове времена у коме живимо. Подршку су часопису готово све време излажења пружала министарства надлежна за културу и науку, као и сви управници, сем једног, навешће професор Младеновић. То нас подсећа на историју лоших међуљудских односа у нашој установи културе, који прате ову кућу као сенка. Библиографија радова у првих двадесет и пет година излажења налази се у броју за 2003, а потписује је Борка Кокаш, која је свој радни век провела у Одељењу за археографију. Из ове библиографије јасно је да је часопис често имао креативне излете ка конзервацији (нпр. „Есеји о конзервацији" Зорана Пекића у броју 12 из 1990), али је бележио и извештаје са службених посета манастирским или иностраним библиотекама. Број 21 из 1999. донео је неколико прилога са обележавања Дана библиотеке, тада је то био 6. април, дан када је Библиотека потпуно страдала у немачком бомбардовању Београда 1941. године. Од првог броја, садржај и импресум превођени су на француски језик. Од броја 33 за 2011, француски језик ће заменити енглески.

Прва два часописа одјављена су под лиценцом *PDM*[27], што значи да се могу користити без ограничења, док је трећи под лиценцом *CC BY-NC-ND*[28], што значи да се дигитални садржај може користити само уз навођење ауторства, у некомерцијалне сврхе и без могућности икаквих прерада.

---

25 https://digitalna.nb.rs/view/URN:NB:RS:ND_F566CB4310060060C2E4F10093FF5BAD (преузето 31.5. 2023).

26 Александар Младеновић, „Уз овај почетак", *Археографски прилози*, (1979): 5–6. https://digitalna.nb.rs/view/URN:NB:RS:ND_F566CB4310060060C2E4F10093FF5BAD-1979-B001 (преузето 31.5. 2023).

27 https://creativecommons.org/publicdomain/mark/1.0/ (преузето 31.5. 2023).

28 https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/ (преузето 31.5. 2023).

ЗБИРКА ФОТОГРАФИЈА

Дигитализоване су фотографије из фонда за које предметна рубрика укључује најмање одредницу: *Народна библиотека Србије – Фотографије*. У збирци је 250 фотографија, док библиографских записа има 190, наиме, неки записи описују серије фотографија. Како филтери дигиталне библиотеке показују, фотографије су датиране од 1922. до 1998. године. Предмети најстаријих фотографија из 1922. су магацин Библиотеке на тадашњој локацији на Косанчићевом венцу, као и књиге враћене из Софије након завршетка Првог светског рата. Најновије фотографије из 1998. извештавају са Дана НБС 6. априла исте године и отварања изложбе „Хиландар у Народној библиотеци Србије 1198–1998" и то су уједно једине фотографије у колору. Само су две ауторске одреднице у овој збирци: Стеван Крагујевић (1922–2002) и некадашња Фото служба НБС. Међу издавачима се појављују и Књижевне новине и то за фотографију зграде на Косанчићевом венцу из 1935. године.

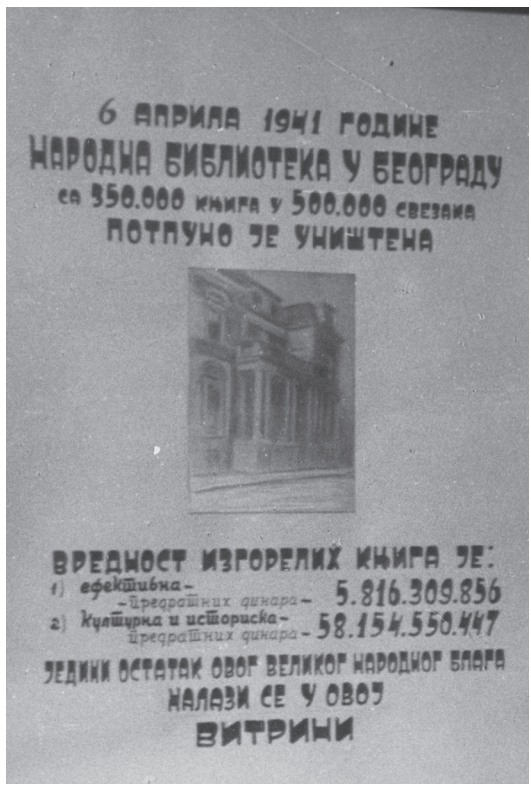
Запослени у Библиотеци заузимају значајно место на фотографијама, а нека од имена која су ушла и у библиографске записе јесу, хронолошким редом: Јован Томић, Вера Топаловић, Љупка Васиљев, Зорица Јеремић, Нада Синдик, Милица Глумац, Адем Блаца, Ајка Пиндић, Рајка Ђурић, Мирјана Бабовић и многи други. Од управника Библиотеке највише је заступљен Светислав Ђурић јер је процентуално највише фотографија из времена његових мандата, од 1968. до 1977, али су ту и Драгиша Станојевић, Јован Томић и Милорад Панић Суреп.

Сл. 3: Са првог гласања за чланове Савета Библиотеке 1965. године[29]

29 http://www.digitalna.nb.rs/view/URN:NB:RS:ND_9F3F92869C70AD3DC8FC6D059A513F1E (преузето 31.5. 2023).

Поред фотографија угљенисаних књига као остатака са згаришта на Косанчићевом венцу, посебно је занимљив снимак плаката са подацима о вредности изгорелих књига у Библиотеци на Косанчићевом венцу, израженим у предратним динарима. Радови на новој згради на Врачару посебна су мини-збирка фотографија, а нису изостали ни важни догађаји попут враћања српских рукописних књига из тадашње Западне Немачке 1970. године.

Сл. 4: Снимак плаката са подацима о вредности изгорелих књига у Библиотеци на Косанчићевом венцу из 1960. године[30]

Посете књижевника НБС на овим фотографијама углавном су у вези са Наградом за најчитанију књигу, коју Библиотека додељује од 1974. године. Те прве године, лауреат је био Милош Црњански за књигу *Роман о Лондону*, а његов боравак у Библиотеци прати више фотографија, баш као и Давида Албахарија, добитника награде 1998. за књигу *Мамац*. Милорад Павић

30 https://www.digitalna.nb.rs/view/URN:NB:RS:ND_1D16142189A249CD83533314801D47C6 (преузето 31.5. 2023).

је за *Предео сликан чајем* награђен 1990. и фотографије са доделе награде налазе се у дигитализованој збирци фотографија Стевана Крагујевића. Посета Иве Андрића Библиотеци у децембру 1972. предмет је неколико фотографија. Неизоставан садржај фотографија јесу и посете политичара, припадника дипломатског кора и краљевских породица, а издвајамо посету председника СФРЈ Јосипа Броза Тита 1975. године.

Све су фотографије објављене под лиценцом *CC BY-NC*, која подразумева да грађа није у јавном домену и да постоји носилац ауторског права, а може се даље користити уз навођење ауторства искључиво у некомерцијалне сврхе. Љубазношћу Тање Крагујевић, ћерке фотографа Стевана Крагујевића, добили смо дозволу за објављивање његових фотографија. И не само то, на располагању нам је дигитализована збирка фотографија из НБС овог аутора, коју немамо у физичком облику. Како је за објављивање у дигиталној библиотеци потребно грађу обрадити, ова збирка ће у перспективи бити придодата постојећој.
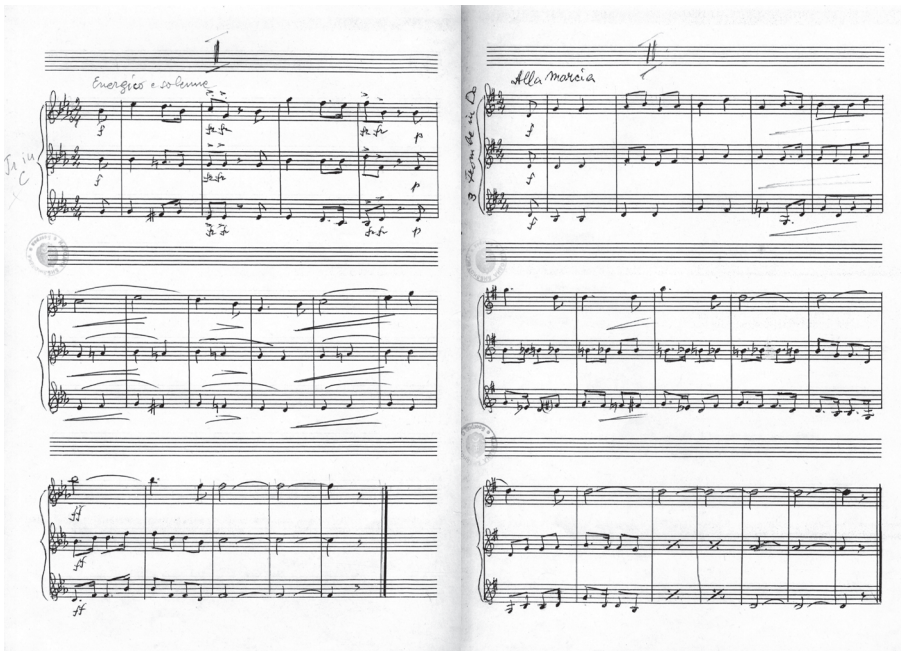
ЗБИРКА МУЗИЧКИХ ЗАПИСА

Поводом отварања зграде Народне библиотеке на врачарском платоу 1973, осам композитора створило је оригинална дела у славу писане речи и новог крова националне библиотеке. Ова дела творе како физичку тако и дигиталну збирку: композиције посвећене отварању зграде НБС.[31] Свечане песме са посветом на партитурама даровали су Александар Обрадовић, Василије Мокрањац, Енрико Јосиф, Дејан Деспић, Душан Радић, Витомир Трифуновић, Милутин Раденковић и Миховил Логар.

Музичко дело *Две свечане фанфаре* композитора Миховила Логара, настало 18. марта 1973, припада овој посебној збирци и поклон је аутора поводом пресељења у нову зграду 6. априла 1973. године. Извођењем ове композиције, фанфарама су почињале прославе Дана Народне библиотеке Србије у двехиљадитим годинама, а ова лепа пракса први пут је уведена 2003. године. Миховил Логар (1902–1998),[32] српски композитор словеначког порекла, дошао је у Београд 1927. из Прага, где је студирао музику. За Србију везује целокупно своје стваралаштво, као и педагошки рад на Факултету музичке уметности. Његов дар је јединствен уметнички израз који слави прекретницу у историји Народне библиотеке Србије, а коју је означило пресељење у зграду на Врачару.

31 http://digitalna.nb.rs/sf/NBS/TematskeZbirke/NBS_se_seca/Kompozicije (преузето 31.5. 2023).

32 Anica Sabo, „Slovenački kompozitori u Srbiji: Davorin Jenko, Mihovil Logar, Zlatan Vauda", *Traditiones*, (2010): 261–272. http://www.dlib.si/?URN=URN:NBN:SI:DOC-VCYWRVWB (преузето 31.5. 2023).

Сл. 5: Логар, Миховил. *Две свечане фанфаре: за Народну библиотеку у Београду: 18. март 1973. године*[33]

ДИГИТАЛНА БУДУЋНОСТ НАРОДНЕ БИБЛИОТЕКЕ СРБИЈЕ

„У библиотекама се осећамо као да смо окружени великим капиталом који тихо даје непроцењиве камате", речи су Јохана Волфганга Гетеа.[34] Кроз дигиталну збирку о НБС, установи насталој у XIX веку, покушавамо да јој обезбедимо сигурно место у XXI веку. Ова збирка представља прворазредни ресурс за реконструкцију њеног трајања кроз време и осмишљена је без сазнања да се припрема темељна дигитална будућност некадашње Библиотеке на Косанчићевом венцу. Институт за филозофију и друштвену теорију Универзитета у Београду покренуо је крајем 2022. трогодишњи пројекат „Дистрибуирано архивирање на Институту за филозофију и друштвену теорију (ИФДТ)",[35] чији ће један сегмент „Библиотека на

33 https://www.digitalna.nb.rs/view/URN:NB:RS:SD_506D0E0DBEA5937A698852492F14E732 (преузето 31.5. 2023).

34 *Будућност прошлости: културно наслеђе у дигиталном свету*, прир. Паул Климпел и Елен Ојлер, са немачког превела Добрила Бегенишић (Београд: Народна библиотека Србије, 2019), 9.

35 https://ifdt.bg.ac.rs/index.php/2023/03/03/distribuirano-arhiviranje-na-institutu-za-filozofiju-i-drustvenu-teoriju-ifdt/ (преузето 31.5. 2023).

Косанчићевом венцу: друштвено памћење и културно наслеђе у дигитално доба" омогућити дигиталну реконструкцију и ревитализацију Библиотеке на Косанчићевом венцу. Коришћењем технологија виртуелне и проширене реалности, корисници ће поново моћи да истраже некадашњу Библиотеку. Желимо да верујемо да ће наша дигитална збирка допринети да то истраживање буде што аутентичније.

Оно што засигурно већ сада наша дигитална збирка реконструише јесу људи. Они који су Библиотеком управљали, они који су у њој радили и стварали, сви они који су на било који начин дали допринос њеним програмима, па и они који су у њој учили или истраживали. То је прави фокус овог рада. Јер људи чине институције, људи улажу свој креативни потенцијал у развој институција, људи стварају онај капитал који временом производи непроцењиве камате. И баш као што и велики Арсен Дедић пева: „Али знам, нешто можеш сам, све могу људи [...] свјетло у даљини, то су људи".

ЛИТЕРАТУРА

Будућност прошлости: културно наслеђе у дигиталном свету, прир. Паул Климпел и Елен Ојлер, са немачког превела Добрила Бегенишић. Београд: Народна библиотека Србије, 2019.

Марковић, Љубица. „Жене у нашим библиотекама". *Женски покрет*, бр. 10 (1935): 123–124. https://www.digitalna.nb.rs/view/URN:NB:RS:SD_7220578B8A0C6650CF7E01E1359E86A7-1935-12-B010 (преузето 31.5. 2023).

Младеновић, Александар. *Двадесет и пет година „Археографских прилога"*. Београд: Народна библиотека Србије, 2003.

Остен, Манфред. *Покрадено памћење: дигитални системи и разарање културе сећања: мала историја заборављања*. Нови Сад: Светови, 2005.

Петровић, Наташа, Татјана Домазет „Нови портал Дигиталне Народне библиотеке Србије: Поглед кроз кључаоницу". *Гласник Народне библиотеке Србије* бр. 24 (2022): 133–148.

https://nb.rs/wp-content/uploads/2022/12/11.pdf (преузето 31.5. 2023).

Приручник за покретање лабораторија у галеријама, библиотекама, архивима и музејима, ур. Добрила Бегенишић, са енглеског превела Татјана Домазет. Београд: Народна библиотека Србије, 2022. https://nb.rs/wp-content/uploads/2023/06/GLAM_labs_srpski_sajt.pdf (преузето 25.7. 2023).

Sabo, Anica. „Slovenački kompozitori u Srbiji: Davorin Jenko, Mihovil Logar, Zlatan Vauda". *Traditiones*, (2010): 261–272. http://www.dlib.si/?URN=URN:NBN:SI:DOC-VCYWRVWB (преузето 31.5. 2023).

Стошић, Анђела. „Ја у клин, он у плочу: сукоби запослених у Народној библиотеци у Београду између два светска рата". *Читалиште*, бр. 37 (2020): 60–73. https://citaliste.rs/casopis/br37/stosic_andjela2_l.html (преузето 31.5. 2023).

Tamara Butigan Vučaj
National Library of Serbia,
Belgrade

DIGITAL COLLECTION ON THE NATIONAL LIBRARY OF SERBIA: A CONTRIBUTION TO THE CULTURE OF REMEMBRANCE

Summary

The digital collection of the National Library of Serbia, our second home, was created around its 190th anniversary, and in an effort to snatch from oblivion some written and pictorial documents testifying to its duration. This thematic digital collection is part of the Digital National Library of Serbia, and is still open to be constantly updated with new content. Forgetting often means relief; erasing memories is a prerequisite for further development. On the other hand, memory guarantees preservation. Suppose we accept that how a specific culture will develop depends on the balance between forgetting and remembering. In that case, we can interpret this work as a contribution to the fight against social dementia as it is observed by the author's personal viewpoint, at least when it comes to the National Library of Serbia.

Keywords: digital collection, culture of remembrance, National Library of Serbia

КОНЗЕРВАТОРСКА ЛАБОРАТОРИЈА НАРОДНЕ БИБЛИОТЕКЕ СРБИЈЕ – ОД ОСНИВАЊА ДО ДАНАС

Жељко Младићевић
Славица Јанаћковић
Народна библиотека Србије, Београд
zeljko.mladicevic@nb.rs
slavica.janackovic@nb.rs

УДК: 025.85:027.54(497.11)

Сажетак

Године 1949. се у Београду при Заводу за заштиту и научно проучавање споменика културе Народне Републике Србије и при Савезном институту за заштиту споменика културе оснивају прве конзерваторске лабораторије за заштиту покретних споменика културе. Од оснивања па до средине шездесетих година, конзерваторска служба прошла је кроз неколико етапа развоја и видова организација. Године 1966. конзерваторска служба се из Завода сели у Народну библиотеку Србије у Београду, која проширује своју делатност на материјалну заштиту папирне и пергаментне грађе. Оснива се конзерваторска служба (данас Одељење за заштиту, конзервацију и рестаурацију), која почиње да послује као централна лабораторија за заштиту и конзервацију библиотечке грађе за читаву територију Републике Србије.

Кључне речи: конзерваторска служба, историјат, Народна библиотека Србије, заштита културне баштине

ОСНИВАЊЕ ЛАБОРАТОРИЈЕ И ЊЕН РАЗВОЈ У ПРВИМ ДЕЦЕНИЈАМА ПОСТОЈАЊА

Сходно економским могућностима, као и стратешким опредељењима државе када је културна политика у питању, конзерваторска служба Народне библиотеке Србије (у даљем тексту НБС) развијала се током деценија свог постојања и пролазила кроз разне фазе. Од оснивања, средином XX века, и пионирског рада на заштити, додуше, у неадекватним условима и са тимом који се тек обучавао за рад у овој струци, до усељења у нову зграду националне библиотеке 1973. и рада у тада одличним условима са новом опремом и алатима (који се деценијама потом нису обнављали), па све до потпуне реконструкције 2008. године и осавремењивања, конзерваторска лабораторија је увек радила предано и са пуном одговорношћу према културном наслеђу које штити.

У нашој земљи у периоду до Другог светског рата није постојала организована заштита културне баштине. Ако изузмемо преповезивачке радионице при српским манастирима у средњем веку, није забележено постојање одговарајуће службе нити конзерваторске лабораторије која би се бавила физичком и техничком заштитом књижне и некњижне библиотечке грађе на територији Србије.

Тек се 1949. у Београду при Заводу за заштиту и научно проучавање споменика културе Народне Републике Србије и при Савезном институту за заштиту споменика културе оснивају прве конзерваторске лабораторије за заштиту покретних споменика културе. Једна од основаних лабораторија је имала за циљ материјалну заштиту старих рукописних и штампаних књига, повеља и других писаних материјала у својству културног добра. У првим годинама рада одржан је курс на коме је оспособљен известан број препаратора (техничара) који би радили на конзервацији библиотечке и архивске грађе. Конкретан рад на конзервацији папира, пергамента и коже започет је 1953, а до 1956. одржан је низ едукативних скупова за запослене из музеја и библиотека широм Социјалистичке Републике Србије и Федеративне Народне Републике Југославије.[1]

Од оснивања па до средине шездесетих година, конзерваторска служба прошла је кроз неколико етапа развоја и видова организација. Некада је била централизована, некада подељена на више посебних јединица у разним радним организацијама тог доба, које су искључиво радиле на чувању и заштити материјала који је био у њиховом власништву. Сви покушаји Завода да у току првих 20 година рада организује свеобухватну заштиту пропали су, углавном због недостатка средстава.

1 Зоран Пекић, „Конзервација писаног споменичког фонда и концепт рада и развоја конзерваторске лабораторије Народне библиотеке Србије" (интерни документ Народне библиотеке Србије, 1981).

Након неколико деценија од оснивања, 1966, конзерваторска служба се из Завода сели у НБС, и проширује своју делатност на материјалну заштиту папирне и пергаментне грађе. Оснива се Одељење конзервације (данас Одељење за заштиту, конзервацију и рестаурацију), које почиње са радом као централна лабораторија за заштиту и конзервацију библиотечке грађе за читаву територију Републике Србије. На овај начин, заштитом коју спроводи Библиотека, обухвата се сва књижна и некњижна грађа која је под патронатом државе, сав онај материјал од несумњивог културног, историјског и научног значаја за заједницу без обзира на то у чијем се власништву налази. Оваквом одлуком учињен је велики корак напред; централизовани су послови заштите и донети одговарајући законски и подзаконски акти (Закон о културним добрима, Закон о библиотечкој делатности, Правилник о ближим условима за чување библиотечке грађе и др.).[2]

Од преузимања конзерваторске службе из Завода, рад у НБС се одвијао под тешким условима. После немачког бомбардовања Београда 1941, пострадала је некадашња зграда Библиотеке на Косанчићевом венцу, па је од 1946. Библиотека усељена у хотел „Српска круна" у центру града. У тој неадекватној згради Библиотека се задржала све до изградње новог објекта 1973, а у адаптираном хотелу није било прикладног простора за лабораторију. У ишчекивању нове зграде нису се могле вршити веће адаптације и улагања у привремене просторије. Ипак, са некомплетном радионицом и у условима који нису били идеални, конзерваторска лабораторија НБС радила је на пословима заштите, па је током периода од 1966. до 1973. конзервиран један мањи број оштећених рукописа Универзитетске библиотеке „Светозар Марковић" у Београду, Црквеног музеја, Манастира Дечани и Пећке патријаршије. Такође, радило се интензивно и на утврђивању стања фондова старе рукописне и штампане књиге на територији тадашње државе.

Почев од 1966, у првој деценији свог рада на заштити, екипе стручњака НБС су радиле на изради ранг-листа приоритета за конзервацију, на основу критеријума вредности грађе и стања њене оштећености. Тимови археографа и конзерватора (на челу са др Димитријем Богдановићем и др Вером Радосављевић) обилазили су српске манастире широм СФРЈ. Извештај из 1970. године начелника конзерваторске службе НБС др Вере Радосављевић говори о угроженим рукописним и старим штампаним књигама са територије уже Србије, на које је наишла када је по манастирима пописивала све рукописне и штампане књиге настале у периоду од XIII до XVII века. Из ових првих конзерваторских извештаја увиђа се да су посећени многи сопственици старе и ретке књиге у Србији. На

2 Драган Бараћ, *Коментар закона о библиотечкој делатности са пратећим прописима* (Београд: Народна библиотека Србије, 1995), 41–46.

основу прегледа сачињени су описи општег стања збирки и категорисане су појединачне библиотечке јединице. Сав материјал се, према стању у коме се налази, сврставао у четири групе, односно категорије оштећења (при чему је у првој групи најоштећенији материјал, а у последњој, четвртој групи, материјал у добром стању). Ови извештаји били су основ за формирање листа приоритета у раду, на основу којих су покренуте иницијативе за писање пројеката заштите.[3]

Преласком у нову зграду на Врачару 1973. године омогућен је модернији, свеобухватнији и строго плански прилаз заштити. Зграда је наменски прављена за потребе библиотеке, па је и лабораторија адекватно опремљена, за то доба савременом опремом: рестаураторским столовима са светлећим панелима, лупама, парним пенкалом, ламинатором домаће производње, комором за вештачко старење папира, механичким и једном електричном пресом, дестилатором воде, микроскопом, ситним алатима, одговарајућим материјалом (ручном хартијом, квалитетном тањеном кожом за повезе, пергаментом и сл.).

Сл. 1: Конзерватори 1973. године

Посебно треба напоменути да је у новој згради конзерваторима омогућен тимски рад, односно врло блиска сарадња са Археографским одељењем, Фото-лабораторијом и другим одељењима Библиотеке, тако да се сваком

3 Жељко Младићевић, Славица Јанаћковић, „Сарадња конзерваторске службе Народне библиотеке Србије и Српске православне цркве у области заштите писаних споменика културе", у: *Зборник радова стручног скупа Сарадња библиотека са библиотекама традиционалних цркава и верских заједница у Републици Србији* (Краљево: Народна библиотека Стефан Првовенчани, 2021), 115.

материјалу могло приступити на одговарајући начин. За првих пет година рада у осавременој лабораторији извршена је интервенција на чак 30.000 најоштећенијих листова књига, часописа и другог материјала НБС и око 95.000 листова библиотечког материјала других библиотека, музеја, Српске академије наука, Српске православне цркве (у даљем тексту СПЦ) и других ималаца, као и конзервација бројних старих кожних повеза.

Са великим бројем власника културних добара успостављен је стални контакт, док су са некима склопљени вишегодишњи уговори. Тако се већ систематски радило на заштити старих рукописних књига које припадају СПЦ (Дечани, Пећка патријаршија, Црквени музеј у Београду, Патријаршијска библиотека, Грачаница, Тројица плеваљска и др.), затим на грађи Српске академије наука, Музеја града Београда, Историјског музеја Србије, Музеја савремене уметности, Музеја примењене уметности, Народног музеја у Београду, Музеја ваздухопловства и грађи свих других сопственика који су се обратили за помоћ. Најзахтевнији рад био је на рукописима који су сврстани у прву групу оштећења и то на материјалу у својини СПЦ, јер је највећи број сачуваних рукописа од XIII до XVII века у власништву цркве. Материјал је узиман према ранг-листи. Сви рукописи који су својина НБС, као и најоштећенији рукописи Универзитетске библиотеке и Архива САНУ (Српске академије наука и уметности), конзервирани су у првих неколико деценија рада лабораторије у новој згради.[4]

Сл. 2: Приказ делатности конзерваторске службе у СФРЈ
(током седамдесетих година XX века)

4 Вера Радосављевић, *Заштита и чување библиотечке и архивске грађе* (Београд: Народна библиотека Србије, 1986), 138.

Рад на штампаном материјалу у прво време био је нешто мањег обима. Углавном се конзервирала грађа из фондова НБС коју је требало оспособити за коришћење у читаоници, као и они материјали који нису у својини Библиотеке, али им је опстанак угрожен и имају изузетну вредност. Паралелно са рукописима, касније пракса подразумевала је и константан рад на штампаној књизи. Отпочети су послови и на конзервацији новинске хартије; набављена је опрема за ламинацију јер је процењено да ће процес импрегнације заштитног филма у крту новинску хартију пружити адекватну заштиту. Крајем осамдесетих направљена је и када за наливање, чиме је отпочео нови поступак машинске, механизоване рестаурације докумената.

Хемијска лабораторија и научно-истраживачки рад били су у повоју, док су се кадрови усавршавали углавном у иностранству, пре свега у Италији, на организованим радионицама. Кадрови који су чинили првобитни састав лабораторије нису били бројни. Лабораторија се састојала од начелника, два инжењера технологије, пет препаратора (средња стручна спрема). Временом је број запослених растао, примљен је и висококвалификовани књиговезац, као и конзерватор са завршеном Академијом примењених уметности, тако да је екипа бројала десет стручњака (почев од др Вере Радосављевић, конзерватора Зорана Пекића, Душице Бицок и Николе Меанџије, преко књиговесца Радомира Ерића, па до препаратора Љубице Влајић, Мире Ђурић, Слободанке Младеновић и др.).

Важно је споменути да је један од оснивача и утемељивача научно-истраживачког рада у области заштите папира и пергамента била др Вера Радосављевић, начелник лабораторије у време њеног оснивања, која је после вишедеценијског рада у НБС објавила неколико битних публикација, међу којима су *Техника старог писма и минијатура*, *Студије у вези са технологијом израде, стањем и заштитом Мирослављевог јеванђеља*, као и једини уџбеник на овим просторима из области заштите *Конзервација и рестаурација архивске и библиотечке грађе*.

МЕТОДОЛОГИЈА РАДА У XX ВЕКУ

По преласку у нову зграду 1973. године, установљени су стандардни поступци у заштити папирне грађе, који су се у извесној мери мењали у каснијим деценијама упоредо са напретком технологије рада и изналажењем нових, бољих метода заштите.

Када су у питању процедуре рада, утврђена је путања кретања оштећене грађе кроз Библиотеку. Материјал који се узме на конзервацију првенствено долази у Археографско одељење, где се врши опис, прави извештај о формату, броју листова и свешчица књиге, дају се подаци о листовима који недостају, као и упутства за конзерваторе (подаци о редоследу

листова и да ли их треба другачије повезати у односу на оригинални редослед, да ли рукопис и књига садрже неки запис који се мора сачувати или да ли нешто треба уклонити и слично). Ова археографска припрема постала је основ за сваког конзерватора, документ који му истовремено помаже у опису стања предмета који се конзервира, као и водич кроз даљи ток заштите сходно смерницама археографа.

Следећи корак подразумевао је фото-документацију предмета конзервације. То је радила некадашња Фото-лабораторија (данашњи Дигитални центар) при НБС. Пре конзервације материјал обавезно иде на микрофилмовање, а потом на скенирање. Поред оригиналног микрофилма ради се увек и по неколико копија, односно позитив копија и дубл негатив, који се после обраде у Археографском одељењу делом чувају у фототеци одељења, а делом дају на чување сопственику материјала. После снимања, материјал се предаје конзерваторској лабораторији. Библиотечка грађа која нема својство културног добра директно долази у лабораторију без претходног описивања и снимања.

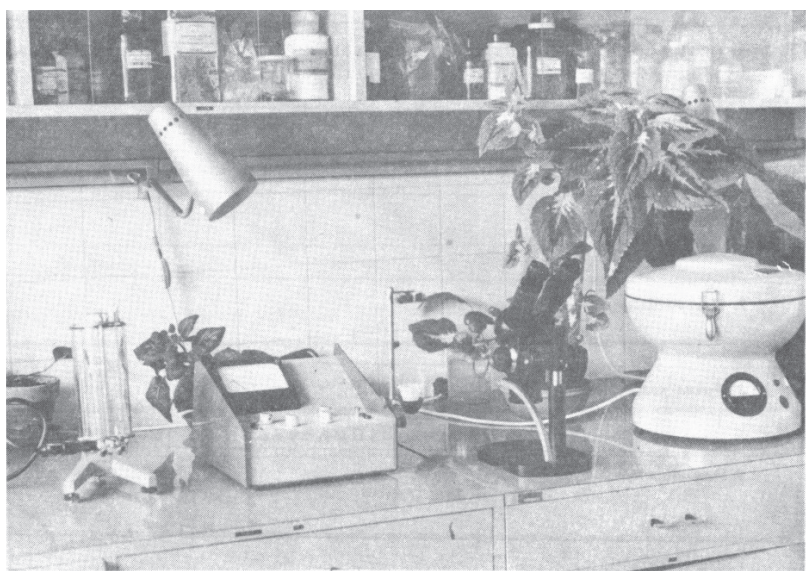
У циљу комплетне заштите сва грађа која захтева конзервацију и рестаурацију, било да је у власништву НБС или других ималаца, прво мора проћи процес стерилизације. Некадашња пракса подразумевала је третман тимолом и формалином. По завршеној стерилизацији, стандардни сет поступака подразумевао је: механичко чишћење, прање, неутрализацију, уклањање флека (бељење, хемијско чишћење), ојачавање листова, рестаурацију, пресовање, повезивање. Сасвим поједностављено, поступци су се изводили на следећи начин: механичко чишћење – површинско уклањање нечистоћа меканом четком, гумом (у комаду или праху) или сунђером; прање – у воденој или неводеној средини (у зависности од врсте материјала), са сапунским растовором или без њега (попут ДБС пасте, натријум-карбоната и др.), тампонирањем или потапањем у каду; неутрализација – сходно типу материјала, углавном у воденој средини (калцијум-хидроксидом) или неводеној средини (баријум-хидроксидом у етанолу); ојачавање – испрва желатином, касније воденим раствором метил-целулозе; уклањање флека – одговарајућим органским растварачима (трихлоретиленом, бензином, ацетоном, етил-ацетатом и др.); бељење – поступак се избегавао, али у посебним случајевима се радило са хлораминима или водоник-пероксидом; рестаурација – ручна помоћу скробног лепка и јапанске хартије одговарајућег тона и граматуре, а машинска поступцима наливања и ламинације полиетиленом (одбачен је поступак ламинације ацетатом целулозе); пресовање – у механичким пресама, уз одговарајуће облоге; повезивање – реконструкција оригиналног повеза, увек материјалом који одговара оригиналном (кожа кожом, пергамент пергаментом).[5]

---

5 Вера Радосављевић, Радмила Петровић, *Конзервација и рестаурација архивске и библиотечке грађе и музејских предмета од текстила и коже* (Београд: Архив Србије, Нови Сад: Архив Војводине, 2000), 179.

Одабир метода конзервације је у великој мери зависио од физичког стања документа, па су се примењивали или сви поступци конзервације или само поједине операције. Водила се и конзерваторска документација попуњавањем конзерваторског картона, који је садржао све битне информације о предмету који се конзервира (опис, власништво, сигнатура, стање пре конзервације), као и информације о примењиваним поступцима.

Аналитички поступци пре конзервације нису били редовна пракса у првим деценијама рада, пре свега услед недостатка одговарајуће опреме. Седамдесетих година су набављени апарати попут уређаја за одређивање јачине на кидање, отпора на цепање, броја двојних прегиба, затим комора за вештачко старење, pH метар, вискозиметар, микроскопи и бинокуларне лупе. То је стручном тиму омогућавало да уради одређену врсту припремних анализа пре саме конзервације.

Сл. 3: Апаратура у хемијској лабораторији седамдесетих година XX века

РЕКОНСТРУКЦИЈА КОНЗЕРВАТОРСКЕ ЛАБОРАТОРИЈЕ 2008. ГОДИНЕ

Иако је конзерваторска лабораторија НБС почетком седамдесетих година прошлог века била једна од најбоље опремљених радионица за заштиту папира и пергамента у региону, од свог оснивања и смештања у данашње просторије (у Скерлићевој 1), у њу се више није улагало. Сходно економској моћи државе, ретко када се могло издвојити довољно новца да се простор

додатно опреми, запослени адекватно усавршe (у земљи или ван ње), ураде битне анализе, започну велики пројекти. У таквој ситуацији, током осамдесетих и деведесетих година ишло се на парцијална решења, опремале су се мале конзерваторске радионице по музејима, библиотекама и заводима широм земље како би се посао децентрализовао, а укупни трошкови смањили.

Услед своје расцепканости, радионице никада нису нудиле одговарајућу концентрацију знања и опреме на једном месту. Стручњака је било доста, али њихови радијуси деловања, па ни интересовања се нису подударали, док се са друге стране приликом набавке опрема преклапала и непотребно дуплирала у многобројним лабораторијама. Изложена сталном недостатку средстава, Конзерваторска лабораторија НБС била је у ситуацији да већи део времена импровизује и изналази алтернативна решења у раду. Заправо је овај концепт годинама био успешан, углавном захваљујући ентузијазму конзерватора, стрпљењу и маштовитости којима су морали да располажу.

Међутим, године кризе, ратова, економских суноврата у СФРЈ током деведесетих прошлог века, само су продубљивале проблеме са којима се радионица суочавала. Некада савремена конзерваторска опрема се кварила и временом одбацивала као неупотребљива, ентузијазам се гасио, квалитет урађеног посла почео је да опада. Бројни дописи конзерватора нису уродили плодом, приоритети државе нису дозвољавали опремање лабораторија у том моменту.

Након политичких промена у држави почетком XXI века, долази до капиталних улагања у културу. Године 2008, амбицијом новог вођства НБС, уз подршку Националног инвестиционог плана и Министарства културе, направљен је пројекат реконструкције читаве зграде Библиотеке, укључујући и Конзерваторску лабораторију.

Сл. 4 и 5: Лабораторија пре реконструкције

У изради пројекта учествовао је експертски тим архитеката и конзерватора, па је током 2008, после одобрених радова, коначно покренута потпуна реконструкција Одељења. Радови су обухватали измену изгледа постојеће лабораторије уз промену свих битних инсталација, измену функција појединих просторија, проширење на суседни простор, који је раније био неадекватно коришћен, као и опремање лабораторије савременом опремом сходно жељи и потребама конзерватора.

Након вишемесечних радова, завршена је реконструкција Одељења за заштиту, конзервацију и рестаурацију. Суштински, дошло је до битних измена у концепцији рада лабораторије. Некадашњи простор (не већи од 180 m2) проширен је на површину од око 350 m2. Ранија пракса да се сви послови одвијају у једном заједничком простору у којем су смештени и рестауратори и њихова крупна опрема (столови, пресе, ламинатор и др.) тада је промењена и лабораторија је подељена на следеће целине:[6]

- простор за пријем материјала (са одговарајућим полицама и планерима за смештај грађе);
- соба за стерилизацију (са комором за дезинфекцију и дезинсекцију методом аноксије);
- хемијска лабораторија (опремљена хемијским агенсима потребним за конзерваторске поступке и анализе папира, мастила, бојеног слоја);
- соба за „мокре" поступке у конзервацији (опремљена кадама за прање и металним рамовима за сушење, кадама за неутрализацију и потребном вентилацијом за одвод штетних гасова);
- рестаураторска радионица (опремљена савременим рестаураторским столовима и подељена на три целине према материјалу који се ради: рукописни, штампани и ликовни материјал);
- соба за рестаурацију великих формата (мапе, гравире, плакати великих формата добијају коначно адекватну опрему – каде за прање, пресе и рестаураторске столове већих димензија);
- простор за рестаурацију повеза (простор прилагођен рестаурацији повеза, са бројном књиговезачком опремом);
- соба за машинску рестаурацију (са савременим ламинатором и кадом за наливање).

6 Жељко Младићевић, „Отварање лабораторије за конзервацију папира", *Крагујевачко читалиште*, 26 (2008), 10–13.

Сл. 6 и 7: Изглед лабораторије после реконструкције

Реконструисана лабораторија нудила је нове могућности за организацију посла. По први пут је омогућено адекватно конзервирање ликовног материјала (различитих сликарских техника на папиру), јер је набављена опрема потребна за сложене операције приликом конзервације ове грађе (савремено парно пенкало, вакуум сто са синтерованом плочом, грејачима и комором за влажење). Ранија импровизација није дозвољавала много слободе у конзервацији фото-материјала, слепљене грађе и пергамента, док је опремање овог сегмента лабораторије у великој мери олакшало рад конзерватора.

Велики формати сада имају одвојену просторију са столовима, полицама и кадама великих површина, чиме се коначно избегло оштећивање ове грађе приликом рада или складиштења. Рестаураторски столови италијанске фирме Брешани, као и механичке књиговезачке пресе различитих димензија смештени су у три бокса предвиђена за рад рестауратора, уз одговарајућу расвету и лупе. Књиговезачки простор је опремљен пресама и алатима неопходним за рад на различитим типовима повеза, од средњовековних (византијских, пергаментних) до савременијих. За потребе заштите периодике и штампаног материјала (плаката, докумената), лабораторија је опремљена новим ламинатором енглеске производње (тип SML2), који је заменио стари, више пута сервисирани домаћи уређај. И хемијску лабораторију, која је раније била неадекватно опремљена, осавременили су дигестори, контактни pH метар, микроскопи и ватростални ормари за чување хемикалија.

Стерилизација се одваја од осталих послова у засебну просторију, у којој се прима материјал и проверава степен његове контаминације. Дезинфекција грађе у конзерваторској лабораторији НБС вршена је дуги низ година уз помоћ паре тимола, а раније и формалина, који су одбачени

због штетног дејства на здравље људи. С обзиром на постојање високе свести о безбедности грађе с једне стране, и вођење рачуна о аспекту заштите здравља запослених с друге стране, метода стерилизације уз помоћ процеса аноксије (третман грађе у атмосфери без кисеоника) показала се као прави избор. Набављен је систем под називом *Veloxy* (*VeryLowOxygen*), италијанске фирме RGI из Ђенове.

По први пут од оснивања лабораторије започети су послови на микробиолошкој контроли фондова. Набављени су уређаји уз помоћ којих се врше тестирања квалитета ваздуха и степена микробиолошке активности на површини папира или пергамента. У питању су *Lightning MVP* (детектор молекула АТП) и узоркивач ваздуха *MAS Air Sampler*. Од како су набављена, оба ова уређаја нашла су учесталу примену у контролисању стања многих књижних фондова у Републици Србији, које посећују конзерватори НБС.[7]

КАДАР И МЕТОДОЛОГИЈА РАДА У XXI ВЕКУ

Недуго по отварању обновљене лабораторије 2008. године долази и до кадровских промена у Одељењу за заштиту. У периоду непосредно пре реконструкције, Одељење је имало следећи састав: 2 конзерватора (висока школска спрема), 1 књиговезац и 5 препаратора (средња школска спрема). Пракса рада је до тада подразумевала да се заштитом баве тимови техничара из средње графичке или средње хемијске школе (пошто до тада није постојало адекватно средњошколско образовање из области саме конзервације), уз контролу и надзор малог броја конзерватора, чији је образовни профил до тада углавном подразумевао завршен Хемијски или Технолошки факултет, односно познавање хемијских процеса у конзервацији. Нова пракса је битно изменила састав лабораторије.

Тим конзерватора хемичара (Зоран Пекић, Жељко Младићевић), по први пут од оснивања лабораторије, појачали су конзерватори биолози, услед све веће потребе за микробиолошком контролом фондова (Славица Јанаћковић, Катарина Шућур). Такође, направљена је сарадња са Факултетом примењених уметности, па се убрзо на њиховом образовном модулу Конзервације појавио и предмет Конзервација дела на папиру, а стручну праксу студенти основних студија обављали су у самој лабораторији НБС, под надзором искуснијих конзерватора. Ова сарадња довела је до проширења броја стручњака у лабораторији, тако што је прављена селекција међу најталентованијим студентима ФПУ, којима је понуђен посао одмах по дипломирању и стицању звања конзерватора (Тања Лошић,

7 Slavica Janaćković, Katarina Kocić, Željko Mladićević, „Suzbijanje štetnika na staroj i rijetkoj knjižničnoj građi u Narodnoj knjižnici Srbije", *Vjesnik bibliotekara Hrvatske* 58, 3/4(2015), 163–185.

Ефтерпи Ђукић, Милан Милосављевић). Средњошколски кадар није појачаван, па је неколико година од реконструкције лабораторије кадровска структура изгледала овако: два конзерватора хемичара, два конзерватора биолога, три конзерватора сликара, два књиговесца рестауратора, пет техничара (препаратора).

Ово повећање броја запослених (рекордно 14 људи у тиму, по први пут од оснивања) омогућило је да лабораторија са пуним капацитетом преузме послове заштите папира и пергамента на целој територији Републике Србије, што је и 2011. дефинисано Законом о старој и реткој библиотечкој грађи[8] (у члану 28 Конзерваторска лабораторија НБС представља централну лабораторију за заштиту папира и пергамента, а поред лабораторије Библиотеке Матице српске уједно и једину која може да се стара о овој врсти грађе).

Што се тиче конзерваторско-рестаураторских интервенција, обновљена Конзерваторска лабораторија наставила је некадашњу традицију рада на најугроженијој грађи на папиру у Републици Србији. Одговорност је подељена са Библиотеком Матице српске из Новог Сада, која има надлежност над грађом на територији покрајине Војводине. Као и у време оснивања лабораторије, систем рада се успостављао сходно приоритетима. Предност увек има оштећена рукописна грађа у односу на штампани материјал. Међутим, статистика у последњих десет година показује да је већи број конзервираних листова отпао на штампани материјал јер је током ранијих деценија конзервирана већина најугроженијих рукописних збирки у држави, па се сада фокус рада помера ка збиркама штампане књиге.

Годишњи капацитет лабораторије подразумева просек од 15.000 до 20.000 листова конзервиране грађе, али ова цифра зависи од више фактора, пре свега од броја запослених конзерватора (који опада), али и типа грађе и степена њеног оштећења.

Што се теренског рада тиче, он није уобичајен за ову врсту заштите јер се сва књижна и некњижна грађа може допремити до лабораторије, где год да се налази. Ипак, специфична правила монашке државе Свете Горе у Грчкој, у којој је српски Манастир Хиландар, условила су формирање малог атељеа за конзервацију у самом Манастиру, како би се на рукописној грађи радило на лицу места без изношења са Свете Горе.[9] Једном годишње, екипа састављена од три до пет конзерватора (по правилу Свете Горе искључиво мушкарци) иде у манастир на месец дана и за то време ради на заштити угрожених рукописних књига и повеља.

---

8 Закон о старој и реткој библиотечкој грађи, https://www.nb.rs/view_file.php?file_id=3223 (преузето 3. 4. 2023).

9 Željko Mladićević, „Hilandar Monastery – Care for endangered collections", *Notes konserwatorski* 22 (2020), 101.

Осим куративном заштитом, конзерваторска служба НБС се бави и превентивном заштитом коју спроводи кроз:

- едукативне активности конзерватора у подизању свести библиотекара о потребама за превентивном конзервацијом;
- практичан рад на обезбеђивању бољих услова за смештај и излагање грађе (улагање грађе у бескиселинске облоге, старање о микроклиматским условима у депоима);
- поступцима микробиолошке контроле;
- преглед стања депоа и фондова старе и ретке књиге сопствене и других институција.

У последњих десетак година, НБС је потписала протоколе о сарадњи са многим научним институцијама и факултетима. Најдубља сарадња покренута је са Биолошким факултетом у циљу испитивања присуства микробиолошких заједница на папирном и пергаментном материјалу, као и у ваздуху депоа где се грађа чува. Као резултат ове сарадње 2012. покренут је и реализован пројекат „Амаркорд", који је финансирао Унеско, а који се односио на истраживања степена микробиолошке угрожености такозваног „нултог" депоа НБС, у којем се чува стара штампана књига.

Споразумом о сарадњи са Институтом за физику и Лабораторијом за спектроскопију плазме и ласере покренута су нова испитивања дејства нискотемпературне плазме на микробиолошку заједницу књижне грађе, као и употреба ласера у чишћењу папирног и пергаментног материјала. Иста сарадња успостављена је и са Институтом за нуклеарне науке Винча, Лабораторијом за радијациону физику и хемију, у циљу испитивања гама зрачења као могуће методе за стерилизацију папирног и пергаментног материјала.

Поред материјалне заштите и научно-истраживачког рада, у лабораторији је широко развијен рад на пружању стручне помоћи и популарисању заштите и чувања књига у Србији, као и усавршавању сопственог кадра у земљи и иностранству. Одржава се стални контакт са мањим радионицама које се баве конзервацијом библиотечке грађе, дају се упутства библиотекарима за практичан рад на заштити, издвајању инфицираног материјала, одржавању корица и сл. Са Музејом Николе Тесле из Београда потписан је протокол о сарадњи на основу којег стручни тим конзерватора води пројекат заштите личног фонда Николе Тесле, односно грађе која је на папиру (лична библиотека, архивалије, збирка приватних фотографија). Исту врсту надозора конзерватори НБС врше над малим радионицама у Архиву САНУ и Архиву СПЦ. Редовни су прегледи фондова свих значајних сопственика културних добара и описивање стања и оштећења на збиркама за које се планира заштита.

Студенти Факултета примењених уметности долазе на праксу два пута седмично у току трајања семестра, и то студенти четврте године основних студија, као и мастер студија са модула Конзервација. Ова сарадња траје непрекидно од 2010, када је и потписан протокол о сарадњи Факултета и Библиотеке.

Богата историја Конзерваторске службе НБС памти конзервацију многих значајних књижних збирки, попут оних средњовековних из манастира Високи Дечани, Хиландар, Студеница и многих других, затим заштиту рукописне и штампане грађе Музеја и Архива СПЦ, Народног музеја, Музеја града Београда, Универзитетске библиотеке „Светозар Марковић" у Београду, као и библиотека, музеја и архива широм Србије. Такође, заштићене су многе уметничке збирке (графика, цртежа, акварела, пастела) у власништву музеја и галерија (Музеј савремене уметности, Кућа легата, Народни музеј, Етнографски музеј и др.). Круна рада на заштити свакако је конзервација најстарије ћирилске рукописне књиге, *Мирослављевоī јеванђеља* (XII век), која је конзервирана крајем XX века у НБС.

ЗАКЉУЧАК

Садашњи тим конзерватора (Жељко Младићевић, Славица Јанаћковић, Катарина Шуњур, Тања Лошић, Звонимир Ратковић, Игор Кнежевић) малобројан је у односу на некадашњи састав Одељења, али својим знањем, вештином и приступом се труди да надомести недостатак у људству. Током педесет година рада конзерваторске радионице кроз њу је прошло на десетине стручњака, од којих многи више нису међу нама (Вера Радосављевић, Мира Ђурић, Нина Димић и др.), а многи услед озбиљних година и здравственог стања више не могу да посете своје млађе колеге. Упркос томе, млада генерација памти своје учитеље конзервације; памти ведрину и шарм једног Николе Меанџије, систематичност Душице Бицок, велико практично знање Зорана Пекића, конзерваторску и сликарску вештину Нине Димић, научне радове Вере Радосављевић, као и све оне лепе и забавне моменте са њима у тренуцима обуке, све оне згоде и незгоде које могу остати само део усменог казивања. А остаје нам да се надамо да ће, у неком будућем раду о историји лабораторије писаном за неколико деценија, нове генерације поменути и нас у истом светлу, са сетом и поштовањем.

Сл. 8 и 9: Екипе конзерватора 1973. и 2023. године

ЛИТЕРАТУРА

Бараћ, Драган. *Коментар закона о библиотечкој делатности са пратећим прописима*. Београд: Народна библиотека Србије, 1995, 41–46.

Закон о старој и реткој библиотечкој грађи. https://www.nb.rs/view_file.php?file_id=3223 (преузето 3. 4. 2023).

Janaćković, Slavica, Katarina Kocić, Željko Mladićević. „Suzbijanje štetnika na staroj i rijetkoj knjižničnoj građi u Narodnoj knjižnici Srbije". *Vjesnik bibliotekara Hrvatske* 58, 3–4 (2015), 163–185.

Младићевић, Жељко. „Отварање лабораторије за конзервацију папира". *Крагујевачко читалиште*, 26 (2008), 10–13.

Младићевић, Жељко, Славица Јанаћковић. „Сарадња конзерваторске службе Народне библиотеке Србије и Српске православне цркве у области заштите писаних споменика културе". *Зборник радова стручног скупа Сарадња библиотека са библиотекама традиционалних цркава и верских заједница у Републици Србији*. Краљево: Народна библиотека Стефан Првовенчани, 2021, 115.

Mladićević, Željko. „Hilandar Monastery – Care for endangered collections". *Notes Konserwatorsky* 22 (2020), 101.

Пекић, Зоран. „Конзервација писаног споменичког фонда и концепт рада и развоја конзерваторске лабораторије Народне библиотеке Србије". Интерни документ Народне библиотеке Србије, 1981.

Радосављевић, Вера. *Заштита и чување библиотечке и архивске грађе*. Београд: Народна библиотека Србије, 1986, 138.

Радосављевић, Вера, Радмила Петровић. *Конзервација и реставрација архивске и библиотечке грађе и музејских предмета од текстила и коже*. Београд: Архив Србије, Нови Сад: Архив Војводине, 2000, 179.

Željko Mladićević
Slavica Janaćković

National Library of Serbia,
Belgrade

CONSERVATION DEPARTMENT OF THE NATIONAL LIBRARY OF SERBIA – FROM ESTABLISHMENT UNTIL TODAY

Summary

In 1949, the first conservation laboratories for the protection of movable cultural monuments were established in Belgrade at the Institute for the Protection and Scientific Study of Cultural Heritage of the People's Republic of Serbia and the Federal Institute for the Protection of Cultural Monuments. From its establishment until the mid-1960s, the conservation service went through several stages of development and types of organisations. In 1966, the conservation laboratory moved from the Institute to the National Library of Serbia in Belgrade, which expanded its activities to the material protection of paper and parchment materials. The Conservation Department was founded (today: Department for Protection, Conservation, and Restoration), operating as a central laboratory for the protection and conservation of library materials for the entire territory of the Republic of Serbia.

Keywords: conservation service, history, National Library of Serbia, protection of cultural heritage

РАЗВОЈ ЧИТАОНИЦА НАРОДНЕ БИБЛИОТЕКЕ СРБИЈЕ И ПРУЖАЊЕ ИНФОРМАЦИОНИХ УСЛУГА

Љиљана Башић
Народна библиотека Србије,
Београд
ljiljana.basic@nb.rs

УДК: 025.5/.6:027.54(497.11)

Сажетак

Рад хронолошки прати проблем неодговарајућег простора у читаоницама Библиотеке и начине његовог решавања. Поред тога, у раду се пажња посвећује основним сегментима организације и рада Одељења за пружање информационих услуга корисницима. На основу административних и статистичких података прикупљаних у последњих десет година, дата је анализа броја уписаних чланова, њихова циркулација и категорија корисника, броја и врсте захтева које су упутили, броја пружених информација и начина њиховог пружања. Посебан осврт је концентрисан на улогу и рад Референтне збирке, у којој је представљен значај приручника и улога библиотекара информатора у пружању информационих услуга корисницима. Радом се антиципира, а подацима доказује, да упркос смањењу броја корисника, и у времену информационих технологија, потреба за ресурсима Народне библиотеке Србије не јењава, али се предочава да су прилагођавања савременим трендовима неопходна.

Кључне речи: Народна библиотека Србије, Одељење за пружање информационих услуга корисницима, Референтна збирка, приручници, читаонице, библиотекар, корисници

УВОД

О историји, улози, раду Народне библиотеке Србије постоји богата мултидисциплинарна литература. У њој је могуће пронаћи различите врсте информација о историји Библиотеке, њеном развоју, значајним личностима које су уткале свој рад у идентитет институције и друго. Подсећањем на хронолошки развој рада и организације читаоница Народне библиотеке Србије указује се на развој читалачке културе, интелектуално сазревање нације и општи културни и технолошки напредак земље. Ресурси којима је Библиотека располагала временом су добијали на значају и постајали су замајац напретка. Истовремено, Народна библиотека се мењала – организационо, административно, стручно, просторно. Од мале читаонице из друге половине деветнаестог века настао је савремени систем од тринаест међусобно повезаних читаоница које пружају прегршт стручних информација корисницима, међу којима су научници, професори универзитета, студенти, стручњаци различитих усмерења, али и грађани који су заинтересовани за лепу књижевност или одређене теме.

Сматра се да ће развој савремених технологија и комуникација умањити значај рада са корисницима, али, према подацима које у редовним годишњим извештајима саопштава Народна библиотека Србије, то се није догодило.[1] Истина, примећује се, из године у годину, пад броја корисника, као и смањење њихове циркулације у читаоницама, али је број захтева за услугама Библиотеке остао константан, изузев у годинама пандемије изазване вирусом ковид 19, у којима је примењиван посебан режим рада са корисницима.[2]

Корисници мењају навику да редовно посећују Библиотеку, али су успостављени нови облици комуникације и рада на даљину, путем електронске поште и електронских сервиса. Начин рада и навике мењали су и библиотекари, прилагођавајући се потребама корисника и могућностима савремених технолошких и комуникационих алата. Подаци и трендови до којих се дошло анализом административних података које прикупља Народна библиотека Србије указују на то да потребе за услугама које она традиционално пружа постоје, али да су битно измењени доступност фондова и начини комуникације са корисницима.

---

1 Извештаји су доступни у Архиви Народне библиотеке Србије.

2 О томе више у: Ана Николић и Тијана Ловре, „Рад са корисницима током пандемије ковида 19: искуство Народне библиотеке Србије", у: *Библиотека од куће: изазови и могућности организације библиотечких услуга током пандемије: зборник радова / XV годишњи стручно-научни скуп Заједнице матичних библиотека Србије Библионет 2021 [Лесковац, 9–11. септембар 2021]*, уредила Виолета Стојменовић (Београд: Заједница матичних библиотека Србије; Лесковац: Народна библиотека „Радоје Домановић", 2021).

ХРОНОЛОШКИ ПРЕГЛЕД УСЛОВА И ОРГАНИЗАЦИЈЕ РАДА У ЧИТАОНИЦАМА НАРОДНЕ БИБЛИОТЕКЕ СРБИЈЕ

Још у XIX веку, књиге и новине биле су ретке и нису биле приступачне свим друштвеним слојевима у Србији. Међутим, потреба за књигом и редовним информисањем је све више окупљала малобројни школовани грађански слој. Места окупљања била су ретка, а једно од њих била је књижара, књиговезница Глигорија Возаровића, отворена у Београду у близини Саборне цркве 1827. године.[3] Развој грађанског друштва и школства уносили су дух просветитељства у Кнежевину и постепено су се стварали услови за установљавање Народне библиотеке. Акт о оснивању Народне библиотеке није откривен и постоји више извора о години њеног оснивања, али званично је прихваћена 1832. година као оснивачка.[4]

Библиотеци је, као месту окупљања и читања, одговарајући простор одувек недостајао јер су књиге постајале доступније, а број корисника убрзано је растао. Честа пресељења Библиотеке из једног у друго здање, која су само делимично одговарала њеним потребама, довела су 1863. Библиотеку заједно са Музејом у Капетан Мишино здање.[5] У тој згради установљена је прва читаоница, односно једна од три просторије додељених Библиотеци, која је „уређена као читаоница и снабдевена потребним приручницима".[6] Међутим, проблем простора није био одговарајуће решен, читаоцима је била на располагању читаоница са свега 25 места, а од 1897. и друга, мања, са 8 читалачких места. Иако је по библиотечким правилима било одређено да у читаоници буде до 30 места, у њима је било и преко 50 читалаца, од којих су неки читали седећи крај прозора, а други стојећи између столова и дуж полица приручне библиотеке.[7]

Већа читаоница служила је ђацима и широј публици, док су мању користили научни радници. Ова, мања читаоница, претеча је данашње Научне читаонице. У скученом простору радили су заједно службеници и читаоци, ту су издаване и враћане књиге, давана обавештења, коришћени каталози: „У таквој гунгули наваљивали су ђаци и при отварању читаонице први заузимали места, до којих други више нису могли доћи".[8]

---

3 Мираш Кићовић, *Историја Народне библиотеке у Београду* (Београд: Народна библиотека, 1960), 8.

4 О оснивању Библиотеке *в*: Михаило Подољски, *Народна библиотека у Београду* (Земун: Графички завод „Макарије", 1928); Десанка Стаматовић, *Читалишта у Србији у XIX веку* (Панчево: Градска библиотека, 2011); Мираш Кићовић, *Историја Народне библиотеке у Београду* (Београд: Народна библиотека, 1960); Дејан Ристић, *Кућа несагоривих речи: Народна библиотека Србије: 1838–1941* (Београд: Народна библиотека Србије, 2016); Јован Пејчић, *Заснови Глигорија Возаровића* (Београд: Admiral Books, 2009) и др.

5 Законом о Народној библиотеци и Музеју од 19. марта 1881. Библиотека је одвојена од Музеја: „Закон о Народној библиотеци и Музеју", *Зборник закона и уредаба у Кнежевини Србији: изданих од 18 августа 1880. до 26. јуна 1881*, бр. 36 (1881): 282–285.

6 Миодраг Живанов, „Историјски развој Народне библиотеке Србије", *Годишњак 1978. / Народна библиотека Србије*, (1979): 46.

7 *Годишњак 1903. / Српска краљевска академија*, бр. 17 (1904): 231.

8 Кићовић, *Историја*, 103.

Још тада било је јасно да број читалаца и потреба за савременом организацијом рада захтевају другачији простор.

Како би омогућио коришћење читаонице и другим корисницима, управник Јован Томић увео је забрану посете читаоници ученицима до седмог разреда гимназије, које је упутио на коришћење ђачке и дружинске књижнице. Поред тога, како би побољшао услове коришћења читаонице, уредио је да у њој не може бити више читалаца него што је седишта,[9] а на основу *Правила о унутрашњем уређењу и раду у Народној библиотеци* из 1901. одређено је коришћење читаонице, а издавање књига ван библиотеке ограничено је само на оне које би одобрио библиотекар.[10]

Да се стање није променило ни након неколико година указују подаци из *Годишњака Српске краљевске академије* из 1905. године: „А као што су недовољне просторије за смештај књига, тако је и са читаоницама. Оне су мале, недовољно осветљене и загушљиве. По простору су тако мале да не могу примити све посетиоце којима је Библиотека потребна. Дневна светлост у њима слаба је, због чега се зими мора рано употребити вештачка светлост, које у Библиотеци не би требало никако да буде, да би се избегле могуће опасности".[11] Проблем са читалачким простором и смештајем књига је условљавао размишљања о издвајању Народне библиотеке у посебну зграду. У истом *Годишњаку* Јован Томић указује на решење организације рада Народне библиотеке: „Гледајући непрестано са каквим се незгодама бори Народна Библиотека у свом данашњем локалу [...] све више долазим до уверења да се оне могу отклонити само тако, ако Библиотека једном добије своју засебну зграду, која би била подигнута према потребама саме установе и на основу принципа постављених за подизање оваквих зграда код културнијих народа".[12]

И у то време најбројнији читаоци били су студенти, између осталог и зато што је Библиотека била у „њиховој" згради,[13] а на њу су искључиво били упућени јер семинарске библиотеке тада нису биле установљене. Све је то онемогућавало да Народна библиотека спроводи своје основне делатности, да „помаже неговање науке и олакша ширење народног образовања".[14] Поред тога, учестала употреба литературе и уџбеника утицала је на њихово брзо пропадање, што је онемогућавало дуготрајно и

---

9 *Годишњак 1903*, 232.

10 Кићовић, *Историја*, 104.

11 Јован Н. Томић, „Локал Народне Библиотеке, какав је и какав треба да је", *Годишњак 1905. / Српска краљевска академија*, бр. 19 (1906): 214–215.

12 *Исто*, 211.

13 "...у згради Мише Анастасијевића, која је располагала са 80 соба и поред Библиотеке имала да прими [1863] Министарство просвете, Велику школу, Друштво српске словесности, Гимназију и Музеј": Кићовић, *Историја*, 79.

14 Јован Н. Томић, „Посетиоци Народне Библиотеке", *Годишњак 1905. / Српска краљевска академија*, бр. 19 (1906): 232.

музејско чување књига као једне од основних функција Библиотеке. Поред студената, фондове Библиотеке су у мањој мери користили професори, чиновници, пензионери и странци. Међу њима је било неуредних читалаца, нарочито оних што су износили књиге из библиотеке и нису их благовремено враћали, али и таквих који су их уништавали записима на маргинама, пресавијањем и тргањем листова и друго. Како се таква „лоша пракса" није могла искоренити ни кажњавањем, управник Јован Томић је 1907. „предложио и Министарство је одобрило да се имена таквих штеточина изложе у читаоницама као опомена осталима".[15] Рано формирана свест о значају књиге и њеном чувању потомству, у времену када су штампана издања била једини преносиоци информација с генерације на генерацију, јачала је, а заштити књижног фонда се придавала све значајнија пажња.

Тек консолидован библиотечки фонд и успостављене читалачке навике девастиране су током Првог светског рата, када је део фонда уништен, а део измештен у унутрашњост Србије. Добар део старих рукописа и вредних издања заувек је изгубљен, а временом је пронађен тек део овог фонда. Библиотека је 1925. за читаоце отворила нов простор у згради на Косанчићевом венцу, откупљеној од фабриканта Милана Вапе. Међутим, ни у њој нису трајно и на одговарајући начин решени рад и функционисање Библиотеке. Поред осталих недостатака, читаоница је располагала са свега 120 места, од којих је 40 било без потребне дневне светлости. Недостајао је простор за посебна одељења, за каталог, гардеробу и тада незаобилазну пушионицу.[16] Ситуација се поновила 1941. када је током бомбардовања Београда 6. априла зграда на Косанчићевом венцу погођена, изгорела, а фонд уништен.

Рад са читаоцима је обновљен 1947. у изнајмљеној згради бившег хотела „Српска круна" у Кнез Михаиловој улици. Отварањем читаонице обновљене Народне библиотеке задовољене су ургентне потребе читалачке публике, пре свега студената. Иако је имао хотелску примену, простор је преуређен за потребе читалаца; био је светао и снабдевен потребним мобилијаром. Број читалачких места временом се повећавао и износио је 134,[17] али стари проблеми су обновљени. Број читалаца, нарочито студената и ученика, из године у годину се повећавао, а ситуација је била тежа током зимског периода када се на место у читаоници стрпљиво чекало. При Универзитету, семинарске библиотеке су споро обнављане, тако да је само мањи број места у Библиотеци био доступан другим категоријама читалаца: професорима, научницима, чиновницима и другим професијама.

---

15 Државни архив НР Србије у Београду – Министарство просвете 1907, ф. 22, бр. 120, цитирано у Мираш Кићовић, *Историја Народне библиотеке у Београду* (Београд: Народна библиотека, 1960), 106.

16 Милош Л. Зечевић, „Народна библиотека у 1929 години", *Годишњак / Српска краљевска академија*, бр. 38 (1929): 215–216.

17 Кићовић, *Историја*, 211–212.

У доба самоуправног социјализма, у којем је заговарана политика просвећивања грађана, пажња је била концентрисана и на библиотечку делатност, што је водило унапређењу услова рада у библиотекама. Одлука о подизању наменске зграде Народне библиотеке донета је 1954. године.[18] Камен темељац постављен је 20. октобра 1965, а 6. априла 1973. Библиотека свечано отворена за рад са читаоцима.[19]

Модерна и функционална зграда поседовала је десет читаоница са пет стотина читалачких места. Поред Опште читаонице са двеста педесет места, установљене су и специјализоване читаонице за микрофилмове, за музикалије, за периодику, археографска читаоница, читаоница библиотекарског фонда и друге.[20] Међутим, развој читалачке културе, као и очекивања академске и научне заједнице од библиотечких фондова превазилазе тек успостављене просторне и организационе капацитете Библиотеке. Реконструкцијом корисничког дела Народне библиотеке, која је трајала од октобра 2007. до маја 2011, повећан је број читаоница, у којима је на располагању шест стотина места.

Од тринаест читаоница, девет припада Одељењу за пружање информационих услуга корисницима, а преостале четири су: Картографска, Археографска, Читаоница музикалија и Читаоница посебних фондова.

ОДЕЉЕЊЕ ЗА ПРУЖАЊЕ ИНФОРМАЦИОНИХ УСЛУГА КОРИСНИЦИМА

Одељење за пружање информационих услуга омогућава корисницима приступ библиотечко-информационој грађи и изворима непосредно и на даљину. Библиотекари овог Одељења остварују комуникацију са различитим категоријама корисника и најуочљивији су део у систему корисничких услуга. Као што је поменуто, у оквиру овог Одељења је девет читаоница: Централна читаоница, Читаоница периодике, Читаоница референтне збирке, Електронска, Мултимедијална читаоница, Научна читаоница, Читаоница збирке стручне литературе из библиотекарства и информационих наука, Читаоница збирке званичних докумената и литературе из области права и Читаоница за особе са потешкоћама у читању.

Организација послова и систематизација рада у Одељењу произилазе из потреба корисника и добре праксе коју су развијале генерације библиотекара Народне библиотеке Србије. Већина активности и стручне пажње усмерена је ка корисницима, од уписа у Библиотеку, задуживања и

18 Миодраг Живанов, „Историјски развој Народне библиотеке Србије", *Годишњак 1978. / Народна библиотека Србије*, (1979): 57.

19 Слађана Стојаковић, Сузана Рајић и Моника Белужић, *Од књиге у наруч до отвореног приступа знању* (Београд: Народна библиотека Србије, 2015), 26.

20 *Исто*, 29.

раздуживања, позајмица грађе, пружања различитих врста информација и помоћи приликом претраживања штампаних и електронских извора и база података, мрежних сервиса, као и едукација корисника за самостално коришћење ресурса Библиотеке. У Одељењу се обавља и међубиблиотечка позајмица грађе са библиотекама у земљи и иностранству и референтни рад са корисницима.

За потребе корисника установљене су збирке у слободном приступу: Референтна збирка, Збирка стручне литературе из библиотекарства и информационих наука и Збирка званичних докумената и литературе из области права. Из Референтне збирке, која је прикупљала базичне званичне документе (службена гласила) и регистре, пописе, базе, потекла је Збирка литературе из области права и сродних наука (у почетку названа Правно-информациони центар), а из дела стручне приручне библиотекарске литературе настала је Збирка за библиотекарство и информационе науке (раније Центар за библиотекарство и информационе науке).[21] Библиотекари информатори ових збирки помажу корисницима приликом коришћења грађе похрањене у њима, као и приликом претраживања грађе у другим фондовима Библиотеке.

Захтеви читалаца са инвалидитетом за коришћењем библиотечких фондова условили су инклузивне промене које су подразумевале креирање приступачног окружења за њихов рад у Библиотеци. Основана је Читаоница за особе са потешкоћама у читању, а библиотекари су временом стекли знања и вештине потребне да пруже пуну и квалитетну информацију и услугу корисницима са инвалидитетом (литература на Брајевом писму, електронска и аудио-издања, мрежни сервиси, репродукција аудио и електронских извора за особе са потешкоћама у читању и друго).[22]

Захтевима научне и академске заједнице за фокусираним радом у Библиотеци удовољено је тиме што је у оквирима Одељења установљена Научна читаоница, која им омогућава приступ изворима информација и ресурсима из различитих научних области. Читаоцима је омогућен приступ до научне и стручне литературе из општег фонда (књиге, часописи, новине), приручницима, а део читаонице опремљен је рачунарима. Поменуте групе корисника могу фокусирано користити ресурсе у читаоници за истраживање, писање научних дела, рад на семинарима или за читање и изучавање научних тема. Међутим, приступ Научној читаоници условљен је доказом о научном или академском статусу, писмом препоруке или потврдом о истраживању на научно-истраживачким пројектима.[23]

---

21 Слађана Стојаковић, „Референсна збирка Народне библиотеке Србије", *Гласник Народне библиотеке Србије*, бр. 1 (2004): 32–33.

22 Видети Члан 17 Правилника о условима и начину коришћења грађе и услуга Народне библиотеке Србије, https://nb.rs/usluge-odeljenja-za-pruzanje-informacionih-usluga-korisnicima/ (преузето 12. 7. 2023).

23 Видети Члан 22 Правилника о условима и начину коришћења грађе и услуга Народне библиотеке Србије, https://nb.rs/usluge-odeljenja-za-pruzanje-informacionih-usluga-korisnicima/ (преузето 12. 7. 2023).

За рад Народне библиотеке и кориснике њених услуга важне су Електронска читаоница, у којој им је омогућено да самостално претражују електронске каталоге и многобројне базе података, и Мултимедијална читаоница, у којој су им на располагању мрежни сервиси и могућност коришћења електронских публикација.

Најчешће коришћене читаонице су Централна и Читаоница периодике. У овим читаоницама библиотекари, поред тога што задужују и раздужују кориснике, пружају и информације којима корисницима олакшавају доступност, претраживање и коришћење грађе.

Од оснивања, најчешћи корисници услуга Народне библиотеке Србије су студенти. Из Табеле 1[24] уочљиво је да је у последњих десет година међу члановима који редовно користе фондове Библиотеке (активни чланови) било 25.095 студената, 4.392 запослена грађана, 1.868 средњошколаца и још 5.477 корисника из категорија запослена и незапослена лица, пензионера, страних држављана и почасних чланова.

Табела 1. Активни корисници Народне библиотеке Србије по категорији члана од 1. 1. 2013. до 31. 12. 2022. године

КАТЕГОРИЈА ЧЛАНА	
Студенти (редовни и ванредни)	25.095
Запослени	4.392
Средњошколци	1.868
Слободне професије	90
Пензионери	1.002
Незапослени	1.325
Страни држављани	2.580
Почасни чланови	133
Остали	347
УКУПНО	36.832

Подаци садржани у годишњим извештајима о раду Народне библиотеке Србије од 2013. до 2022. указују на константност потреба за информацијама, што потврђују и подаци из Табеле 2. У последњих десет година укупан број захтева за информацијама кретао се од 5.945 постављених 2016. до 2.478 из 2020. и 3.593 из 2021. године, када их је најмање примљено. Међутим, како је прве две године треће деценије двадесет првог века обележила пандемија вируса ковид 19, требало би упоредити поменути податак из 2016. са подацима из 2018, 2019. и 2022.

24 Статистички подаци добијени 10. 7. 2023. године из базе Кооперативни онлајн библиографски систем и сервиси-COBISS.

године, када је примљено 5.513, односно 5.821 и 5.627 захтева. Дакле, укупан број примљених захтева је био константан у свим годинама осим у онима које је обележила пандемија.

Табела 2. Број захтева, пружених информација и начин њиховог пружања од 2013. до 2022. године

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
ЗАХТЕВА УКУПНО	**5.391**	**5.026**	**5.216**	**5.945**	**5.810**	**5.513**	**5.821**	**2.478**	**3.593**	**5.627**
Читаоница	2.006	1.796	1.849	2.655	2.477	2.163	2.304	918	1.366	2.124
Електронска пошта	2.418	2.295	2.386	2.537	2.662	2.524	2.674	1.560	2.227	3.503
Писмо и телефон	967	935	981	753	671	826	843	-	-	-
Електронски сервис „Питајте библиотекара"	-	-	-	-	-	-	-	-	-	451
ИНФОРМАЦИЈА УКУПНО	**120.080**	**117.014**	**122.458**	**124.990**	**122.275**	**118.150**	**121.929**	**41.095**	**82.920**	**123.492**
Библиографских	47.135	47.111	48.288	49.960	52.455	51.182	52.950	16.644	34.826	53.966
Фактографских	6.100	6.305	5.360	5.842	5.568	5.400	3.309	1.257	4.146	6.401
Тематских	19.674	20.098	20.594	22.482	20.822	20.286	21.154	8.617	23.217	35.977
Општих	47.171	43.500	48.216	46.706	43.430	41.282	44.516	14.577	20.731	27.148
НАЧИН ПРУЖАЊА ИНФОРМАЦИЈА										
Читаоница	94.955	93.600	97.954	93.675	91.640	86.458	91.443	-	-	-
Остали начини	5.996	5.850	5.850	6.245	6.110	6.603	4.877	-	-	-
Електронске информације	19.129	17.564	18.654	25.070	24.525	25.089	25.609	-	-	-

Индикативан је податак да је однос броја захтева примљених непосредно и електронском поштом, мање-више, био приближан и константан у периоду од 2013. до 2020. године. У наредне две, „пандемијске" године број захтева је опадао. Истовремено, однос између захтева примљених непосредно и електронском поштом је измењен: у 2020. примљено је 918 захтева у читаоницама, а 1.560 електронским путем, а следеће године у читаоници је примљено 1.366, а електронском поштом 2.227 захтева. Већи број захтева упућених електронском поштом се наставља и постпандемијске 2022. године, када се укупан број захтева (5.627) враћа на стање из 2019, али је број оних примљених електронском поштом износио 3.503, што је највише у посматраном периоду и више од броја захтева постављених у читаоници (2.124) у 2022. Значајно је поменути да су први пут у 2022. у Извештају о раду приказани и захтеви (451) које су корисници упутили преко електронског сервиса „Питајте библиотекара", установљеног у време пандемије. Уколико се овај тренд настави и у 2023, јасно је да дигитална комуникација постаје најфреквентнија и да би у односу на ту чињеницу требало прилагођавати организацију рада.

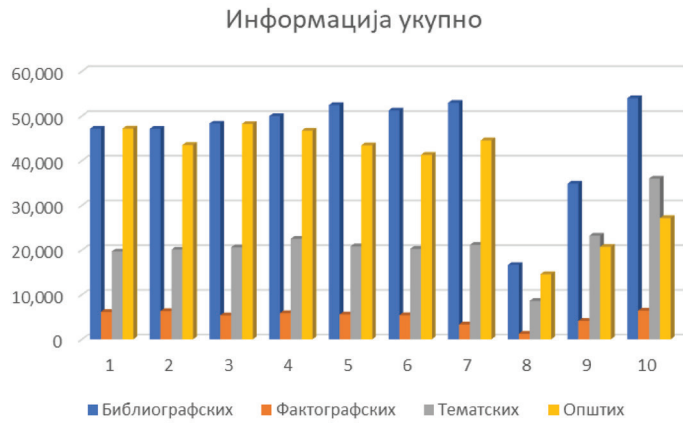
Графикон 1

Највећи број информација (124.990) корисницима је упућен 2016, а потом 123.492 информације 2022. године. Осталих година, осим „пандемијских", број одговора је био у просеку 120.985 информација. До 2020. највише информација пружено је у читаоници, просечно 92.817 информација. Истовремено су дате у просеку 22.234 електронске информације. Поуздани подаци о начину пружања информација за период од 2020. до 2022. нису доступни, али с обзиром на укупан број захтева примљених електронским путем може се претпоставити да је и број пружених електронских информација на овај начин значајније увећан.

Графикон 2

У структури пружених информација, од 2013. до 2022. просечно је дато 45.454 библиографске, 4.969 фактографских, 21.292 тематских и 37.728 општих информација.

Графикон 3

Међутим, у посматраном периоду (од 2013. до 2022) уочљив је, из године у годину, како све мањи број уписаних корисника тако и смањење њихове циркулације у читаоницама Библиотеке. Смањење броја уписа приметно је у 2018. и 2019. и нарочито у 2020. и 2021. (године пандемије). У 2022. повећан је број уписа у односу на претходну годину, али је тај број упола мањи него што је био 2013.

Табела 3. Упис корисника и циркулација корисника у читаоницама Народне библиотеке Србије од 2013. до 2022. године

	УПИС КОРИСНИКА	ЦИРКУЛАЦИЈА КОРИСНИКА
2013	13.887	185.000
2014	13.665	176.000
2015	13.736	209.745
2016	13.735	197.296
2017	12.276	179.160
2018	10.779	157.076
2019	11.379	163.448
2020	4.568	46.763
2021	3.890	31.932
2022	6.647	74.444

На основу приказаних података у табелама 2 и 3 уочавамо да смањење броја уписаних корисника, као и смањење њихове циркулације у читаоницама Библиотеке није утицало на број захтева корисника. Разлог томе је знатан пораст броја захтева примљених електронском поштом. Подаци из 2023. требало би да јасније укажу на трендове уписа и захтева.

Број корисника ресурса Народне библиотеке Србије и разноврсност информација које они потражују указују на то да потреба за непосредним радом јењава. Подаци садржани у Табели 3 потврђују овај налаз и дају за право стручњацима који заговарају предности комуникације на даљину. Примена савремених технологија и комуникација захтева нове корисничке сервисе који ће библиотеке учинити доступније још ширем кругу корисника. Улога библиотекара информатора и других стручних лица ће се свакако мењати и захтеваће нова знања и овладавање вештинама коришћења савремених технолошких достигнућа, али концепт читаонице, физичке или виртуелне, као места у којем се врши трансфер информација ће, по свој прилици, имати исти или сличан значај.

РЕФЕРЕНТНА ЗБИРКА

Поменути трендови и промене утичу и на рад Референтне збирке, која у различитим облицима хронолошки прати развој рада са читаоцима у Народној библиотеци Србије. Сада припада Одељењу за пружање информационих услуга корисницима и у њој су похрањене енциклопедије, речници, библиографије, лексикони, специјализовани приручници. Њене услуге су доступне широком кругу корисника који захтевају различите врсте библиографских, општих, фактографских и тематских информација. У структури информација библиотекари Референтне збирке најчешће пружају тематске и фактографске информације (Табела 2). Међутим, како су информације често међусобно повезане, рад у Референтној збирци захтева комплексна претраживања и добро познавање структуре и садржине фондова Народне библиотеке Србије.

Настанак Референтне збирке у Народној библиотеци Србије доводи се у везу са 1863. годином, када су приручници први пут добили одговарајући смештај у тадашњој читаоници. Филип Николић, први званично именовани библиотекар (децембра 1853), наручио је већи број страних стручних библиотечких приручника ради регулисања пословања и сређивања фонда јер „у Министарству није било библиотечке традиције, нити је онда ко у Србији имао библиотечког знања".[25] Захваљујући прибављеној приручној литератури, Николић је почео да формира Систематски каталог користећи Шретингерову поделу, коју је модификовао тако што је тридесет три

25 Кићовић, *Историја*, 47.

рубрике свео на двадесет, у којима су књиге груписане по предмету науке. Група XIX носила је назив Енциклопедије, односно под тим општим називом налазила се приручна литература.[26] Значајно је поменути да је Николић приликом израде *Правила за Библиотеку* 1855. посебан значај дао приручном фонду, истакавши да се поред рукописа, скупоцених књига и мапа, ни приручници (енциклопедије и др.) не могу износити из Библиотеке већ се могу користити само у Библиотеци „час-два".[27] Овим наводима указује се како на прво класификовање приручне литературе, тако и на прописивање правила у вези са њеним коришћењем.

Значај приручника кроз развој Народне библиотеке Србије непрестано је растао. Битан моменат у организацији рада настао је 1971, након пресељења Библиотеке у нову, наменски саграђену зграду,[28] када је између осталог решен до тада акутни проблем смештаја приручне литературе. Од тада је Фонд приручника убрзано растао и образовао посебну целину, чији је обим и садржај у потпуности могао да се представи и уклопи у просторне могућности модерно обликоване библиотеке. Након пресељења у нову зграду, створени су услови да се у слободном приступу у читаоницама изложи више од две трећине приручника. Након сређивања приручника по Винчеловој подели, у оквиру 20 основних група, задовољена је подела малог фонда. Порастом фонда, када је започело формирање Стручног каталога по систему УДК, прихваћен је 1974. нови систем и у односу на приручнике, „не само због уједначавања обраде, већ и због адекватнијег и бољег смештаја и презентирања ових публикација, јер је УДК индекс узет и као сигнатура".[29]

Овакав систем, и данас заступљен за приручнике Референтне збирке, омогућава корисницима непосредно претраживање Збирке и њеног садржаја, брзо проналажење података и литературе. Приступачност и лако кретање кроз Збирку поспешују чешће коришћење њених ресурса. Приручна литература која се најчешће користи су енциклопедије, биографски лексикони, речници, националне библиографије, каталози. „Стручне групе у оквиру Референтне збирке, састављене од монографских и серијских публикација, систематски су сређене по систему УДК тако да су поједине блиске стручне групе презентиране и обједињене на одређеном простору".[30]

---

26 *Исто*, 48.

27 *Исто*, 51.

28 „... пресељење у још недовршену зграду завршено је 25. августа 1971. године. Упоредо са радовима на довршењу зграде, фондови су сређени и смештени у магацине, извршена је комплетна ревизија и обављене све припреме за експериментално отварање. Библиотека је отпочела експериментални рад 27. новембра 1972.": Живанов, „Историјски развој", 59.

29 Смиљка Кашић, „Од једног приручника до Референсне збирке", у *Народна библиотека Србије: спомоница: 1832–1982*, ур. Радмила Шуљагић (Београд: Народна библиотека Србије, 1985), 260.

30 *Исто*, 265.

Круг корисника Референтне збирке је проширен. Поред научника, истраживача, докторанта, стручњака различитих провенијенција, студената, матураната, фондове Збирке све чешће користе и јавни службеници, новинари, аналитичари, радознали читаоци и други. Савремене потребе за различитом врстом података наметнуле су разноврсне захтеве за претраживањем библиотечке грађе. „Управо та разноликост корисника и захтева чини референтни рад креативним. Од врсте захтева који могу бити једноставни, сложени или истраживачки, зависи начин претраживања и врсте информација, од каталошких, преко библиографских, фактографских до тематских. Без обзира о којој врсти информација је реч, сваком захтеву се приступа с подједнаком пажњом и одговорношћу, са циљем да се изнађе најквалитетније решење и да што потпунији одговор".[31]

У референтним збиркама улога библиотекара је веома важна, јер он је тај који олакшава претраживање информационих извора, помаже кориснику у проналажењу публикација, указује на могуће правце истраживања. Да би пружио помоћ кориснику на задату тему, често се о њој претходно добро информише како би пронашао „прави пут" до одговора. Овој врсти рада склони су библиотекари који имају жељу, афинитет и љубав према свом послу. Стручна знања и вештине стечени током студија га по правилу не задовољавају, већ је склон сталном усавршавању и праћењу како стручне литературе тако и информативних инструмената библиотеке, технолошких промена, садржаја библиотечких фондова, усавршавању метода истраживања података и погодности које оне пружају за ефикасније, свеобухватније и брже претраживање. Поред стручног знања библиотекар информатор мора да поседује и емпатију и посвећеност.

Често, библиотекари су снажна подршка у писању публикација јер захваљујући њиховој посвећености аутори неретко долазе до података о којима нису имали сазнања. Предана истраживања библиотекара могу неочекивано, али битно да допринесу квалитету и обиму публикације. На тај начин они не само да подстичу рад аутора, већ граде и подижу углед Библиотеке.

У савременом добу у којем технолошки напредак и развој комуникација олакшавају и убрзавају доступност информацијама, улога библиотекара постаје још сложенија јер се суочавају са потребом сталног усавршавања, праћења електронских база података и развоја дигиталних технологија. Појава нових технологија условила је промене начина рада; некада примарни лични контакт корисника и библиотекара све чешће замењује комуникација путем електронске поште. Библиотекари се суочавају са порастом библиографских, фактографских, тематских и општих захтева који стижу овим путем и настоје да на њих одговоре са истом поузданошћу

31 Љиљана Башић, „Од референсног захтева до библиографије Сведочанства некролога", *Сусрети библиотеката у спомен на др Георгија Михаиловића*, год. 22, (2021): 96.

како су то чинили када је комуникација била непосредна. Међутим, електронско претраживање каталога и база на даљину донело је још један изазов: све чешће библиотекари су у позицији да обучавају кориснике за самосталну претрагу, што од њих захтева и то да прецизно савладају могућности претраге и ресурса различитих база.

ЗАКЉУЧАК

Поред основне улоге коју остварује у вези са чувањем и заштитом националног књижевног фонда, Народна библиотека Србије остварује и бројне друге улоге које је чине националним културним добром. Временом, мењали су се начини похрањивања библиотечких фондова, њиховог претраживања, просторне и техничке могућности, али основна потреба читаоца за информацијом, раније претежно садржаном у писаним изворима, а данас и у електронском облику, остала је иста.

Број и врста захтева које корисници упућују Библиотеци указују на то да се ни у времену развијених информационих технологија и комуникација потреба за ресурсима и услугама које им Народна библиотека Србије пружа не смањује.

Од оснивања до савременог доба Народна библиотека Србије је развијала методе рада са читаоцима, прилагођавала се технолошким променама, примењивала је захтеве струке и, неретко, доприносила развоју стручних знања. Садашња структура и организација пружања информација корисницима производ су акумулације знања и сазревања стручних, административних, организационих искустава. Библиотечки фондови су корисницима доступни преко система читаоница у којима раде библиотекари информатори.

У историји Народне библиотеке Србије упечатљив траг, у националној и европској ретроспективи, оставиле су бројне историјске личности. Међутим, огроман допринос угледу и националном значају који Народна библиотека остварује дале су генерације библиотекара које су унапређивали организацију, моделе, методе рада у свим организационим структурама Библиотеке. Опис развоја тог процеса и савремена организација рада и пружања услуга читаоцима, структура информација и, најзад, указивање на константност броја захтева садржани у овом раду указују на значај и изазове непосредног рада са корисницима.

ЛИТЕРАТУРА

Башић, Љиљана. „Од референсног захтева до библиографије Сведочанства некролога". *Сусрети библиографа у спомен на др Георгија Михаиловића*, год. 22, (2021): 95–106.

Годишњак 1903. / Српска краљевска академија, бр. 17 (1904): 231.

Државни архив НР Србије у Београду – Министарство просвете 1907, ф. 22, бр. 120.

Живанов, Миодраг. „Историјски развој Народне библиотеке Србије". *Годишњак 1978. / Народна библиотека Србије*, (1979): 43–61.

„Закон о Народној библиотеци и Музеју". *Зборник закона и уредаба у Књажевини Србији: изданих од 18 августа 1880 до 26 јуна 1881*, бр. 36 (1881): 282–285.

Зечевић, Милош Л. „Народна библиотека у 1929 години". *Годишњак / Српска краљевска академија*, бр. 38 (1929): 200–230.

Кашић, Смиљка. „Од једног приручника до Референсне збирке". У *Народна библиотека Србије: споменица: 1832–1982*, ур. Радмила Шуљагић, 257–274. Београд: Народна библиотека Србије, 1985.

Кићовић, Мираш. *Историја Народне библиотеке у Београду*. Београд: Народна библиотека, 1960.

Пејчић, Јован. *Заснови Глигорија Возаровића*. Београд: Admiral Books, 2009.

Подољски, Михаило. *Народна библиотека у Београду*. Земун: Графички завод „Макарије", 1928.

Ристић, Дејан. *Кућа несагоривих речи: Народна библиотека Србије: 1838–1941*. Београд: Народна библиотека Србије, 2016.

Стаматовић, Десанка. *Читалишта у Србији у XIX веку*. Панчево: Градска библиотека, 2011.

Стојаковић, Слађана. „Референсна збирка Народне библиотеке Србије". *Гласник Народне библиотеке Србије*, бр. 1 (2004): 25–36.

Стојаковић, Слађана, Сузана Рајић и Моника Белужић. *Од књига у наруч до отвореног приступа знању*. Београд: Народна библиотека Србије, 2015.

Томић, Јован Н. „Локал Народне Библиотеке, какав је и какав треба да је". *Годишњак 1905. / Српска краљевска академија*, бр. 19 (1906): 211–222.

Томић, Јован Н. „Посетиоци Народне Библиотеке". *Годишњак 1905. / Српска краљевска академија*, бр. 19 (1906): 229–233.

Ljiljana Bašić
National Library of Serbia,
Belgrade

DEVELOPMENT OF READING ROOMS AT THE NATIONAL LIBRARY OF SERBIA AND INFORMATION SERVICES

Summary

The paper chronologically examines the issue of inadequate space in the reading rooms of the National Library of Serbia and ways to address it. Additionally, the study focuses on the organisation's core segments and the Department's work on providing information services to users. Based on administrative and statistical data collected over the past ten years, an analysis is provided on the number of registered members, their circulation, user categories, number and types of requests submitted, amount of information provided, and methods of its delivery. Special attention is given to the role and work of the Reference Collection, which highlights the significance of manuals and the role of librarians-informants in delivering information services to users. The paper anticipates and substantiates the notion that, despite a decrease in the number of users and the advancement of information technologies, the need for resources of the National Library of Serbia is not diminishing. Still, it also highlights the importance of adaptation to contemporary trends.

Keywords: National Library of Serbia, Department for Providing Information Services to Users, Reference Collection, manuals, reading rooms, librarian, users

ПРИЗНАЊА ДОДЕЉЕНА НАРОДНОЈ БИБЛИОТЕЦИ СРБИЈЕ

Јасмина Трифунац
Народна библиотека Србије, Београд
jasmina.trifunac@nb.rs

УДК: 027.54:06.05(497.11)

Сажетак

Признања представљају јавни чин потврђивања нечијих заслуга и остваренog доприноса у друштву. Постоје различите врсте признања која се додељују и појединцима и колективима. Током свог дугог постојања Народна библиотека Србије више пута је одликована. Сва признања су сакупљена у једну целину и чувају се у трезору Библиотеке. У овој колекцији налазе се она признања која је национална библиотека добила за своја дела. С обзиром на недовољно познату чињеницу чиме је све Библиотека одликована и у којим временским периодима, овај рад има за циљ да пружи приказ како највећих државних одликовања која су Библиотеци додељена тако и признања у облику захвалница које је примила од других библиотека, себи сродних установа и разних других институција.

Кључне речи: признања, повеље, дипломе, ордени, захвалнице, Народна библиотека Србије

У свом трезору, Народна библиотека Србије (у даљем тексту НБС) чува око 200 различитих признања којима се више пута у њеној историји истицао друштвени значај који је остварила. О тим документима јавност не зна много, а занимљиво је да и велики број запослених Библиотеке такође нема јасан увид ни спознају о томе када је и која је признања НБС добијала током свог постојања.

Евиденција овог материјала вођена је кроз старе спискове који су током 2017. ревидирани. Том приликом, извршено је поређење затечене грађе са постојећим пописом и нотирано је све што недостаје, а списак је допуњен свим признањима која су постојала у трезору али нису била забележена. Евидентирање ове грађе настављено је као редовна активност Библиотеке.

Прво сачувано признање датира из 1962. године. Након седамдесетих година XX века број ових докумената се знатно увећао. С обзиром на то да је током немачког бомбардовања Београда 1941. велики део фонда и архиве НБС уништен, нису сачувани извори који би указали да ли је Библиотека добијала неке јавне почасти овог типа и током њеног деловања у Краљевини Србији и касније у Краљевини Југославији. Дакле, прва сачувана признања су потекла из периода постојања СФР Југославије, затим из времена СР Југославије, па Државне заједнице Србије и Црне Горе, и на крају из садашње државе Републике Србије.

Највреднија друштвена одликовања која су додељена Библиотеци су три ордена, затим плакете и медаље, па повеље, од којих су поједине везане за знаменита одличја у виду ордена, а друге су представљале засебне почасти, онда дипломе, као и захвалнице на несебичној и важној помоћи коју је НБС пружала другима и које представљају највећи део ове колекције. Ова признања су потекла како од највиших државних званичника тако и од многобројних установа, институција, друштава и удружења, домаћих и страних, која су препознавала важност деловања Библиотеке у културној средини, али и у друштву као целини.

ОРДЕЊЕ

Одликовања у СФРЈ су била незаменљиви и најомиљенији вид јавног потврђивања у друштву. Свечани чинови уручења, као и чињеница да је Тито као председник Републике својим указима додељивао ордене и медаље, допринели су да углед одликовања свуда у друштву брзо расте.[1]

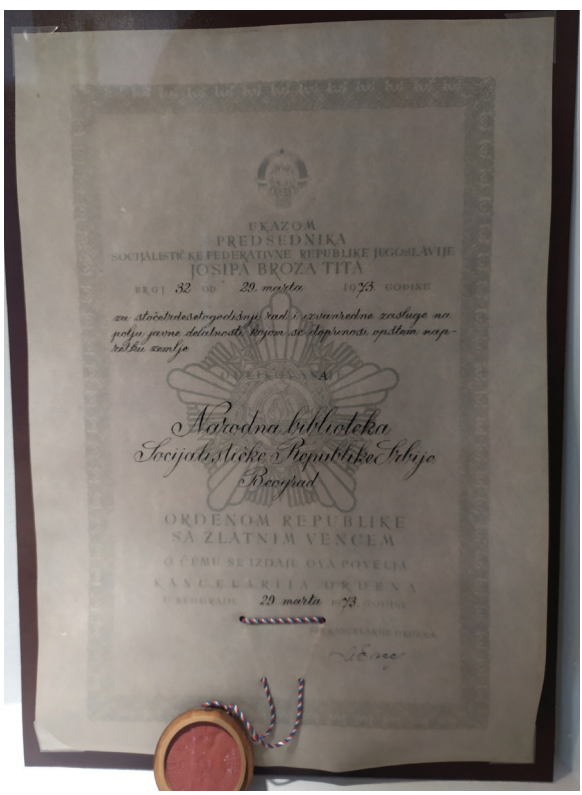
Одликовања у СФРЈ била су регулисана правним прописима, који су се од 1942. до 1973. мењали, допуњавали, пролазили кроз различите форме и називе правних докумената и закона до финалног облика овог прописа, тј. Закона о одликовањима СФРЈ, који је свеобухватно регулисао законска и правна питања о овој теми. У оквиру договора о примени Закона о одликовањима СФРЈ јасно су дате смернице да организације ван привредног

1 Miodrag Erceg, prir., *Odlikovanja u SFR Jugoslaviji* (Beograd: Službeni list SFRJ, 1978), 4.

делокруга рада, као што су образовне, културно-просветне, научне, уметничке, здравствене, социјалне, информативне и сличне установе професионалног статуса, могу бити одликоване уз испуњење следећих услова: непрекидног рада и постојања у трајању од 25 година; да су укупни резултати у том периоду били изразито позитивни, а посебно током последњих 10 година; да је о предлогу дао позитивно мишљење надлежни државни орган или орган друштвено-политичке организације; или да је извршено неко изванредно појединачно друштвено-корисно дело под условом да је дотадашња редовна делатност била на задовољавајућем нивоу.[2]

Године 1973, указом председника Тита, НБС је одабрана као установа која је испуњавала горе постављене услове и добила орден Републике са златним венцем. Овај орден се додељивао појединцима, установама, друштвеним и политичким организацијама за нарочите заслуге на пољу јавне делатности којима се доприносило општем напретку земље.[3]

Сл. 1: Повеља – Орден Републике са златним венцем

Сл. 2: Орден Републике са златним венцем

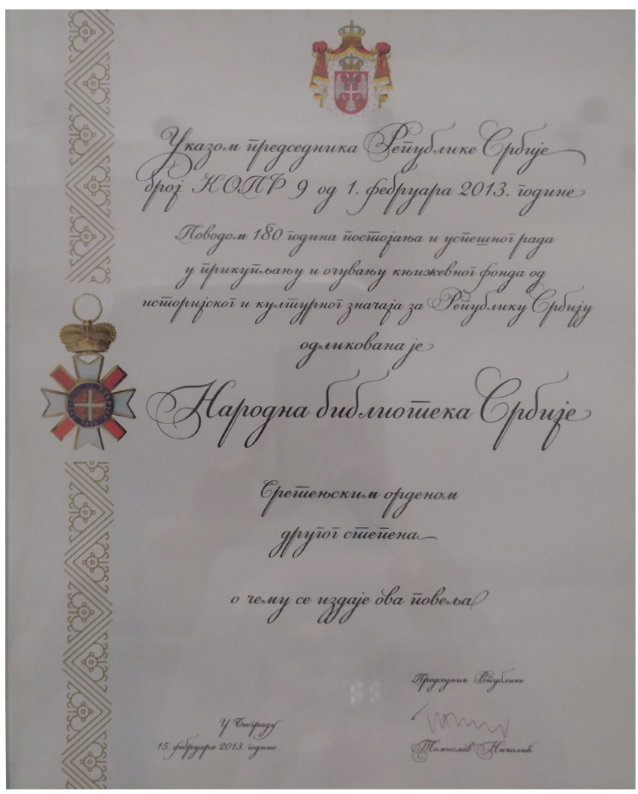
2 *Исто*, 74–75.

3 Stojan Rudež, *Odlikovanja Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije* (Beograd: Službeni list SFRJ, 1987), 70.

О добијању овог изузетног одликовања, тадашњи управник НБС Светислав Ђурић је говорио на следећи начин: „Указом Председника Републике Народна библиотека је прва и једина културна установа у нашој земљи која је добила два највећа признања: Орден Републике са златним венцем и награду АВНОЈ-а. У сточетрдесетогодишњој историји Народне библиотеке и библиотекарства Србије, први пут су изречена изузетна друштвена признања. По нашем мишљењу, одликовања, награде и похвале Народној библиотеци и радницима Народне библиотеке припадају истовремено свим библиотекама и библиотекарима Србије...".[4]

Други пут је НБС одликована државним орденом 2013. године. Том приликом је добила Сретењски орден другог степена.

Сл. 3: Повеља – Сретењски орден II степена

Указом председника Републике Србије
број КОПР 9 од 1. фебруара 2013. године
Поводом 180 година постојања и успешног рада
у прикупљању и очувању књижевног фонда од
историјског и културног значаја за Републику Србију
одликована је
Народна библиотека Србије
Сретењским орденом
другог степена
о чему се издаје ова повеља
У Београду
15. фебруара 2013. године
Председник Републике
Томислав Николић

Сл. 4: Сретењски орден II степена

4 „Одликовања радницима Народне библиотеке СР Србије", *Заједница библиотека: информативни орган Заједнице матичних библиотека Србије* год. V, бр. 2 (1974): 77–78.

Област одликовања у Републици Србији регулисана је Законом о одликовањима Републике Србије, који је донет 2009. и допуњен 2010. године. У Закону је Сретењски орден установљен као орден који има три степена и додељује се за нарочите заслуге за Републику Србију и њене грађане у областима јавних, привредних, културних, просветних, спортских и хуманитарних делатности.[5] Председник Републике указом додељује одликовања,[6] а свечано уручивање ордена и медаља врши он сам или његов лични изасланик.[7]

На свечаности поводом 180 година постојања и успешног рада НБС, тадашњи председник Републике Србије Томислав Николић уручио је ово признање, које је у име одликованих примио вршилац дужности управника Библиотеке Дејан Ристић. Признање је додељено 15. фебруара, на Дан државности Србије, а уручено је на Дан Библиотеке 28. фебруара 2013. године.

По други пут, НБС је препозната као установа културе чије деловање има национални значај и која даје важан допринос целој друштвеној заједници, нарочито на пољу рада са књигом и културних активности, те је два пута, и то у периодима различитих државних уређења, постала добитница одликовања као највишег облика јавног признања, која се додељују за изузетне заслуге и дела од великог значаја за Републику Србију.

Трећи орден који је у власништву НБС је орден Св. Саве.

Први пут је орден Св. Саве установио краљ Милан Обреновић у Краљевини Србији 1883. Законом о орденима и медаљама. Први српски просветитељ и оснивач аутокефалне српске цркве узет је као мотив за предњу страну ордена, док су на задњој страни били иницијали краља Милана. Након пада династије Обреновић, иницијали су замењени годином оснивања овог државног ордена – 1883.[8]

Драгомир М. Ацовић у својој књизи *Верност и вера* наводи да је 1986. орден Светог Саве у три степена основала Српска православна црква (СПЦ) и да га треба посматрати као ново одликовање у односу на претходни истоимени орден, који се ни не сматра црквеним јер није био у ингеренцији цркве. Врло брзо је ово одликовање постало истакнуто црквено признање.[9] На основу описа ордена датог у Уредби о ордену Светог Саве у СПЦ, примећује се да су главни мотиви на њему врло слични мотивима претходног. На првој страни, на лицу, налази се мотив лика Св. Саве према фресци из манастира Милешеве, а на наличју је основни симбол, крст у чијем средишту се налази рељефни приказ грба СПЦ са годином оснивања ордена – 1986.[10]

---

5 Службени гласник, „Закон о одликовањима Републике Србије" (члан 8), Правно-информациони центар Републике Србије, https://www.pravno-informacioni-sistem.rs/SlGlasnikPortal/eli/rep/sgrs/skupstina/zakon/2009/88/7/reg (преузето 24. 5. 2023).

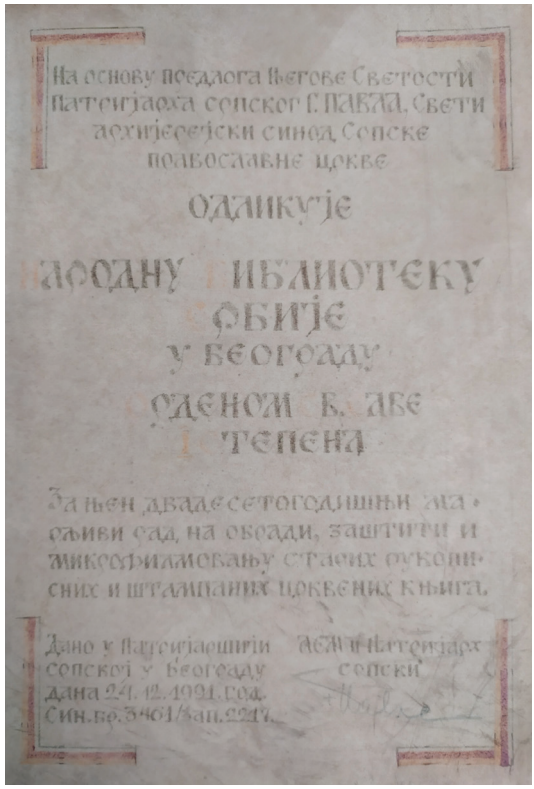
6 *Исто* (члан 12).

7 *Исто* (члан 18).

8 Ненад Николић и Драгомир Ацовић, *Српска круна: симбол државе и цркве* (Београд: С. Машић, Теос, 2003), 60.

9 Драгомир М. Ацовић, *Верност и вера: одликовања православних и дохалкидонских цркава: прилог изучавању црквене фалеристике* (Нови Сад: Студио Бечкерек, 2019), 385.

10 *Исто*, 385–386.

На основу предлога Његове Светости Патријарха српског г. ПАВЛА, Свети архијерејски синод Српске православне цркве

ОДЛИКУЈЕ

НАРОДНУ БИБЛИОТЕКУ СРБИЈЕ У БЕОГРАДУ

ОРДЕНОМ СВ. САВЕ I СТЕПЕНА

За њен двадесетогодишњи марљиви рад на обради, заштити и микрофилмовању старих рукописних и штампаних црквених књига

Дано у Патријаршији српској у Београду дана 24. 12. 1991. год. Син. бр. 3401/Зап. 221

АЕМ и Патријарх српски

Сл. 5: Повеља – Орден Св. Саве

Сл. 6: Орден Св. Саве

Овај орден је НБС додељен 1991. године:[11] „На основу предлога Његове Светости Патријарха српског г. Павла, Свети архијерејски синод Српске православне цркве одликује Народну библиотеку Србије у Београду орденом Св. Саве I степена за њен двадесетогодишњи марљиви рад на обради, заштити и микрофилмовању старих рукописних и штампаних црквених књига, Дано у Патријаршији српској у Београду, 24.12.1991. год, [у потпису] АЕМ и Патријарх српски Павле".[12]

11 Текст повеље добијене уз орден.

12 Како би се у потпуности представила садржина ове колекције, потребно је рећи да се у њој чува и орден који није добила НБС, већ је додељен Савезу друштва библиотекара Југославије. Реч је о Ордену заслуга за народ са златном звездом, који се додељивао за нарочите заслуге стечене у одбрани отаџбине од непријатеља, заслуге за изградњу социјализма и социјалистичких самоуправних односа, као и за заслуге стечене у области привреде, науке и културе. Орден и повеља добијени су 1975. године.

ПЛАКЕТЕ И МЕДАЉЕ

Не тако мали део колекције признања НБС чине плакете и медаље које је Библиотека примила као вид захвалности због пружене подршке и помоћи разним институцијама. Термини плакета и медаља у овом контексту имају врло сличну намену и значење. Медаља је плочица од метала, округлог облика, најчешће у облику кованог новца, с рељефним приказом слике или текста, која се даје као успомена на неко дело или одликовање.[13] Плакета је, с друге стране, најчешће, мада не увек, четвртаста плочица од метала са рељефним радом, која такође служи као спомен на послове или значајне годишњице и додељује се као вид признања и у знак захвалности. Можда најважнија разлика међу њима је у томе што је медаља украшена са обе стране, а плакета углавном само са једне.

Најстарије сачувано признање је медаља Националне библиотеке у Лајпцигу. Направљена је од метала, са декорацијама на обе стране. На предњој страни дата је рељефна слика Немачке националне библиотеке у Лајпцигу са њеним пуним оригиналним називом. На ободу је наведена година оснивања библиотеке и текућа година. На полеђини је на немачком језику исписан текст: „За науку, за образован народ. 3. октобар 1962".[14] Немачка национална библиотека је поклонила медаљу поводом свог 50. јубилеја (1912–1962), у знак захвалности и међународне сарадње.

О јубилејима и важним годишњицама многе институције и удружења су поклањали плакете или медаље као вид јавног захваљивања. Тако, поводом 150. годишњице свог постојања, Матица српска је као израз поштовања уручила Библиотеци повељу са плакетом 1976. године. Затим, поводом 120 година од оснивања читалишта у Зајечару, Матична библиотека „Светозар Марковић" из тог града је доделила плакету и повељу НБС за изузетан допринос у њеном раду и развоју. Медицински факултет у Београду је 1985, поводом 65. годишњице рада, а у знак признања за изузетан допринос у развоју овог факултета, доделио уз повељу и плакету са рељефним приказом слике факултета и годином оснивања. Народна библиотека Смедерево је, поводом 140. јубилеја, 1986. доделила плакету за допринос који је национална библиотека имала у развоју библиотечке делатности. Поводом 150 година заштите споменика културе у Србији, Републички завод за заштиту споменика културе Београд је 1994. доделио медаљу НБС за допринос у очувању културног наслеђа. Народни музеј „25. мај" своју двадесетогодишњицу постојања је обележио и доделом медаље националној библиотеци у знак признања за допринос и успешну сарадњу. На задњој страни урезан је потпис уметника који је аутор овог

13 *Школско свезнање* (Београд: Завод за уџбенике, 2007), 545.

14 Текст плакете, превод аутора.

признања – М. Пауновић.[15] Поводом јубиларне прославе 750. годишњице аутокефалности СПЦ од 1219. до 1969, Библиотека је од патријарха Германа добила спомен-медаљу са урезаним грбом Цркве и текстом у којем се наводи повод због којег је установљено ово признање. Архив Србије за стручну и пословну сарадњу је националној библиотеци 2012. уз захвалницу доделио своју медаљу, на којој је са једне стране рељефни приказ старог, а са друге новог логоа Архива.

Народни музеј у Београду је пет пута одавао признање НБС, први пут 1969, а последњи 2015. године. Три пута је Библиотека добила

Сл. 7: Повеља Републичког завода за заштиту споменика

Сл. 8: Медаља Републичког завода за заштиту споменика

15 Михаило Пауновић-Паун (рођен 1929), вајар, рођен у Паризу, завршио је Академију примењених уметности у Београду. Радио је као рестауратор скулптура у Народном музеју у Београду. Значајан уметнички опус је остварио као аутор званичних и приватних медаља и плакета.

спомен-медаље, од чега су две сачуване. На предњој страни медаље представљен је портрет оснивача Народног музеја, Јована Стерије Поповића. Испод портрета је уграviрано име творца медаље – М. Пауновић. На полеђини је рељефни приказ логоа Музеја, година када је Музеј основан и текућа година, а наведена је и годишњица која се у том моменту обележавала. Четврти пут, поводом значајног јубилеја 150 година од оснивања и рада Музеја, Библиотеци је поклоњена мапа графика са представама осам ремек-дела из његових збирки као знак захвалности за успешну сарадњу и допринос у раду Музеја. Године 2015. Библиотека је добила захвалницу од Народног музеја у име дугогодишње и успешне сарадње.

Класичан облик медаље са лентом за ношење око врата НБС је добила од Друштва „Свети Сава" 2014. године. Медаљу, као највише признање овог Друштва, добила је „за велике заслуге за рад и активност Друштва а на добробит српског народа".[16]

Приликом посете делегације Министарства културе Пољске, НБС је 1979. уручена плакета на којој је у рељефу на пољском језику исписан текст „да су библиотеке, њене збирке и предмети национално благо, и да библиотеке служе развоју науке, културе, народне привреде и образовању друштва".[17] Плакета је Библиотеци предата са посветом пољског министра културе.

Сачуваних плакета и медаља у овој колекцији има преко двадесет. Постоји још десетак сведочанстава о урученим плакетама у виду штампаних докумената која су ишла уз додељена признања, али плакете нису нађене.

ПОВЕЉЕ

За своје заслуге, Библиотека је од појединих установа добијала свечана документа – повеље. Повеља се по дефиницији сматра средњовековним писаним документом који су издавале световне и духовне власти и којим се нешто додељивало или су се потврђивала одређена права или повластице. Чувана је и коришћена као доказно средство у случају суђења.[18] Данас су повеље свечана документа која се често користе у сврху јавних признања нечијих заслуга. Имале су, а и даље имају прописану форму и састављају се по утврђеним правилима, као нека врста формулара. На њима се уписује име, значај који лице има[19] и повод којим се повеља додељује.

16 Текст документа добијеног уз медаљу.

17 Текст плакете, превод аутора.

18 *Школско свезнање*, 716.

19 Душица Бојић, *Повеље и дипломе: од XVII до XX века* (Крушевац: Народни музеј, 2012), 1.

Уз доделу високих одликовања су се по правилу добијале и повеље. Тако је Библиотека уз оба државна ордена добила и повеље о одликовању. Повеље су рађене на хартији. На свакој повељи је амблем одликовања које се додељује; у горњем делу је грб државе, испод се наводи текст о додели одликовања, назив одликовања и име носиоца, на дну повеље је потпис овлашћеног лица и датум издавања ордена. Писмо повеља је свечано са лепим писаним словима.

Такође, признања у виду плакета су најчешће праћена повељом. Међутим, неретко су се установе одлучивале само за повељу као облик друштвеног јавног признања. Сачуване су повеље које је Библиотека добила 1972. од Градске библиотеке у Александровцу поводом стогодишњице постојања, Педагошког музеја у Београду 1974. поводом почетка рада у обновљеним просторијама старе Реалке, Народне библиотеке „Вићентије Ракић" у Параћину 1979. „за свестрану сарадњу у остваривању племенитих задатака ширења културе и неговања љубави према вредној књижевној речи", затим од Савеза друштва конзерватора Југославије, Радничког савета Издавачког предузећа Нолит за дугогодишњу успешну сарадњу, Грађевинског факултета 1988. у знак признања „за успешну сарадњу и рад у развоју наставне, научно-истраживачке и стручне делатности из области грађевинарства и геодезије", Филолошког факултета у Београду 2015, као и Економског факултета у Београду 1987. године. Године 2022. добија Повељу захвалности Библиотекарског друштва Србије. Укупно је сачувано преко тридесет повеља библиотека, факултета, музеја, културно-просветних удружења и др.

Народна библиотека Србије одликована је два пута граматом СПЦ. Епископску грамату признања добија 2009. у Бијељини. Ово признање Библиотеци додељује епископ зворничко-тузлански Василије „за сву оданост вјери православној, и љубави на дјелу исказаној према Цркви Светој, а посебно дарујући књиге за библиотеке манастира Епархије зворничко-тузланске".[20] Архијерејску грамату признања добија 1990. у граду Пакрацу. Ову грамату јој додељује епископ славонски Лукијан „за несебично залагање на спасавању и обнови Епископске библиотеке у Пакрацу, чиме је дат пример како се треба односити према духовном благу и култури у опште а посебно нашег народа и његове свете Цркве".[21]

ДИПЛОМЕ

Посебна врста повеља су дипломе. Диплома подразумева неколико типова докумената. То је сведочанство о завршеном школовању или документ којим се признаје одређени стручни степен, титула или ранг у

20 Текст грамате.

21 Текст грамате.

струци или пак документ којим се свечано признаје и потврђује да је некоме додељено неко признање, похвала или одликовање.[22] Дипломе којима се јавно указује почаст НБС је добила 1973. од Историјског музеја Србије поводом прославе стогодишњице постојања, затим 1974. од Савеза друштва библиотекара Југославије, Народне библиотеке „Жарко Зрењанин" из Зрењанина за допринос у развоју библиотекарства, Етнографског музеја у Београду, те Народне библиотеке „Вук Караџић" из Крагујевца 1996. године.

За резултате постигнуте у такмичењу месних заједница Општине Врачар, НБС је добила две дипломе, 1975. и 1977. године, од Скупштине општине Врачар и Општинске конференције ССРН Врачар. За освојено прво место у кошарци на Радничким спортским играма у женској екипи, додељена јој је диплома од Општинског савеза за физичку културу Врачар. У овим случајевим диплома је сведочанство којим се потврђује постигнути степен успеха.

НАГРАДЕ

У овој колекцији налазе се и дипломе као писана сведочанства о примљеним наградама. Најстарија добијена је Награда Антифашистичког већа народног ослобођења Југославије (Награда АВНОЈ-а), уручена Библиотеци 29. новембра 1973. године. Награда АВНОЈ-а била је највећа државна награда у СФРЈ и додељивала се из области уметности и науке стваралоцима чија су дела имала изузетан значај за развој државе. Библиотека је добила награду „као посебно друштвено признање за стваралаштво и рад од општег значаја за развитак Социјалистичке Федеративне Републике Југославије у области културе".[23]

Октобарска награда града Београда додељена је Библиотеци 20. октобра 1974. године. „Савет за народну одбрану Скупштине града Београда за изузетно постигнуте резултате у спровођењу концепције општенародне одбране додељује Награду 20. октобар Народној библиотеци Србије."[24] Октобарска награда установљена је у част ослобођења Београда у Другом светском рату и додељивала се из области уметности и културе. Данас је она замењена Наградом града Београда.

Награду из области библиотекарства „Милорад Панић-Суреп" Библиотеци је доделила Заједница матичних библиотека Србије 1982. за постигнуте резултате у развоју библиотечке делатности. Заједница је установила ову награду и додељивала је библиотечким радницима и библиотекама за

22 Душица Бојић, *Повеље и дипломе: од XVII до XX века* (Београд: Историјски музеј Србије, 2011), 6.

23 Текст награде.

24 Текст награде.

посебна залагања и резултате, за унапређење библиотечке делатности и за допринос на популарисању књиге и читања.[25]

Вукову награду НБС додељује Културно-просветна заједница Србије 1996. „за изузетан допринос развоју културе у Републици Србији и свесрпском културном простору".[26] Културно-просветна заједница Србије награду додељује за стваралачки рад на пољу културе, образовања и науке.

Награда „Златни беочуг" додељена је НБС 2013. за трајни допринос култури Београда. „Златни беочуг" додељује Културно-просветна заједнице Београда од 1970. године.

ЗАХВАЛНИЦЕ

Највећи део колекције примљених признања чине захвалнице. Више од сто сачуваних захвалница сведоче о доприносу НБС у очувању и развоју културног наслеђа у Србији. Поједине захвалнице имају једноставнија графичка решења, у којима је било важно унети назив онога коме се захвалност упућује, док су друге урађене као свечана документа исписана украсним фонтом, често украшена стилизованим геометријским мотивима, са декоративним рамом којим се уоквирује текст како би био истакнут.

Многе библиотеке упутиле су захвалницу националној библиотеци за поклон у књигама који је употпунио њихове фондове и омогућио им да правовремено одговоре на потребе корисника, затим за узајамну сарадњу на пољу напретка библиотечке струке, за пружену помоћ при организацији разних прослава и манифестација, за допринос активности и остваривању циљева библиотека, за учествовање у ширењу културе књиге, читања, лепе речи и традиције, за обуку и усавршавање библиотечког кадра, као и за сваку стручну помоћ коју НБС пружа јавним, специјалним, школским и осталим библиотекама у свим доменима њиховог рада.

Установе културе које су по својим делатностима сродне библиотекама су у заједничкој сарадњи са националном библиотеком препознале успешно реализоване заједничке циљеве на очувању националне културне баштине, па су јој многе од њих доделиле захвалницу за плодну стручну и пословну сарадњу. Неке од њих су: Дом културе Студентски град, Војни музеј у Београду, Југословенски библиографски институт, Српско просвјетно и културно друштво у Сарајеву Просвјета, Издавачка радна организација РАД, Организациони одбор Београдских преводилачких сусрета, Вукова задужбина, Архив Србије и др.

25 Заједница матичних библиотека Србије, „Награда Милорад Панић-Суреп", https://nb.rs/zmb/nagrade/ (преузето 22. 5. 2023).

26 Текст награде.

Сл. 9: Медаља Архива Србије

Успешна сарадња Библиотеке остварена је и са институцијама које не припадају пољу културе. Многе школе, основне и средње, као и факултети, јавно су захвалили Библиотеци на свесрдној помоћи у реализовању њихових циљева. Организације, удружења, сектори појединих министарстава, црквене општине у разним сегментима својих деловања препознавали су битну и незаменљиву улогу коју је Библиотека имала. Уручивањем захвалница желели су јавно да истакну њен значај и постигнуте успехе. Раднички савет Телевизије Београд, Радио-клуб „Нови Београд", Српско лекарско друштво, Трговинско предузеће за промет канцеларијским материјалом „Шумадија", Матица исељеника Србије, Друштво добровољних давалаца крви „Др Миленко Марин" Лозница, различита удружења слепих и слабовидих, Сектор за људске ресурсе Министарства одбране Републике Србије, Војнотехнички институт, Градска управа Града Београда, Туристичка организација Београда само су од неких чија се јавно додељена признања чувају.

***

Признања не припадају библиотечкој грађи, па нису описана по каталошко-библиографским принципима обраде. Она су само хронолошки пописана и физички обележена нумеричком ознаком која кореспондира са списком како би се лакше манипулисало овом грађом. Материјал се чува у трезору НБС, осим два државна ордена, која су заједно са повељама изложена у холу Библиотеке.

Анализирањем овог материјала долази се до закључка да је стварање веза и међуинституционалне сарадње неопходност за сваку установу. По природи посла, најчешће се повезују институције из исте или сродне бранше, али све се више намеће потреба и интердисциплинарног повезивања које

би имало заједничку корист за све учеснике. Савремени друштвени токови, брзи информатички развој и све веће пребацивање пословања у виртуални свет намећу да се постојеће оштре границе међу делатностима превазилазе. Ако је сарадња међу различитим привредним секторима постојала током прошлог века, о чему нам сачувана признања и сведоче, онда у XXI веку она постаје директнија, ширег обима и на већу благодет свих који препознају неопходност преплитања привредног и ванпривредног сектора. За библиотеке, удруживање и повезивање, и то не само са онима који припадају искључиво сектору културе, може да значи само бржи и свеобухватнији развој у свим областима библиотечко-информационе струке.

Идеја додељивања признања, било да се одвија међу установама или од стране државних односно црквених институција, представља важну компоненту функционисања друштва јер се том приликом управо афирмишу, потврђују и препознају квалитетан рад и активности који тада постају јавно видљиви. Овај чин је нарочито важан за оне колективе и установе које немају довољно јавног простора за промоцију послова и постигнутих успеха од значаја за једно друштво. Библиотеке, по својој традиционалној ненаметљивости, припадају таквом типу установа, па им је сваки вид доделе признања изузетно важан као прилика да се свеобухватније представе друштву и јавно истакну колику и какву културну, просветну и образовну функцију заправо врше.

Табела[27]

Ордени	3
Медаље и плакете[28]	37
Повеље	33
Дипломе	21
Грамате	2
Захвалнице	116
Признања[29]	14
Награде	6

27 Табела приказује укупан број примљених признања добијених у периоду од 1962. до јула 2023, која су сортирана према врсти онако како су именована у тексту. Табела није обухватила 6 признања због недовољно јасног облика којем типу би припадала. У питању су три честитке поводом отварања зграде НБС 1973. (добијене од председника СФРЈ Јосипа Броза Тита, Националне библиотеке Бугарске и Немачке националне библиотеке), затим сребрњак који је НБС добила од Златаре „Мајданпек", потврда којом се НБС проглашава за ктитора-задужбинара Спомен-храма Светог Саве на Врачару, као и платнена заставица Савеза синдиката Немачке, за коју није јасно утврђено којим поводом се нашла у овој целини.

28 У вези са бројем плакета треба бити опрезан јер се не може сигурно тврдити да су неке институције доделиле оно што се под плакетом подразумева – метална плочица са рељефним радом. У десет случајева плакета недостаје, али може бити да никада није ни уручена него је додељени папирни сертификат са истакнутим термином „Плакета" управо био једино признање које је добијено.

29 Термин „Признања" овде је задржан јер се једино он користи на додељеним сертификатима.

ЛИТЕРАТУРА

Ацовић, Драгомир М. *Верност и вера: одликовања православних и дохалкидонских цркава: прилог изучавању црквене фалеристике*. Нови Сад: Студио Бечкерек, 2019.

Бојић, Душица. *Повеље и дипломе: од XVII до XX века*. Крушевац: Народни музеј, 2011.

Бојић, Душица. *Повеље и дипломе: од XVII до XX века*. Београд: Историјски музеј Србије, 2012.

Заједница матичних библиотека Србије. „Награда Милорад Панић-Суреп". Заједница матичних библиотека Србије. https://nb.rs/zmb/nagrade/ (преузето 22. 05. 2023).

Кулић, Ратомир. *Збирка одликовања Галерије Матице српске и Матице српске*. Нови Сад: Галерија Матице српске, 2014.

Мацура, Љиљана. *Одликовања: из збирке Народног музеја*, Ужице. Ужице: Народни музеј, 1992.

Миливојевић, Станојка. „Повеље у историјској збирци Народног музеја Ужице од друге половине XIX века до 1941". *Ужички зборник радова из области историје, културе и уметности ужичког краја*, бр. 44 (2020): 215–291.

Николић, Ненад и Драгомир Ацовић. *Српска круна: симбол државе и цркве*. Београд: С. Машић, Теос, 2003.

„Одликовања радницима Народне библиотеке СР Србије". *Заједница библиотека: информативни орган Заједнице матичних библиотека Србије* год. V, бр. 2 (1974): 75–79.

Odlikovanja i SFR Jugoslaviji, prir. Miodrag Erceg. Beograd: Službeni list SFRJ, 1978.

Пауновић, Михаило. *Михаило Пауновић-Паун: скулптура, мала пластика, медаља: Музеј рударства и металургије, Бор, 1982 октобар-новембар*. Бор: Музеј рударства и металургије, 1982.

Rudež, Stojan. *Odlikovanja Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije*. Beograd: Službeni list SFRJ, 1987.

Службени гласник. „Закон о одликовањима Републике Србије". Правно-информациони центар Републике Србије. https://www.pravno-informacioni-sistem.rs/SlGlasnikPortal/eli/rep/sgrs/skupstina/zakon/2009/88/7/reg (преузето 24. 05. 2023).

Школско свезнање. Београд: Завод за уџбенике, 2007.

Jasmina Trifunac
National Library of Serbia,
Belgrade

ACKNOWLEDGMENTS TO THE NATIONAL LIBRARY OF SERBIA

Summary

Acknowledgments are public acts of affirmation of someone's merits and their contribution to the society. There are different types of recognitions that are awarded to both individuals and institutions. The National Library of Serbia has been awarded several times during its long history. The acknowledgments that the National Library of Serbia has received are collected into one unit and stored in the library stack room. This collection gathers the recognitions that the National Library received for its work. Bearing in mind the fact that this side of the history of the National Library is insufficiently known, this paper aims to reveal and present the most important national decorations awarded to the Library, as well as recognitions in the form of thank-you notes received from other libraries, related institutions, and various other institutions.

Keywords: acknowledgments, charter, plaque, decoration, thank-you notes, National Library of Serbia

СТРУЧНА БИБЛИОТЕКАРСКА ЛИТЕРАТУРА У ИЗДАЊУ НАРОДНЕ БИБЛИОТЕКЕ СРБИЈЕ – ИЗБОР

Биљана Албахари
Ирена Бузић
Народна библиотека Србије, Београд
biljana.albahari@nb.rs
irena.buzic@nb.rs

УДК: 027.54:655.413(497.11)

Сажетак

Рад представља избор стручне библиотекарске литературе објављене након Другог светског рата у издању Народне библиотеке Србије. Избор се састоји од 95 монографских публикација – приручника, упутстава, тезауруса, речника, стандарда и смерница. На информативан и прегледан начин приказан је рад и допринос стручњака Народне библиотеке Србије у процесу професионалног усавршавања библиотекара.

Кључне речи: стручна библиотекарска литература, библиотекарство, Народна библиотека Србије

Издавачка делатност Народне библиотеке Србије (у даљем тексту НБС) са мањим или већим прекидима траје још од 1871. године. Ипак, како наводи Ксенија Лазић у својој *Библиографији издања Народне библиотеке Србије* „поуздане и целовите слике издавачке делатности, заправо, нисмо никада ни имали".[1] Разлоге за овакав недостатак можемо тражити у различитим, често неповољним, историјским околностима, културним приликама у земљи, као и материјалном и правном статусу ове институције који се више пута мењао, национално и идеолошки усклађивао – посебно након распада СФРЈ.

Историјски посматрано, у периоду до Првог светског рата би се можда једино *Правила о унутрашњем уређењу и раду у Народној библиотеци* објављена 1901. могла сматрати претечом стручне библиотекарске литературе. Између два светска рата Библиотека је функционисала углавном на елементарном нивоу, што се свакако одразило и на израду било каквих стручних издања. Након Другог светског рата, настојала је да обнови фондове и успостави унутрашње уређење и тек је седамдесетих година прошлог века започела интензиван издавачки рад; објављује каталоге својих издања и изложби, извештаје о раду, серијске публикације, научне часописе (*Гласник Народне библиотеке Србије* и *Археографске прилоге*), националне, текуће и специјалне библиографије, фототипска издања. Формира неколико значајних едиција, међу којима посебно треба истаћи *Савремену библиотеку*, *Б плус*, *Археографску библиотеку* и *Библиотеку посебних фондова*, које окупљају литературу домаћих и страних аутора из области библиотекарства и информатике.

По броју едиција посвећених струци, као и броју књига које су у њима окупљене, може се закључити да НБС улаже знатне напоре да део својих стручних и издавачких капацитета усмери ка напретку и модернизацији домаћег библиотекарства. Кроз континуирано промовисање стручних издања, бројне најаве на веб-страници и популарисање путем друштвених мрежа и онлајн платформи,[2] видљива су њена настојања да библиотекарима свих профила понуди стручну литературу коју могу користити у свакодневном професионалном раду.

Чињеница да су се у НБС континуирано израђивале библиографије сопствених издања, штампали каталози, статистике и извештаји, у великој мери је олакшала посао идентификовања стручне литературе намењене библиотекарима. Претрагом узајамног електронског каталога установљено је да је НБС објавила знатан број стручних публикација, али да многе од њих

1 Ксенија Лазић, *Библиографија издања Народне библиотеке Србије: 1871–1995*. (Београд: Народна библиотека Србије, 2002), V.

2 Подаци о свим новим издањима НБС видљиви су одмах по објављивању на веб-сајту Народне библиотеке Србије на страници *Нова издања* https://nb.rs/nova-izdanja-nbs/. Такође, информације о промоцијама издања НБС, редовно се објављују на твитеру, фејсбуку, јутјубу и инстаграму.

нису видљиве на сајту НБС у делу који се односи на њена издања, што у данашње време брзог проналажења информација може бити приличан недостатак. Стога су ауторке процениле да би један овакав обједињен преглед одабране стручне литературе коју је објавила НБС могао бити информативан и користан, па чак у догледно време послужити и за допуну сајта НБС.

Током одабира грађе коришћени су стандардни библиографски критеријуми; осим ограничавања на стручну литературу и издавача – НБС, додатни критеријум се односио и на врсту публикација. Будући да је број страна ограничен правилима за објављивање у часопису, избор је сужен само на монографске публикације.

Свакако, треба подсетити да је НБС често била издавач или суиздавач зборника радова са националних и међународних конференција и стручних скупова. Овим избором такве публикације нису обухваћене јер њихови садржаји захтевају посебну стручну обраду, а изабране теме се претежно односе на постојећу праксу и анализу актуелног стања.[3]

Коначни избор обухвата 95 јединица које су поређане хронолошки – од најстарије до најновије публикације, као и азбучно – према насловима. Сортирање према насловима чинило нам се прикладнијим од уобичајеног ауторског редоследа; водила нас је идеја о поједностављеном поступку у проналажењу ове литературе и претпоставка да ће наслов бити информативнији и сврсисходнији. Избор је додатно обогаћен сликама и илустрацијама корица са намером да их корисник лакше визуелно препозна и упамти. Понуђени описи не следе ISBD формат, умногоме су скраћени и креирани по узору на страницу *Издања* са сајта НБС. Унети су подаци о наслову, ауторима, месту издавања, издавачу и години издавања; поновљена издања наведена су само податком о години издавања. Из описа су изостављени и називи издавачких целина у којима је објављивана стручна библиотекарска литература.[4] Због електронског издања часописа, за сва издања додати су и COBISS.SR идентификациони бројеви са активним линковима.

***

Пратећи хронологију настајања библиотекарске литературе у издању НБС, може се закључити да су у периоду након Другог светског рата ова

3 *В.* нпр: *Предметна класификација од лисног до електронског каталога* (1999), *Интелектуална слобода и савремене библиотеке* (2004), *Дигитализација културне и научне баштине* (2012), *Дигиталне библиотеке, дигитални репозиторијуми, дигиталне презентације* (2012), *Дигитални извори у друштвено-хуманистичким истраживањима* (2012), *Учење на даљину и интерактивна настава* (2012) и *Посебне збирке у контексту заштите културног наслеђа и као подстицај културног развоја* (2019).

4 Најчешће издавачке целине односе се на *Методска упутства из библиотекарства*, *Стручну библиотекарску литературу*, *Савремену библиотеку*, *Б илус* и *Тезе*.

институција и њени стручњаци настојали да оформе углавном приручничку и уџбеничку литературу за полагање стручног библиотекарског испита и стручну литературу за библиотечко пословање. У последњих двадесетак година, када је основни фонд ове литературе делимично формиран и добио препознатљив изглед, почеле су се објављивати публикације са широм и комплекснијом тематиком. Прате се савремена кретања у библиотекарству, анализирају се нови процеси у аутоматизацији и пословању библиотека, израђују се различита правила, упутства и тезауруси, објављују се стручни терминолошки речници, преводе се међународни стандарди за обраду библиотечке грађе и публикације које се баве савременим информационим технологијама. Поменутим издавачким подухватима, појединачно или у сарадњи са осталим ретким издавачима овакве литературе у земљи, НБС настоји да дâ свој допринос домаћој стручној и научној заједници, у чему добрим делом и успева. Због тога се надамо да ће наш избор стручне библиотекарске литературе, који доносимо на наредним страницама, бити користан водич садашњим и будућим колегиницама и колегама, библиотекаркама и библиотекарима, књижничаркама и књижничарима, и да ће постати додатни извор литературе за студије библиотекарства и информатике.

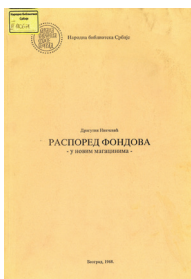
Biljana Albahari
Irena Buzić
National Library of Serbia,
Belgrade

PROFESSIONAL LIBRARY LITERATURE PUBLISHED BY THE NATIONAL LIBRARY OF SERBIA – SELECTION

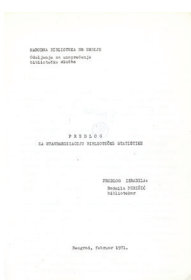
Summary

This work represents a selection of professional library literature published after the Second World War by the National Library of Serbia. The selection comprises 95 monographic publications – manuals, instructions, thesauruses, dictionaries, standards, and guidelines. The work and contribution of experts of the National Library of Serbia in the process of professional development of librarians are presented in an informative and reviewed manner.

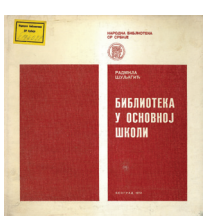
Keywords: professional library literature, librarianship, National Library of Serbia

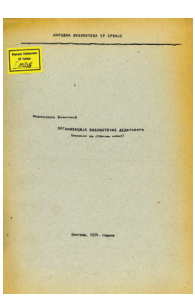
1. RASPORED FONDOVA U NOVIM MAGACINIMA
Dragutin Nikčević
Narodna biblioteka Srbije, 1968.
COBISS.SR-ID 99387148

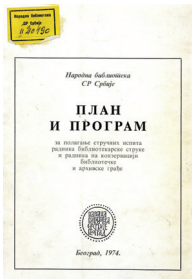
2. PREDLOG ZA STANDARDIZACIJU BIBLIOTEČKE STATISTIKE
Radmila Perišić
Narodna biblioteka Srbije, 1971.
COBISS.SR-ID 225396748

3. БИБЛИОТЕКА У ОСНОВНОЈ ШКОЛИ
Радмила Шуљагић
Народна библиотека СР Србије, 1972.
COBISS.SR-ID 176160519

4. ОРГАНИЗАЦИЈА БИБЛИОТЕЧКЕ ДЕЛАТНОСТИ: ПРЕДМЕТ ЗА СТРУЧНИ ИСПИТ
Мирослава Бошковић
Народна библиотека Србије, 1974, 1975.
COBISS.SR-ID 179693831
COBISS.SR-ID 62724876

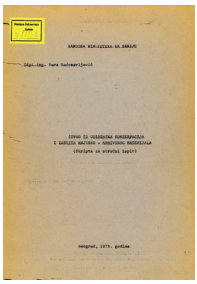
5. ПЛАН И ПРОГРАМ ЗА ПОЛАГАЊЕ СТРУЧНИХ ИСПИТА РАДНИКА БИБЛИОТЕЧКЕ СТРУКЕ И РАДНИКА НА КОНЗЕРВАЦИЈИ БИБЛИОТЕЧКЕ И АРХИВСКЕ ГРАЂЕ
главни и одговорни уредник Светислав Ђурић
Народна библиотека Србије, 1974.
COBISS.SR-ID 163464711

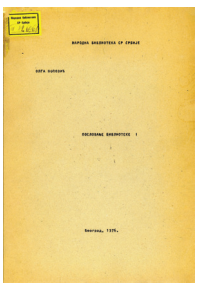
6. БИБЛИОГРАФИЈА: (СКРИПТА ЗА СТРУЧНИ ИСПИТ)
Вера Сечански
Народна библиотека Србије, 1975, 1978.
COBISS.SR-ID 70299660

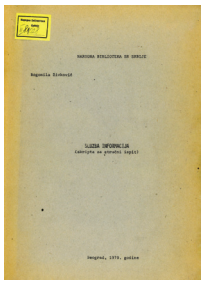
7. БИБЛИОТЕЧКО ПОСЛОВАЊЕ II: (ПРЕДМЕТ ЗА СТРУЧНИ ИСПИТ)
Дивна Глумац, Емил Поповић
Народна библиотека Србије, 1975.
COBISS.SR-ID 62725644

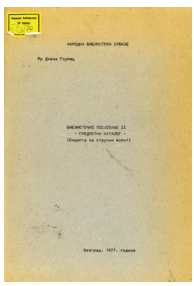
8. IZVOD IZ UDŽBENIKA KONZERVACIJE I ZAŠTITA KNJIŠKO-ARHIVSKOG MATERIJALA: (SKRIPTA ZA STRUČNI ISPIT)
Vera Radosavljević
Narodna biblioteka SR Srbije, 1975.
COBISS.SR-ID 62695436

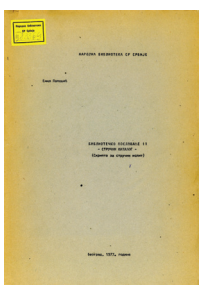
9. ПОСЛОВАЊЕ БИБЛИОТЕКЕ I: (СКРИПТА ЗА СТРУЧНИ ИСПИТ)
Олга Поповић
Народна библиотека СР Србије, 1975, 1976, 1982.
COBISS.SR-ID 48103175
COBISS.SR-ID 180143367
COBISS.SR-ID 180578567

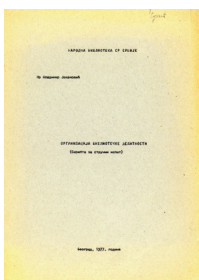
10. SLUŽBA INFORMACIJA: (SKRIPTA ZA STRUČNI ISPIT)
Bogomila Živković
Narodna biblioteka SR Srbije, 1975, 1979.
COBISS.SR-ID 62726924
COBISS.SR-ID 32793612

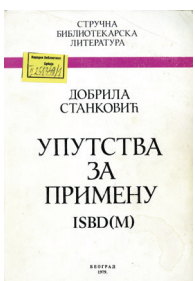
11. БИБЛИОТЕЧКО ПОСЛОВАЊЕ II: ПРЕДМЕТНИ КАТАЛОГ: (СКРИПТА ЗА СТРУЧНИ ИСПИТ)
Дивна Глумац
Народна библиотека Србије, 1977.
COBISS.SR-ID 180143879

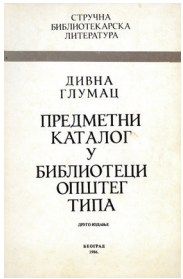
12. БИБЛИОТЕЧКО ПОСЛОВАЊЕ II: СТРУЧНИ КАТАЛОГ: (СКРИПТА ЗА СТРУЧНИ ИСПИТ)
Емил Поповић
Народна библиотека Србије, 1977, 1980.
COBISS.SR-ID 61845772
COBISS.SR-ID 150466828

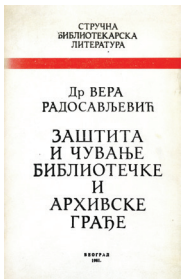
13. ОРГАНИЗАЦИЈА БИБЛИОТЕЧКЕ ДЕЛАТНОСТИ: (СКРИПТА ЗА СТРУЧНИ ИСПИТ)
Владимир Јокановић
Народна библиотека Србије, 1977, 1980, 1988.
COBISS.SR-ID 514144917
COBISS.SR-ID 181503495
COBISS.SR-ID 512172693

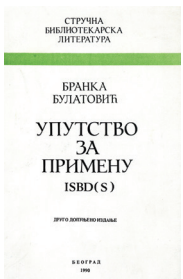
14. УПУТСТВА ЗА ПРИМЕНУ ISBD(M)
Добрила Станковић
Народна библиотека Србије, 1979.
COBISS.SR-ID 179050503

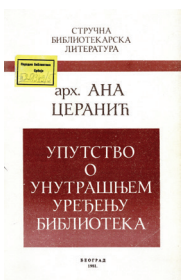
15. ПРЕДМЕТНИ КАТАЛОГ У БИБЛИОТЕЦИ ОПШТЕГ ТИПА
Дивна Глумац
Народна библиотека Србије, 1980, 1986.
COBISS.SR-ID 47930887
COBISS.SR-ID 180292615

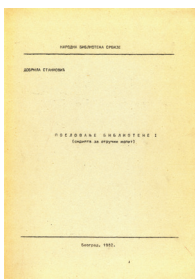
16. ЗАШТИТА И ЧУВАЊЕ БИБЛИОТЕЧКЕ И АРХИВСКЕ ГРАЂЕ
Вера Радосављевић
Народна библиотека Србије, 1981, 1986.
COBISS.SR-ID 179655687
COBISS.SR-ID 30874375

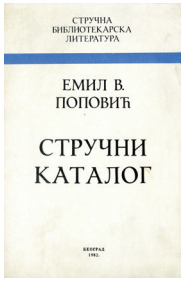
17. УПУТСТВО ЗА ПРИМЕНУ ISBD(S)
Бранка Булатовић
Народна библиотека Србије, 1981, 1990.
COBISS.SR-ID 99260679
COBISS.SR-ID 405772

18. УПУТСТВО О УНУТРАШЊЕМ УРЕЂЕЊУ БИБЛИОТЕКА
Ана Церанић
Народна библиотека Србије, 1981.
COBISS.SR-ID 49420551

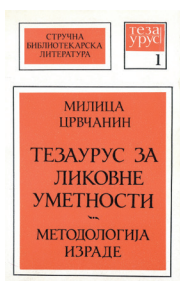
19. ПОСЛОВАЊЕ БИБЛИОТЕКЕ I: (СКРИПТА ЗА СТРУЧНИ ИСПИТ)
Добрила Станковић
Народна библиотека Србије, 1982.
COBISS.SR-ID 180578567

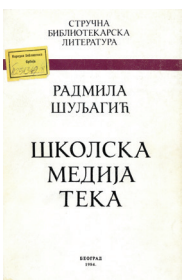
20. СТРУЧНИ КАТАЛОГ
Емил В. Поповић
Народна библиотека Србије, 1982.
COBISS.SR-ID 48027655

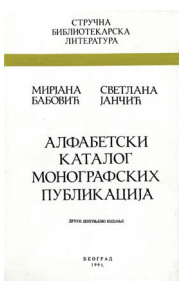
21. УПУТСТВО ЗА ВОЂЕЊЕ БИБЛИОТЕЧКЕ СТАТИСТИКЕ У НАРОДНИМ БИБЛИОТЕКАМА
Душанка Ристић
Народна библиотека Србије, 1982.
COBISS.SR-ID 66367244

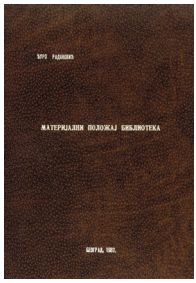
22. ТЕЗАУРУС ЗА ЛИКОВНЕ УМЕТНОСТИ: МЕТОДОЛОГИЈА ИЗРАДЕ
Милица Црвчанин
Народна библиотека Србије, 1983.
COBISS.SR-ID 2296071

23. ШКОЛСКА МЕДИЈАТЕКА
Радмила Шуљагић
Народна библиотека Србије, 1984.
COBISS.SR-ID 47899399

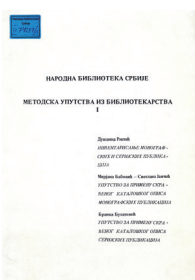
24. АЛФАБЕТСКИ КАТАЛОГ МОНОГРАФСКИХ ПУБЛИКАЦИЈА: ИЗРАДА И ФОРМИРАЊЕ
Мирјана Бабовић, Светлана Јанчић
Народна библиотека Србије, 1985, 1991.
COBISS.SR-ID 48727047
COBISS.SR-ID 2393100

25. МАТЕРИЈАЛНИ ПОЛОЖАЈ БИБЛИОТЕКА
Ђуро Радановић
Народна библиотека Србије, 1987.
COBISS.SR-ID 225365772

26. ОСНОВЕ ТЕОРИЈЕ БИБЛИОГРАФИЈЕ: СА ПРИМЈЕРИМА
Војислав Максимовић
Народна библиотека Србије, 1987.
COBISS.SR-ID 30877447

27. ИНВЕНТАРИСАЊЕ МОНОГРАФСКИХ И СЕРИЈСКИХ ПУБЛИКАЦИЈА.
УПУТСТВО ЗА ПРИМЕНУ СКРАЋЕНОГ КАТАЛОШКОГ ОПИСА МОНОГРАФСКИХ ПУБЛИКАЦИЈА.
УПУТСТВО ЗА ПРИМЕНУ СКРАЋЕНОГ КАТАЛОШКОГ ОПИСА СЕРИЈСКИХ ПУБЛИКАЦИЈА
Душанка Ристић, Мирјана Бабовић, Светлана Јанчић, Бранка Булатовић
Народна библиотека Србије, 1989.
COBISS.SR-ID 44812

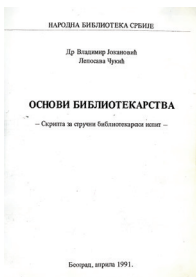
28. АРХИВИ И БИБЛИОТЕКЕ У ПОПЛАВАМА, ПОСЛЕ ПОПЛАВА, ПРОТИВ ПОПЛАВА
Радмила Петровић, Зоран Пекић, Миодраг Кољевић
Народна библиотека Србије, Архив Србије, 1990.
COBISS.SR-ID 656396

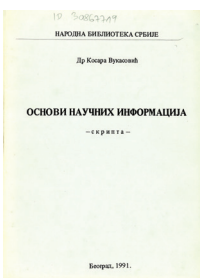
29. ТЕЗАУРУС ЗА ОБЛАСТ АРХЕОЛОГИЈЕ
Софија Јовановић
Народна библиотека Србије, 1990.
COBISS.SR-ID 115212

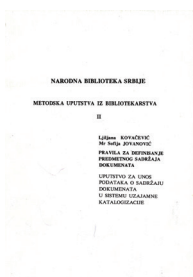
30. АЛФАБЕТСКИ КАТАЛОЗИ: СКРИПТА
Мирјана Бабовић, Светлана Јанчић, Бранка Булатовић
Народна библиотека Србије, 1991.
COBISS.SR-ID 48072716

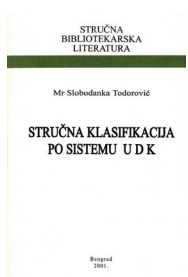
31. ОСНОВИ БИБЛИОТЕКАРСТВА: СКРИПТА ЗА СТРУЧНИ БИБЛИОТЕКАРСКИ ИСПИТ
Владимир Јокановић, Лепосава Чукић
Народна библиотека Србије, 1991.
COBISS.SR-ID 30868743

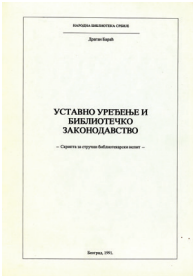
32. ОСНОВИ НАУЧНИХ ИНФОРМАЦИЈА: СКРИПТА
Косара Вукасовић
Народна библиотека Србије, 1991.
COBISS.SR-ID 30867719

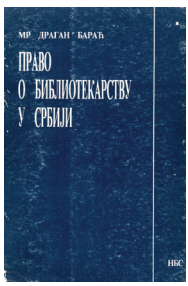
33. PRAVILA ZA DEFINISANJE PREDMETNOG SADRŽAJA DOKUMENATA: UPUTSTVO ZA UNOS PODATAKA O SADRŽAJU DOKUMENATA U SISTEMU UZAJAMNE KATALOGIZACIJE
Ljiljana Kovačević, Sofija Jovanović
Narodna biblioteka Srbije, 1991.
COBISS.SR-ID 2163980

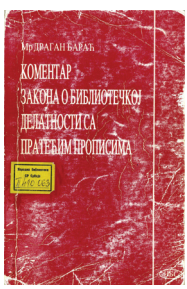
34. STUČNA KLASIFIKACIJA PO SISTEMU UDK: U LISNOM I ELEKTRONSKOM KATALOGU
Slobodanka Todorović
Narodna biblioteka Srbije 1991, 2001.
COBISS.SR-ID 2823436
COBISS.SR-ID 175351303

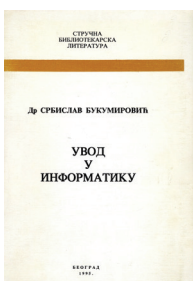
35. УСТАВНО УРЕЂЕЊЕ И БИБЛИОТЕЧКО ЗАКОНОДАВСТВО: СКРИПТА ЗА СТРУЧНИ БИБЛИОТЕКАРСКИ ИСПИТ
Драган Бараћ
Народна библиотека Србије, 1991.
COBISS.SR-ID 3591692

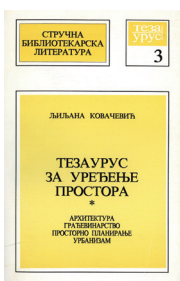
36. ПРАВО О БИБЛИОТЕКАРСТВУ У СРБИЈИ
Драган Бараћ
Народна библиотека Србије, 1994.
COBISS.SR-ID 76984327

37. КОМЕНТАР ЗАКОНА О БИБЛИОТЕЧКОЈ ДЕЛАТНОСТИ СА ПРАТЕЋИМ ПРОПИСИМА
Драган Бараћ
Народна библиотека Србије, 1995.
COBISS.SR-ID 95217671

38. УВОД У ИНФОРМАТИКУ
Србислав Букумировић
Народна библиотека Србије, 1995.
COBISS.SR-ID 40705292

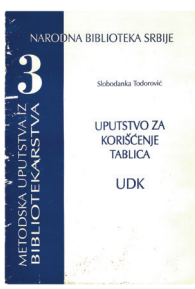
39. ТЕЗАУРУС ЗА УРЕЂЕЊЕ ПРОСТОРА: АРХИТЕКТУРА, ГРАЂЕВИНАРСТВО, ПРОСТОРНО ПЛАНИРАЊЕ, УРБАНИЗАМ
Љиљана Ковачевић
Народна библиотека Србије, 1996.
COBISS.SR-ID 117313799

40. БИБЛИО: ПРОГРАМ ЗА АУТОМАТИЗАЦИЈУ БИБЛИОТЕЧКОГ ПОСЛОВАЊА
Биљана Косановић, Нада Поповић, Србислав Букумировић
Народна библиотека Србије, 1997.
COBISS.SR-ID 137589767

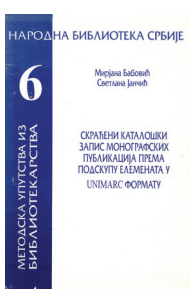
41. PREDMETNA KLASIFIKACIJA – PREDMETNI KATALOG
Ljiljana Brković
Narodna biblioteka Srbije, 1997.
COBISS.SR-ID 56689676

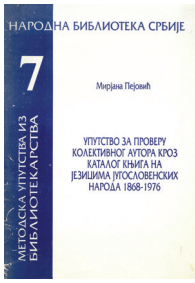
42. UPUTSTVO ZA KORIŠĆENJE TABLICA UDK
Slobodanka Todorović
Narodna biblioteka Srbije, 1997.
COBISS.SR-ID 52026892

43. ИНВЕНТАРИСАЊЕ БИБЛИОТЕЧКЕ ГРАЂЕ
Душанка Ристић, Надежда Петронић
Народна библиотека Србије, 1998.
COBISS.SR-ID 138606599

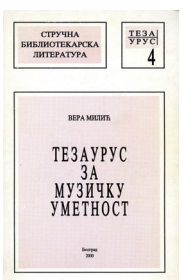
44. СКРАЋЕНИ КАТАЛОШКИ ЗАПИС МОНОГРАФСКИХ ПУБЛИКАЦИЈА ПРЕМА ПОДСКУПУ ЕЛЕМЕНАТА У UNIMARC ФОРМАТУ
Мирјана Бабовић, Светлана Јанчић
Народна библиотека Србије, 1998.
COBISS.SR-ID 140489735

45. УПУТСТВО ЗА ПРОВЕРУ КОЛЕКТИВНОГ АУТОРА КРОЗ КАТАЛОГ КЊИГА НА ЈЕЗИЦИМА ЈУГОСЛОВЕНСКИХ НАРОДА 1868-1976.
Мирјана Пејовић
Народна библиотека Србије, 1998.
COBISS.SR-ID 70563852

46. ОСНОВИ БИБЛИОГРАФИЈЕ
Александра Вранеш
Народна библиотека Србије, 1999, 2001.
COBISS.SR-ID 78500876
COBISS.SR-ID 168973319

47. ТЕЗАУРУС ЗА МУЗИЧКУ УМЕТНОСТ
Вера Милић
Народна библиотека Србије, 2000.
COBISS.SR-ID 174383623

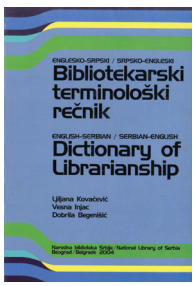
48. БИБЛИОТЕКЕ СРБИЈЕ: ВОДИЧ
Владимир Шекуларац, Драгица Јанковић
Народна библиотека Србије, 2001.
COBISS.SR-ID 177576199

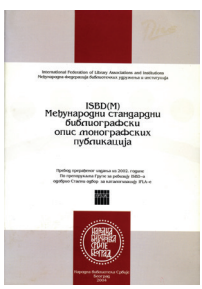
49. ОСНОВИ ИНФОРМАТИКЕ: (СКРИПТА ЗА ПОЛАГАЊЕ СТРУЧНОГ ИСПИТА)
Србислав Букумировић
Народна библиотека Србије, 2001, 2002.
COBISS.SR-ID 170952199
COBISS.SR-ID 178324999

50. БИБЛИОГРАФИЈА ИЗДАЊА НАРОДНЕ БИБЛИОТЕКЕ СРБИЈЕ: 1871–1995.
Ксенија Лазић
Народна библиотека Србије, 2002.
COBISS.SR-ID 183051271

51. BIBLIOTEKARSKI TERMINOLOŠKI REČNIK
Ljiljana Kovačević, Vesna Injac-Malbaša, Dobrila Begenišić
Narodna biblioteka Srbije, 2004.
COBISS.SR-ID 116339212

52. ISBD(M): МЕЂУНАРОДНИ СТАНДАРДНИ БИБЛИОГРАФСКИ ОПИС МОНОГРАФСКИХ ПУБЛИКАЦИЈА
Народна библиотека Србије, 2004.
COBISS.SR-ID 114831116

53. ISBD(CR): МЕЂУНАРОДНИ СТАНДАРДНИ БИБЛИОГРАФСКИ ОПИС СЕРИЈСКИХ ПУБЛИКАЦИЈА И ДРУГИХ КОНТИНУИРАНИХ ИЗВОРА
Народна библиотека Србије, 2004.
COBISS.SR-ID 116806924

54. PRIRUČNIK ZA UNIMARC: FORMAT ZA NORMATIVNE PODATKE
Narodna biblioteka Srbije, 2004.
COBISS.SR-ID 116957196

55 UPUTSTVO ZA KORIŠĆENJE TABLICA UDK
Slobodanka Todorović, Gordana Šaponjić-Košutić
Narodna biblioteka Srbije, 2004.
COBISS.SR-ID 118568204

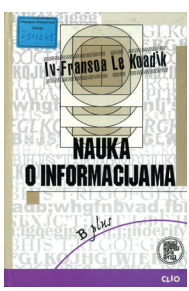
56. ZAŠTITA I KONZERVACIJA KNJIGA: MATERIJALI, TEHNIKE I INFRASTRUKTURA
Antonio Đardulo
Narodna biblioteka Srbije, Clio, 2005.
COBISS.SR-ID 126160652

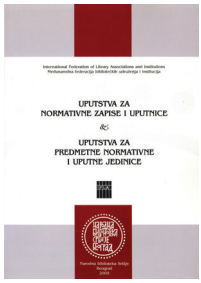
57. ISBD(G): OPŠTI MEĐUNARODNI STANDARDNI BIBLIOGRAFSKI OPIS
Narodna biblioteka Srbije, 2005.
COBISS.SR-ID 125495820

58. IFLA/UNESCO СМЕРНИЦЕ ЗА РАЗВОЈ ЈАВНИХ БИБЛИОТЕКА
Народна библиотека Србије, Библиотека града Београда, 2005.
COBISS.SR-ID 126195980

59. NAUKA O INFORMACIJAMA
Iv-Fransoa Le Koadik
Narodna biblioteka Srbije, Clio, 2005.
COBISS.SR-ID 126354956

60. UPUTSTVA ZA NORMATIVNE ZAPISE I UPUTNICE & UPUTSTVA ZA PREDMETNE NORMATIVNE I UPUTNE JEDINICE
IFLA
Narodna biblioteka Srbije, 2005.
COBISS.SR-ID 125529100

61. FUNKCIONALNI ZAHTEVI ZA BIBLIOGRAFSKE ZAPISE: ZAVRŠNI IZVEŠTAJ
IFLA
Narodna biblioteka Srbije, 2005.
COBISS.SR-ID 126480396

62. ISBD(ER): MEĐUNARODNI STANDARDNI BIBLIOGRAFSKI OPIS ELEKTRONSKIH IZVORA: DOPUNJEN NA OSNOVU ISBD(CF) MEĐUNARODNOG STANDARDNOG BIBLIOGRAFSKOG OPISA RAČUNARSKIH DATOTEKA
IFLA
Narodna biblioteka Srbije, 2006.
COBISS.SR-ID 134021644

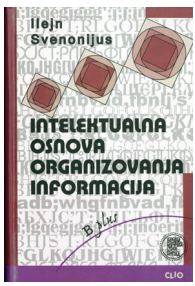
63. ISBD(NBM): MEĐUNARODNI STANDARDNI BIBLIOGRAFSKI OPIS NEKNJIŽNE GRAĐE
IFLA
Narodna biblioteka Srbije, 2006.
COBISS.SR-ID 135016716

64. SKRAĆENI AACR2: NA OSNOVU REVIZIJE IZ 2002. GODINE, DOPUNJENE 2004. GODINE
Majkl Gorman
Narodna biblioteka Srbije, 2006.
COBISS.SR-ID 134915340

65. УПУТСТВО ЗА ПРИМЕНУ СТАНДАРДА ISBD(CR)
Слободанка Комненић, Љиљана Драгичевић
Народна библиотека Србије, 2006.
COBISS.SR-ID 132487692

66. INTELEKTUALNA OSNOVA ORGANIZOVANJA INFORMACIJA
Ilejn Svenonijus
Narodna biblioteka Srbije, Clio, 2007.
COBISS.SR-ID 141519116

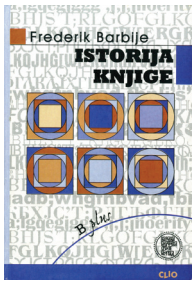
67. KORPORATIVNA MEMORIJA: UPRAVLJANJE DOKUMENTIMA I INFORMACIJAMA U DOBA ZNANJA
Kenet A. Megil
Narodna biblioteka Srbije, 2007.
COBISS.SR-ID 143810060

68. VODIČ KROZ KOBSON
Biljana Kosanović
Narodna biblioteka Srbije, 2008.
COBISS.SR-ID146711564

69. UTICAJ INFORMACIJE NA DRUŠTVO: ISPITIVANJE NJENE PRIRODE, VREDNOSTI I UPOTREBE: PREVOD DRUGOG PRERAĐENOG I DOPUNJENOG IZDANJA
Majkl V. Hil
Narodna biblioteka Srbije, 2008.
COBISS.SR-ID 147003404

70. ISTORIJA KNJIGE
Frederik Barbije
Narodna biblioteka Srbije, Clio, 2009.
COBISS.SR-ID 170191884

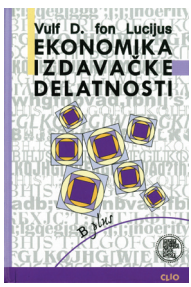
71. JAVNE BIBLIOTEKE I SLUŽBE ZA MLADE
Sjuzan I. Higins
Narodna biblioteka Srbije, 2009.
COBISS.SR-ID 169884684

72. MEĐUNARODNI STANDARDNI BIBLIOGRAFSKI OPIS: (ISBD): PO PREPORUKAMA RADNE GRUPE ZA ISBD ODOBRIO STALNI ODBOR SEKCIJE IFLA-E ZA KATALOGIZACIJU
IFLA
Narodna biblioteka Srbije, 2009.
COBISS.SR-ID 169574924

73. UNAPREĐIVANJE BIBLIOTEČKIH USLUGA ZA OSOBE S INVALIDITETOM
Narodna biblioteka Srbije, 2009.
COBISS.SR-ID 168328460

74. EKONOMIKA IZDAVAČKE DELATNOSTI: EKONOMSKE, PRAVNE I ORGANIZACIONE OSNOVE
Vulf D. fon Lucijus
Narodna biblioteka Srbije, Clio, 2011.
COBISS.SR-ID 182845196

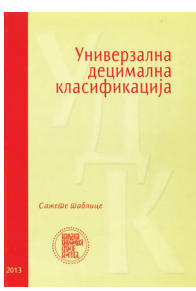
75. INFORMACIONA NAUKA U TEORIJI I PRAKSI
Brajan S. Vikeri, Alina Vikeri
Narodna biblioteka Srbije, 2011.
COBISS.SR-ID 184272396

76. UPUTSTVO ZA KATALOGIZACIJU ELEKTRONSKIH IZVORA: NA OSNOVU MEĐUNARODNOG STANDARDNOG BIBLIOGRAFSKOG OPISA (ISBD). UVODNO OBJEDINJENO IZDANJE
Srđan Slavnić
Narodna biblioteka Srbije, 2011.
COBISS.SR-ID 183303180

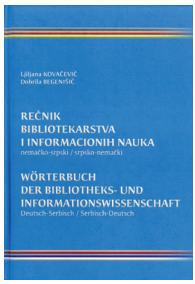
77. КА КОРИСНИКУ СА ИНВАЛИДИТЕТОМ: 100 ПИТАЊА И 100 ОДГОВОРА У ВЕЗИ СА ФОРМИРАЊЕМ И РАЗВОЈЕМ БИБЛИОТЕЧКИХ УСЛУГА ЗА ОСОБЕ СА ИНВАЛИДИТЕТОМ
Драгана Милуновић
Народна библиотека Србије, 2012.
COBISS.SR-ID 193537036

78. УНИВЕРЗАЛНА ДЕЦИМАЛНА КЛАСИФИКАЦИЈА: САЖЕТЕ ТАБЛИЦЕ: УСАГЛАШЕНЕ СА ИЗМЕНАМА И ДОПУНАМА ИЗ 2011. ГОДИНЕ
Народна библиотека Србије, 2013.
COBISS.SR-ID 201803276

79. ПРАВО У ОБЛАСТИ КЊИГЕ
Драган Бараћ
Народна библиотека Србије, 2014.
COBISS.SR-ID 209976076

80. REČNIK BIBLIOTEKARSTVA I INFORMACIONIH NAUKA: NEMAČKO-SRPSKI / SRPSKO-NEMAČKI
Ljiljana Kovačević, Dobrila Begenišić
Narodna biblioteka Srbije, 2015.
COBISS.SR-ID 220141324

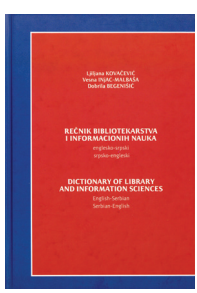
81. MEĐUNARONI STANDARDNI BIBLIOGRAFSKI OPIS: (ISBD): PO PREPORUKAMA RADNE GRUPE ZA ISBD ODOBRIO STALNI ODBOR SEKCIJE IFLA-E ZA KATALOGIZACIJU
IFLA
Narodna biblioteka Srbije, 2016.
COBISS.SR-ID 229456908

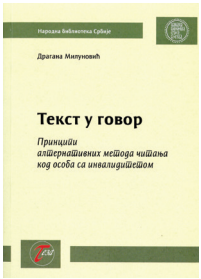
82. БИБЛИОТЕЧКЕ УСЛУГЕ ЗА ОСОБЕ ТРЕЋЕГ ЖИВОТНОГ ДОБА: ПОНУДЕ ЗА СТАРИЈЕ ОСОБЕ
Гудрун Кулцер
Народна библиотека Србије, 2017.
COBISS.SR-ID 251950348

83. DRUŠTVENO ČITANJE: PLATFORME, APLIKACIJE, OBLACI I TAGOVI
Hose-Antonio Kordon-Garsija ... [et al.]
Narodna biblioteka Srbije, 2017.
COBISS.SR-ID 255066636

84. REČNIK BIBLIOTEKARSTVA I INFORMACIONIH NAUKA: ENGLESKO-SRPSKI, SRPSKO-ENGLESKI
Ljiljana Kovačević, Vesna Injac-Malbaša, Dobrila Begenišić
Narodna biblioteka Srbije, 2017.
COBISS.SR-ID 231283980

85. ТЕКСТ У ГОВОР: ПРИНЦИПИ АЛТЕРНАТИВНИХ МЕТОДА ЧИТАЊА КОД ОСОБА СА ИНВАЛИДИТЕТОМ
Драгана Милуновић
Народна библиотека Србије, 2017.
COBISS.SR-ID 255194636

86. UPRAVLJANJE BIBLIOTEKOM SA JEDNIM ZAPOSLENIM
Lari Kuperman
Narodna biblioteka Srbije, 2017.
COBISS.SR-ID 254205708

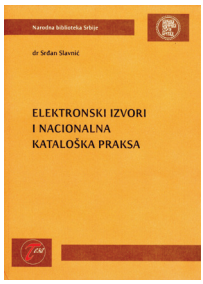
87. КАТАЛОГИЗАЦИЈА МОНОГРАФСКИХ ИЗВОРА
Светлана Јанчић, Ана Савић
Народна библиотека Србије, 2018.
COBISS.SR-ID 273529100

88. ПРЕДМЕТНА КЛАСИФИКАЦИЈА – ПРЕДМЕТНИ КАТАЛОГ
Љиљана Брковић
Народна библиотека Србије, 2018.
COBISS.SR-ID 270025228

89. БУДУЋНОСТ ПРОШЛОСТИ: КУЛТУРНО НАСЛЕЂЕ У ДИГИТАЛНОМ СВЕТУ
Паул Климпел, Елен Ојлер
Народна библиотека Србије, 2019.
COBISS.SR-ID 281893644

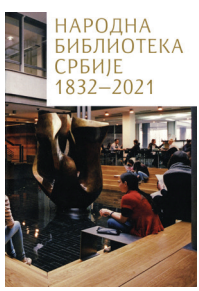
90. ELEKTRONSKI IZVORI I NACIONALNA KATALOŠKA PRAKSA
Srđan Slavnić
Narodna biblioteka Srbije, 2019.
COBISS.SR-ID 277573132

91. БИБЛИОГРАФИЈА: ПРИРУЧНИК ЗА СТРУЧНИ ИСПИТ
Дејан Вукићевић
Народна библиотека Србије, 2021.
COBISS.SR-ID 40918025

92. КАТАЛОЗИ НАРОДНЕ БИБЛИОТЕКЕ СРБИЈЕ: ОД ПРВИХ ПОПИСА ФОНДОВА ДО УЗАЈАМНЕ КАТАЛОШКО-БИБЛИОГРАФСКЕ БАЗЕ ПОДАТАКА
Светлана Јанчић, Ана Савић
Народна библиотека Србије, 2021.
COBISS.SR-ID 33976073

93. НАРОДНА БИБЛИОТЕКА СРБИЈЕ 1832–2021: ВОДИЧ
Весна Јовановић Трифуновић
Народна библиотека Србије, 2021.
COBISS.SR-ID 55414025

94. ИФЛИНА ДОКУМЕНТА: СМЕРНИЦЕ. ТОМ 1
Народна библиотека Србије, 2022.
COBISS.SR-ID 82831625

95. ПРИРУЧНИК ЗА ПОКРЕТАЊЕ ЛАБОРАТОРИЈА У ГАЛЕРИЈАМА, БИБЛИОТЕКАМА, АРХИВИМА И МУЗЕЈИМА
Народна библиотека Србије, 2022.
COBISS.SR-ID 82859529

СТРУКА

Душан Никодијевић – Обрада архивске грађе у Народној библиотеци Србије

Ненад Идризовић, Немања Калезић – Човек је оно што чита (прилог за изучавање личне библиотеке епископа Атанасија Јевтића)

Драгана Милуновић – Нацрт Закона о ауторском и сродним правима: нова/стара позиција библиотека

ОБРАДА АРХИВСКЕ ГРАЂЕ У НАРОДНОЈ БИБЛИОТЕЦИ СРБИЈЕ

Душан Никодијевић
Народна библиотека Србије, Београд
dusan.nikodijevic@nb.rs

УДК: 027.54:930.253(497.11)
006.44:930.253(100)

Сажетак

У Народној библиотеци Србије се архивска грађа, коју у највећем броју чине рукописи различите провенијенције, налази у Одељењу посебних фондова. Већ од самог формирања збирки, током окупације у Другом светском рату, обрада грађе се вршила на каталошким листићима, без посебних упутстава, углавном у складу са важећим библиотечким правилима. Током последње деценије XX века се увидело да је електронска обрада библиотечке грађе неподесна за рукописе. У раду се износи како је текао процес решавања проблема електронске обраде архивске грађе, од увиђања проблема до потраге и налажења потребног софтвера. Износе се основне карактеристике апликације AtoM, која се после значајне модификације употребљава као Електронски каталог рукописа и архивалија AtoM НБС (ЕКРААН), у складу са архивским стандардима. Коначно, указује се и на низ општих потешкоћа због неусаглашености процеса рада, пре свега на пољу обраде грађе и дигитализације у архивима, библиотекама и музејима у Србији.

Кључне речи: Народна библиотека Србије, архивски стандарди, архивски опис, електронски каталог рукописа и архивалија, библиотеке, архиви, архиви у библиотекама

Када се спомене архивска грађа у библиотеци, просечан библиотекар ће најпре помислити на документацију управе, правне службе или рачуноводства за коју у највећем броју не зна ни да ли се, ни где се чува. Уколико скренемо пажњу да притом мислимо на некњижну грађу, многима ће бити јасно о чему се ради. Та грађа се у јавним библиотекама обично чува у завичајним фондовима, док је она у националним библиотекама „од изузетног значаја и репрезентује колико саме библиотеке, толико и круцијални део културне баштине једне државе, односно народа".[1]

У оквиру некњижне грађе посебан значај имају рукописи. Опет, у зависности од периода у коме су стварани, зависиће и њихова обрада. Велика је разлика између ретких средњовековних рукописа и оних из XIX или XX века. Као што је познато, у бомбардовању Београда априла 1941. изгорела је Народна библиотека Србије (у даљем тексту НБС) и заједно са њом књиге, остала библиотечка грађа, као и „круцијални део културне баштине" српског народа, односно богата збирка рукописа. Већ током окупације кренула је обнова, која се заправо огледала у стварању новог фонда рукописа. За даљу организацију рада на некњижној грађи кључна је 1947. година, када су формирана Одељења помоћних збирки и Одељење рукописа, старих и ретких књига. Најзад, 1961. године, из ова два одељења су посебно издвојени средњовековни рукописи, којима се надаље бави Археографско одељење, док је сва остала некњижна грађа (рукописи, старе, ретке и минијатурне књиге, сликовна грађа, односно плакати, графике, фотографије, разгледнице, каталози, географске карте и атласи, музикалије, аудио и аудио-визуелна грађа, сликовнице, и др.) прешла у надлежност новоформираног Одељења посебних фондова. У оквиру Посебних фондова, рукописи су организовани у Збирку млађих књижевних рукописа и архивалија, која од 2016. носи назив Фонд млађих књижевних рукописа и архивалија. Данас се у Фонду чувају рукописи настали у периоду од XVIII века до савременог доба, у приближно 500 архивских кутија, са око 50.000 јединица, односно 1.338 сигнатура. Највећи део Фонда чине рукописне заоставштине књижевника и научника, које су хетерогене по својој садржини и то су рукописи (аутографи, куцани на машини и у новије време на компјутеру), преписка, лична и службена документа, штампана дела са својеручним записима и сл. Међу најобимнијим и најзначајнијим су рукописне заоставштине, односно архиве Милана Ђ. Милићевића, Јеврема Грујића, Владана Ђорђевића, Јована Хаџи-Васиљевића, Гргура Јакшића и Милорада Павловића Крпе, те појединих часописа и институција (нпр. *Бранково коло*, *Братство*). Фонд садржи и појединачне рукописе и писма значајних личности као што су: Сима Милутиновић Сарајлија, Јован Јовановић Змај, Ђура Јакшић, Стеван

1 Душан Никодијевић, „Рукописи у теорији и пракси националних библиотека на простору бивше Југославије", *Библиотекарство Српске* год 5, бр. 5 (2014): 229.

Сремац, Симо Матавуљ, Петар Кочић, Јован Дучић, Алекса Шантић, Богдан Поповић, Јован Скерлић, Исидора Секулић, Растко Петровић, Бранислав Нушић, Станоје Станојевић, Божидар Кнежевић, Бранислав Петронијевић, Никола Вулић, Десанка Максимовић, Михаило Лалић, Властоје Алексијевић, Драгутин Ранковић и др.). Поред овога, у склопу Фонда је и неколико десетина часописа у рукопису од половине XIX до половине XX века. Осим у Фонду млађих књижевних рукописа и архивалија, велики број рукописа – око 50.000 јединица – чува се и у Збирци легата и библиотека целина. Од постојећих петнаест легата и библиотека целина, њих седам је богато разним архивским материјалом, те се третирају и као лични фондови. У питању су легати Тихомира Ђорђевића, Љубице и Данице Јанковић, Милоша Црњанског, Љубомира Мицића, Петра Колендића, Михајла Динића и Милоша Јевтића.[2]

Ову целину с правом можемо означити као архивску грађу у НБС, и тако ћемо је надаље третирати. Нажалост, од самог почетка прикупљања, она није прихваћена као архивска грађа и обрађивана је уз прилагођавање правила за израду библиографског описа која су тада била у употреби у НБС. Тако су формирани лисни каталози, којима се настојало да се пруже неопходне информације корисницима. Они су и данас у употреби, а то су: Ауторско-именски каталог појединачних рукописа, Азбучни ауторско-именски каталог преписке, Ауторско-именски каталог заоставштина и Предметни каталог заоставштина. Рукописи у Збирци легата и библиотека целина нису обухваћени овим каталозима, већ су у склопу појединачних штампаних каталога.[3]

Разноврсност и хетерогеност рукописа, као и недостатак јасних правила обраде, уз честу промену одговорних лица, од самог почетка су утицали на то да рад на обради рукописа постане тежак и неуједначен. Велика хетерогеност се може уочити самом чињеницом да се под једном сигнатуром води само једно појединачно писмо или рукопис (нпр. Р 782, Писмо Николе Тесле Јовану Јовановићу Змају, Њујорк, 1894), док се у другим случајевима налази велики број појединачних рукописа у заоставштинама, односно архивама (Р 558, Архива Гргура Јакшића, у којој има 4.202 појединачна рукописа, односно јединица, подељених у пет група, односно серија). Обе ове сигнатуре се у опису воде на највишем нивоу, иако је у првом случају јединица, а у другом фонд. Средином седамдесетих година XX века су донета одређена интерна правила, која су била базирана

2 О овоме више *в.* Мираш Кићовић, *Историја Народне библиотеке Србије у Београду* (Београд: Народна библиотека, 1960); *Водич кроз Посебне фондове Народне библиотеке Србије* (Београд: Народна библиотека Србије, 2015); Иван Обрадовић, „Од каталошких листића до EAD-а", у: *Посебне збирке у контексту заштите културног наслеђа и као подстицај културног развоја*, ур. Маша Милорадовић и Дејан Вукићевић (Београд: Народна библиотека Србије, 2019), 515–532.

3 Обрадовић, „Од каталошких листића", 520.

првенствено на правилима за каталогизацију штампаних књига односно библиографског описа. У њему су контекст настанка и хијерархијски нивои изнети само у рудиментарном облику. Тај недостатак је највише оптерећивао запослене на Фонду рукописа и архивалија, нарочито када је у последње две деценије прошлог века НБС почела са процесом увођења библиографске базе података, засноване на ISBD стандардима и COMARC формату кроз програмску опрему COBISS, из које је временом настала COBIB база. Фонд рукописа је остао изван ових процеса све до 1998, када је донет предлог о новим интерним правилима, према којима је у COBIB. NBS базу унесено око 5.500 јединица рукописа. Уместо да проблем буде решен, тек тада је изашло на видело да се рукописи не могу уносити у базе засноване на библиотечким стандардима; кренуло се на мукотрпан пут доказивања да се у основи ради о архивској, а не библиотечкој грађи, те да сходно томе и рукописе треба електронски обрађивати у програмима заснованим на архивским стандардима.[4]

Убрзо по напуштању уноса у COBIB.NBS базу, кренуло се у потрагу за решењима којима би се омогућила електронска обрада рукописа. Најпре се обратила пажња на водеће архиве у Србији, односно у Београду. На основу оскудних информација и према нашим сазнањима, почетком прве деценије овог века само је Историјски архив Београда имао програм за електронску обраду архивске грађе, који су израдили сами запослени у тој установи. Она је условно била заснована на ISAD(G) стандарду, али по својој функционалности није задовољавала потребе НБС. У истој установи је одржана и презентација колега из Хрватске о њиховом програму ARHINET. Он је по свом квалитету задовољавао стандарде, али је била реч о комерцијалном производу, чија је куповина излазила из опсега надлежности запослених. Тако се ушло у фазу када није ни било електронске обраде, а поновна обрада у лисном каталогу би уједно значила пораз библиотечке струке у доба ИТ технологија. Корисник практично није могао добити валидну информацију без интервенције библиотекара.

Овакво стање је потрајало све до 2015, када је формиран стручни тим, који је донео кључне препоруке, од којих су најважније две – дефинисање јасних правила за обраду применом општих међународних стандарда, првенствено ISAD(G), неопходних за израду јединственог описа рукописа односно, архивске грађе; и тестирање и одабир апликације за обраду архивске грађе, са могућношћу увоза/извоза података у међународно усвојеним форматима, са нагласком на томе да се избор врши између доступних некомерцијалних (*open source*) решења. Током друге половине 2015. отпочео је процес формирања електронског каталога за рукописе и архивалије. Најпре су у сарадњи са колегама из ИТ сектора извршена тестирања потенцијалних програма, као и тестна обрада на новопридошлој

4 *Исто*, 521–524.

рукописној грађи, да би на крају било одлучено да даљи процес израде електронског каталога почива на апликацији AtoM канадске компаније *Artefactual Systems*.[5]

AtoM је апликација за израду архивских описа, настала у сарадњи са Међународним саветом архива, и заснована је првенствено на ISAD(G) стандарду. То је скраћеница од „Access to Memory" (*приступ сећању*). Поред тога што апликација располаже бројним могућностима око примене података у међународно усвојеним форматима (EAD, EAC, SKOS, DC, MODS), као и што је испуњавала услов да буде некомерцијална, односно *open source*, најзначајнији разлог њеног одабира је тај што је у том тренутку НБС располагала кадровима који је могу применити и надоградити на постојеће сервере без значајнијих трошкова.

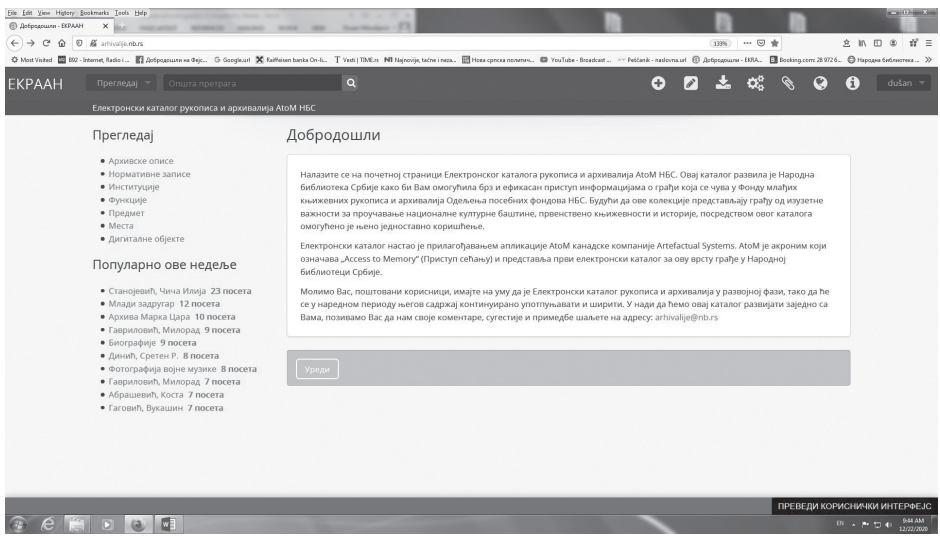
Процес примене електронског каталога је отпочео са преводом апликације AtoM на српски језик. Где је било могуће, коришћени су ранији преводи, као што је то био случај са породицом ICA стандарда, а преведени су и остали, попут MODS, DACS, RAD и др. Поред превода, урађене су и надоградње које у оригиналној апликацији нису постојале, као што је увођење јулијанског календара и повезивање са базом COBISS, док се постојећа база географских имена повезала са референтном базом *geonames*. Цео процес је завршен септембра 2017. године. Каталог је добио званично име – Електронски каталог рукописа и архивалија AtoM НБС (ЕКРААН) и доступан је на адреси http://arhivalije.nb.rs/. Овим се најзад дошло до циља да рукописи буду доступни корисницима у складу са временом. Извршена је реформа инвентарне обраде рукописа, уведен је стандардизован опис, олакшана је употреба грађе у дигиталном облику, омогућено је коришћење ван просторија Библиотеке, доступне су све информације на једном месту, а овим каталогом се значајно унапредила и промоција самог Фонда.

У наставку ћемо описати основне карактеристике и операције које се изводе у апликацији AtoM НБС (ЕКРААН). Треба имати у виду да упоредо са обрадом грађе тече и развој програма, тако да ће у догледној будућности бити развијене још неке могућности. Овом приликом ћемо приказати основне и најважније функције које се и најчешће користе, а ради лакшег прегледа, поткрепићемо их примерима из праксе. Напомињемо да су слике које су коришћене за илустрацију текста приказ са администраторског приступа, тако да се бројеви описа разликују од онога када се приступи преко датих линкова, односно од слике која је доступна корисницима. Одлучили смо се за такав приступ зато што нам је стало да, између осталог, прикажемо и досадашње квантификоване резултате у обради грађе.

На почетној страници су поздравне речи корисницима, у којима су дате кратке основне информације. У горњем левом углу је мени са најважнијим

5 За више информација *в*. https://www.accesstomemory.org/en/ (преузето 30. 3. 2023).

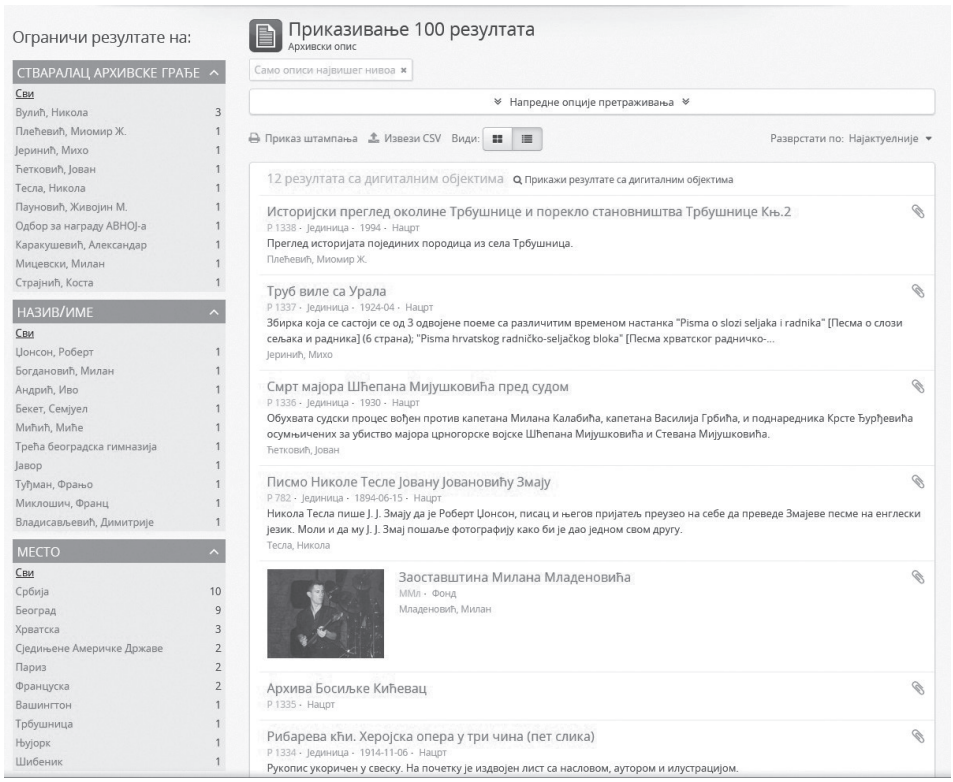
алатима за претраживање. Може се одмах приступити претрази по кључној речи у пољу Општа претрага или бирати из падајућег менија Прегледај. Тај мени је означен и у горњем левом углу испод речи Прегледај плавом бојом, односно хипертекстом, што омогућава да се једним кликом уђе у за то предвиђену функцију. Од понуђених опција, овом приликом ћемо проћи кроз њих четири: Архивске описе, Нормативне записе, Места и Дигиталне објекте.

Сл. 1: Почетна страница сајта Електронског каталога рукописа и архивалија АтоМ НБС (ЕКРААН)

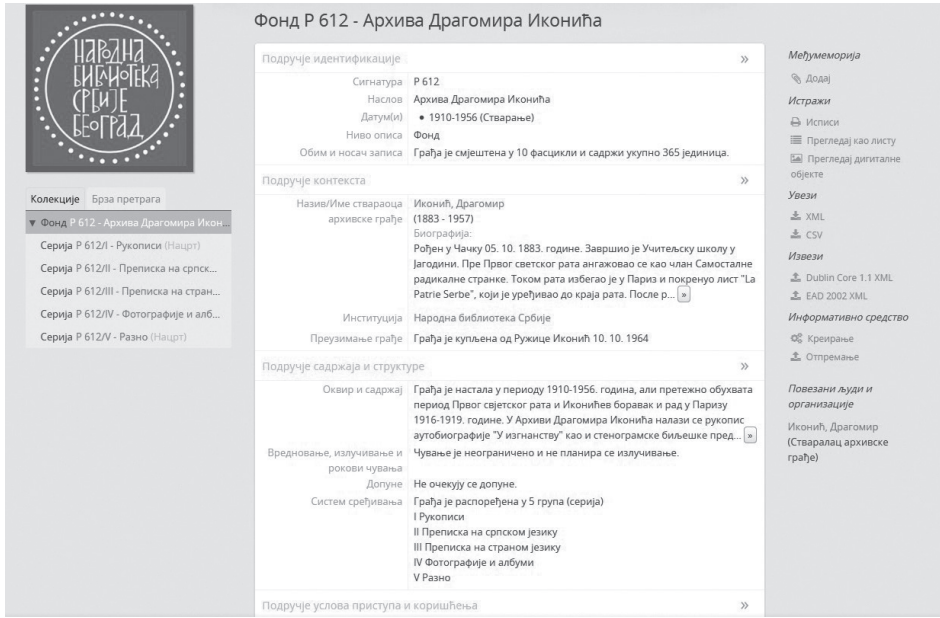
Када одемо на Архивске описе, добићемо попис свих урађених описа (http://arhivalije.nb.rs/index.php/informationobject/browse). Програм је подешен тако да се најпре приказују описи највишег нивоа, којих је тренутно 100 (у јавном приступу 34).[6] Када укинемо ову опцију, добићемо списак свих описа на свим нивоима, од фонда до јединице (укупно 13.217, односно 1.440 у јавном приступу). У самом приказивању сваког појединачног описа можемо видети кратак опис (обично на нивоу фонда), сигнатуру, ниво описа, време настанка, статус и, ако је опис нижег нивоа, упућује се на опис највишег нивоа. Такође је дат назив, односно име ствараоца грађе. На левој страни имамо опције ограничавања резултата према следећим параметрима: стваралац архивске грађе, назив/име, место, жанр и ниво описа.

6 Пошто се АтоМ НБС (ЕКРААН) каталог допуњава на дневном нивоу, овај, као и сви остали квантитативни подаци, односе се на дан 31. 3. 2023. године.

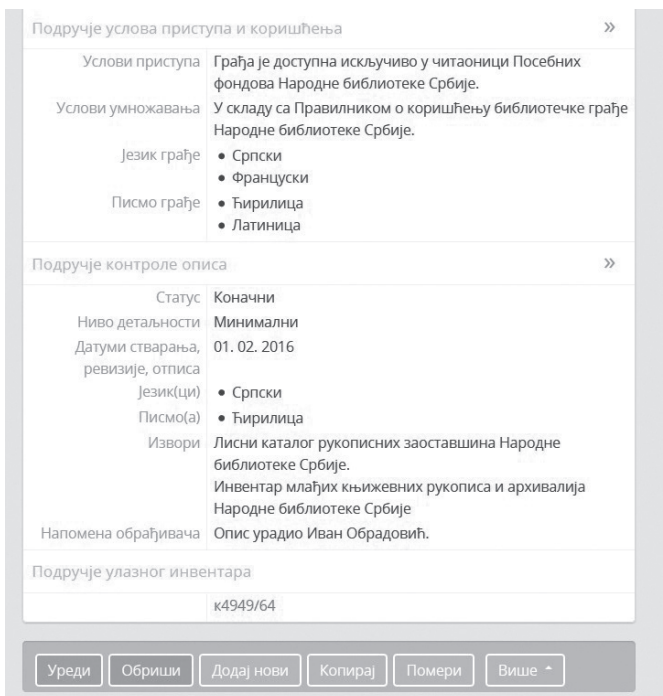

Сл. 2: Преглед архивских описа

Изглед једног архивског описа даћемо на примеру Архива Драгомира Иконића (http://arhivalije.nb.rs/index.php/cqxp-9s9k-86d3). Сам опис је подељен на девет подручја (идентификације, контекста, садржаја и структуре, услова приступа и коришћења, сродне грађе, напомена, приступне тачке, контроле описа и администрације), док је у опису највишег нивоа додато и подручје улазног инвентара. За кориснике су видљива само прва четири подручја, а у урађеном опису само подручја и поља у која су унети подаци, док су звездицом посебно назначена обавезна поља. Оно што је изузетно важно и корисно је то што када кликнемо на било које поље, појављује се облачић са одговарајућим изводом из стандарда за наведено поље.

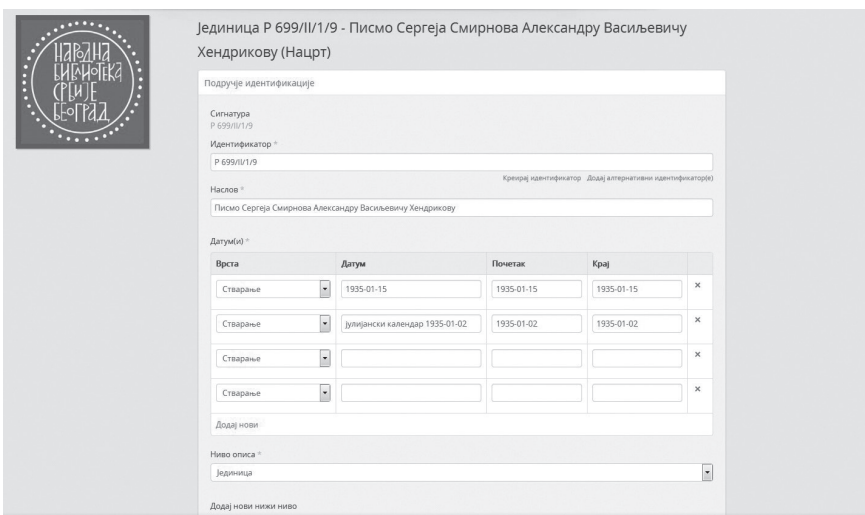

Сл. 3: Архивски опис

Сл. 4: Архивски опис – наставак

У првом подручју идентификације су најбројнија обавезна поља. Прво поље је идентификатор, у које уносимо сигнатуру или неки други контролни број, а у наредном уносимо наслов описа. Следећа поља су везана за датуме. Овде је тим НБС унео надоградњу, односно аутоматски конвертор јулијанског у грегоријански календар, што је врло корисно с обзиром на то да је грађа на територији Кнежевине/Краљевине Србије све до 27. јануара 1919. вођена по јулијанском календару. Овим се могућност грешке значајно смањује. Имамо опције стварања, односно сакупљања грађе, затим тачан датум, који се обично користи за најниже нивое, и поља у која уносимо почетак и крај временског опсега грађе. Датум се уноси у формату година–месец–дан, у складу са међународним стандардима. Следеће поље је ниво описа, у коме бирамо опције из падајућег менија: део, досије, збирка, јединица, подсерија, подфонд, серија и фонд. Бирањем опција, описи се аутоматски смештају на одређене нивое. Имамо могућност да приликом уноса описа додамо и нижи ниво, па ће се он тако аутоматски креирати са основним подацима у истом тренутку када креирамо опис вишег нивоа. Довољно је само унети сигнатуру у поље идентификатор и одредити нижи ниво у следећем пољу. У последњем подручју овог сегмента уносимо обим и носач записа. У нашем случају, на најнижем нивоу јединице, сходно библиотечкој пракси, уносимо број листова и димензије.

Сл. 5: Подручје идентификације

У подручју контекста обавезно је само поље назив/име ствараоца архивске грађе. Значајно је напоменути да се ту уносе претходно урађени нормативни запис, о чему ће бити говора у даљем тексту. У поље институција

се уноси назив архива, библиотеке или неке друге институције у којој се чува грађа. Наш тим је за ово поље предефинисано унео податак *Народна библиотека Србије*, што може да уради и било која друга институција. У следећим пољима се уносе историјат фонда, који служи само за описе фонда, као и подаци о преузимању грађе.

У подручју садржаја и структуре имамо следећа поља: оквир и садржај, вредновање, излучивање и рокови чувања, допуне и систем сређивања. Као што је већ поменуто, све што ће се унети у поље оквир и садржај биће видљиво и у прегледу архивских описа приликом претраживања. У нашем ЕКРААН-у смо за друго и треће наведено поље овог подручја унели предефинисане уносе – *Чување је неограничено и не планира се излучивање* и *Не очекују се допуне*. У последњем пољу се уноси систем сређивања грађе.

У подручју услова приступа и коришћења су у прва два поља такође унети предефинисани описи; за услове приступа – *Грађа је доступна искључиво у читаоници Посебних фондова Народне библиотеке Србије* и за услове умножавања – *У складу са Правилником о коришћењу библиотечке грађе Народне библиотеке Србије*. У следећа два поља се уносе језици и писма грађе из падајућег менија. По потреби се уносе и подаци у последња три поља: напомене о језику и писму, физичке особине и технички захтеви и информативна средства.

Подручје сродне грађе попуњавамо у случају постојања копија архивске грађе, као и обрнуто, уколико је у питању копија, попуњавамо поље у коме уносимо оригинал, као и локације ако знамо где се чувају. По потреби, можемо унети и сродне јединице описа, као и сродне описе. У оквиру овог подручја је и поље предвиђено за напомене о објављивању. За све остале напомене које нису наведене у оквиру иједног дефинисаног поља описа, предвиђено је следеће подручје напомена, у оквиру кога је само једно поље, које је поновљиво.

Врло је значајно подручје приступних тачака. У оквиру њега су: предметне приступне тачке, приступне тачке места, приступне тачке жанра и приступне тачке назива/имена. Од посебне важности су друго и четврто поље. У приступним тачкама места наводимо географске локације на које се односи грађа. Оне се бирају из падајућег менија, који се појављује када се унесе прво слово назива. Као и у случају назива/имена стваралаца архивске грађе у подручју контекста, и овде је неопходно да се претходно уради нормативни запис. О детаљима ће бити речи у даљем тексту, када будемо обрађивали географска имена. У последњем пољу се такође уноси предходно урађени нормативни запис из падајућег менија по истом принципу као и за географске називе. Ту уносимо име или институцију који се помињу у рукопису.

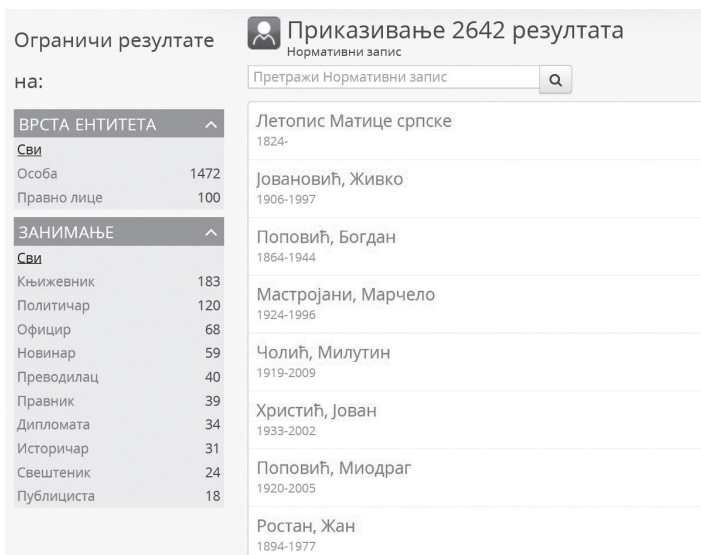
Значајно је и подручје контроле описа. Уколико сматрамо да је потребно, уносимо правила и прописе по којима је вршен опис. У пољу статус бирамо између три понуђене ставке из менија (коначни, исправљени, нацрт), слично као и у пољу ниво детаљности (потпуни, делимични, минимални). Затим се уписују датуми креирања, измена или брисања, као и језик и писмо на коме је рађен запис (у нашем случају, српски и ћирилица). У

изворима наводимо све спољашње изворе који су коришћени у опису и на крају уносимо напомене обрађивача, где се у већини случајева наводи лице које је креирало опис или шифра која се на њега односи.

У последњем пољу треба изабрати из падајућег менија стандард по ком је рађено, као што је ISAD(G), а ту се могу видети и језик и датум када је последњи пут рађено. О подручју улазног инвентара ће бити више речи у наставку.

Испод свега овога је мени са додатним опцијама за уређивање описа, од којих су најважније *уреди* и *обриши*, док детаљније упућивање на остале превазилази оквире теоријског приказа. У горњем левом углу описа је дат тренутни положај описа у односу на ниво и одатле се кликом може ући у сваки од њих.

Када у опцији *прегледај* на насловној страни изаберемо нормативне записе, добијамо преглед свих записа (њих 2.642). За разлику од архивских описа, нормативни записи су доступни корисницима одмах после њиховог креирања. Ипак, и ту постоји ограничење. Није могуће да се преко нормативних записа уђе у архивске описе које администратор још увек није у потпуности обрадио, односно учинио доступним јавности. У левом горњем углу ограничавамо резултате претраге по врсти ентитета (опције су особе или правна лица) и по врсти занимања (односи се само на особе). Особе су наведене прво презименом па именом, и овде имамо утицај библиотечких правила по којем се особе чије је име изворно на страној ћирилици (руска, бугарска, украјинска и др.) уносе у изворном облику, док се сва остала страна имена транскрибују на српски и пишу се ћирилицом. У нашој обради имена се уређују према ISAAR стандарду, уз примену правила за израду нормативног записа које користи НБС. Испод сваког имена су године рођења и смрти. Сви нормативни записи су претраживи у пољу *Претражи нормативни запис*.

Сл. 6: Преглед нормативних записа

У оквиру обраде нормативних записа има пет подручја описа и они ће се у коначном опису – аналогно архивском – појавити само ако су попуњени. Исто као што се у архивском опису приликом попуњавања поља појављују облачићи са изводима из ISAD(G) стандарда, овде се они појављују према ISAAR стандарду.

Када уђемо у нормативни запис, на врху је крупним словима исписан његов званични облик, као што то можемо видети на примеру Јелене Карађорђевић (http://arhivalije.nb.rs/index.php/59c2-gfnh-z7n3). Са леве стране су приказани сви архивски описи у коме је одређена особа или правно лице тема, односно стваралац архивске грађе. У самом запису имамо пет подручја: идентификације, описа, веза/односа, приступне тачке и контроле.

Подручје идентификације је најважније у оквиру нормативног записа. Прва два поља – врста ентитета и званични облик назива/имена – обавезна су. У првом пољу бирамо једну од опција из падајућег менија – особа, породица или правно лице. У другом, вероватно и најбитнијем пољу целог записа, где не би требало да дође до грешке, уносимо званични облик имена/назива. Упоредни облици служе да се имена унесу на другом писму или транскрибују. У пракси је то најчешће унос имена на латиници и уношење оригиналног имена и транскрипција на латиници и ћирилици, пошто је поље поновљиво. Од осталих поља, важно је оно где уносимо неке друге облике назива или имена.

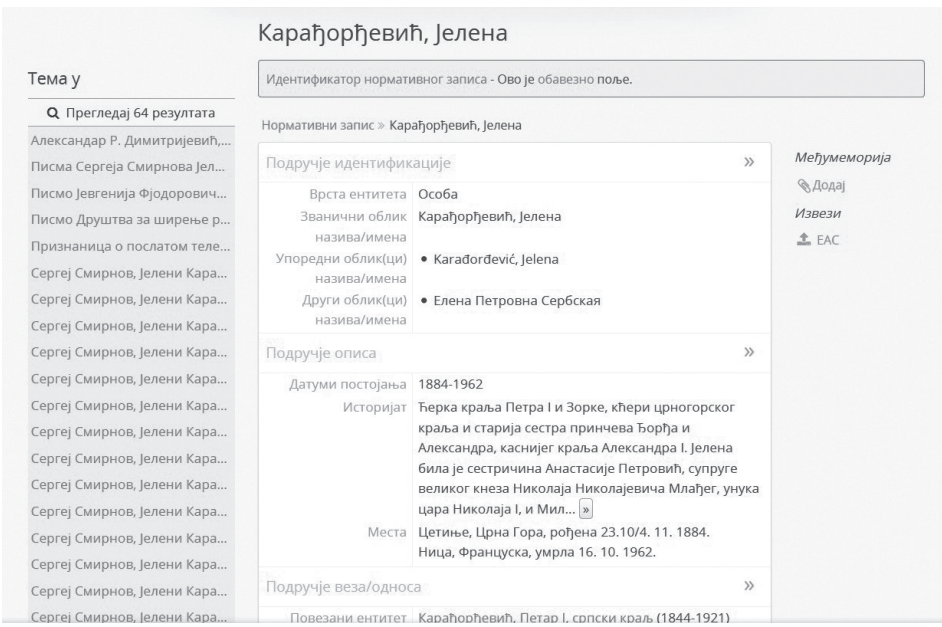
Код подручја описа имамо осам поља: датуми постојања (једино обавезно поље), места, правни статус, функције, занимања и активности, надлежности/извори овлашћења, унутрашња структура/генеалогија и општи контекст. У нашој пракси, пошто се већином односи на особе, најчешће попуњавамо прва три. У првом, реч је о годинама живота и смрти, односно за правно лице године постојања. Када не знамо тачне године, уносимо приближне, нпр. 18??–19?? или 1934–19??/20??. Уколико је одређена особа још у животу, односно ако је институција још активна, уносимо годину рођења односно оснивања, нпр. 1968–. Крађу биографију уносимо у поље историјат, док у следећем пољу уносимо места, државу и датум где је одређена особа рођена и умрла. Према библиотечким правилима, уносимо државу у којој се град сада налази, нпр. за Лавов уносимо Украјина, а не Аустроугарска, иако се датум односи на период пре 1918. године.

Изузетно је корисно подручје веза, односно односа. Ту уносимо родбинске везе лица које обрађујемо у нормативном запису, али само уколико се чланови породице појављују у бази и уколико су већ претходно у њу унети. Приликом рада нам се отвара прозор у који уписујемо званични облик члана породице, затим у пољу категорија везе/односа бирамо опцију из падајућег менија, а у нашем случају је то породица. После тога бирамо породични, односно родбински однос, док

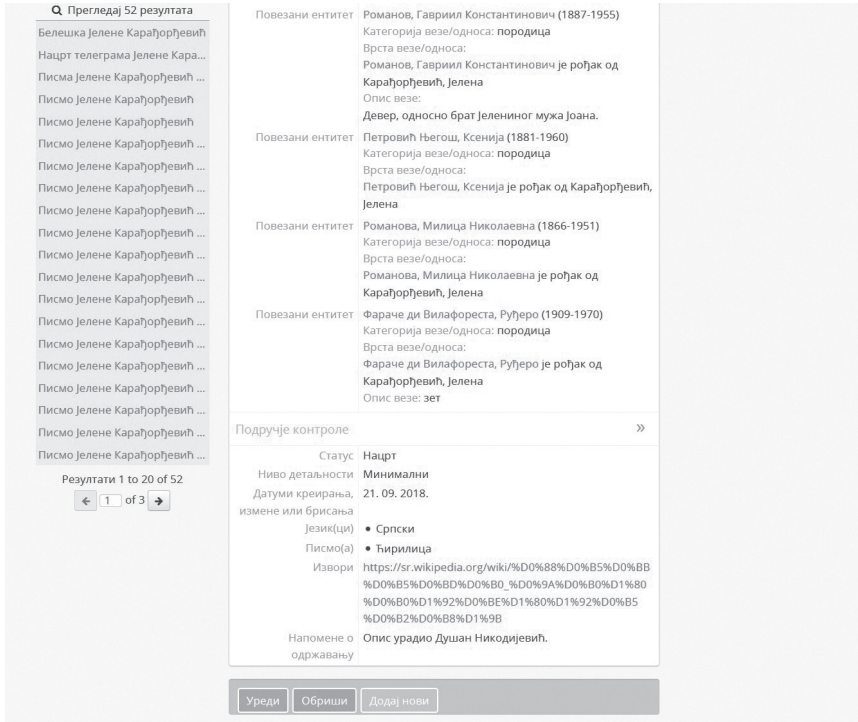
у следећем пољу, опис везе, можемо да је приближније назначимо. Последња три поља – датум, почетак и крај уносимо по потреби, што је слабо применљиво у пракси.

У приступним тачкама наводимо занимања особе и евентуалне напомене у вези са тим. На крају, у подручју контроле имамо доста елемената. По потреби уносимо правила или прописе који су употребљавани за израду записа (у пракси врло ретко), затим бирамо опције из падајућег менија за статус (коначни, исправљени или нацрт) и ниво детаљности (потпуни, делимични или минимални). Након тога уносимо датум креирања, односно измене или брисања. Напослетку наводимо језик и писмо на ком смо вршили унос записа (у НБС је то увек српски и ћирилица), изворе из којих смо преузели биографију и друге податке, а у напоменама о одржавању обично име обрађивача.

Тек пошто урадимо цео нормативни запис, можемо га унети у поље назив/име стваоца архивске грађе у подручју контекста архивског описа, односно у подручју приступних тачака у за то предвиђеном пољу приступне тачке назива/имена. Приликом уноса, назив нормативног записа ће се појавити у падајућем менију већ после уноса прва два или три слова.

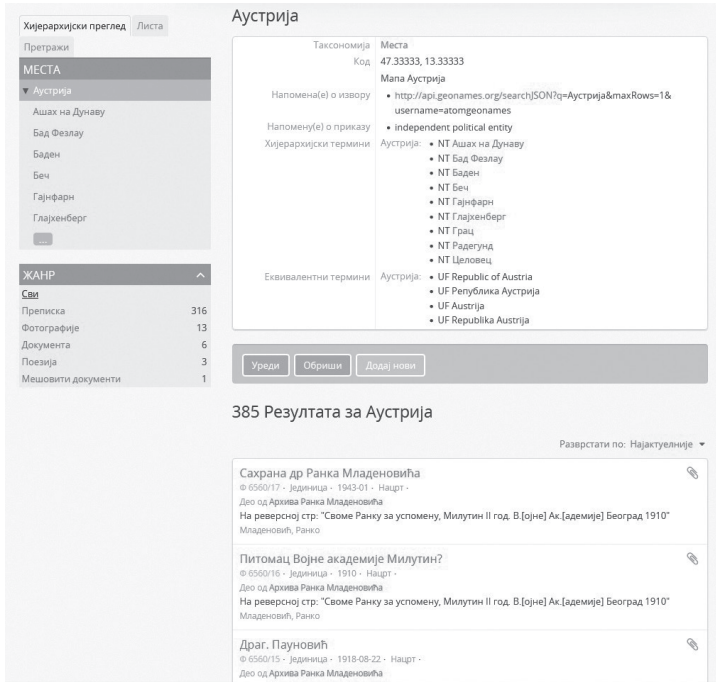
Сл. 7: Нормативни запис

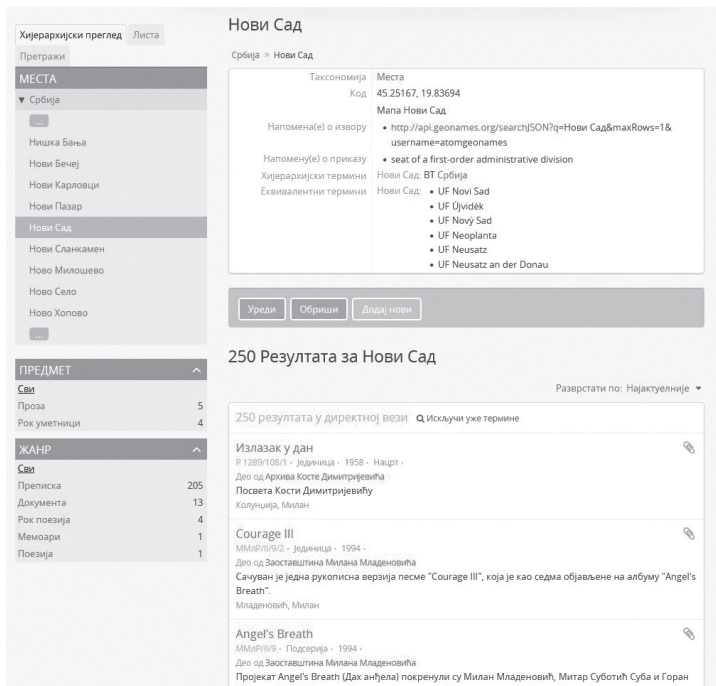
Сл. 8: Нормативни запис – наставак

Аналогно нормативним записима, када претражујемо географске називе који се појављују у архивским описима, идемо на опцију места на почетној страници. Тада се приказују сви унесени топоними. На врху странице се налази поље где можемо да претражујемо неко место од 771 тренутно унесених. У левом горњем углу су претраживи географски називи по азбучном реду. Државе су посебно истакнуте и, када кликнемо на њих, излазе места у оквиру одређене државе, као и списак свих архивских описа у којима су они унети у пољу места подручја приступних тачака.

То важи и за нижи ниво, тако да тренутно нпр. има 250 архивских описа свих нивоа у којима се помиње Нови Сад. У оквиру записа места је и мени са додатним опцијама за уређивање описа – уреди, обриши и додај нови. Овде је тим НБС надоградио оригиналну апликацију, тако што је AtoM повезао са платформом *geonames*. Довољно је да у пољу назив/име унесемо назив географског појма на српском језику и ћирилицом, па да кликнемо на било које друго поље и програм ће поред оригиналног назива убацити и надређени појам, тј. државу, као и локацију, односно географске координате. Ми можемо додати и називе места на другим језицима и писмима, као што је то урађено и у случају Новог Сада.

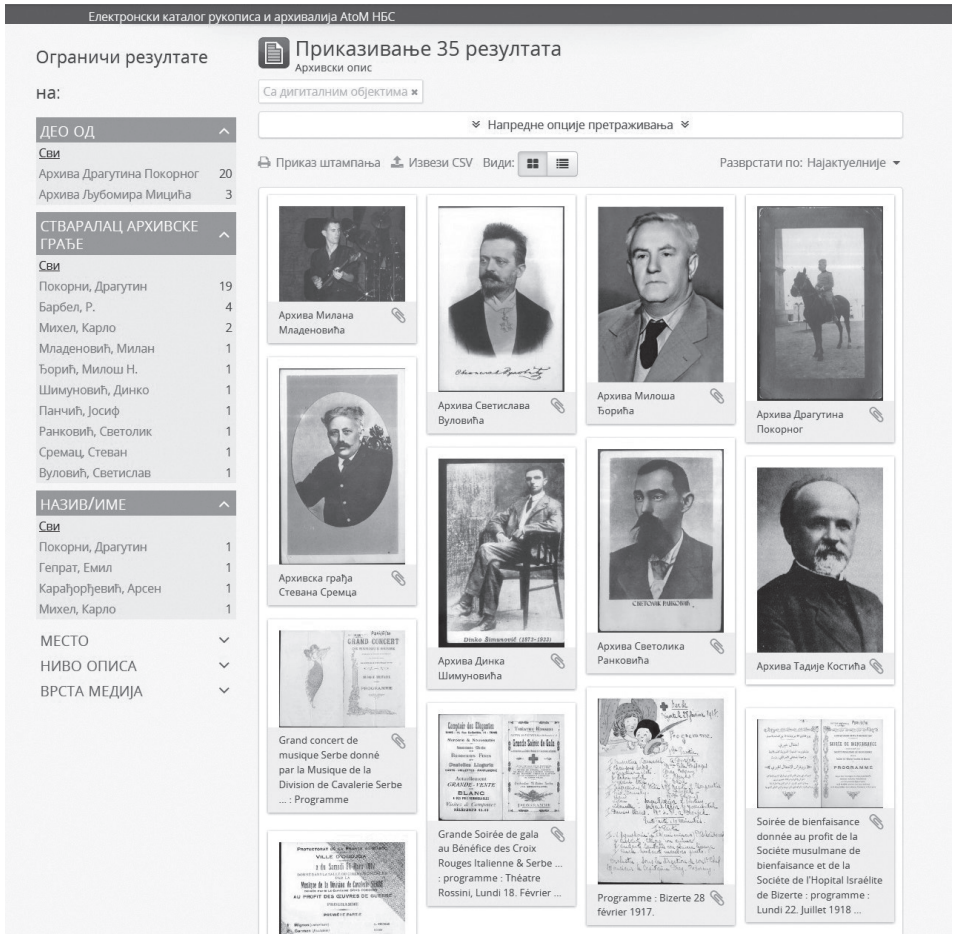

Сл. 9: Преглед географских имена

Сл. 10: Места – опис

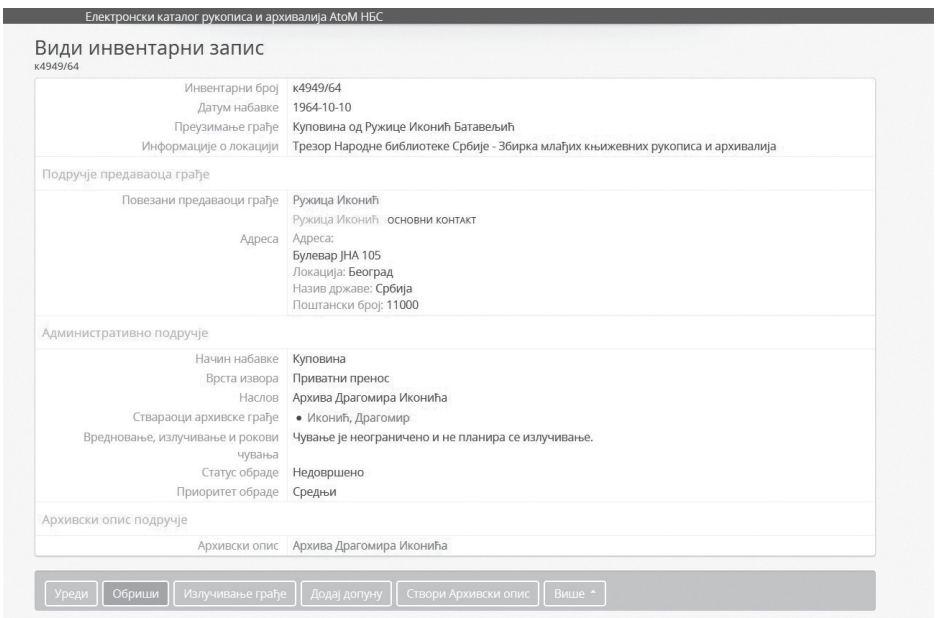
Програм има могућност уношења и дигиталних објеката, са израдом метаподатака у форматима као што су DC или MODS, мада приказ дигиталних објеката није примарна функција каталога. У базу су унете скениране фотографије неколико стваралаца архивске грађе на нивоу Фонда, док је у Архиви Драгутина Покорног приказано неколико веома интересантних плаката.

Сл. 11: Дигитални објекти

На највишем нивоу фонда је потребно урадити и инвентарни запис. Аналогно осталим записима, кликом на било које поље отвара се облачић са кратким упутствима. У првом подручју су основне информације и у њему су сва поља обавезна. Ту уносимо инвентарни број, датум набав-

ке, информацију о преузимању грађе (од кога је добијено на поклон или купљено, цену и документ о поклону или куповини) и на крају информацију о локацији, где у нашем случају увек уносимо стандардну реченицу *Трезор Народне библиотеке Србије – Збирка млађих књижевних рукописа и архивалија*. У подручју предаваоца грађе се приликом уноса отвара прозор Запис о повезаном предаваоцу грађе. Ту, поред имена од ког смо набавили грађу, уносимо и основне податке о њему. Најопширније је административно подручје. У пољу начина набавке бирамо једну од понуђених опција (архивирање, поклон, куповина и пренос), што исто важи и у пољу врсте извора (јавни или приватни пренос). Даље уносимо наслов архивске грађе и име ствараоца архивске грађе из нормативног записа. Од осталих поља у пракси уносимо најчешће опције из падајућег менија у пољима статус обраде (завршено, недовршено или у току) и приоритет обраде (висок, средњи или низак). На крају уносимо назив архивског описа и самим тим ће се отворити подручје улазног инвентара.

Сл. 12: Инвентарни запис

На крају треба истаћи велики проблем, који у Србији траје већ дуги низ година. Више је него приметна неусаглашеност процеса рада, пре свега на пољу обраде грађе и дигитализације у архивима, библиотекама и музејима у Србији. Уместо да су од самог почетка увођења нових технологија у поменуте установе са краја прошлог века донете кровне одлуке – закони,

прописи, правила и стандарди – које би важиле за све и које би се потом прилагођавале сходно разликама у обради, чувању и презентацији, све је углавном рађено стихијски. Само у библиотекама се примењује неколико програма за обраду, а слично стање је и у архивима. Сматрамо да је неопходно да сви програми за обраду буду међусобно компатибилни и повезани. У том циљу је од посебног значаја да се побољша размена информација бар између водећих културних институција.

ЛИТЕРАТУРА

Водич кроз Посебне фондове Народне библиотеке Србије. Београд: Народна библиотека Србије, 2015.

Кићовић, Мираш. *Историја Народне библиотеке Србије у Београду*. Београд: Народна библиотека, 1960.

Никодијевић, Душан. „Рукописи у теорији и пракси националних библиотека на простору бивше Југославије", *Библиотекарство Српске* год. 5, бр. 5 (2014): 227–247.

Обрадовић, Иван. „Од каталошких листића до EAD-а". У: *Посебне збирке у контексту заштите културног наслеђа и као подстицај културног развоја*, ур. Маша Милорадовић и Дејан Вукићевић, 515–532. Београд: Народна библиотека Србије, 2019.

Dušan Nikodijević
National Library of Serbia,
Belgrade

PROCESSING OF THE ARCHIVAL MATERIALS IN THE NATIONAL LIBRARY OF SERBIA

Summary

In the National Library of Serbia, the archival material is kept in the Special Collections Department. The collection is comprised mainly of manuscripts of various provenance. Since the formation of this collection, during the German occupation in World War II, a description of the material was performed on catalogue cards, with no particular instructions, mainly adhering to the current bibliographic rules. During the last decade of the 20th century, following the implementation of electronic catalogues for library material, it was concluded that rules for processing data for library materials were unsuitable for manuscripts. This article presents the process of solving the problem of electronic processing of archival materials, from recognising the problem to eventually finding the applicable software. After significant modifications, the AtoM has been used for the electronic database, in accordance with the archival standards. The AtoM has been implemented as the Electronic directory of the manuscripts and archival material AtoM NBS (EKRAAN) and its basic characteristics have been presented in this article. Finally, some general obstacles originating from non-compliance with the processing of materials and digitisation in archives, libraries, and museums in Serbia, have been pointed out.

Keywords: National Library of Serbia, archival standards, archival description, electronic catalogue of manuscripts and archival materials, libraries, archives, archives in libraries

ЧОВЕК ЈЕ ОНО ШТО ЧИТА (ПРИЛОГ ЗА ИЗУЧАВАЊЕ ЛИЧНЕ БИБЛИОТЕКЕ ЕПИСКОПА АТАНАСИЈА ЈЕВТИЋА)

Ненад Идризовић
Немања Калезић
Народна библиотека Србије, Београд
nenad.idrizovic@nb.rs
nemanja.kalezic@nb.rs

УДК: 027.1 Атанасије, захумско-херцеговачки епископ

Сажетак

Стручни тим из Народне библиотеке Србије, у сарадњи са стручњацима из Архива Српске православне цркве, започео је пројекат сређивања књижне заоставштине епископа Атанасија Јевтића у Манастиру Тврдош. Оваква библиотека завређује пажњу шире научне богословске публике у региону и широм света, што су препознали захумско-херцеговачки епископ Димитрије (Рађеновић) и поједини архијереји Српске православне цркве, који су били поштоваоци његовог живота и дела. Указала се потреба да се она каталошко-електронски обради како би била видљива за њене будуће кориснике.

Кључне речи: Атанасије Јевтић, архијерејска библиотека, Манастир Тврдош, каталогизација, теологија, патристика

Пуно је људи и пуно је књига које неко треба да прочита и да се сaживи са њима. Неке књиге одмах на почетку читања одбацимо као нешто што не прија нашим очекивањима, а неке са уживањем или озбиљношћу наставимо да читамо и мислимо о њима. Књиге блаженопочившег епископа Атанасија Јевтића припадају онима којима су промениле животни пут и њихово сагледавање света са свим својим актерима и истинама у духовном простору од Бога до људи. Сама његова појава говори о човеку који није до краја показивао своје капацитете у научном погледу него је вишак складиштио у себе. Био је ходајућа библиотека са несразмерним бројем књига, периодике, писама, слика и некњижне грађе. За њега се може рећи да је био благотворни зависник од писане речи, коју није умножавао само за своја дела, већ је својим садржајем умножавао промену свести и трезвености код многих људи. Реч је о једном истинском културолошко-духовном феномену за свако поштовање.

Лична библиотека Атанасија Јевтића, која се налази у просторијама манастирског комплекса Тврдош, најверније карактерише његову неисцрпну посвећеност науци. Ко је имао прилике да је види, осетио би дух амбијента који представља реткост у времену експанзије савремених технологија. У фонду који је тренутно смештен у Манастиру Тврдош налази се библиотечка грађа коју је он скупљао, куповао, добијао на поклон још од својих младалачких дана. Пре него што је устоличен за епископа захумско-херцеговачког 1992. године на Видовдан, управљао је непуних годину дана Епархијом банатском. По преузимању дужности, убрзо је обновио седиште Епархије захумско-херцеговачке у Манастиру Тврдош,[1] због чега је своју личну библиотеку пренео у манастирски комплекс.

Ризница писане речи, у којој је поред књига сачуван сваки папир који је прошао кроз његове руке, од хиљаде писама његових научних и духовних савременика, фотокопираних текстова разних аутора са критичким коментарима, до листова папира са његовим белешкама које никада нису објављене, његова библиотека је својеврстан феномен за разлику од осталих савремених архијерејских личних библиотека. Он није био библиоман јер није само куповао књиге како би их имао, већ је исцрпљивао њихов садржај за свој научни опус и са великом пажњом читао, о чему сведочи велики број маргиналија и белешке на важнијим местима у њима. Скоро да нема књиге која није коришћена, у којој није остављен обележивач, написана белешка на неком папиру који му је у тренутку био под руком и уметнут међу странице. Само када би се сабрале све белешке на једном месту, могло би да се састави више књига научних и личних мисли Атанасија Јевтића. Он је био човек огромних литерарних капацитета, који би, да није имао других важних службено-црквених обавеза, нашој науци

1 В. Васиљевић, Максим, *Атанасије: један животопис* (Требиње: Манстир Тврдош, 2022), 410–558.

сигурно оставио много више и од овога доприноса што превазилази један земаљски живот. За њега су књиге имале само једну сврху; да се читају, а да враћање на полицу не буде последњи контакт са њима. Са њима се понашао као да умеју да причају. Колику је љубав имао према књигама, говори и чињеница да је од дела своје личне библиотеке (око 8.000 примерака) основао Епархијску библиотеку „Свети Јустин Поповић", која се налази у просторијама Епархијске зграде у Требињу.

Садашње стање његове радне собе је најбољи пример да је смрт у његовом случају била изненадна. На радном столу се налазе незавршени радови, наслагане књиге, као да његове мисли још увек круже по библиотеци, уткане у сваку књигу на полицама. Има писама, периодике и књига, које су му пристигле поштом из иностранства по упокојењу – као нпр. из колекције *Sources Chrétiennes* – које њихов нови домаћин није дочекао.

Када се само узме чињеница да библиографија радова Атанасија Јевтића садржи преко 800 библиографских јединица, пружа нам се јаснија ретроспектива његовог научног опуса „и баца снажно светло на увелико започету рецепцију његове визије теологије".[2] Поред богословских дела, писао је издашне историјске књиге, објављивао преводе богослужбених, догматских и библијских текстова и књига на српском са коментарима. Његова дела су превођена на грчки, руски, бугарски, француски, италијански и грузијски језик. Ова чињеница указује да је заиста реч о човеку огромне ерудиције и посвећености науци.

Оваква библиотека завређује пажњу шире научне богословске публике у региону и широм света, што су препознали захумско-херцеговачки епископ Димитрије (Рађеновић) и поједини архијереји Српске православне цркве, који су били поштоваоци његовог живота и дела. Указала се потреба да се она каталошко-електронски обради како би била видљива за њене будуће кориснике.

Смештајни простор његове библиотеке се састоји од једне собе са лођом, у којој је налази већи део фонда, са његовим радним столом и рачунаром. Остали део фонда се налази у две собе на истом спрату и један мањи део је у заједничком ходнику за све три собе. Библиотечки фонд је уредно смештен по отвореним полицама, а један мањи део се налази на његовом радном столу и испод њега, што указује на његов неуморни прегалачки научни рад до последњих дана овоземаљског живота. Према проценама, књижни фонд садржи око 15.000 библиографских јединица. Њега чине публикације прикупљене куповином, добијене на поклон од пријатеља и аутора самих публикација. Целокупан фонд осликава његов живот од младалачких дана па до краја живота. Скоро да нема књиге која

2 Игнатије Марковић, „Библиографија радова епископа др Атанасија Јевтића", у: *Вера и мисао у вртлоїу времена: међународни зборник радова у част митрополита Амфилохија (Радовића) и епископа Атанасија (Јевтића)*, прир. Андреј Јефтић, Микоња Кнежевић, Раде Кисић (Београд: Православни богословски факултет Универзитета, 2021), 719–759.

није коришћена или прочитана, што је иначе реткост када су у питању овакве личне библиотеке. Највећи број књига је на српском језику. Велика је заступљеност књига на грчком, чији корпус највише чине колекције разних превода, редакција и критичка издања дела светих отаца. Од осталих језика преовлађују француски, руски, црквенословенски, енглески, немачки и бугарски. У библиотечком фонду тематски преовлађују књиге из теологије, догматике, литургике, филозофије, историје, археологије и уметности.

Ширину његовог духа најбоље осликава наизглед насумични распоред књига по полицама. Поред сабраних дела Петра Петровића Његоша налази се *Хрватско-латински речник*, затим монографија о древном граду Палмира на енглеском језику и неколико свезака светоотачких извора на француском језику. Књига *Естетика отаца Цркве* Виктора Васиљевича Бичкова као да најављује корпус књига везан за његову централну научну патролошку мисао, као што су колекције: *Ελληνική Πατρολογία* (*Patrologia Graeca* – PG) – (*Грика патрологија*), *Βιβλιοθήκη Ελλήνων Πατέρων και Εκκλησιαστικών Συγγραφέων* (ΒΕΠΕΣ) – (*Библиотека грчких отаца и црквених писаца*), *Η Ελληνική Φιλοκαλία* (*Добротољубље*), *Sources Chrétiennes* и др. Сва патролошка истраживања сабрао је у својој *Патрологији* у пет томова, која је светлост дана доживела у његовим позним седамдесетим годинама, чиме је показао да озбиљно бављење науком изискује целог човека и његов живот.

Једна од најболнијих тема српске историје, која је преокупирала цело биће Атанасија Јевтића, био је геноцид током Другог светског рата на територији Независне Државе Хрватске. Из велике жеље да никада не буду заборављене невине жртве, трудио се да попише што више имена и опише страхоте страдања. Колико га је ова тема оптерећивала, најбоље се види по томе што је и пред саму смрт убацивао копије извештаја Синодске комисије о страдању Срба у НДХ у своје капитално дело *Од Косова и Метохије до Јадовна, Јасеновца и Пребиловца*. Увек је желео да исправи и најситнију материјалну грешку како би избио из руку сваки аргумент онима који се труде да негирају погром.

По благослову епископа Димитрија[3] и иницијативи Епархијског управног одбора да се заоставштина Атанасија Јевтића заштити, позван је библиотечки стручњак из Народне библиотеке Србије (у даљем тексту НБС) фебруара 2022. године. Било је потребно да се утврди тачно стање фонда и саветовање око будуће каталошко-електронске обраде. Поред библиотечке грађе, његова заоставштина обухвата и архивску документацију.

3 У члану 8 у Протоколу о сарадњи Светог архијерејског синода Српске православне цркве и Народне библиотеке Србије, који је потписан 6. септембра 2012, пише да стручњаци из Народне библиотеке Србије, уз претходно добијену сагласност епархијског архијереја, могу да обављају континуирану и стручну заштиту и обраду библиотечког фонда Српске православне цркве у земљи и расејању.

Прегледан је и известан фонд архивске грађе која је издвојена у засебну просторију на спрату изнад библиотеке. Предложено је да би било пожељно да обраду ове архивске грађе уради стручњаци из Архива Српске православне цркве, на челу са директором др Радованом Пилиповићем, што је било и усвојено.

За овакву врсту посла најважније је било обезбедити довољно библиотекара, који могу континуирано да раде на електронској каталогизацији и класификацији. Није постојала никаква инвентарна књига, само један попис мањег дела фонда, који није био од велике користи. Као круну обраде требало би објавити штампани каталог, како би научни радници имали прилике да се и ван саме библиотеке упознају са садржајем и структуром њеног фонда.

У разговору са директорком Народне библиотеке „Јован Дучић" из Требиња Милосавом Супић Вуковић, установило се постоји обострана заинтересованост за сарадњу. Њихова библиотека користи COBISS платформу за обраду књига и остале грађе, што погодује реализацији обраде личне библиотеке Атанасија Јевтића. Директорка је понудила два обучена библиотекара да континуирано раде на обради библиотеке.

За почетак обраде личне библиотеке Атанасије Јевтића предложено је да се прикључи још један библиотекар из НБС, како би се извршиле припремне библиотечке радње. Прво је требало физички средити фонд како би се убрзао процес почетка електронске каталогизације. Важно је напоменути да ће процес каталогизације трајати извесно време, највероватније неколико година.[4]

Стручни тим из НБС, састављен од два библиотекара, проценио је да је најрационалније поделити монографске публикације по језицима како би се олакшала и убрзала каснија каталогизација. Као што је претходно поменуто, од језика највише преовлађују српски и грчки, потом француски, руски, енглески и др. Пресортирање библиотечког фонда је завршено у две фазе доласка током јуна и новембра 2022. године.

Монографске публикације на грчком језику смештене су у две собе десно од степеница, од којих је прва десно спаваћа, а друга десно келија Атанасија Јевтића. Књиге су уредно уложене у полице. Водило се рачуна да сви извори и редакције светоотачких колекција буду на једном месту.

У првобитно радној соби на источној страни налази се највише књига, где су формиране полице за публикације на француском, руском, енглеском, као и на осталим страним језицима. Две полице са књигама на француском језику се налазе на левом зиду, који се наслања на балкон. Треба напоменути да је колекција *Sources Chrétiennes* издвојена на посебну, трећу полицу и сложена по редним бројевима томова. До сада је у тој

4 Поређења ради, навешћемо пример обраде личне библиотеке патријарха Павла, која је трајала преко две године, и у коју је било укључено знатно више библиотекара.

колекцији изашло 629 томова, а у библиотеци Атанасија Јевтића смо пронашли 429, што засигурно чини једну од најбогатијих колекција на овим просторима. Полица са руским књигама се налази насупрот улаза у собу. На њу се наслања полица са енглеским књигама, при чијем дну су књиге на немачком, италијанском, румунском и грузијском језику.

Монографске књиге на српском језику су смештене у радној соби на полицама и у бившој радној соби на западном и јужном зиду. Међу српским књигама има највећи број дупликата, а појединих издања владике Атанасија Јевтића има у неколико стотина примерака. Предложено је да се дупликати који имају посвету сачувају у фонду, док се остали примерци могу поклонити другим црквеним или јавним библиотекама.

Периодика је издвојена и сложена у кутије по насловима и језицима. Поред часописа на српском језику, има и наслова на грчком, руском, француском и енглеском.

Пошто су књиге сложене по језицима, препорука је да се сигнатура састоји из почетног слова језика на коме је писана, а потом би следио редни број који би јој одређивао место на полици. Нпр. српске књиге: С 1, С2, ... С 235; грчке: Г 1, Г 2, ... Г 454, итд.

Израда печата и штампање сигнатурних налепница су примарни услови за почетак електронске каталогизације. Печат не би требало да буде великих димензија. Стављао би се на полеђину насловне стране, као и на последњу страну испод текста. Наша је препорука да сигнатурне самолепљиве налепнице буду димензија 2,5 x 4 cm. Оне би требало да се одштампају пре него што се приступи каталогизацији фонда. Лепиле би се на полеђини књиге на горњи десни угао или на друго место уколико је то сврсисходно у односу на садржај који евентуално могу да прекрију. Поред саме сигнатуре, на налепници би требало да стоји и лого, који би се графички слагао са печатом. Почетно слово сигнатуре би могло да буде стилизовано или преузета словна илуминација из неког српског средњовековног рукописа.

Публикације би биле инвентарисане у посебној инвентарној књизи, наводио би се само редни број без ознаке године. Уносили би се редни бројеви у десни доњи угао полеђине насловне стране.

Ово је једна импозантна лична библиотека, која обухвата 260 дужних метара и, према проценама, око 15.000 библиографских јединица.

Књиге су сложене по језицима према следећем распореду:

Књиге на **српском језику**, око 7.000 примерака (процењује се да су дупликати око 7% укупног фонда). Налазе се на два места, у радној соби на балкону и у првобитној радној соби на источној страни.

Књиге на **грчком језику**, око 4.000 примерака (процењује се да су дупликати око 3% укупног фонда). Налазе се у две собе, прва десно од степеница и друга спаваћа соба на западној страни.

Књиге на **француском језику**, око 2.500 примерака (процењује се да су дупликати око 1% укупног фонда).

Књиге на **енглеском језику**, око 500 примерака (процењује се да су дупликати око 1% укупног фонда). Монографске публикације на италијанском, немачком и румунском језику су придодате овој групи књига и садрже око 200 примерака. Све се налазе у првобитној радној соби на источној страни.

Књиге на **руском језику**, око 1.500 примерака (процењује се да су дупликати око 1% укупног фонда). Монографске публикације на бугарском, украјинском, грузијском и јерменском језику су придодате овој групи књига, али чине само незнатан број целокупног фонда. Већина се налази у првобитној радној соби на источној страни, док је остатак књига сложен на полици у ходнику.

Поред књига у оригиналном отиску, пронађена је велика група **фотокопираних књига** на разним језицима. Посебну целину чине фотокопије и штампане дигиталне копије српских, руских и грчких рукописних богослужбених књига. Укупно има око 200 примерака и све се налазе на полици у првобитној радној соби на источној страни.

У 13 картонских кутија је обједињена велика количина некњижне грађе (мапе, леци, позивнице, рекламе, штампани прилози са интернета, прес-клипинг итд.) и бележака Атанасија Јевтића које не припадају корпусу архивске грађе. Све кутије су обележене натписом *Varia*.

Периодика је смештена у 12 кутија у соби која је прва десно у односу на степенице. Највише је наслова на српском и грчком језику, мада има наслова и на француском и руском. Треба нагласити да се ту налазе врло ретка емигрантска издања, као и периодика која је излазила током последњег рата на овим просторима.

Електронска каталогизација је започета по договору са стручњацима из Народне библиотеке „Јован Дучић" у марту 2023. године. Одштампане су налепнице по препоруци и са логом – Библиотека Атанасија Јевтића.

Лична библиотека Атанасија Јевтића чини једну посебну целину значајне историјске личности и као таква би требало да ужива заштиту и категоризацију утврђену Законом о старој и реткој библиотечкој грађи,[5] као што је овакав статус својевремено добила лична библиотека патријарха Павла. Његова заоставштина свакако заслужује да буде изложена и доступна јавности. Када би било могућности да се изгради посебна, наменски пројектована зграда или да се адаптирају неки постојећи манастирско-црквени простори за њену изложбено-корисничку сврху, испунио би се циљ њеног постојања и чувања јер она припада српском народу.

5 Закон о старој и реткој библиотечкој грађи, *Службени гласник Републике Србије*, бр. 25, 2011.

ЛИТЕРАТУРА

Васиљевић, Максим, *Атанасије: један животопис*. Требиње: Манастир Тврдош, 2022.

Закон о старој и реткој библиотечкој грађи („Службени гласник РС" бр. 25/11).

Марковић, Игнатије. „Библиографија радова епископа др Атанасија Јевтића". У: *Вера и мисао у вртлогу времена: међународни зборник радова у част митрополита Амфилохија (Радовића) и епископа Атанасија (Јевтића)*, прир. Андреј Јефтић, Микоња Кнежевић, Раде Кисић, 719–759. Београд: Православни богословски факултет Универзитета, 2021.

Nenad Idrizović
Nemanja Kalezić
National Library of Serbia,
Belgrade

A MAN IS WHAT HE READS (A CONTRIBUTION TO THE RESEARCH OF THE PERSONAL LIBRARY OF BISHOP ATANASIJE JEVTIĆ)

Summary

A team of experts from the National Library of Serbia, in cooperation with experts from the Archives of the Serbian Orthodox Church, started a project to sort out the book legacy of Bishop Atanasije Jevtić in the Monastery Tvrdoš. This kind of library deserves the attention of a wider scientific theological audience in the region and around the world, which was recognised by the Bishop of Zahum-Herzegovina Dimitrije (Rađenović) and some archbishops of the Serbian Orthodox Church, who were admirers of Jevtić's life and works. There was a need to catalogue it electronically in order to make it visible to its future users.

Keywords: Atanasije Jevtić, Monastery Tvrdoš, archbishop's library, cataloguing, theology, patristics

НАЦРТ ЗАКОНА О АУТОРСКОМ И СРОДНИМ ПРАВИМА: НОВА/СТАРА ПОЗИЦИЈА БИБЛИОТЕКА

Драгана Милуновић
Народна библиотека Србије, Београд
dragana.milunovic@nb.rs

УДК: 021.89:347.78(497.11)

Сажетак

Предлог новог Закона о ауторском и сродним правима донео је одређене новине које најављују промене у домену који се односи и на библиотеке. Усаглашен са европском правном регулативом, у оквиру које су имплементиране предвиђене нове обавезе, предлог Закона, по природи материје коју уређује, тежи заштити, али и проширивању досадашњих права носилаца ауторског права. Положај библиотека у оквиру текста Закона је недовољно схваћен са становишта њихове улоге коју остварују у друштву знања. У раду су изнете главне примедбе НБС на планиране новине у законским решењима.

Кључне речи: Закон о ауторском и сродним правима, Народна библиотека Србије, Завод за интелектуалну својину, право јавног позајмљивања

Током 2021. године, Министарство привреде Републике Србије, као иницијатор, и Завод за интелектуалну својину, као главни реализатор, окупили су радну групу састављену од представника различитих интересних група ради утврђивања измена и допуна, односно доношења новог Закона о ауторском и сродним правима.[1] Ово је први пут да је Народна библиотека Србије (НБС) имала прилику да благовремено достави бројне недоумице у вези са тумачењем овог Закона, а са којима се годинама уназад суочавала и покушавала да их разуме и разреши консултујући међународну праксу или потпуно се ослањајући на сопствене капацитете.

Из тог разлога смо током 2020. донели интерни Правилник о коришћењу грађе и услуга НБС, односно иновирали претходни, руководећи се саветима добијеним током састанака радне групе Конференције директора националних библиотека Европе (CENL).[2] На тај начин, интерно смо уредили питања која се пре свега тичу умножавања грађе, али и права њеног јавног приказивања.

За потребе сугестија на нацрт новог Закона, оформили смо интерну радну групу у НБС, која је неколико месеци темељно прегледала текст предлога Закона, као и образложење Нацрта закона, достављено као део материјала. Обавили смо и консултације са колегама широм света, интересујући се додатно за конкретна решења у неким земљама, а посебно за моделе и начине реализације права јавног позајмљивања, са којим библиотеке у Србији немају претходног искуства. Наиме, иако је ова обавеза већ била законом дефинисана 2009, до сада није стављена у примену. Претпоставка је да организације за остваривање колективних права аутора у Србији које се баве штампаним делима нису биле довољно јаке и организоване да права која им је Закон дао још пре много година у пракси и остваре.

У овом раду осврнућемо се на неке од сугестија које је НБС дала на понуђени текст Нацрта, а паралелно са тим и на став законодавца у вези са овим сугестијама, тако да би била представљена једна врста паралелног приказа тока расправе на тему Закона.

РАЗЛОЗИ ЗА ДОНОШЕЊЕ НОВОГ ЗАКОНА

Уставни основ за доношење овог Закона садржан је у одредби члана 97, став 1, тачка 7 Устава Републике Србије, на основу којег Република Србија уређује и обезбеђује својинске и облигационе односе и заштиту свих облика својине.

Према мишљењу Завода за интелектуалну својину, важећи Закон о ауторском и сродним правима („Службени гласник РС" бр. 104/09, 99/11,

1 У даљем тексту: Закон.

2 *Conference of European National Librarians*.

119/12, 29/16 – одлука УС и 66/19) представља солидну законодавну творевину са квалитетним решењима, логички и систематски чврстом структуром и успелом терминолошком основом. Важећи Закон до сада је више пута мењан и допуњаван (последњи пут у марту 2019) и то првенствено због усклађивања националног прописа са прописима Европске уније. Европска унија уређује правну област ауторског и сродних права веома детаљно, кроз велики број директива, којима често доноси и потпуно нова решења, прописује нова права и реформише до сада уређен ауторскоправни систем.[3]

Разлог за доношење новог Закона јесте потреба да се домаћи пропис усклади са прописима Европске уније, и то са Директивом ЕУ 2012/28 о одређеним дозвољеним коришћењима ауторских дела чији аутор није познат и Директиве ЕУ 2014/26 о колективном остваривању ауторског и сродних права о уступању права над музичким делима за више државних територија на унутрашњем тржишту. Реч је о две директиве чија имплементација захтева велики број нових нормативних решења и интервенција у више од половине чланова важећег Закона. Стога је одлучено да се приступи изради новог Закона о ауторском и сродним правима.[4]

Један од разлога за доношење овог прописа јесте и потреба да се домаћим прописом уреди поступак омогућавања приступа објављеним делима за лица која су слепа, слабовида или на други начин онемогућена да користе штампане материјале. Наиме, Законом о потврђивању Маракешког уговора за омогућавање приступа објављеним делима за лица која су слепа, слабовида или на други начин онемогућена да користе штампане материјале, Република Србија се обавезала да ће путем ограничења ауторског права омогућити умножавање, стављање у промет и давање на послугу примерака ауторских дела у форматима који су прилагођени слепим и слабовидим лицима, као и прекограничну размену таквих примерака.[5]

Предложеним изменама важећег Закона на неколико места прописана су нова ограничења ауторског и сродних права, како би се национални пропис ускладио са горенаведеним директивама и међународним уговором.

Изменама важећег Закона нарочита пажња посвећена је делу Закона који уређује питања колективног остваривања ауторског и сродних права и то на начин како то уређује Директива ЕУ 2014/26. Прописан је низ нових одредби које ће, по мишљењу законодавца, осигурати транспарентнији рад организација за колективно остваривање права, а додате су и одредбе које су до сада биле уређене једино општим актима организације. Такође, новину представља и то што сада Закон јасно прописује и одређена обавезна права носилаца права према организацији, као нпр. право на

3 На основу Образложења нацрта закона о ауторском и сродним правима.

4 *Исто.*

5 *Исто.*

слободан избор организације, право аутора односно носиоца права да некомерцијално искоришћава своја ауторска дела, односно предмете сродних права и др.

Даље, Закон врло детаљно и прецизно прописује поступак надзора над радом организација који се води пред надлежним државним органом (Заводом за интелектуалну својину). До сада то није био случај већ је поступак вођен сходном применом одредби Закона о општем управном поступку.[6]

Затим је детаљније уређен садржај извештаја који организације достављају Заводу за интелектуалну својину као надзорном органу. Закон детаљније уређује и питање одређивања тарифа накнада. Питање тарифа је свакако најосетљивије када је реч о комуникацији између организација и корисника.

Народна библиотека Србије није била сагласна са ставом да је досадашњи Закон на добар начин уређивао питања из домена рада библиотека, а такође сматрамо да ни Нацрт новог закона није донео решења у вези са питањима која се на њих односе. Овде пре свега мислимо на проналажење баланса између јавног интереса који остварују библиотеке и комерцијалног интереса носилаца ауторских права.

Имали смо низ примедби на Нацрт, почевши од терминолошких, преко нејасно дефинисаних појмова који се односе на нашу и сродне области, до суштинских, које се односе на имплементацију нових намета библиотекама, који се, у основи, косе са суштином њихових базичних оснивачких циљева.

***

Примедбе које је дала НБС односиле су се пре свега на терминологију коју користи Закон. Наиме, сматрали смо да је неопходно прецизно разликовати писана дела у смислу садржаја и форме, јер су у тренутно важећој дефиницији оне измешане. Сматрали смо да писана дела нису коректно дефинисана овим Законом и дали предлог заснован на Закону о библиотечко-информационој делатности.[7]

Предложили смо и укључивање истраживачких података у дефиницију, што је представљало минимум нашег предлога; отворено је питање да ли је

---

6 *Исто.*

7 Библиотечко-информациону грађу и изворе чине: књиге, рукописи, брошуре, сепарати, серијске публикације, музичка дела, картографска грађа, каталози, календари, умножени уметнички и сценски програми, фотографије, албуми, разгледнице и цртежи, просторни и други планови, гравире, плакати и друга ликовна и графичка грађа, леци, огласи и саопштења, звучни и видео записи у било ком облику (изузев на филмској траци), електронске публикације дистрибуиране на физичким носачима и електронске публикације дистрибуиране на интернету, садржај интернет домена Републике Србије, комбиноване и мултимедијалне публикације, рачунарски програми у јавној употреби и друге публикације (у даљем тексту: библиотечка грађа и извори).

потребно додати и посебан став Закона који се њима бави. Подсећамо да је реч о прелиминарним резултатима истраживања које аутори чине јавно доступним на различитим платформама за отворену науку, а с обзиром на то да је реч о „свежим" подацима, заштита права аутора у овој фази је од изузетног значаја.

У уводним члановима који се тичу питања псеудонима, сматрали смо и изнели да псеудоним представља идентификацију коју је аутор изабрао, имајући у виду да аутор који пише под псеудонимом не мора нужно бити непознат. Писање под псеудонимом се може сматрати и моралном компонентом права назначавања имена аутора по сопственом избору (псеудоним, дакле, не представља нужно анонимност).

УМНОЖАВАЊЕ ФИЗИЧКИХ ПРИМЕРАКА

Проблем умножавања физичких примерака библиотечке грађе, односно њихових делова, представља једно од најспорнијих питања са којима се библиотеке суочавају у свакодневном раду. Наиме, важећи Закон о ауторском и сродним правима не дефинише обим публикције који се сматра дозвољеним за репродуковање, нити разликује потребу да се ово питање појединачно уреди за посебне врсте грађе. Као и у неким другим европским законодавствима, у Србији закон дозвољава умножавање грађе за индивидуалне потребе корисника уколико се умножавање врши у личне и некомерцијалне сврхе. Међутим, обим публикације прописан је на део који представља „небитан састојак у односу на главно дело" или у формулацији неких европских закона „разуман део публикације". Шта се сматра разумним делом, као и ко је надлежан да изврши објективну процену у овом смислу није дефинисано. Поставља се и питање да ли се једна свеска периодичне публикације сматра целином из које је дозвољено копирање „разумног дела публикације", односно шта уколико „разуман део" садржи и чланак као целину или пак више целих чланака.

Такође, Закон о ауторском и сродним правима ограничио је ово право аутора у односу на јавне библиотеке, образовне установе, музеје и архиве, који су овлашћени да умножавају дела за сопствене архивске потребе, уколико се умножавање врши из сопственог примерка без намере остваривања непосредне или посредне имовинске користи. Неовлашћено умножавање, као и стављање у промет примерака ауторских дела представља повреду ауторског права, о чему институције културе морају водити рачуна.

Међународна пракса указује на различите приступе овом проблему и често прибегава уређивању овог питања кроз интерне акте библиотека. Проценат дозвољеног обима публикације за умножавање креће се од свега пет, до тридесет, а главна тенденција заправо се односи на увођење што већег броја могућности за самостално корисничко управљање маши-

нама за репродуковање, чиме се одговорност за утврђивање обима који ће се умножавати директно пребацује на њих. Обавештења са изричитим упућивањем на одредбе Закона, као и чињеницу да умножавање није дозвољено у комерцијалне сврхе, све више је део културе пословања библиотека свуда у свету.[8]

Из праксе библиотека познати су примери реномираних светских издавачких кућа које омогућавају контролисано умножавање делова публикација у сврху образовања и академског усавршавања (до 30%), као што су *EBSCO*, *Springer*, *Elsevier*, *Wiley* и др. Читајући Образложење нацрта, сматрамо да законодавац можда није у довољној мери имао у виду потребе образовања, већ да је читав Закон конципиран са становишта заштите књижевних дела, односно књижевника као носилаца права (када говоримо о области која се тиче библиотечке делатности). Наиме, академској заједници је од изузетног значаја могућност умножавања делова публикација за потребе истраживачких радова. Досадашња пракса показала је да ова заједница веома добро разуме и поштује сва ограничења употребе дела која је познавала досадашња регулатива, нарочито с обзиром на чињеницу да су и они сами и носиоци права.

Разумели смо потребу заштите права аутора, али такође заузели став о нужности да се узме у разматрање могућност изузимања библиотека из примене појединих одредби овог Закона.

Једна важна олакшица коју је до сада познавала регулатива у Србији, а која је предвиђена за укидање, односи се на чињеницу да је дозовољено умножавати књиге на захтев корисника уколико се у последње две године не могу наћи у слободној продаји. Овде говоримо о праву појединца да се обрати са оваквим захтевом, а не о праву да библиотека учини доступним ово дело и стави га у слободну дистрибуцију. Дакле, могућност се нуди само као услуга на захтев, а корисник се писмено обавезује да грађу користи само за личне, некомерцијалне потребе. Експерти тумаче да не постоји никакав правни ризик који угрожава библиотеку уколико је на овакав начин изашла у сусрет захтеву корисника. Такође, могуће је поставити водени жиг са назнаком да је одређеног дана примерак стављен на употребу за личне и некомерцијалне сврхе, чиме је библиотека испунила своју улогу, а уједно заштитила је и доктрину фер коришћења грађе.

Чланови новог Закона уређују право на правичну накнаду носиоцима ауторских права. Представља изненађење што они који регулишу право на правичну накнаду од умножавања ауторских дела фотокопирањем или сличном техником јер су дефинисани на начин који библиотеке у контексту ових одредби изједначава са фотокопирницама. Иницијатива да се по-

8 Драгана Милуновић, „У пресеку дељења и поседовања: перспективе Народне библиотеке Србије у посредовању између крајњег корисника и носилаца ауторских права", *Гласник Народне библиотеке Србије* XIX, 22 (2020): 18–19.

треба за копирањем у библиотекама стави у контекст друштвене улоге коју оне остварују и да се за њих остваре одређена изузимања из примене није прихваћена.

Међутим, није јасно дефинисан начин на који би организације за колективно остваривање права у пракси ова права и остваривале. Као узор је навођен модел СОКОЈ-а,[9] али утисак је да, највероватније из организационих разлога, организације које би се бавиле остваривањем права која обухватају штампана дела још увек немају јасну слику о томе како би ово функционисало у пракси.

Како сматра предлагач, најпотпунији међународни образац за решење питања права аутора да дозволи или забрани послугу оригинала или умноженог примерка свог дела је европска Директива о праву закупа и праву послуге и одређеним правима сродним ауторском праву у области интелектуалне својине број 115/2006. Одредбом члана 5. споменуте Директиве, предвиђено је да државе чланице Европске уније имају слободу да националним законом предвиде да аутор нема искључиво право да другом забрани послугу свог дела, али да има право на накнаду од те послуге.[10] У новом Закону је управо то предвиђено: право послуге није апсолутно право, аутор не може другом да забрани послугу свог дела трећим лицима, али зато има право на накнаду од такве послуге.

Законом је прецизно дефинисано шта се сматра послугом ауторског дела, ко су обвезници плаћања накнаде, као и то да се право на накнаду од послуге ауторских дела може остварити само преко организације за колективно остваривање ауторског и сродних права.

Законодавац се позива на то да је у свету развијен посебан систем под називом *Public Landing Rights* (*PLR system*), који представља право аутора на накнаду од библиотека које издају његова дела на послугу. Ово право у упоредном праву постоји и примењује се већ доста дуго. Први пут је као законска могућност аутора установљено 1946. у Данској, затим наредне, 1947. у Норвешкој, 1954. у Шведској, а данас најмање 41 земља света познаје овај систем, док се у свега 28 земаља заиста и примењује.[11]

Постоје различити правни основи за спровођење овог система, а наш је најсличнији немачком и аустријском, где се ово право установљава Законом који уређује ауторско и сродна права.

Постоје два различита метода израчунавања накнаде која ауторима припада од давања на послугу њихових дела од стране библиотека: 1) исплата на бази фреквентности позајмљивања одређеног дела из библиотеке, или 2) исплата на основу броја примерака књиге које одређени аутор има у библиотеци.

---

9 Организација музичких аутора Србије.

10 На основу Образложења нацрта закона о ауторском и сродним правима.

11 *Исто.*

Примера ради, у Великој Британији, Шведској, Немачкој, Холандији и другим земљама накнада коју аутор добија од библиотека зависи од тога колико се његова дела пута издаје на послугу. У Великој Британији подаци о томе колико је које дело пута давано на послугу добијају се од одређеног броја британских библиотека које су узете као узорак. Ти подаци се користе да би се утврдило колико је пута одређено дело издавано на послугу на националном нивоу, а онда се исплата врши на бази прорачуна годишње рате за позајмљивање једне књиге.[12]

С друге стране, у земљама као што су Канада, Аустралија, Данска и Нови Зеланд накнада се плаћа у зависности од тога колико примерака књига одређени аутор има у библиотеци.[13]

У вези са питањем исплате накнаде ауторима за коришћење њихових дела у библиотекама, иако већ раније дефинисана Законом из 2019. године, у питању би била обавеза нове природе, са којом библиотеке немају искуства у практичној примени. Почетно питање тицало би се извора финансирања ове нове обавезе.

Уз дужно поштовање аутора изнели смо став да НБС представља институцију културе од националног значаја, основану са мисијом дељења знања. Према свим међународним документима којима се дефинише улога библиотека у „друштву знања", полазна претпоставка је да библиотеке представљају институције чија је основна мисија управо то, дељење знања. Под овим начелом послују многи релевантни фактори у међународној библиотечкој заједници, залажући се за демократизацију знања и његову максималну доступност и искоришћеност. Поред тога, библиотеке су куповином дела за своје фондове већ једном испуниле обавезу у смислу поштовања имовинске компоненте ауторског права. Највећи број библиотека своје фондове формира куповином или поклоном, а поклон је израз легитимне слободне воље поклонодаваца, од којих су многи управо сами аутори.

Из достављеног текста Образложења нацрта разумели смо да је ова одредба повезана са усаглашавањем националне регулативе са европском Директивом о праву закупа и праву послуге и одређеним правима сродним ауторском праву у области интелектуалне својине број 115/2006, као и да имплементација ове директиве представља један од темељних повода за доношење новог Закона.

Са наше стране, сматрали смо да ова одредба није у духу оснивачких циљева библиотека и њихове темељне улоге у остваривању јавног интереса, а овај став деле и многе библиотеке широм света, укључујући и оне у земљама у којима је право јавног позајмљивања законом имплементирано и примењује се.

---

12 *Исто.*

13 *Исто.*

Треба додати и да библиотеке остварују Уставом загарантована права грађана на приступ знању и информацијама, а њихов задатак, дефинисан грансим законом који уређује област библиотечко-информационе делатности, подразумева сакупљање, обраду, чување и давање на коришћење библиотечко-информационе грађе и извора. Држава библиотекама обезбеђује буџетска средства да информације чине доступним најширој публици, као и средства за куповину књига. Куповина чини доминантан вид набавке у већини библиотека, а њен велики део заснива се на државном откупу публикација од издавача за потребе мреже библиотека. Дакле, држава буџетским средствима за куповину књига за библиотеке већ помаже носиоце ауторских права. Овакав облик подршке нема већина земаља на које се позива Образложење нацрта.

Поред тога, корисници библиотека плаћају чланарину, која традиционално постоји зато да би било омогућено коришћење библиотечке грађе. Идеја коришћења грађе у библиотекама темељи се на чињеници да се грађанима ставља на располагање грађа коју нису у могућности да купе или немају значајнији интерес да то учине. Наплаћивање коришћења дела у библиотекама разумемо као конфликт интереса између основног смисла наше струке и интереса аутора. Примарни задатак библиотека је да раде у јавном интересу, а он се односи на тежњу ка демократизацији знања у максималној мери која не угрожава права аутора. Ипак, утисак је да Директива није усмерена ка *заштити* права аутора, већ ка значајном *повећању* обима њихових права.

И за крај, треба упутити похвалу за Нацрт, и то за члан којим се суспендује ауторско право у интересу лица са инвалидитетом. Република Србија имплементацијом овог члана извршава најзначајнију обавезу преузету потврђивањем Маракешког уговора која се односи на обезбеђивање услова за прекограничну размену примерака дела у прилагођеном формату (члан 5 поменутог Уговора). Народна библиотека Србије је активностима у EIFL[14] конзорцијуму дала је свој допринос ратификацији Уговора.

У ИШЧЕКИВАЊУ КОНАЧНОГ ПРЕДЛОГА ЗАКОНА И ЊЕГОВЕ ИМПЛЕМЕНТАЦИЈЕ

У тренутку писања овог осврта на предлог новог Закона, још увек нису у потпуности спроведене све правне процедуре за његово усвајање. Очекује се и део у коме је потребно прибавити мишљења државних органа надлежних за послове сродне областима које Закон покрива, у које спада и Министарство културе Републике Србије. С обзиром на то да Закон о библиотечко-информационој делатности, као *lex specialis*, дефинише низ

14 *Electronic Information for Libraries*.

права и обавеза библиотека и корисника које је тешко помирити са потребама које, по природи ствари, тежи да обезбеди Закон о ауторском и сродним правима, претпоставка је да би и на овом нивоу могао бити отворен низ већ постављених питања описаних у овом раду. Поред тога, комплексност и развијеност библиотечке мреже, хетерогеност типова библиотека и њихових функција, разноврсност оснивача библиотека, бројност поверених послова чија се реализација одвија према посебно утврђеним моделима отвара и бројна питања која ће се односити на практичну примену новог Закона. Коначно, због посебног статуса Народне библиотеке Србије и Библиотеке Матице српске као националних библиотека, чија укупна грађа има статус културног добра према прописима које уређује област заштите културног наслеђа, требало би да се подразумева изузимање ових библиотека из примене неких одредби предвиђених новим Законом о ауторском и сродним правима. Ова деликатна усаглашавања остављамо правној струци, тежећи да у овом осврту скренемо пажњу на недоумице и неслагања из домена који обухвата стручна питања у библиотечко-информационој делатности.

ЛИТЕРАТУРА

Закон о ауторском и сродним правима („Службени гласник РС" бр. 104/09, 99/11, 119/12, 29/16 – одлука УС и 66/19).

Закон о библиотечко-информационој делатности („Службени гласник РС", бр. 52/2011 и 78/2021).

Милуновић, Драгана. „У пресеку дељења и поседовања: перспективе Народне библиотеке Србије у посредовању између крајњег корисника и носилаца ауторских права". *Гласник Народне библиотеке Србије*, 22 (2020), 13–24.

Образложење нацрта закона о ауторском и сродним правима, 2021.

Dragana Milunović
National Library of Serbia,
Belgrade

THE LAW ON COPYRIGHT AND RELATED RIGHTS PROPOSAL: NEW/OLD POSITION OF LIBRARIES

Summary

The new Law on Copyright and Related Rights proposal brought certain novelties that heralded changes in a domain that also applies to libraries. Harmonised with the European legal regulation, within which the new obligations are foreseen to be implemented, the proposal of the Law, by the nature of the matter it regulates, aims to protect, but also to expand the existing rights of copyright holders. The position of libraries within the text of the Law is insufficiently understood from the point of view of their role in the knowledge society. The paper presents the main remarks of the National Library of Serbia on the planned innovations in legal solutions.

Keywords: Law on Copyright and Related Rights, National Library of Serbia, Intellectual Property Office, Public Landing Right

МАЛА ИЗЛОЖБА

Мирјана Симоски, Душан Злоколица
– Пола века здања Народне библиотеке Србије

Драган Милошевић
– На траси сећања – приказ изложбе *Нови Град! Ко ће још да живи на овом песку*? у Народној библиотеци Србије

ПОЛА ВЕКА ЗДАЊА НАРОДНЕ БИБЛИОТЕКЕ СРБИЈЕ

Мирјана Симоски
Душан Злоколица
Народна библиотека Србије, Београд
mirjana.simoski@nb.rs
dusan.zlokolica@nb.rs

УДК: 069.9:727(497.11)"2023"
027.54(497.11)"1973/2023"

Сажетак

У тексту је дат приказ културног и дипломатског значаја Народне библиотеке Србије, једне од ретких централних институција културе чије седиште је наменски изграђено за њене потребе, са освртом на изложбу *Пола века здања Народне библиотеке Србије*, отворену 6. априла 2023. године. Судбинска повезаност Народне библиотеке Србије са 6. априлом, датумом када је главни библиотекар Јован Томић 1921. поднео иницијативу за куповину прве зграде у којој је смештена Библиотека, затим датумом када је тачно две деценије касније, 1941. године, зграда на Косанчићевом венцу уништена запаљивим бомбама и, најзад, датум када је 1973. свечано отворена прва наменски изграђена зграда Народне библиотеке Србије. Дат је и приказ архитектуре здања Народне библиотеке Србије, чија је изградња завршена 1972. године. Истакнут је значај визионарског деловања оних који су увидели значај наменске градње дома Библиотеке, са посебним освртом на првих неколико година њеног деловања на домаћој и међународној сцени.

Кључне речи: архитектура НБС, културна дипломатија, историја НБС, педесет година здања НБС

У 2023. Народна библиотека Србије (у даљем тексту НБС) обележава педесет година од свечаног отварања прве наменски грађене зграде Народне библиотеке. Овим поводом организована је изложба под називом *Пола века здања Народне библиотеке Србије*. Изложба је организована као хронолошки преглед историје НБС од њеног првог дома на Косанчићевом венцу, преко изградње нове зграде, свечаног отварања, представљања њеног културног и дипломатског значаја, све до визије будућности утемељене на реалним потребама савремене и динамичне институције.

Историја НБС судбински је везана за датум 6. април. Занимљиво је поменути да су у тој историји значајна три 6. априла. Први је био 1921. године, када је тадашњи главни библиотекар Народне библиотеке Јован Н. Томић поднео иницијативу за куповину здања на Косанчићевом венцу како би библиотека по први пут добила свој трајни смештај. Зграда је откупљена од тадашњег власника, индустријалца Милана Вапе, и након адаптације усељена и отворена за јавност 1925. године. Архитектонско решење за пренамену зграде картонаже Милана Вапе урадио је архитекта Бранко Таназевић, чији планови се чувају у Архиву града Београда.

Тачно двадесет година касније, 6. априла 1941, у нацистичком бомбардовању Београда зграда Народне библиотеке погођена је запаљивим бомбама. Ови пројектили нису имали експлозивно дејство, већ се приликом удара активирао упаљач који би запалио смесу, стварајући унутар пројектила температуру од 2.500 степени Целзијуса. Поред архивске грађе, записа, службених белешки и сећања савременика, једина слика Библиотеке у пламену је уље на платну Антона Хутера које сведочи о тренутку док Библиотека гори. Ово дело се чува у ликовној збирци Народне библиотеке Србије.

Библиотека на Косанчићевом венцу је изгорела до темеља, заједно са културним благом које је у њој чувано: 500.000 књига, око 1.800 старих штампаних књига, збирке од око 4.000 наслова часописа и 1.800 наслова новина, збирке од око 1.500 рукописа и повеља од XII до XVII века, око 1.500 старих карата, гравира, цртежа и слика, око 2.000 писама значајних за историјску и културну прошлост Србије и Југославије, као и сви инвентари и каталози.

Одмах после рата обезбеђена су средства и оспособљена је зграда некадашњег хотела „Српска круна" за смештај Народне библиотеке, која је свечано отворена 30. априла 1947. године. Тадашњи визионари и градитељи били су свесни значаја наменске изградње зграде за институцију попут Народне библиотеке. Како је одмах било јасно да прелазна решења за овакву институцију нису адекватна, започело се са припремама и расписан је конкурс за изградњу модерне грађевине која ће постати нови дом Библиотеке.

Зграда НБС на Врачарском платоу представља једно од значајнијих дела модерне функционалне архитектуре наменски грађених објеката насталих

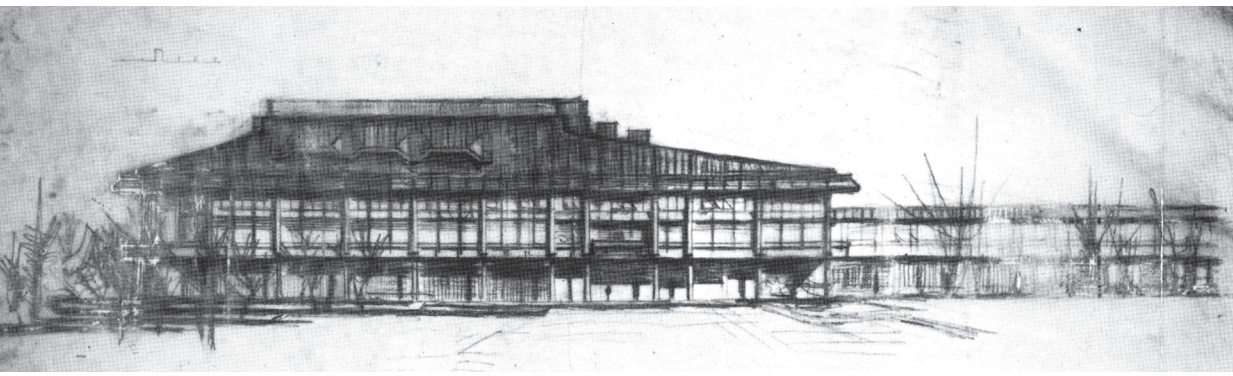
након Другог светског рата у Београду. За изградњу једног оваквог објекта дуго су биле припремане и планиране техничке карактеристике, локација, анализа садржаја и функција будућег објекта. Посао припреме поверен је архитекти Мати Бајлону. Он је предвидео да се библиотека састоји из три основне функционалне групе просторија: простор за публику, простор за књиге и простор за запослене. Магацин за књиге је предвиђен у капацитету од три милиона књига, а читалачких места 450.

Конкурс за пројекат зграде НБС расписан је у августу 1957. године. Пре самог објављивања конкурса одређена је локација за изградњу на раскрсници Булевара Франшеа д'Епереа и Кнеза Милоша. Савет за културу Народне Републике Србије добио је 43 пројекта, од којих је стручни жири изабрао да прву награду додели Иви Куртовићу и Слободану Михајловићу из Београда. Жири је у свом извештају од 10. априла 1958. навео како се пројекат за Библиотеку под бројем 11115[1] уклапа у урбанизам предвиђеног простора и амбијент постојећих грађевина. Након завршетка идејног пројекта, док је још радио на изменама и допунама, Иво Куртовић је са групом стручњака из НБС обишао библиотеке у Риму, Стокхолму, Паризу и Бону.

Рад који је победио на конкурсу био је разуђене основе са високом двадесетоспратном кулом, која се уздизала изнад главног дела зграде. Убрзо након конкурса промењена је локација за изградњу објекта, а самим тим дошло је и до измена оригиналног пројекта који је победио на конкурсу. Двадесетоспратна кула, намењена за магацин за смештање књига, била је избачена, а по новом пројекту књиге су смештене у сутерен и два нивоа испод земље. Нову локацију је одабрао Институт за архитектуру и урбанизам при Архитектонском факултету у Београду, по чијој одлуци је НБС смештена на средишњи простор Врачарског платоа, највише и географски централне тачке града. Сходно новим условима и карактеристикама терена, грађевина је компонована хоризонтално; главни део зграде намењен посетиоцима одвојен је од административног дела. Кров је раван, са широком надстрешницом, а фасада је решена са низом застакљених површина које деле бетонски стубови. Главни приступ згради био је предвиђен са стране самог платоа, а улаз за запослене и за пријем грађе налазио се са задње стране зграде, оријентисан према Скерлићевој улици. Камен темељац постављен је на дан ослобођења Београда 20. октобра 1966, а убрзо затим добијено је и одобрење за коначно архитектонско решење. Након низа измена и процедура око прецизног пројектовања електроинсталација, хидроинсталација и термоизолације, пројекат је усвојен 1968. године. Убрзо је почео да се израђује бетонски скелет грађевине, бетонирани су стубови, греде и међуспратне конструкције у оба дела зграде. У лето 1968.

1 Мате Бајлон, *Програм и конкурс, Народна библиотека СР Србије, монографија о изградњи* (Београд: Југословенски грађевински центар, 1957), 23.

бетонирана је и кровна плоча, прво на главном делу објекта, а затим и на административном делу зграде. Кровну конструкцију покривале су бакарне плоче. Од 1969. до краја 1971. радило се на извођењу осталих занатских радова, завршавању инсталација, опремању објекта и изради ентеријера.

Сл. 1: Скица Иве Куртовића

Ликовност финалног решења зграде била је у духу модернизма тих година; грађевина је хоризонтално пројектована, главни део зграде намењен корисницима покривен је четвороводним кровом и остављао је утисак смирености и хармоније архитектуре Далеког истока. У овом делу грађевине налазили су се амфитеатар, део за гардеробу и део магацина са књигама који је био одвојен од корисника. Степениште које се налазило наспрам улаза водило је до централног хола, где су са једне стране били смештени каталози, а са друге читаоница. Поред читаонице на спрату су били смештени и посебни фондови са збирком графика, гравура, фотографија и рукописа. Грађа посебних фондова садржала је и збирку нумизматике и антиквитета, који су деценијама скупљани од институција и дародаваца. У наставку се налазила музичка збирка и Одељење географских карата и планова.

У другом делу зграде, у простору високог приземља које је у нивоу дела за кориснике, налазило се одвојено административно одељење за запослене и управу НБС. У овом издуженом делу зграде простирао се хол са канцеларијама за рачуноводство, администрацију, секретара, заменике управника, а у делу где су се две целине спајале налазила се канцеларија управника и сала за састанке. На спрату су се налазиле канцеларије за обраду каталога, просторије матичне службе, за издавачку делатност, курсеве, семинаре, као и Археографско одељење. Археографско одељење чува вредне примерке рукописа који датирају из времена пре XVIII века и књиге штампане до краја XVII века. У овом делу зграде налазе се и радне просторије. Библиотека је имала своју

штампарију, опремљени апаратима за фото-слог текстове и уређајима за офсет штампу у црно-белој техници и у боји.

Главни магацини смештени су у сутерену и испод земље.[2] Пројектом Иве Куртовића предвиђено је смештање око два милиона књига и другог материјала. Монтажно-демонтажни метални регали су организовано делили магацин. Осим централног магацина, предвиђени су и допунски магацини за смештање археографске грађе, старих рукописа, књига, гравира и др. Посебно издвојен магацин за археографску грађу независан је од остатка депоа и има посебне системе заштите против пожара, поплава или било каквих спољних утицаја који би могли негативно да утичу на ретку штампану и руком писану књигу или пергамент. Оваква организација простора омогућила је брз и неометан рад при пријему и издавању књига које су са читаоницом биле повезане посебним лифтовима, док је наручивање књига било организовано пнеумопоштом, којом су путовали ручно исписани реверси. У три нивоа магацина постављене су транспортне траке којима су путовале књиге од полице до корисника. Овај систем могао је да транспортује око 2.000 књига за сат времена.

Централни каталог налазио се на спрату главног дела зграде и отвореним простором лако је комуницирао са остатком корисничког дела. Преко хола испред централне читаонице био је повезан са остатком простора, чији отворени план су делимично пресецала степеништа која су водила на галерију. Простор је био осветљен великим стакленим панелима са стране, природним светлом са крова, као и додатним неонским осветљењем.

Грађевина је конструисана од армиранобетонског скелета, чија мрежа је омогућавала велике стаклене површине, прозрачност простора и осећај просторне целовитости унутар грађевине. Кориснички део је организован тако да оставља осећај просторне целине, прозрачности и отворености. На овај начин постигнута је прегледност и хармонија простора. Витки стубови од армираног бетона носе примарну масу грађевине и своде архитектуру на минимум, крунисан доминантном кровном конструкцијом, која наглашава хоризонталност, ширину и стабилност грађевине. Овај визуелни ефекат познат је из архитектуре Далеког истока, иако угледање на те узоре није било познато на нашим просторима у тренутку када је зграда пројектована.

Главно предузеће за извођење грађевинских радова било је „7. јули" из Београда. Радови су извођени у сарадњи са специјализованим предузећима и погонима из области монтаже, инсталација, противпожарне, противавионске заштите и одбране. Пројекат озвучења зграде израдило је пословно удружење „Стандард". Електроинсталације, осветљење, телефоне, громобране и трансформаторске станице извело је предузеће „Електрон".

---

2 Никола Саичић, *Урбанистичке, архитектонске, ликовне и функционалне одлике објекта, Народна библиотека СР Србије, монографија о изградњи* (Београд: Југословенски грађевински центар, 1981), 75.

Пројекте уређења простора око зграде осмислио је дипломирани инжењер Михајло Митровић, који је у првој фази уређења, која је почела је 1972, решио стазе око зграде, степеништа и рампе. За главни плато између Крушедолске улице и зграде Библиотеке дато је привремено решење.[3]

Ликовно уређење зграде припало је академском сликару Петру Лубарди и академским вајарима Небојши Митрићу и Лидији Мишић. Мишић је ауторка бронзане скулптуре у атријуму, а Митрић је израдио чувени амблем НБС. Чувена Лубардина слика *Први српски устанак* једна је од централних слика из ликовне збирке НБС.

Архитекта Иво Куртовић рођен је 1910. на Брачу и живео је до 1972. у Београду. Био је редовни професор Архитектонског факултета у Београду и шеф Катедре за пројектовање. Након Другог светског рата радио је у највећим пројектним бироима на најбитнијим задацима градитељске обнове. Куртовићеве грађевине налазе се широм Србије и Хрватске, али највећи број грађевина пројектовао је и извео у Београду. У најбитније његове пројекте, поред нове зграде НБС у Београду, спада и зграда Спољнотрговинске коморе у Кнез Михајловој улици, као и пројекат за Збирку Павла Бељанског у Новом Саду.

Здање НБС на Врачарском платоу започело је са радом 1972. и свечано је отворено, симболично, 6. априла 1973. године. На предлог Завода за заштиту споменика културе града Београда, године 1987. проглашено је за споменик културе[4] и сврстано међу културна добра.

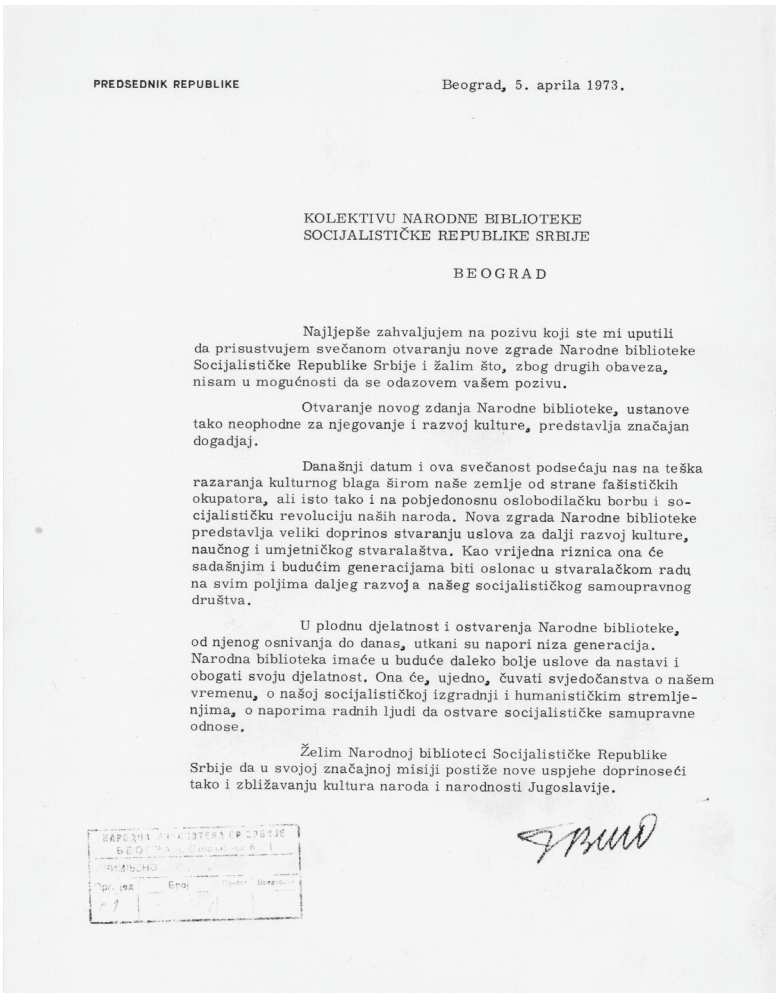

Сл. 2: Свечаност отварања

3 Драгољуб Синђић, *Пројекти опреме и остали пројекти, Народна библиотека СР Србије, монографија о изградњи* (Београд: Југословенски грађевински центар, 1981), 53.

4 Одлука, *Службени лист града Београда* бр. 16/87, 1987.

Свечано отварање новог здања НБС испланирано је за 6. април 1973, симболично на дан страдања зграде на Косанчићевом венцу. Ова симболика је додатно појачана скулптуром *Пламени цвет* Лидије Мишић, која се налази у архитектонском центру зграде и указује на фениксовску природу ове културне институције, која се подигла из пепела свог страдања и доживела процват у једном новом и модерном здању на Врачарском платоу. Непосредно пред отварање, 5. априла 1973, председник Републике Јосип Броз Тито упутио је писмо колективу Народне библиотеке Социјалистичке Републике Србије (СР Србије), у коме се захваљује на позиву, изражава жаљење што неће присуствовати свечаности због других обавеза и упућује честитке и подршку значајној мисији коју ова институција има.

PREDSEDNIK REPUBLIKE

Beograd, 5. aprila 1973.

KOLEKTIVU NARODNE BIBLIOTEKE
SOCIJALISTIČKE REPUBLIKE SRBIJE

BEOGRAD

Najljepše zahvaljujem na pozivu koji ste mi uputili da prisustvujem svečanom otvaranju nove zgrade Narodne biblioteke Socijalističke Republike Srbije i žalim što, zbog drugih obaveza, nisam u mogućnosti da se odazovem vašem pozivu.

Otvaranje novog zdanja Narodne biblioteke, ustanove tako neophodne za njegovanje i razvoj kulture, predstavlja značajan događaj.

Današnji datum i ova svečanost podsećaju nas na teška razaranja kulturnog blaga širom naše zemlje od strane fašističkih okupatora, ali isto tako i na pobjedonosnu oslobodilačku borbu i socijalističku revoluciju naših naroda. Nova zgrada Narodne biblioteke predstavlja veliki doprinos stvaranju uslova za dalji razvoj kulture, naučnog i umjetničkog stvaralaštva. Kao vrijedna riznica ona će sadašnjim i budućim generacijama biti oslonac u stvaralačkom radu na svim poljima daljeg razvoja našeg socijalističkog samoupravnog društva.

U plodnu djelatnost i ostvarenja Narodne biblioteke, od njenog osnivanja do danas, utkani su napori niza generacija. Narodna biblioteka imaće u buduće daleko bolje uslove da nastavi i obogati svoju djelatnost. Ona će, ujedno, čuvati svjedočanstva o našem vremenu, o našoj socijalističkoj izgradnji i humanističkim stremljenjima, o naporima radnih ljudi da ostvare socijalističke samupravne odnose.

Želim Narodnoj biblioteci Socijalističke Republike Srbije da u svojoj značajnoj misiji postiže nove uspjehe doprinoseći tako i zbližavanju kultura naroda i narodnosti Jugoslavije.

Слика 3: Титово писмо

Током свечаног отварања, председник Скупштине СР Србије Драгослав Марковић је доделио управнику НБС Светиславу Ђурићу Орден Републике са златним венцем, којим је председник Тито одликовао Народну библиотеку.

Сл. 4: Орден

Свечаном отварању присуствовало је око хиљаду гостију, представника друштвених, културних и политичких организација, чланови дипломатског кора, представници цркава, Унеска а и Међународне федерације библиотекара. Музички програм је симболично започео извођењем композиције *Нинја сили небесје* кир Стефана Србина, према најстаријем познатом музичком рукопису из друге половине XIV века, чији је оригинал изгорео у Библиотеци на Косанчићевом венцу. За свечаност је компоновано неколико музичких дела и прилагођено за ову прилику, а ови нотни записи чувају се у фонду НБС и доступни су на интернет порталу Дигиталне НБС.[5] Међу овим композицијама налазе се дела познатих југословенских композитора: Миховила Логара, Василија Мокрањца, Енрика Јосифа, Дејана Деспића, Александра Обрадовића, Милутина Раденковића, Душана Радића и Витомира Трифуновића. Први пут су биле изведене на почетку свечаног отварања нове зграде, који су директно преносили Телевизија и Радио Београд.

Библиотека је већ у првим годинама рада у новој згради истакла свој значај на културној сцени, као и на пољу дипломатије и друштвених догађања

5 https://digitalna.nb.rs/sf/NBS/MuzikaIZvuk/otvaranje_zgrade_nbs (преузето 31. 5. 2023).

тадашње државе. Неке од најзначајнијих личности тог времена су од самог почетка биле везане за рад и деловање НБС. Чувени нобеловац Иво Андрић је имао част да 1972. чланска карта са бројем један буде издата на његово име. Примерак ове чланске карте чува се у Музеју града Београда.

НАРОДНА БИБЛИОТЕКА СР СРБИЈЕ

Чланска карта

БРОЈ 1 1972

ПРЕЗИМЕ И ИМЕ

ИВО АНДРИЋ

ЛИЧНА ИСПРАВА

Сл. 5: Чланска карта Иве Андрића

Иво Андрић је уједно био и добитник Спомен-плакете Народне библиотеке СР Србије, поводом свечаног отварања нове зграде, за значајан допринос развоју Библиотеке. Уз Спомен-плакету додељивала се и повеља, коју је потписао управник Библиотеке Ђурић.

Убрзо након отварања, награду за најчитанију књигу 1973. добио је Милош Црњански, који је, током посете Библиотеци, провео време и у атријуму са ауторком споменика *Пламени цвет*, академском вајарком Лидијом Мишић.

Исте године, 16. априла, током званичне посете Београду, канцелар Савезне Републике Немачке Вили Брант је посетио Библиотеку и истакао значај одржавања културних веза између две земље и навео да је историја Библиотеке симбол виталности и духовне снаге народа. Том приликом је предао на дар Библиотеци микрофилмове ћирилских рукописа и лични поклон од 10.000 марака, а управник Ђурић је у име библиотеке предао канцелару Бранту Спомен-плакету и библиофилско издање Андрићеве *Проклете авлије*.

Сл. 6: Брант у НБС

Председник Тито је са супругом Јованком посетио Библиотеку 6. јануара 1975. године. Током посете председник се први уписао у Спомен-књигу Библиотеке. Управник Ђурић је у име савета Библиотеке захвалио председнику на посети и подршци и уручио му Спомен-плакету поводом свечаног отварања Библиотеке и репринт издање *Борбе* од 19. октобра 1941. године.

Сл. 7: Тито у сали за састанке

Значајно је истаћи и посету белгијске краљице Фабиоле, која је у пратњи Јованке Броз посетила Библиотеку. Ово је још један у низу примера позиционирања Библиотеке као културне институције од изузетног значаја за дипломатску и међународну размену међу државама.

Сл. 8: Посета белгијске краљице

У мају месецу 1975. код Скерлићеве улице, испред Библиотеке, одржала се и примопредаја штафете, којом се обележавао Дан младости и рођендан председника Тита.

Већ први кораци рада НБС у новој згради на Врачарском платоу стављају је на мапу најзначајнијих институција наше земље, чувара културног наслеђа, колективног памћења и начина за остваривање и одржавање пријатељских веза са осталим народима и културама. Свакодневни динамичан рад и развој Библиотеке превазилази њене садашње капацитете, тако је неопходно да се данашња генерација библиотекара и делатника у култури придружи оним визионарима који су били неимари здања у коме Библиотека борави већ пола века. У том духу, изложба поводом педесетогодишњице од свечаног отварања Библиотеке завршава се визијом будућности, која подразумева доградњу још неопходних 12.000 квадратних метара магацинског простора за књиге, као и 600 квадратних метара простора за галерију и културне програме, које НБС свакодневно организује као значајан центар културних дешавања у Београду.

ЛИТЕРАТУРА

Бајлон, Мате. *Програм и конкурс, Народна библиотека СР Србије, монографија о изградњи*. Београд: Југословенски грађевински центар, 1957.

Брдар, Валентина. *Иво Куртовић*. Београд: Завод за заштиту споменика културе града Београда, 2011.

Народна библиотека: 6. април 1973. Београд: Народна библиотека СР Србије, 1973.

Народна библиотека СР Србије: 1971–1975. Изложба о петогодишњем развоју, ур. Светислав Ђурић. Београд: Народна библиотека СР Србије, 1976.

Саичић, Никола. *Урбанистичке, архитектонске, ликовне и функционалне одлике објекта, Народна библиотека СР Србије, монографија о изградњи*. Београд: Југословенски грађевински центар, 1981.

Синђић, Драгољуб. *Пројекти опреме и остали пројекти, Народна библиотека СР Србије, монографија о изградњи*. Београд: Југословенски грађевински центар, 1981.

Службени лист града Београда бр. 16/87, 1987.

Mirjana Simoski
Dušan Zlokolica
National Library of Serbia,
Belgrade

HALF A CENTURY OF THE BUILDING OF THE NATIONAL LIBRARY OF SERBIA

Summary

This paper gives a presentation of the cultural and diplomatic significance of the National Library of Serbia, one of the few central institutions of culture whose headquarters was purpose-built for its needs, with reference to the exhibition *Half a Century of the Building of the National Library of Serbia*, opened on the 6th of April 2023. The connection of the National Library of Serbia with the 6th of April is fateful. On that date in 1921, Chief Librarian Jovan Tomić submitted an initiative to purchase the first building for the National Library; then, on the same date exactly twenty years later, in 1941, the building in Kosančićev Venac was destroyed by firebombs, and finally, on the 6th of April 1973, the first purpose-built building of the National Library of Serbia was officially opened. This paper will refer to the building of the National Library of Serbia, the construction that was completed in 1972, as well as the significance of the visionary approach of those who saw the significance of the purposeful construction of the headquarters of the National Library of Serbia, with a special overview on the first few years of its activity on the local and international scene.

Keywords: NLS architecture, cultural diplomacy, NLS history, fifty years of the NLS building

НА ТРАСИ СЕЋАЊА – ПРИКАЗ ИЗЛОЖБЕ *НОВИ ГРАД! КО ЋЕ ЈОШ ДА ЖИВИ НА ОВОМ ПЕСКУ?* У НАРОДНОЈ БИБЛИОТЕЦИ СРБИЈЕ

Драган Милошевић
Народна библиотека Србије, Београд
dragan.milosevic@nb.rs

УДК: 329.78:316.7(497.11)"19"(049.32)
069.9:94(497.11 Нови Београд)"19"(049.32)

Сажетак

У априлу 2023. навршило се 75 година од почетка изградње Новог Београда. Поставка изложбе о почетку радова на изградњи Новог Београда у Народној библиотеци Србије имала је мултимедијални карактер и представља покушај да се оживи сећање на тај изузетан период не тако далеке прошлости. Тематски панои су оживели сегменте тог времена, а њиховој аутентичности значајно су допринели филмски и фото-материјал. Изложбу су пратили и првих 36 у целини дигитализованих бројева листа *Нови Београд*. Тиме је постигнута свеобухватност приказа у жељи да се од заборава отргне једна година и једно доба.

Кључне речи: Нови Београд, часопис *Нови Београд*, Народна библиотека Србије, Омладинска радна акција, изложба, дигитализација

Народна библиотека Србије (у даљем тексту НБС) уприличила је 10. априла 2023. отварање изложбе *Нови ɡрад! Ко ће још да живи на овом ɡеску?*,[1] посвећене 75. годишњици од почетка изградње Новог Београда. Датум није случајно изабран. Циљ нам је био да уочи 11. априла – Дана Новог Београда, мултимедијална поставка уведе посетиоце у тако значајну годишњицу и све нас заједно врати сећањем у једну епоху и једно по свему непоновљиво време ентузијазма и полета.

Народна библиотека Србије у свом фонду чува бројну периодику која сведочи о догађајима из тог времена, али без сумње највећи значај има часопис *Нови Беоɡрад – лисш омладинских радних бриɡада на ɡрадњи Новоɡ Беоɡрада*, који је излазио на недељној основи 1948, 1949. и 1950. године. Осим дневних, недељних и месечних издања, у фонду НБС налази се и много монографских публикација које на најразличитије начине приповедају о настајању и животу Новог Београда. У Одељењу посебних фондова чува се мањи део планова и нацрта везаних за изградњу Новог Београда, као и бројне разгледнице, почевши од првих црно-белих до најновијих издања.

Позната је изрека да једна фотографија говори више од хиљаду речи. У легату НБС познатог српског и југословенског уметничког фотографа Бранибора Дебељковића чувају се фотографије из тог времена које директно сведоче о изградњи Новог Београда.

Одлука о градњи „новог града" донета је 1947. године. Тада су обављени припремни радови, за које је ангажовано 1.412 омладинаца, организованих у пет омладинских радних бригада.[2] НБС поседује неколико фотографија Немање Будисављевића које сведоче управо о тим припремним радовима. Још неколико фотографија истог аутора добијено је од Дома културе Студентски град (ДКСГ).

Почетак градње био је годину дана након тога. На свечаном митингу 11. априла 1948. званично је отворена Омладинска радна акција (ОРА) „Нови Београд". Почео је „јуриш на мочвару". Ношени духом херојске борбе из Другог светског рата, као и жељом да дају свој допринос изградњи домовине, млади људи се нису штедели ни на који начин. Бројне фотографије из Историјског архива Београда (ИАБ) добијене за потребе изложбе нису „неми сведок" прохујалог времена. Свака толико *ɡласно* говори у тишини сопственог медијског израза. Како посетиоци не би били ускраћени за изузетно сведочење, све фотографије које су коришћене могле су да се виде на таблет рачунарима. Организоване у неколико фасцикли, посетиоци су могли да прегледају око 250 фотографија из фондова НБС, ИАБ, ДКСГ

1 На почетку друге смене на изградњи Новог Београда, првих дана јула 1948, бригадирка Светозаревачке бригаде Ковиљка Бошковић је са камиона угледала пејзаж који није обећавао. Упитала је команданта своје радне јединице: „Шта ћемо ми на овом песку?". Командант је одговорио: „Другарице, ми овде градимо нови град. Овде ће бити станови". Изненађена, Ковиљка је узвикнула: „Нови град! Ко ће још да живи на овом песку?".

2 Слободан В. Ристановић, *Нови Беоɡрад: ɡрадишељски йодухваш века* (Београд: Ксе-На, 2009), 24.

и приватне колекције Душана Дебељковића. Позадина на таблет рачунарима била је уметничка слика познатог сликара Боже Илића *Сондирање терена на Новом Београду*, која се чува у Народном музеју у Београду.

Како је централни део атријума НБС мале површине, а било је потребно приказати веома богат садржај изложбеног материјала, концепт изложбе је морао бити мултимедијалног карактера. Целовитост таквог излагања и презентовања расположивог материјала и експоната постигнута је тако што је део материјала био на таблет рачунарима, избор одговарајућих монографских публикација, као и разгледница налазио се у витринама, а на великом телевизијском екрану могли су се видети оригинални снимци Филмских новости из 1948. (као и филмски материјал из каснијег периода развоја Новог Београда), а преко разгласа чула се „бригадирска" музика уступљена из фонотеке Радио Београда. У једној од витрина налазила се кошуља са оригиналним значкама: значка Омладинске радне акције Нови Београд 1948. и значка Ударник Нови Београд 1948. Аутентичне значке из 1948, као и оригинални новобеоградски песак који се налазио у две боце евоцирали су успомене многих посетилаца.

Окосницу изложбе чинило је десет тематских паноа. На паноима су приказане изабране фотографије из поменутих фондова, као и текстови из листа *Нови Београд*, који, по уверењу аутора и дизајнера Бранка Ђукановића, на најбољи начин дочаравају живот омладинских радних бригада које су учествовале у изградњи Новог Београда. Први пано је текстом уводио посетиоце у историјску причу о настанку идеје о изградњи на левој обали Саве, као и о току припремних радова, те о замаху на изградњи током 1948. године. У складу са концептом, текст је подсећао читаоца на историјски ток догађаја и дешавања током прве године изградње. Потом су се ређали тематски панои којима се настојало да се на најлепши и најсликовитији начин дочара рад и живот на ОРА „Нови Београд". У девет целина, одговарајућим избором, прошлост је *проговорила* модерним језиком. Видели смо како су почели из мочваре, каљуге и потпуно празног простора и кренули у обимне радове. Механизације је било сасвим мало, алата недовољно, а једино што су имали напретек били су младост, ентузијазам и вера у оно што раде.

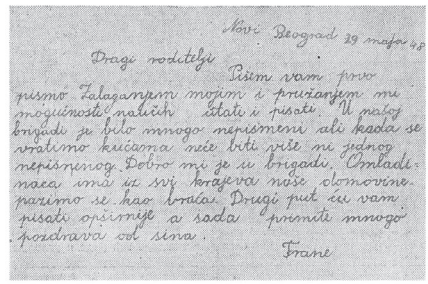
Осим преданог рада и дружења, један од циљева радних акција било је описмењавање и културно уздизање младих. Аналфабетски течајеви су били бројни и свакодневни. На ОРА „Нови Београд" описмењено је 97% неписмених (10.230) младих људи.[3] То је био успех вредан дивљења. Тако у листу *Нови Београд*, у осмом броју, који је изашао 5. јуна 1948, наилазимо на писмо које је омладинац Фране упутио својим родитељима 29. маја. На радну акцију дошао је неписмен. Посетиоци су управо Франетово

3 Слободан Селинић, „Почеци социјалистичког Новог Београда", *Токови историје*, бр. 4 (2007): 89–90.

писмо могли да виде увеличано на једном од тематских паноа. Одржавани су и бројни стручни курсеви, као и курс за библиотекаре, а на основу расположивих података дошло се до статистике да је сваки омладинац на радној акцији изградње Новог Београда прочитао 1,1 књигу.[4]

Историјски архив Београда

Нови Београд 29 маја 48

Драги родитељи

Пишем вам прво писмо. Захваљујем мојим с пријављем ми могућности наших. Стати и писати. У нашој бригади је било много неписмени али када се вратимо кућама неће бити ни једног неписменог. Добро ми је у бригади. Омладинаца има из свих крајева наше домовине. Радимо се као браћа. Други пут ћу вам писати опширније а сада примите много поздрава од сина.

Фране

Историјски архив Београда

КУРС ЗА БИБЛИОТЕКАРЕ

Књиге ће проширити и обогатити наша знања

На песковитом брежуљку одржава се већ трећи час курса за библиотекаре. Другарица руководилац курса прича о дужностима библиотекара, који треба да шири књигу, да је излаже, да пише пароле о књигама и да пита сваког бригадира што га највише занима да чита и такву књигу да му пружи. Тиме ће он привући сваког бригадира да стално чита књиге и проширује своје знање. Неке бригаде су већ добиле књиге и послије предвојничке обуке један од другова им чита, а сви остали слушају. Најпре читају: „30 дана“, Октобарску социјалистичку револуцију“ и о нашој народноослободилачкој борби.

После одржаног часа „приступили смо им са питањем зашто су баш изабрали тај библиотекарски курс, а не на пример дилетантски или кинооператерски. Сакупили су се у круг око нас и ево њихових запажања и мисли:

Бригадирка из Далматинске бригаде Сека Мадирација, која, осим основне има и 2 разреда грађанске школе, прича одушевљено:

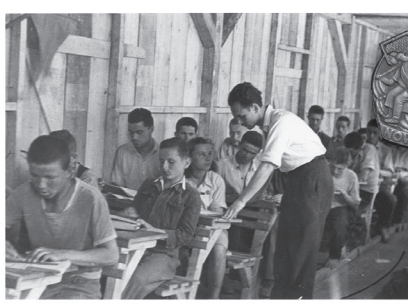
„Дошла сам на курс за библиотекаре зато што волим књиге. Оне ме интересују. За свих неколико часова упознала сам шта је књига, шта су часописи, научила сам да разликујем часописе од новина. У понедељак ћемо добити скрипта и тако ћемо одмах моћи и да учимо. Највише ми се свиђају књиге о развитку социјализма у СССР и о изградњи наше земље. Књига „Како се калио челик“ показује нам најбоље како се треба борити, често подносити и тешкоће на путу изградње социјализма.“

Бригадир из Прокупља Слободан Јовановић брзо наставља излагање другарице из Далмације:

„Изабрао сам добровољно баш библиотекарски курс, јер ћу моћи из књига највише да научим и то стечено знање да преносим касније и на друге. Хоћу да користим и себи и народу.“

„То ће вероватно бити у некој библиотеци задружног дома“ — допуњује га један Шумадинац из Сло-бодан одмах наставља: „Ја се надам да ћу га завршити за 2 месеца, јер сам се на то обавезао. — Ево, и Љељин је поучавао народ, прикупљало књиге за народ да му пољепше свест, а и сам Љељин је био велики библиотекар Русије. Највише ми се свиђа „Детињство“ од Максима Горког зато што се све тако лако и добро разуме.“

Бригадир Дујшини из Каштела код Сплита прича: „Имам сестру студента, па сам узимао њене књиге и читао Алексеја и Лава Толстоја. У књизи „Дјела Артамонових“ од Горког видио сам како су се пре богатили људи на грбачи радног народа, а у „Стварању новог света“ од Љљина види се разлика како се ради овде по плану, како не треба радити без плана и како конкуренција упропашћава правилно развијање рада у капиталистичком

Историјски архив Београда

Историјски архив Београда

Историјски архив Београда

„Нови град! Ко ће још да живи на овом песку?“

Аутор изложбе: Драган Д. Милошевић

Дизајн: Бранко Ђукановић

Сл. 1

4 *Исто*, 89–90.

Одржано је неколико смотри и слетова – први слет 18. јула 1948. године.[5] На Трећем фискултурном слету, одржаном 3. октобра, учествовало је чак 6.400 младих, а на гимнастичком наступу 4.680,[6] о чему нам сведочи пано под називом „Били су спремни и за више...".

Организација живота и рада била је на завидном нивоу и мислило се на све појединости. Сами учесници радне акције били су довољно свесни и организовани. Многи од њих дошли су на ОРА „Нови Београд" са значајним искуством претходних радних акција, а државни и партијски органи нису ништа препуштали случају и импровизација је била дозвољена само у извођењу радова, а не и у поставци и планирању. Један од паноа на свој начин нас је подсетио на овај значајни организациони сегмент – „Све под будним оком... ".

Следећи од паноа у низу показао је посетиоцима шта су те 1948. изградили „својим рукама". На лепо дружење и још лепше девојке/другарице, које су на свој начин понеле део великог терета овог подухвата, указала су посетиоцима два тематска паноа са одабраним фотографијама, који без иједне речи причају о времену наших родитеља или бака и дека.

Рад на изградњи Новог Београда пратила је и југословенска штампа. *Политика*[7] и *Борба*[8] су извештавале о свечаном митингу и почетку радова, али је било и ранијих текстова који су наговештавали радну акцију и почетак изградње. Ова два листа ће у континуитету извештавати о достигнућима изградње. Недељник *Дуга*[9] је повремено доносио приче са градилишта, а број 197 је на насловној страни имао фотографију двоје младих бригадира. У изабраним сегментима увид у све речено имали су и посетиоци изложбе у НБС.

Можда бисмо могли рећи да је у сфери модерног приказивања садржаја из библиотечких и архивских фондова најзначајније достигнуће то што изложбу прати и првих 36 у целини дигитализованих бројева листа *Нови Београд*. Тиме је сегмент дигитализације постигнут у целини. Важно је напоменути да је оваквим приступом НБС потпуно одговорила изазову новог доба и препорукама Међународне асоцијације библиотека и библиотекара (Ифла – IFLA) о начину чувања и презентовања културног блага које се поседује. Сви присутни су могли у сваком тренутку да на својим мобилним електронским уређајима прочитају сваки ред, сваке странице, сваког од првих 36 бројева часописа *Нови Београд*. Свакако, то је могуће и даље, јер је цео садржај трајно похрањен у виртуелном простору НБС на интернету.[10]

---

5 Љубица Радојковић, „Омладинске радне бригаде на изградњи Београда 1947–1950. године", *Годишњак града Београда*, бр. 5 (1958): 373.

6 *Исто*, 376.

7 *Политика*, 12. април 1948, 1.

8 *Borba*, 12. april 1948, 1.

9 *Дуга*, 21. мај 1949, 1.

10 *В.* https://digitalna.nb.rs/view/URN:NB:RS:ND_884DDD85D2E2B74ED1F793D3D64A9934 (преузето 30. 5. 2023).

С обзиром на то да је обилазак свих изложби у НБС бесплатан и ни на који начин се не мери број посетилаца, не можемо рећи ништа прецизније о броју људи који су видели поставку. Оно у шта смо сигурни јесте то да је веома велики број посетилаца био на отварању, које су својим присуством и одговарајућим обраћањем употпунили и увеличали: управник НБС Владимир Пиштало, градитељ Новог Београда и писац књига о омладинским радним акцијама Слободан Ристановић, писац и почасни грађанин Новог Београда Михајло Пантић, историчар Слободан Селинић и председник Удружења омладинских радних акција Вук Жугић. Бројне новинарске и телевизијске екипе су испратиле догађај, а значајна медијска пажња посвећена је овој изложби и неколико дана након самог отварања.

Сл. 2

Извори који су омогућили ову поставку су фондови НБС, ИАБ, ДКСГ, Филмских новости и Радио Београда. Коришћени су текстови монографских публикација, стручних радова из одговарајуће периодике, као и дневна и недељна штампа. Поједини предмети који допуњују мултимедијалност поставке су из приватне колекције. На ова начин постигнут је још један сегмент у раду који препоручује Ифла, а то је међуинституционална сарадња, као и комбинација у коришћењу фондова и различитих садржаја. Надамо се да је ово само још једна од станица на путу оваквог рада и сарадње.

ЛИТЕРАТУРА

Радојковић, Љубица. „Омладинске радне бригаде на изградњи Београда 1947–1950. године". *Годишњак града Београда*, бр. 5 (1958): 363–417.

Ристановић, Слободан В. *Нови Београд: градитељски подухват века*. Београд: Ксе-На, 2009.

Селинић, Слободан. „Почеци социјалистичког Новог Београда". *Токови историје*, бр. 4 (2007): 75–96.

Dragan Milošević
National Library of Serbia,
Belgrade

A NEW CITY! WHO WILL LIVE ON THIS SAND? – AN EXHIBITION IN THE NATIONAL LIBRARY OF SERBIA ON THE OCCASION OF THE 75TH ANNIVERSARY OF THE BEGINNING OF THE CONSTRUCTION OF NEW BELGRADE

Summary

In April 2023, seventy-five years have passed since the beginning of the construction of New Belgrade. The exhibition dedicated to the beginning of the construction works of New Belgrade had a multimedia character. It represents an attempt to revive the memories and images of an unrepeatable time. Thematic panels/posters brought to life segments of the reality of that time. Short original films and photo material significantly contributed to the authenticity of the exhibition. The exhibition was enriched with the first 36 digitised numbers of Novi Beograd newspaper. In this way, the comprehensiveness of the presentation was achieved with a desire to save one year and one era from oblivion.

Keywords: New Belgrade, magazine Novi Beograd, National Library of Serbia, Youth Voluntary Works, exhibition, digitisation

ЈА, ЧИТАЛАЦ

Душан Ковачевић – Библиотека моје младости

Гојко Божовић – Лична историја читања

БИБЛИОТЕКА МОЈЕ МЛАДОСТИ[1]

Душан Ковачевић

УДК: 821.163.41-5
028(042.5)

Један од лепших догађаја у моме детињству био је дан кад сам ушао у библиотеку и показао ђачку књижицу првог разреда основне школе као мој лични документ за чланство у кући књига. Био сам мало уплашен и истовремено поносан што ћу се учланити међу одрасле, озбиљне људе који су долазили у библиотеку као у своју кућу и позајмљивали књиге великих писаца.

И кад већ поменух „велике писце", гледао сам њихове урамљене слике по зидовима библиотеке нашег малог града. Били су то стари, озбиљни људи; већина је имала браде, бркове и наочаре због силног писања и читања. Док су ме мало строго гледали, као да су ме питали: „Читаш ли ти нешто, младићу?". И оно што је било веома битно, сви ти велики, чувени писци, живели су у неким давним временима, и били су, наравно, одавно мртви. Био сам убеђен да писац не може бити жив човек. Било би то некако неозбиљно. У нашем малом граду, на пример, није било живих писаца. Али је, зато, било великих писаца из прошлих времена. У суседној улици од моје, била је кућа Лазе Лазаревића, мала, скромна кућица, ни налик величини његових прича и приповедака. А на путу за школу, у парку, била је биста Јанка Веселиновића. Ишао сам у школу Вука Караџића. Све људи из прошлих времена.

---

1 Беседа поводом Дана Народне библиотеке Србије, 28. фебруар 2023. године.

Причало се да у Београду има живих писаца који пишу добре књиге. Ми их нисмо виђали, па смо мало сумњали. Народ свашта прича. Једноставно, није било могуће да један велики, озбиљан писац, живи живот обичног човека, да свој велики дар троши на пролазне ствари, да иде на пијацу, да чека у неком реду са обичним људима, да га боли зуб, а он написао роман о Великом рату и херојствима људи који су били понос целог света.

Ако занемаримо мало хуморни део ове приче о животу писца, тачно је: само време – пролазност, потврђује вредност писца и његовог дела. Време је једини истински судија, и суд времена одређује да ли сте ви као писац жив или мртав. То што сте релативно живи не значи да је ваша књига жива. А ако књига није жива, можете ви да радите шта хоћете, све вам је узалуд.

О свему што сам до сада причао – о библиотеци у малом граду мога детињства и раног поимања света, све се то догађало педесетих година прошлог века; није било телевизије и телефона – јесени и зиме биле су дуге, са великим снегом који се чинио још већим јер смо били мали. Или је било и једно и друго. Смркавало се у подне, а наш мали град у дугим ноћима осветљавало је неколико сијалица и излога продавница мешовите робе. У тим дугим ноћима, светлост је долазила из књига: читали смо о земљама препуним сунца и необичним људима који су живели узбудљиве, невероватне животе. Путовали смо читајући по целом свету. Касније, кад сам одрастао и путовао по истим или сличним земљама, никад није било тако лепо и узбудљиво као у путовањима из књига док сам их ноћима читао и уз помоћ батеријске лампе, сијалица се гасила због спавања и штедње. Лепе, посне године.

Можда је та моја страст, одлазак у библиотеку бар једном недељно, определила мој животни пут и рад. Можда сам због те своје ране љубави данас, овде, у библиотеци која је мајка свим осталим библиотекама по мањим градовима, као што је био мој.

И мада сам још увек релативно жив, стрепим и нерадо изговарам да сам писац. Јер, као што сам већ рекао, прави, озбиљан писац мора бити доказан временом. Жив писац је под великим знаком питања шта ће још урадити. Као добро вино, ред је да писац мало „одлежи".

Библиотека моје младости је моја лепа и драга успомена које се често сетим кад узмем књигу у руке. И та љубав је трајна, непролазна заувек.

Душан Ковачевић

ЛИЧНА ИСТОРИЈА ЧИТАЊА

Гојко Божовић

УДК: 821.163.41-4
028

Читаоци ипак нису реткост. Људи стално нешто читају. Шта читају, то је друго питање. По књигама које преовладавају у једном времену може се препознати не само укус једног доба него и стање једног друштва у конкретном историјском тренутку. И када не живи с књигама и од књига, и када одговоре не тражи у књигама него на толиким другим местима, и када се његова свакодневица готово никада не додирује с књигама, у нарочитим тренуцима живота, обично на врхунцима радостима или на врхунцима очаја, човек се сети књиге и приче, верујући да је доспео до неког часа који заслужује да буде запамћен и испричан, сачуван у књизи и причи, у живој и трајној људској речи.

Када се Владимир Пурић, јунак *Записа о црном Владимиру* Стевана Раичковића, у предсмртној грозници, у исти час нада животу и плаши смрти, он се обраћа песнику да о њему напише песму како би тако остао забележен његов живот. Можда живот у болести више није могућ, али, ако остане песма о животу, онда ће и живот претрајати у другој и овога пута трајној форми. Тренутак у коме земљорадник „из села Сопота на Космају" – који вероватно није био у прилици да прочита много књига, али који је у предсмртном часу свестан шта књига значи и да, ипак, постоји „оно што остаје" – тражи песму о себи и свом животу, као замену за живот, ако живота не буде, или као успомену и као залогу живота, ако се извојује победа над смрћу, узбудљив је тренутак једне људске драме и узбудљив тренутак у историји наше књижевности. Тај тренутак показује да у читање можемо уложити све, јер је и Владимир Пурић ставио на књигу све карте свога живота. Али тај тренутак показује да и од читања увек морамо тражити све и највише, јер само тако оно искупљује време које је у њега уложено и страсти и сазнања која су њиме покренути.

Свако има малу личну историју читања. Чак и људи који читају књиге ретко или изузетно, само понекад или из неког разлога који нису могли избећи, ипак су нешто прочитали или су неке приче, у вечном кружењу прича и мотива, доспеле до њих макар у усменом казивању. Неки од најбољих усмених приповедача које сам упознао били су и велики читаоци. Њихове приче су више живеле од прочитаних књига него од њихових или туђих успомена и доживљаја. Израстајући из онога што је прочитано, те приче су потом добијале своја усмена и жива издања у којима су слушаоци, као у каквом магијском обреду, и сами постајали део приче, час их усвајајући, час их преносећи даље, час их у тим преношењима мењајући до облика у којима би се тешко препознао извор.

Неке књиге су нас заиста промениле, неке су нас само дотакле, неке смо заборавили као да их нисмо ни читали, некима се враћамо и у њима увек откривамо нешто што раније за нас у тим књигама није постојало. Променило се наше искуство, стекли смо нова сазнања, надоградио се наш сензибилитет, нисмо прошли кроз живот „као пас кроз росу", променила се наша поетика читања. Укратко, постали смо другачији, па су утолико и другачије књиге које читамо. Не мора бити различит наш вредносни однос према некој књизи коју читамо два пута. Књига која нам се допадне једном најчешће ће нам се допасти у сваком новом читању. Али разлози тог допадања, као и доживљај књиге и оно што нам књига говори могу бити суштински другачији. Та открића настала у читању у две удаљене временске равни показују да два читања исте књиге никада нису у свему идентична.

Одрастао сам с књигама. Много књига је обележило моје одрастање. Као дечак, читао сам много и грозничаво. Најчешће без великог плана и система, гутајући књиге и у њима тражећи светове које сам слутио или налазећи светове за које пре књига нисам ни знао. Некада сам читао и књиге за које још није било време, али ми није жао због тога. Неке књиге сам читао више пута. Када нисам имао нову и непознату књигу уз себе, читао сам изнова неку књигу или ма шта друго до чега бих дошао. Само читање било је непревазиђено уживање. Андрићеве књиге, све и увек. И сада се сећам енергије настале у првом читању Киша. А у раном детињству једна *Илустрована историја света*, коју су ми најпре читали, а после сам је читао сам, донела ми је узбуђења која ни до сада нисам заборавио. Сећам се да сам у основној школи, у сузама, читао роман *Домородац* Ричарда Рајта. Док сам читао ту књигу о младићу који, осујећен задатим околностима друштва и живота, пада у ужасну мрежу злочина, имао сам утисак да су догађаји о којима она говори стварнији од већине догађаја у животу дванаестогодишњег дечака, што сам тада био. Нисам после читао ту књигу да не бих покварио нешто од тог утиска.

Књиге које сам читао памтим дуго и добро. Давно сам, још пре гимназије, почео да читам књиге са оловком у руци, много пре него што сам постао

књижевни критичар. Означавао сам поједине речи, па онда изабране реченице, на крају и читаве пасусе. Потом сам све више писао утиске и коментаре на маргинама страница. Тако је настајала мрежа читања по којима и данас, годинама касније, могу да оживим и време читања и оно што сам некада прочитао у тој књизи.

Не могу да замислим да читам било коју књигу без оловке у руци, без бележака и подвлачења, штавише, читавог система подвлачења. Тај систем се временом изграђивао и усложњавао, али и данас знам шта значе најраније белешке које сам уписао у књигама. Само књигу у којој сам нешто означио или забележио сматрам прочитаном. Тако сам јој осетио нерв и тако сам ауторизовао властито читање. Ја не читам безинтересно. Читам врло заинтересовано или не читам уопште.

Једна од првих књига која ме је увукла у магију читања била је *Илустрована историја света*. Добио сам је на крају првог разреда основне школе, као поклон од рођака, и од ње се годинама нисам одвијао. Та огромна књига приповедала је о временима од постања света до дана у којима сам је читао. Уз одличне цртеже, илустрације и фотографије, испричана је огромна историја и испричани су најважнији митови без којих се не може замислити ни књижевност, ни историја човечанства какву знамо. У основи књиге било је положено заводљиво казивање о историји која дуго траје и није предвидљива, мада је у тој историји све некако произилазило једно из другог и деловало логично и једино могуће, као трајање са исходом и смислом, потребним преображајима и, ипак, видљивим развојем. *Илустрована историја света* пратила је и велику историју ратова, династичких борби и политичких трвења, настанка и нестанка држава, али се није одвајала ни од обичног људског живота. Она се трудила да изблиза исприча како се, у историјским околностима, изнутра преображава људски живот и како се велики историјски догађаји обистињују у свакодневици обичних људи.

Ни сам не знам колико сам пута прочитао ту књигу. Или само гледао њене илустрације. Имао сам омиљене епохе и враћао им се чешће него другим периодима у историји. Али ме је вукло да причу изнова пратим испочетка, мада сам је после неког времена знао већ готово напамет. Била ми је потребна целина. Читајући ту књигу, стекао сам интересовање за историју. Увек сам много читао историјске књиге. Читајући *Илустровану историју света*, наслућивао сам два тока интересовања за историју која ме, колико год на први поглед била различита, више неће напустити. Једно је историја великих догађаја, друго је историја приватног живота. У разликама и сагласјима ова два приступа највише се приближавамо слици људског живота у неком тренутку прошлости.

Из *Илустроване историје света* научио сам најмање три ствари. Најпре да историја дуго траје и да је постојало нешто пре нас без чега наш живот није могуће ни организовати, ни осмислити. То што је било учествује видљивим

и невидљивим механизмима у нашем животу. Потом да је историја прича, једна од најзанимљивијих прича које уопште постоје, свеједно што су јунаци задати, а догађаји познати. Док читамо причу о добро познатој историји, она, та историја, на темељу једне приче оживљава пред нашим очима као да је управо гледамо уживо и као да у њој учествујемо, са свим страстима, моћима и умећима којима располажемо, док на темељу друге приче остаје мртва и затворена, не дајући нам приступа ни гласа од себе. А онда, нимало на крају, из те књиге сам научио не само да историја дуго траје и да историји припада и наше време и време које ће тек доћи, с нама или без нас, научио сам и да је свет сложен и разноврстан, сачињен од многих нити и од многих разлика. Свет је свуда око нас, нисмо, нити можемо бити сами на свету. Нити би ваљало да смо сами на свету. Тако сам из *Илустроване историје света* стекао слику контекста – прво временског, то је лице историје које ми се указало захваљујући читању те књиге, потом просторног, то је свет са свим својим замисливим разликама и прелазима, лицима и наличјима, људима и крајевима.

Рано сам почео да читам историјске романе. Најснажнији утисак на мене је у дечачким данима оставио роман *Витези кнеза Лазара* Славомира Настасијевића, једног од браће Настасијевић. Ни сам не знам колико сам пута прочитао тај роман који обухвата историјско и епско време, историјске и неисторијске јунаке од битке на Марици, преко битке код Плочника, до битке на Косову. Романтизована и узнесена слика прошлости није ни давала сасвим чист жанр историјског романа. Епске песме и легенде ту је било више него историје. Али одатле вучем наклоност према историјским романима и историјским садржајима која ме ни данас није напустила.

Из тога је, верујем, проистекло и моје интересовање за однос књижевности и историје, приче и документа, песме и историјске стварности, поезије и мита. Књижевност нам неретко говори дубље и значајније ствари о неком тренутку историје од историографије. Слика историјског раздобља у свести читалаца по правилу више зависи од књижевне обраде него од историографских студија. А опет, књижевност се понекад удаљи од сваког историјског извора да се у том померању замагли веродостојност приповедања. Историја до нас долази једино као прича. И артефакти историје, и документи из времена, и грађа од које се прави слика историје – све то оживљава само у облику приче и од тога како је испричано зависи представа онога што је било. Од сразмере елемената у тој причи о историји пресудно зависи слика историје у нашем искуству и у нашем разумевању света.

На почецима личне историје читања једна од најузбудљивијих књига био је роман Жила Верна *Михаил Строгов*. Прича о гласнику руског цара Александра II, његове перипетије док не стигне у Иркутск, порука коју носи и од које зависи судбина града и можда царства, све то врхуни у заплету са ослепљивањем Михаила Строгова. Татарски кан одлучује да

ослепи Михаила, али његов вид ће, ипак, бити спасен, као што ће и његова мисија бити остварена. Строгов спасава Иркутск, добро побеђује неправду и издају, па се, после победе над Татарима, чак остварује и Михаилова и Нађина љубав. Сећам се како је читање тог романа силно узбудило и мог оца. То узбуђење пренело се и на мене. *Михаил Строїов* био ми је тада узбудљивији роман од *20.000 миља ūод морем*. Ништа се није променило. Историјске теме увек су ме више привлачиле од фантастике. Ни до данас нисам изградио ближи однос с фантастиком.

Одрастао сам у кући уз причу о деди који је имао библиотеку од око три хиљаде књига. Деда чије име носим умро је годинама пре него што сам ја рођен, док је његова библиотека, настајала у деценији пре Другог светског рата, нестала у рату, у неколико пута спаљиваној кући. Из те библиотеке није претекла ниједна књига, ватра је прогутала све осим приче о посвећеном читаоцу коме никада није било довољно књига.

Најстарија књига коју сам имао у кући било је издање *Горскоī вијенца*. С пожутелог и истањеног папира тог старог издања први пут сам га читао. И данас имам ту књигу у својој библиотеци, поред других издања *Горскоī вијенца*, укључујући и издање Његошевих дела које сам сâм приредио. У кући сам имао и књиге епских песама које данас ретко читам, али многе од њих и данас знам напамет.

Међу књигама из раног детињства које су ме дотакле до самог језгра налази се и роман *Бела ūрива* Ренеа Гијоа. То је чудесна прича о дечаку и његовој посвећености, о љубави и оданости, о томе како се воле животиње и природа, о пријатељству дечака и коња, о жртви и подвигу. Дечак Фолко ће пред трговцима и коњокрадицама покушати да спасе Белу гриву. Тај дивљи коњ, најлепши од свих и обележен том кобном лепотом, само дечаку дозвољава да му се приближи. Да би спречио трговце да ухвате Белу гриву, дечак ће на плећима коња бежати док може, а онда, заједно с њим, заронити у дубине реке остајући у том трагичном тренутку слободан у оданости и одан у слободи, посвећен и непокоран. *Бела ūрива* се не може читати ни равнодушно, ни само једном. Читао сам је више пута, увек као дечак, и увек преживљавајући то чудесно и трагично пријатељство као трагедију коју гледам пред очима. Та књига ми је показала, можда најпре, како је оно што се чита не само могућа стварност него и стварност која пулсира као жива. Било је и касније тих књига, и данас неке од њих читам, у којима се испричана стварност могла прстима опипати и искусити као да је стварност мог и нашег живота. Нисам читао *Белу ūриву* после детињства. Неке књиге треба да остану дечачка успомена и трајно читалачко искуство. И подсећање да су неке вредности могуће чак и у временима када изгледа да су од многих напуштене.

Када сам био млад, имао сам више времена него књига. Данас имам више књига него времена. Једном ми је неко поводом ове реченице рекао

да је то прича о одрастању. Може и тако да се каже. Време је непромењиво, али се мења наша перспектива, преображава се наша улога у времену, па се онда и лично осећање времена мења у тој мери да помишљамо како је време постало другачије, скраћено и оскудно. Нисам увек имао довољно књига, а тешко сам замишљао дан у коме нећу нешто читати, осим дана у којима сам имао друштво за бескрајне фудбалске утакмице које су почињале у зору а завршавале су у мрак, када се дан већ одавно смирио, а ми, учесници те захуктале игре, већ обневидели од умора, једва смо знали где је лопта, а оглувели од наших целодневних узвика нисмо чули промукла дозивања укућана који су нас позивали да идемо кућама. Дедијеров *Дневник с партизанима* прочитао сам, у недостатку нових књига, два пута. Верујем да га два пута није прочитао ни сам Дедијер.

У раном дечаштву сам почео да читам књиге из историје књижевности. Најпре Деретићеву *Историју српске књижевности* и сасвим школски преглед историје југословенске књижевности Вукашина Станисављевића. Интересовале су ме књиге и све о књигама. Читао сам готово панично, да ми нешто не промакне. Хтео сам да видим време у коме је нека књига настала и судбину њихових писаца. Историјски контекст књижевности увек ми је био важан. Волео сам да ми се у слици неког писца и његовог дела све посложи на своје место. Мислим да ме је то интересовање привукло књижевној критици.

Негде у петом разреду основне школе почео сам да поручујем књиге. Тадашњи издавачи објављивали су у новинама, дневним и недељним, своје издавачке планове и огласе за нове књиге. Исецао сам те огласе и често их слао на адресе издавача. Стизале су ми нове, тек објављене књиге са живим мирисом штампарских преса и боја. У књигама сам читао све, укључујући и импресуме са именима издавача, уредника и сарадника. Интересовали су ме људи који стоје иза настанка књига и питао сам се какве су њихове праве улоге у настанку књига у облику у коме их читам, пошто ми је улога аутора била по свему изузетна и свакако неспорна. Мислим да су ме тај мирис нових књига и мистерија њиховог настанка привукли свету издаваштва, у коме сам сада већ већи део свог живота.

Почетком шестог разреда постао сам библиотекар у малој библиотеци своје основне школе. У том невеликом броју књига сакупљаних без велике систематичности могле су се наћи и књиге објављене пре неколико деценија и књиге објављене коју годину пре него што ћу постати библиотекар, и класична дела писаца из лектире и књиге сасвим непознатих писаца за које ни данас не знам ко су. После неколико месеци школска библиотека је добила велики поклон. Неколико стотина нових књига нашло се у библиотеци поводом неког школског јубилеја. Требало их је сложити по каквом-таквом реду и потом ручно уписати у велику свеску која је замењивала сложену каталогизацију какву сам касније упознао. Тај посао је углавном

пао на мене. Ретко сам када, и тада и касније, више уживао у неком послу. Те књиге су и својим бројем и својим ауторима мењале школску библиотеку. Међу тим новим књигама, објављиваним у неколико претходних година, налазила су се, без изузетка, књиге савремених писаца, мени тада сасвим непознатих. Тај поклон је најпре показивао да књижевност непрестано настаје, у новим и неизбројивим књигама. Потом да поред класичних писаца постоје нови писци који улазе у поље књижевности по мери свог дара и по сили своје посвећености. Упознао сам доцније, у различитим приликама, многе од писаца чија сам имена први пут видео у тој поклоњеној библиотеци нових књига. Свако од њих је тражио своје место у књижевности, многи га никада нису нашли. Али памтим та имена као један детаљ у историји личног читања и као сведочанство да књижевност не чине само писци него и читаоци, ни само врхови него и многобројни учесници који својим гласовима доприносе разноврсности литературе и култури читања, ни само оглашене институције и форме књижевности културе већ сви садржаји књижевног живота без којег књижевност тешко, споро и неизвесно долази до стварних и поготову могућих читалаца.

Завичајни писци по правилу измичу историјама књижевности сем у ретким тренуцима када неки завичајни књижевни круг значајем својих писаца постане историја књижевности по себи. Такви су писци мостарске *Зоре* или писци Омладине српске. Али већином завичајни писци остају у кругу свог места боравка, међу људима који их знају и које они знају, међу топонимима и митовима свог најнепосреднијег окружења. Ако су остављени по страни историје књижевности, завичајни писци имају своје сцене, своју књижевну хијерархију, свој књижевни живот, своје књиге и своје критичаре. Читао сам књиге завичајних писаца из тог поклона за школску библиотеку. Било је ту различитих књига, највише књига песама, понека књига прича, најређи су били романи. Било је чак и неколико књига књижевне критике, углавном о књигама писаца које су биле део тог поклона, па чак и неколико избора песама и једна антологија у којој су главне фигуре били писци поклоњених књига.

Тешко је данас представити време у коме је било много мање књига, у коме су се књиге спорије писале, а од тренутка када би писац предао књигу издавачу до изласка књиге из штампе пролазило је дуго времена. Данас има много књига, од којих већина настаје у грозници технолошки и информатички убрзане свакодневице, а главни проблем читалаца јесте то што нема довољно разговетних и критички освешћених гласова о књигама.

Многе књиге сам прочитао случајно, тако што сам на неки начин наишао на њих, тако што сам имао вишак времена, или што нисам имао при себи неку другу књигу. Нека од тих читања су се посрећила и тако сам упознао могуће светове који би ми у циљаним читањима остали непознати. Некада је то било потрошено време које није искупљивала ниједна

реченица и ниједно сазнање у књизи. Осим можда сазнања какве књиге не треба читати или како нека књига не треба да буде написана. Али као што спортиста не може да направи резултат ако томе не претходе дуге и захтевне припреме, тако ни читалац не може доћи до књига које су управо њему потребне, нити пак бити поуздан и тоталан читалац ако не чита различите књиге, укључујући и оне с којима се разилазе његови читалачки укус и стил. Потрага за вредностима једна је од највећих авантура човека. Да бисмо знали које су књиге добре, морамо читати оне за које несумњиво знамо да су добре, јер се у дугим трајањима читалачких историја успоставило сагласје да је реч о истински вредним делима, што је могућа дефиниција класичне литературе, али морамо и ризиковати, макар били и први или сасвим инокосни читаоци неке књиге, па се суочити с неком књигом, макар била и рђава, а да о њој нема ни ширег читалачког сагласја, нити било каквог нама познатог читалачког одговора. Читање је процес истраживања и процес открића. Ниједан од та два процеса није невин, ни једноставан. Они су скопчани с великим ризицима и неизвесностима, траже време и посвећеност, али радост открића, која нипошто није зајемчена, нити се налази у свакој књизи, нити се сме очекивати чак ни у свакој оглашеној књизи, јесте праведна и сасвим довољна надокнада за време проведено у читању.

То време нужно мора бити дуго. Читати то најпре значи бити спреман да се уложи време како би се потом у издвојеном времену у различитим сразмерама прожимали и борили за првенство страсти и знања, умећа и емоције, спонтаности и интереси, увиди и слутње, знатижеља и мудра усредсређеност.

Гојко Божовић

PERSONA GRATA

И ПОСЛЕ ЈУБИН-А ЈУБИН: ИЛИ ЈЕДНА НЕОБИЧНА ПРИЧА О ПРВОМ И ЈЕДИНОМ ВЕЛИКОМ ТРАНСФЕРУ БИБЛИОГРАФА У СРБИЈИ: разговор са Слободанком Комненић – разговор водила Љиљана Драгичевић

И ПОСЛЕ ЈУБИН-А ЈУБИН: ИЛИ ЈЕДНА НЕОБИЧНА ПРИЧА О ПРВОМ И ЈЕДИНОМ ВЕЛИКОМ ТРАНСФЕРУ БИБЛИОГРАФА У СРБИЈИ

РАЗГОВОР СА СЛОБОДАНКОМ КОМНЕНИЋ

УДК: 02:929 Комненић С.(047.53)
001.32:019.9(497.11)

Слободанка Комненић, библиограф саветник, професионалну каријеру провела је као библиограф, уредник библиографије и руководилац Одељења серијских публикација и Националног ISSN центра у ЈУБИН-у, а потом наставила рад на истим пословима у Народној библиотеци Србије. Највише је била ангажована на пословима израде библиографије серијских публикација. Оставила је велики печат у раду Националног ISSN центра (Југославије, Србије и Црне Горе, као и Србије) у формирању базе југословенских, а потом српских новина и часописа који су преко ISSN броја препознати у ISSN регистру. Објавила је више стручних радова и коаутор је приручника за каталогизацију континуираних извора. Значајан је и њен допринос на едукацији библиотекара из Србије. Била је предавач на стручном испиту из библиотекарства, као и на COBISS курсевима за серијске публикације и континуиране изворе. Данас ужива у заслуженој пензији.

Разговор почињемо причом о постојању и престанку рада ЈУБИН-а. Можете ли нам дати нешто више информација из прве руке?

Слободанка: У мају 1948. потписана је и објављена одлука о оснивању Библиографског института Србије. Институт је добио задатке: да врши библиографска истраживања и издаје библиографске публикације, да установама и научним радницима даје информације о књизи, да учвршћује везе са иностраним библиографским установама и да са иностранством врши размену библиографских и научних публикација, као и да организује и води Централни каталог Народне Републике Србије.

Да би испунио овакве задатке, Институт је својим радом морао да превазиђе републичке оквире. Након годину дана, у септембру 1949. прераста у Библиографски институт ФНРЈ са задатком да преузме и реализује библиотечке послове на нивоу целе земље које нису могле да обављају поједине националне библиотеке по републикама. Током свог постојања мења назив у Југословенски библиографски институт (ЈБИ), да би почетком деведесетих година прошлог века добио назив Југословенски библиографско-информацијски институт (ЈУБИН или YUBIN, у даљем тексту ЈУБИН).

У оквиру ЈУБИН-а функционисали су, као делови међународних система: ISDS – Југословенски центар међународног система за идентификацију серијских публикација (касније прераста у ISSN агенцију), који је додељивао Међународни стандардни број (ISSN) за серијске публикације, ISBN – Југословенска агенција међународног система за стандардно означавање књиге, која је додељивала Међународни стандардни број (ISBN) за књиге и водила базу података у којој су се налазили и подаци за око 1.500 југословенских издавача укључених у ISBN систем и FID – Југословенски члан Међународне федерације за информације и документацију и овлашћени издавач УДК таблица, који је пружао информације о раду FID-а, променама из области универзалне децималне класификације и објављивао таблице поменуте класификације.

Током свог постојања прелази пут од признате установе која је била перјаница библиографског рада у Југославији, до борбе за опстанак на библиотечком тржишту у отежавајућим околностима. Ове тешкоће биле су условљене, пре свега, распадом Југославије, проблемима достављања обавезног примерка публикација и покиданим везама са бившим Републикама, али и земљама света.

Који послови су рађени у ЈУБИН-у и шта су били резултати тог рада?

Слободанка: Од 1950. Институт је редовно израђивао и објављивао различита издања *Библиографије Југославије*, која су обухватала међународно

стандардизоване записе о свим књигама и чланцима из водећих југословенских часописа:

- Библиографија Југославије. *Књиге, брошуре и музикалије*;
- Библиографија Југославије. Серија А, *Друштвено-политичке науке*;
- Библиографија Југославије. Серија Б, *Природне, примењене, медицинске и техничке науке*;
- Библиографија Југославије. Серија Ц. *Уметност, спорт, филологија, књижевност*.

Од 1956. почиње да се објављује библиографија периодике под насловом *Списак часописа и новина штампаних на територији ФНРЈ*. Иста публикација је неколико пута мењала име: од 1957. *Списак листова и часописа штампаних на територији ФНРЈ*, од 1958. *Библиографија југословенске периодике* и коначно, од 1975. *Библиографија Југославије. Серијске публикације*, када се применом ISBD-S стандарда уводи ISSN као кључно место у Међународном систему за серијске публикације ISDS. Од 1971. објављује се и *Библиографија тек штампе*. Затим од 1987. *Библиографија званичних публикација*, у почетку као самостална публикација, а касније у оквиру *Библиографије Југославије*.

Поред ових издања, 1969. забележен је први број *Библиографије превода у СФРЈ*, која обухвата преводе иностраних дела у нашој земљи, као и дела са језика народа и народности у СФРЈ. Осим тога, Институт је више година вршио размену библиографских података из области такозване *патриотике* и успоставио је сарадњу у тој области са више страних земаља. Такође су прослеђивани годишњи извештаји о издавачкој продукцији Југославије Савезном заводу за статистику.

Да ли је долазило до преклапања послова у ЈУБИН-у са пословима који су законски припадали Народној библиотеци Србије?

Слободанка: Народна библиотека Србије[1] је током свих година постојања била и остала носилац важних послова од националног значаја, чувар културног блага земље и традиционално покретач нових и значајних подухвата и остварења на плану библиотечког и културног рада. Као централна, депозитна и матична библиотека, јесте релевантна, савремена, динамична и умрежена институција како по грађи коју прикупља, начину на који је чува, обрађује и даје на коришћење, тако и по савременим алатима које користи за промоцију и комуникацију са корисницима фондова. Према изворима, први пут је забележено да је 1935. НБС уз помоћ Српске краљевске академије објавила *Југословенски библиографски годишњак*

1 У даљем тексту НБС.

за 1933. годину, који се сматра текућом библиографијом. Објављивање годишње библиографије књига и периодике штампаних у Југославији у 1940. години у *Гласнику Народне библиотеке Србије* сматра се другим покушајем израде текуће библиографије у НБС. Нажалост, Други светски рат је прекинуо овај рад.

Обе институције су успешно обављале своје задатке и међусобно сарађивале и унапређивале библиотечку струку. Чињеница је да су неки послови законски били додељени НБС, али их она никада није обављала него су рађени у ЈУБИН-у. Да би се ти послови обавили у ЈУБИН-у, издвајан је по један обавезни примерак у НБС и Библиотеци Матице српске (БМС) и прослеђивани су ЈУБИН-у. Увек је постојала тежња да се сви послови врате у НБС и да се сервиси ISBN/ISSN и CIP обједине под истим кровом, јер се тиме аутоматски снижавају трошкови и убрзава процес издавања нових публикација.

Како су политичке, економске и културне прилике довеле до постепеног гашења ЈУБИН-а?

Слободанка: Након промењених и отежаних услова пословања ЈУБИН-а (одсуство финансирања и достављања обавезног примерка са већ смањене територије државе), појавила се могућност интеграције пословања под окриљем НБС. Министарство културе Републике Србије је припремило пројекат ове интеграције, где је за директора ЈУБИН-а предвиђено место начелника Библиографског института НБС, за који је било у плану да се формира, и да НБС преузме највећи број запослених, док би преостали били распоређени по библиотекама у граду. Половина радника ЈУБИН-а је спремно прихватила овај пројекат и потписала сагласност да пређе у НБС. Међутим, како се показало, ово је био потпис за отказ. Испоставило се да је то био библиографски аутогол, за који су радници касно сазнали, јер су Поште Србије, због новогодишњих празника, задоцниле са испоруком препоручених обавештења са решењима о отказу, која је директор ЈУБИН-а потписао и послао потписницима понуђеног пројекта интеграције на кућне адресе. Не знајући за решења о отказима, запослени су се појавили на својим радним местима, где им је саопштено да је промењена систематизација и да су отпуштени.

Двадесет најбољих стручњака, највише библиографа, остало је без посла, а у ЈУБИН-у смо задржане Емилија Брашић, руководилац ISBN агенције, и ја, као руководилац Националне ISSN агенције, јер се нису стекли законски услови за прелазак ових Међународних агенција у НБС. Министарство културе, НБС и стручњаци који су добили отказ наставили су преговоре о најбољем решењу за запошљавање отпуштених радника. Тек 1. априла 2003. Министарство културе је дало сагласност да НБС преузме све отпуштене раднике. Ова одлука је изазвала неверицу отпуштених радника, који су се запитали да није реч о првоаприлској шали. У првом прелазном року у НБС су примљени бивши радници ЈУБИН-а: Милорад Вучковић, Анђа Латиновић,

Мирослав Павловић, Ангелина Грујић, Лидија Бошковић, Биљана Милић Крстић, Весна Маџарац, Јасмина Трифунац, Нада Врачарић, Нада Веселић, Љиљана Цицовић, Милица Павловић, Драгиња Витковић, Слободан Витковић, Славица Патрногић, Бојан Кировски, Биљана Курбалија, Сенад Сулејмановић, Саша Кошутић и Љиљана Драгичевић. Током преласка у НБС, два су радника одустала и отиснула се у предузетничке воде, где су се одлично снашли и успешно послују и данас. Веза једног од њих са осталим такозваним ЈУБИН-овцима никада није покидана. Накнадно смо, током године, преузете Емилија Брашић и ја, као руководиоци Међународних агенција, када су се стекли правни услови за наше пресељење у НБС. Радници су распоређени у више одељења, али их се на крају највише окупило у Одељењима монографских и серијских публикација, где су попунили тимове за каталогизацију и израду библиографија серијских и монографских публикација. Што се тиче одсека за аналитичку обраду, планирано је да се оформи у оквиру Одељења серијских публикација, али у првом тренутку није било довољног броја извршилаца нити одговарајућег радног простора. Тек 2005. је овај одсек формиран.

Овај трансфер се поклопио са стварањем Виртуелне библиотеке Србије (ВБС) и узајамног каталога Србије, који је формиран обједињавањем локалних електронских каталога НБС, БМС, Универзитетске Библиотеке „Светозар Марковић" и ЈУБИН-а, са преко 1.300.000 записа. Послови у тек успостављеном ВБС-у додељени су и радницима преузетим из ЈУБИН-а, што је за њих било својеврсно признање, али и велика одговорност.

Југословенски библиографски институт, ISSN центар, 1989. године

С друге стране, ЈУБИН је наставио да функционише са остатком запослених и финансијама које су углавном обезбедили они који су били отпуштени, продајом већ објављених библиографија и наплатом ISBN/ISSN услуга. Током 2004. постало је јасно да не постоји довољно финансија и да израда библиографија није делатност којом се могу бавити. Због тога је, на крају исте године, већина запослених добила симболичну отпремнину и отказ. Тадашњи директор ЈУБИН-а је са неколико верних сарадника покушавао да оствари неке нове послове, што се показало неуспешним. Коначно, почетком 2005. угашено је светло и закључана су врата ЈУБИН-а заувек. У просторијама ЈУБИН-а остале су до тада објављене свеске библиографија и приручна библиотека енциклопедија, речника, лексикона и друге стручне литературе коју је оформио начелник Одељења монографских публикација Милорад Вучковић.

У наредним годинама, библиографије је преузела НБС, док од приручне библиотеке није остало ни трага.

Како су се домаћи каталогизатори и новопридошли библиографи снашли у новој организацији посла и како је текао процес интеграције?

Слободанка: У току процеса прилагођавања било је више недоумица и неслагања у тумачењу истих библиотечких стандарда за обраду различите врсте грађе, али су успешно превазиђени.

Стицао се утисак да је постојала бојазан појединих за своја радна места или позиције, да ли због тога што су придошлице сматрали недовољно стручним или пак због тога што им није пријао начин на који су доспели у њихово окружење. Било је захтевно, али и изазовно поновно доказивање на раду, али су ЈУБИН-овци били добро обучени и каљени за напоре. Нико није одустао од прихваћених обавеза и можемо са задовољством истаћи да су увек били сигурни носиоци и извршиоци додељених послова.

Након првих месеци заједничког рада, недоумице су нестале и у нашим редовима је завладала радна блискост која је у почетку недостајала (са сигурношћу се може рећи да су нови послови и нови људи томе доста допринели).

Библиографи из ЈУБИН-а морали су да савладају законитости каталога, а каталогизатори законитости библиографије. Из њихових редова су одабрани појединци који су додатно обучени за лиценциране предаваче и који су своје знање преносили даље свим учесницима узајамне каталогизације у Србији.

Шта се добило на обе стране?

Слободанка: Настављен је рад на текућој *Библиографији Србије*, која се од 2003. израђује у НБС (прва издата *Библиографија* је изашла у штампаном облику, док од 2005. излази у електронској форми). Након краћих припре-

ма, 2005. је светлост дана угледала и прва *Библиоīрафија Сербика* у електронском издању, први корак ка свеобухватној Библиографији патриотици. Током исте године објављене су прве свеске библиографија чланака и прилога, Серија А, Б и Ц, упркос почетним организационим проблемима.

Од 2003, ISBN і ISSN агенције су прешле у НБС и наставиле са својим радом.

Данас са задовољством можемо да кажемо да је преузет и посао израде УДК таблица, као и да је основан Српски УДК онлајн. Као што је библиотекарима познато, универзална децимална класификација (УДК) представља међународни систем библиотечке класификације за све области људског знања. Данас се УДК примењује у преко 130 земаља света и издаје на преко 40 светских језика.

Шīа се изīубило на обе сīране?

Слободанка: Нема опуштености и лакоће у припреми и изради *Библиоīрафије Србије* и *Библиоīрафије Сербике*. Мноштво послова који нису рађени у ЈУБИН-у (унос фонда, каталогизација и сигнирање, израда CIP записа) додатно су оптеретили све раднике, тако да израда текуће библиографије одавно није главни нити једини посао. Ми заправо са жаљењем кажемо да више није приоритет. Недостаје осећај да је посао икада завршен, нити постоји време за сагледавање урађеног пре наставка рада на новој библиографији. Рад све више личи на рад на покретној траци. Можемо слободно закључити да је једино изгубио ЈУБИН са радницима који нису прихватили интеграцију.

Током разīовора чесīо смо īоминьале библиоīрафију. Лоīично се намеће иīање, īде је срīска библиоīрафија данас?

Слободанка: Ово је комплексно питање и захтева студиозан одговор. Рећи ћу само неке основне чињенице.

Библиоīрафија Србије се ради према територијалном принципу док се *Библиоīрафија Сербике* ради према националном принципу. Уз ове две библиографије, можемо рећи да имамо Српску библиографију за коју, нажалост, морамо нагласити да није свеобухватна. Најпре зато што издавачи не поштују у потпуности Закон о обавезном примерку, па самим тим *Библиоīрафија Србије* није потпуна. С друге стране, *Библиоīрафија Сербика* се ради на основу грађе коју библиотеке набављају разменом, поклоном и куповином, за коју имају ограничене ресурсе. *Библиоīрафија Сербика* обухвата монографске публикације, некњижну грађу и серијске публикације, док чланци који припадају овом корпусу остају испод радара и библиографима и корисницима библиографије. Ипак, библиотекари у узајамни каталог уносе сваки чланак који имају у руци, а који је препознат као део *Сербике*.

Ове библиографије се данас објављују само онлајн и предност им је то што су брзо доступне корисницима. У исто време, ово им може бити и недостатак јер се могу поново ажурирати, што их чини незавршеним и непотпуним.

Такође се може рећи да су каталогизатори/библиографи оптерећени великим бројем послова који спадају у приоритете на дневном, месечном или годишњем нивоу, у оквиру којих је и израда библиографија као један од приоритета (не више једини, као што је био случај у ЈУБИН-у).

Библиографије су данас, у односу на библиографије штампане и објављиване у ЈУБИН-у, обогаћене уносом линкова до електронског извора и пуног текста.

Да би се брзо и ажурно обавили сви послови у каталогу који обухватају израду великог броја библиографија потребни су нам врсни каталогизатори библиотекари/библиографи. Ко су они данас?

Слободанка: Након преласка библиографа из ЈУБИН-а, каталогизатори из НБС су морали да постану и библиографи, а библиографи су морали да постану и каталогизатори. Желим посебно да истакнем ову, не тако велику групу стручњака, који носе основну делатност библиотеке, иако њихов рад није увек препознат нити довољно награђен. Да би се постало стручњак у овој области, потребно је: савладати законитости Међународних стандарда ISBD за обраду различите врсте грађе, познавати и користити формат UNIMARC за машински читљиве медије, бити врхунски познавалац каталогизације и предметизације грађе и све применити у раду у аутоматизованом систему, за шта морају да се добију одговарајуће лиценце. Стручњаци библиотекари/библиографи су и предавачи на стручном испиту из библиотекарства и лиценцирани предавачи на COBISS курсевима за различиту врсту грађе. Они су приређивачи и редактори библиографија; они су и они љубазни библиотекари који стрпљиво одговарају на захтеве издавача, који су често недовољно јасни и прецизни.

Двадесет година након интеграције можемо закључити да је крајњи резултат формирање стручњака који једнако квалитетно и истовремено ради на каталогизацији, класификацији, библиографији и едукацији. Једном речју, они су *multitasking* стручњаци, који заслужују поштовање и уважавање и самим тим и најбоље услове за рад у оквиру НБС.

Понекад радна атмосфера у Одељењу серијских публикација (где тренутно ради највећи број преузетих библиографа из ЈУБИН-а) узаври од стручних дискусија, које по свом начину и стилу подсећају на оне какве су се водиле у самом ЈУБИН-у.

Можда је та жива радна атмосфера, поред свега, још један од доприноса ЈУБИН-оваца новом окружењу који својим радом одражавају искру некадашњег ЈУБИН-а под сводом Народне библиотеке Србије.

разговор водила Љиљана Драгичевић

ИЗДАВАЧКА ТРАКА

Јасмина Томашевић – Једна књига о књизи (Амарант Борсук, *Књиīа*, превод са енглеског Машан Богдановски, Београд: Центар за промоцију науке, 2022, 277 стр.)

Небојша Ковачевић – Једна библиографска историја српске/југословенске социологије (Бојана Вукотић, Добрило Аранитовић, *Социолошки прегled 1938–2020: Библиографија*, Београд: Српско социолошко друштво, 2021, 718 стр.)

Гордана Тодорић – Алманаси и библиографије или: о подсећању да корачамо траговима претходних генерација (Биљана Албахари, Весна Тријић, *Библиографија Јеврејског алманаха*, Београд: Савез јеврејских општина Србије, 2023, 323 стр.)

Гордана Ђилас – Дејанов плави круг (Дејан Вукићевић, *Библиографија Српске књижевне задруге 2003–2022*, прир. Гордана Ђилас, Београд: Српска књижевна задруга, 2022, 612 стр.)

Биљана Богдановић – Ифлине смернице – искуства и препоруке (група аутора, *Ифлина документа – Смернице, том 1*, Београд: Народна библиотека Србије, 2022, 392 стр.)

Оливера Настић – Нова библиотека (Јасмина Нинков, *Нова библиотека: иновативност и социјална улога библиотека*, Љиг: Интернет клуб; Сомбор: Педагошки факултет, 2023, 106 стр.)

ЈЕДНА КЊИГА О КЊИЗИ

АМАРАНТ БОРСУК, *КЊИГА*, ПРЕВОД СА ЕНГЛЕСКОГ МАШАН БОГДАНОВСКИ, БЕОГРАД: ЦЕНТАР ЗА ПРОМОЦИЈУ НАУКЕ, 2022, 277 СТР.

Јасмина Томашевић
Народна библиотека Србије, Београд
jasmina.tomasevic@nb.rs

УДК: 002(091)(049.32)
004.738.5:655.41(049.32)
655(049.32)

Шта је књига?
Књига је једно искуство... Књига почиње идејом. И завршава читаоцем.[1]

Амарант Борсук је америчка теоретичарка и песникиња која се формом књиге бави и у другим својим делима.[2] У Предговору, ауторка открива читаоцу да је инспирацију за писање оваквог дела црпела из „своје сопствене љубави" према књигама у свим њиховим облицима, која је почела још у раном детињству. На самом почетку, Борсук поставља питање које је заокупља кроз целу књигу: да ли ће књига доживети смрт услед развоја технологија. Ипак, како и сама наглашава, „уместо јадиковки над смрћу књиге или стварања дихотомије између штампаних и дигиталних медија, овај водич указује на континуитете, позиционирајући књигу као променљиву технологију и наглашавајући начине на које нас уметници у двадесетом и двадесет првом веку приморавају да изнова промишљамо и редефинишемо тај термин".[3]

---

1 Julie Chen, Clifton Meador, *How Books Work* (Berkeley: Flying Fish Press; Chicago: Center for Book and Paper, Columbia College, 2010), 2, 16.

2 Ауторка је и књиге *Између листа и екрана* (*Between Page and Screen*, 2012).

3 Амарант Борсук, *Књига*, прев. Машан Богдановски (Београд: Центар за промоцију науке, 2022), 15.

Понесена таквим мислима, указујући на етапе развоја коју је књига имала кроз време, ауторка не само да преиспитује различите форме писане речи, већ дефинише и пружа боље разумевање тога шта је уопште књига. Како и сама каже, нада се да ће појединим питањима постављеним у овој књизи подстаћи нова размишљања и „понудити стазу за напредовање заинтересованих да обликују будућност књиге".

Поред Предговора и Захвалности, књига се састоји из четири централна дела, у којима ауторка посматра *Књигу као објекат*, *Књигу као садржај*, *Књигу као идеју* и *Књигу као интерфејс*. Текст прате богате (али не и оптерећујуће) напомене са потребним појашњењима и коришћеном литературом, док у визуелизацији текста читаоцу *помажу* бројне илустрације. Тако се читаоци, неки сигурно и по први пут, упознају са изгледом књига савијених у хармонику из VIII века, раних штампарских радионица у Европи, различитих прототипа штампарских преса и машина за читање. Ауторка користи интердисциплинарни приступ и завидан број дела за писање ове књиге, о чему сведочи Библиографија. Књига је обогаћена и Хронологијом уз навођење свих битних датума за развој књиге, Глосаром са појединим стручним терминима, који олакшава разумевање текста, Листом илустрација, која, поред уобичајених формалности, садржи и податке о чувању ове културне баштине у институцијама широм света, Индексом, који олакшава брзу претрагу одређених појмова у тексту, и, коначно, одељком О ауторки, са основним биографским подацима о теоретичарки Борсук. Вредно је такође помена да ауторка наводи цитате из различитих дела у виду антрфилеа, којима обогаћује свој текст и ближе објашњава дефиницију књиге.

Ауторка нас води на путовање од глинених плочица насталих у Сумеру између 8500. и 8300. године пре н. е., преко папируса, пергамента и папира, „златног доба" исламске културе у VII веку, покушаја првих штампара, масовне производње књига уз доста експериментисања у XX веку, до дигитализације и е-књига, које преплављују тржиште у XXI веку, износећи често мање познате чињенице о развоју књиге и писане речи уопште. Тако се осврће на чињеницу да књига не само да је мењала свест људи, обогаћујући их знањем и идејама, већ је директно утицала на развој људске историје.[4]

Пружајући исцрпне информације, ауторка се бави (а уједно одаје и почаст) неким од имена која су развијала технику штампања пре Гутенберга, чијој је техници покретних слова претходио читав низ изума у том пољу. Борсук мења и наше устаљено виђење књиге; подсећа нас да савремени

4 Вероватно два најрепрезентативнија примера су процват исламске културе и ширење ислама, који су ишли раме уз раме са производњом папира, као и савијена књига, такозвана хармоника или кончертина, која је омогућавала приступ било ком делу текста, а због свог формата је била лака за ношење монасима који су је преносили између Индије и Кине, ширећи будизам.

читаоци узимају књигу „здраво за готово", без обзира на то што је некада имала сасвим другачији изглед од данашњег. Тако, књига није имала уобичајену насловну страну све до 1400. године, док се садржај, бројеви страница, заглавља и индекси који су олакшавали навигацију кроз текст појављују тек са развојем штампане књиге, која је наметала нове стандарде. Олакшавајући употребу књиге, нумерација страница се убрзо показала изузетно корисном првим штампарима, који су је заједно са заглављима укључили у књигу до XVII века.

Поред општеприхваћених норми о томе како једна књига треба да изгледа, ауторка указује и на тековине XX века, који је био најиновативнији у погледу експериментисања са новим формама. Довољно би било помислити на такозване уметничке књиге, књигу као виртуелну реалност, књигу као филмски простор (попут сликовница), интерактивне књиге швајцарског песника Дитриха Рота, које су биле различитих формата и са шлицом (*Shlitzbücher*). Истовремено је рађено на визуелном развоју књиге; у ери комерцијализације, штампари су постајали свесни да омот продаје књигу. Омот је дизајниран тако да у маси књига привуче пажњу потенцијалним читаоцима, који су се на полеђини књиге могли информисати о њеном садржају. Тако су, истиче Борсук, у првом плану америчке велике књижаре, које су примениле сортирање књига по жанровима, одиграле кључну улогу у претварању књиге у робу и допринеле да читаоци у својој променљивој перцепцији књигу почну да посматрају као *садржај*, а не као *објекат*. Немајући свест о томе, ми, читаоци XXI века, ушетаћемо у књижару пуну разноликости и шаренила у потрази за *садржајем* који нас интересује.

Поред физичке форме књиге, ауторка се бави идејом њене нематеријалности, односно књиге као *интерфејса*. Износећи податке о аудио-књигама, е-књигама и појединим дигиталним предностима, напомиње да је до тренутка писања ове књиге (2018) само у Интернет архиви похрањено више од 11 милиона дела. Ипак, и поред дигиталне експанзије услед развоја нових технологија, *традиционална* књига никада није престала да постоји. Према ауторкиним речима, дигитални уређаји нису читаоце удаљили од књиге, напротив, једна технологија није наследила другу и само је потврдила континуитет штампане речи која симултано постоји у више различитих форми.

Борсук осврtом на историју књиге, која није ништа друго него историја самог човечанства, указује на књигу као на „променљиву технологију", која је морала да се супротстави изазовима времена и одговори на потребе различитог профила читалаца. Ауторка закључује да процес прилагођавања књиге читаоцима још увек није готов, иако штампани кодекс има стабилан живот већ преко пет стотина година. Књига ће наставити да се мења у складу са идејама и очекивањима коју читаоци од ње имају: „Као објекат,

садржај, идеја и интерфејс, књига мења нас док ми мењамо њу, слово по слово, страницу по страницу". Али, и поред променљиве природе која ће ићи у корак са временом, на нашу срећу, књига ће преживети, што негде са великом радошћу констатује и сама Борсук.

Књига је првобитно издата на енглеском,[5] а на нашем језику јој је живот удахнуо професор на Одељењу за филозофију Филозофског факултета Машан Богдановски, који је текст превео у духу нашег језика и учинио га лако читљивим и питким. Обухватајући период од првих писаних трагова древног света до пројеката дигитализације нашег доба, Борсук не само да у потпуности обједињује целину и обрађује тему, већ њена *Књиīа* представља јединствено дело овог типа. Одговарајући на питање шта је књига и са којим се све изазовима сусретала током времена, указује нам на њен неспорно велики значај у развоју цивилизације. Као таква, књига ће сигурно пронаћи своју публику у научним круговима и редовима библиотекара, али и код свих заљубљеника у књигу, који ће „ову материјалну подлогу за писани језик"[6] почети да посматрају другим очима.

5 Amaranth Borsuk, *The Book* (Cambridge, Massachusetts: MIT Press, 2018).

6 Jessica Brantley, "The Prehistory of the Book". *PMLA: Publications of the Modern Language Association of America* 124, 2 (2009): 632–639.

ЈЕДНА БИБЛИОГРАФСКА ИСТОРИЈА СРПСКЕ/ЈУГОСЛОВЕНСКЕ СОЦИОЛОГИЈЕ

БОЈАНА ВУКОТИЋ, ДОБРИЛО АРАНИТОВИЋ,
СОЦИОЛОШКИ ПРЕГЛЕД 1938–2020: БИБЛИОГРАФИЈА,
БЕОГРАД: СРПСКО СОЦИОЛОШКО ДРУШТВО, 2021, 718 СТР.

Небојша Ковачевић
Народна библиотека Србије,
Београд
nebojsa.kovacevic@nb.rs

УДК: 014.3:316СОЦИОЛОШКИ ПРЕГЛЕД"1938/2020"(049.32)
016:316(049.32)

Сама чињеница да је 2022. једну од најугледнијих награда у српском библиотекарству, ону која носи име Стојана Новаковића, добило библиографско дело, делује помало изненађујуће, али и охрабрујуће. Посебно ако имамо у виду начин на који се данас често разумеју библиографски поступак и библиографија као дисциплина.

Наглашавајући механички и аутоматизовани део неког оскудног списа који се обавља без методолошких претпоставки и без унутрашње идеје која чини суштину библиографије, у овом површном *читању* библиографије као дисциплине, коме, истини за вољу, често доприносе и творци различитих парцијалних и непотпуних пописа и списа које називају библиографијама, библиографија се често види као анахрон и непотребан поступак, јер је све то данас могуће учинити брже и једноставније. И њен смисао је пре ретроспективно-конзервативан него хеуристички и стваралачки.

Ипак, изгледа да у новије време постоји и одређена рехабилитација организованих и веродостојних, проверених знања (тј. информација), наспрам импресионираности брзином и количином која је била карактеристична за крај XX и почетак XXI века. Као да смо, суочени са налетом онога *пост*, *fake*, квантитативног, непровереног и непроверљивог, били присиљени на један узмак, а у оквиру библиотекарске струке на консолидацију, која би неминовно укључила и неке неоспорне елементе новог.

Награђена библиографија часописа *Социолошки преглед* је, на срећу библиотекарства, прави антипод редуктивном и репродуктивном, али прилично распрострањеном схватању. Двоје угледних библиографа, Бојана Вукотић и Добрило Аранитовић, сачинили су библиографију часописа *Социолошки преглед* која не заслужује пажњу и признање само по обиму и временском распону обухваћене грађе (2.417 библиографских јединица и 83 године), већ пре свега по беспрекорном библиографском поступку који је омогућио да библиографија пружи потпун увид у живот и развој првог српског социолошког часописа.

Ово дело је круна дугогодишње активности аутора на пољу библиографских истраживања часописа *Социолошки преглед*, за период у коме пописана грађа достиже 30.000 страна. На овај кумулативни ефекат скренуо је пажњу један од рецензената, професор Јовица Д. Тркуља: „Најпре је поводом 50-годишњице излажења *Социолошког прегледа* Добрило Аранитовић урадио библиографију *Социолошког прегледа* за период од 1938. до 1988. године. Након тога, Бојана Вукотић је припремила библиографије *Социолошког прегледа* за наредне три деценије: 1988–1997, 1998–2008. и 2009–2018".[1]

Библиографија је, што ће сваки читалац брзо уочити, плод дугогодишњих истраживања, па није пример и узор библиографског истраживања само по потпуности, поузданости, бројности јединица и пратећим инструментима (Таблица годишта и бројева часописа, Регистри тематских бројева и блокова, Регистар аутора, Регистар преводилаца и Предметни именски регистар). Посебно се истиче комплетност обраде сваког броја часописа, без библиографске селекције, и отвореност ка новим могућностима, што се види кроз онлајн доступно електронско издање библиографије *Социолошки преглед 1938–2020*.[2]

За наше прилике, библиографију изузетном чини и успешна комбинација класичног библиографског приступа анотиране библиографије (са садржајем за сваку од наведених библиографских јединица) и модерног искорака у свет дигиталног, преко приступа отвореном тексту за текстове

1 Јовица Д. Тркуља, „Библиографски прилог проучавању часописа Социолошки преглед", у: *Социолошки преглед 1938–2020: Библиографија*, Бојана Вукотић, Добрило Аранитовић (Београд: Српско социолошко друштво, 2021), 711.

2 *В.* https://drive.google.com/file/d/1HPK9pEabJjL99Wk_782ZuyaKKfTyTC71/view?usp=sharing и https://doi.org/10.5281/zenodo.5652094 (преузето 5. 6. 2023).

на које реферирају библиографске јединице путем наведених DOI идентификатора или преко http адресе, уз појединачне библиографске јединице.

Опредељење за предметни именски регистар насупрот потпуном предметном регистру за све јединице оправдано је изузетно детаљним садржајем уз библиографске јединице и регистрима тематских бројева и блокова, који појачавају овај тематски део библиографије.

У последњем делу (за библиографске јединице за чланке од 2003), аутори су користили записе из библиографске базе COBISS.NBS, посебно за стручну класификацију по УДК систему, што је и наглашено у Уводним напоменама.[3] Ове јединице су такође прилагођене целини библиографије, па и за њих постоји попис садржаја (кога нема у оригиналним записима, у којима постоји предметна класификација за садржинску обраду чланака).

Аутори такође наглашавају да су за први део библиографије преузели стручну УДК класификацију примењену у ранијој библиографији Аранитовића за период од 1938–1988. године.[4] Ово је важна напомена, јер ће омогућити библиотекарима да разумеју да су у једном, мањем броју јединица, задржане постојеће УДК ознаке које су биле актуелне у периоду израде раније Арнитовићеве библиографије, али су у међувремену измењене (као што је случај у области религије, нпр. у библиографским јединицама бр. 1059, 1437; демографије, нпр. у библиографским јединицама бр. 352, 488, 582, 595; педагогије, нпр. у библиографским јединицама бр. 33, 27, и још неким областима стручне класификације у којима је дошло до већих промена). Ово неће бити никаква сметња библиотекарима, јер се одговарајуће замене могу лако пронаћи у *Изменама и допунама УДК* на сајту УДК Конзорцијума или преко портала Српски УДК Онлајн, који нуди и аутоматску конверзију УДК ознака (упућивањем старих на нове ознаке).[5]

Додаци уз библиографију *Социолошки преглед 1938–2020*. на странама 647–680 (Главни и одговорни уредници, Председници издавачког савета, Сећања првих сарадника Социолошког прегледа, Сећање на „лепог Мику", Аранитовићевог професора социологије) чине да у свом другом делу она постаје прави социолошки лексикон или енциклопедија, у којој своје место налазе сви уредници, председници Издавачког савета и сарадници. Колико се библиографска темељитост одразила и на овај део библиографије најбоље сведочи и наслов уводног текста професора Уроша Шуваковића: „Библиографија *Социолошког прегледа* као кратак преглед историје југословенске и српске социологије". Овај историјско-утемељујући значај

3 За уводне напомене уз Библиографију *Социолошког прегледа в.* Вукотић, Аранитовић, *Социолошки преглед*, 17.

4 Dobrilo Aranitović, „Bibliografija *Sociološkog pregleda* 1938–1988", *Sociološki pregled* 22, br. 4 (1988): 3–114.

5 https://udcc.org/index.php/site/page?view=cancellations и https://sr.udc-hub.com/sr/login.php (преузето 6. 6. 2023).

библиографије библиографа Бојане и Добрила својим текстом појачава и други рецензент, професор Слободан Ч. Антонић, који се бави управо историјом и судбином *Социолошког прегледа*.

Поред свега наведеног, у овој библиографији постоји и нешто јединствено, што измиче објективном опису, попису, анализи и педантном библиографском набрајању. То је осећај читаоца који са правом наглашава професор Тркуља: „... у више од 2.400 библиографских одредница, у регистрима аутора и преводилаца у којима се потврђује да нико није заборављен, нико није неважан".[6] Ова опаска се такође односи и на уреднике, чланове редакције и остале сараднике који су добили своје биографске цртице у библиографији.

Може се рећи да управо ова необичност у приступу чини књигу *Социолошки преглед 1938–2020: Библиографија* изузетним делом у својој врсти. Када се уморите од прегледа библиографских јединица и/или историје *Социолошког прегледа*, можете лако да се пребаците на преглед историје људских судбина, исказа сарадника и савременика или запажања проницљивих студената о професорима којих се сећају са љубављу и поштовањем.

Осећању довршености и целовитости ове књиге доприносе изузетно информативне напомене аутора о поступку и принципима израде библиографије, као и објављене рецензије, које дају шири контекст значаја како часописа *Социолошки преглед* тако и награђене библиографије у опису и формирању историје српске и југословенске социологије.

Постоји још много тога што чини ову библиографију делом за углед. Сваког читаоца ће вероватно привући неки други детаљ, други аспект у коме се ова књига издваја у својој области. Можда по беспрекорној техничкој опремљености, могућности претраживања у електронском издању, занимљивим решењима у анотацијама која омогућавају да се премосте и уједначе разлике у периоду од осамдесет три године, различита схватања и настојања редакција и уредника.

Ово што је наведено и оно што остаје препуштено читаоцима показује да је дело Бојане Вукотић и Добрила Аранитовића *Социолошки преглед 1938–2020: Библиографија* у сваком погледу, не само формално библиографски, већ и суштински, пример рада који не подноси површност и незнање. Дело које на најбољи начин доказује да садашњост и „животна проза" на коју смо осуђени и која нам се намеће нипошто није нужна, а ни непроменљива.

6 Тркуља, „Библиографски прилог", 713.

АЛМАНАСИ И БИБЛИОГРАФИЈЕ ИЛИ: О ПОДСЕЋАЊУ ДА КОРАЧАМО ТРАГОВИМА ПРЕТХОДНИХ ГЕНЕРАЦИЈА

БИЉАНА АЛБАХАРИ, ВЕСНА ТРИЈИЋ, *БИБЛИОГРАФИЈА ЈЕВРЕЈСКОГ АЛМАНАХА*, БЕОГРАД: САВЕЗ ЈЕВРЕЈСКИХ ОПШТИНА СРБИЈЕ, 2023, 323 СТР.

Гордана Тодорић
Центар „Моше Давид Гаон"
Универзитет Бен Гурион у Негеву
gordanatodoric021@gmail.com

УДК: 014.3ЈЕВРЕЈСКИ АЛМАНАХ"1925/1996"(049.32)

Ако би се судило по наслову књиге о којој ће бити речи, могло би се претпоставити да је *Библиографија Јеврејског алманаха* опис и попис текстова објављених у часопису *Јеврејски алманах*. Детаљан, пажљиво уобличен и прецизан, како и одговара дефиницији библиографије. И заиста, ова књига у основу тај захтев испуњава. Но, рецимо одмах, она је и много више. Ауторке су уложиле видан и поштовања вредан напор да осветле и учине доступним значајну грађу без које би било тешко бавити се изучавањем – превасходно културне – историје Јевреја Југославије у XX веку. Колико је оваква књига била неопходна, могло се наслутити и пре њеног појављивања, с обзиром на то да је Јеврејска дигитална библиотека,[1] која постоји заслугом Биљане Албахари, већ постала неопходна не само као истраживачки ресурс, него и као безмало непресушни извор за радознале читаоце.

1 https://jevrejskadigitalnabiblioteka.rs/ (приступљено 25. 4. 2023).

Тежишни садржај *Библиографије Јеврејског алманаха* обухвата опис четрнаест бројева овог часописа, који је излазио од 1925. до 1971/1996. године. Прва потцелина овог дела књиге односи се на међуратни период, када је издавач *Јеврејског алманаха* био Савез рабина Краљевине СХС, а касније и Југославије. У овом периоду изашла су четири годишњака. У периоду након Другог светског рата, када *Алманах* издаје Савез јеврејских општина Југославије, објављено је девет бројева. Оба периода описана су истом методологијом. Сваки број представљен је насловном страном оригинала, те азбучним пописом аутора и текстова које су потписали. Свака библиографска јединица обрађена је дескриптивном методом уз навођење веб-адресе Јеврејске дигиталне библиотеке, на којој се поједини текстови могу пронаћи.

У садржају Библиографије следи именски и предметни регистар, оба устројена абецедним редом. Напоменимо овде да поједине јединице овог дела књиге указују на завидну прецизност ауторки и њихово разумевање важности материје којом се баве. Такав је случај, на пример, са одредницом *Савез јеврејских општина Југославије*, где броју странице претходи година издања *Алманаха*, што претрагу чини изузетно прегледном. На исти начин прегледно су означене све јеврејске општине. Уз одредницу *Јеврејска општина*, у заграду је стављен назив места на које се реферише, те годишњаци и бројеви страница у њима. Иако се наведени примери могу схватити као уобичајен поступак устројавања предметног регистра, за јеврејске студије то су и до сада непостојеће неопходне алатке, без којих би систематизација (културне) историје Јевреја XX века била знатно отежана. Тим пре што се до појединих података може доћи једино читањем управо *Јеврејског алманаха*. Други евентуални извори су махом уништени (такав је случај са међуратном архивом Јеврејске општине Нови Сад) током Холокауста.

Не случајно, као трећу целину помињемо заправо уводни текст: *Јеврејски алманах – часопис Јевреја у Југославији*. Иза овог непретенциозног наслова следи обимна студија историје не само *Јеврејског алманаха* него и јеврејског живота у двема Југославијама. Студија је подељена у пет поглавља. Хронолошки писана, она доноси преглед издавачких политика *Јеврејског алманаха*, које су се мењале онако како се мењао и друштвени контекст не само Јевреја и њихових општина него и земље у којој су живели. Тако је први период (1924–1930) обележен вишејезичношћу (текстови на немачком, хебрејском, српском и хрватском), трима писмима (латиница, ћирилица и хебрејски алфабет) и идејом родољубља, којом врховни рабин и председник Савеза рабина Краљевине СХС др Исак Алкалај, аутор предговора у првом броју *Алманаха*, жели да обухвати не само напоре нове државе да хармонизује везе међу деловима младе и ратом значајно трауматизоване земље, него и да нагласи мисију намењену рабинима. Као што су

појединим делови Краљевине баштинили различито историјско и културно наслеђе, исти је био случај и са Јеврејима сваке од тих територија. Ауторке наглашавају да је часопис из међуратне фазе усредсређен на „одбрану побожности и очување јеврејских традиција", сигнализирајући управо кризне и транзиционе тренутке и у духовном и у политичком смислу. Уредник свих бројева овог периода био је вршачки надрабин др Леополд Фишер. Захваљујући њему, у *Јеврејском алманаху* овог периода се уз теолошке теме налазе и они текстови који програмски инаугуришу ционизам као водећу политичку оријентацију овога доба.

У бројевима изашлим до 1930. налазе се и статистички подаци о Јеврејству Краљевине, којих, услед катастрофалних догађаја из Холокауста, на другим местима више нема.

Друга фаза историје *Јеврејскоī алманаха* обухвата период од 1954. до 1971. године. Као и у претходном периоду, и за овај би се могло рећи да је уређивачка политика битно условљена друштвеним контекстом послератне Југославије. Иза тог неутралног исказа, међутим, стоји непосредно искуство Холокауста, које је – то данас знамо много тачније него тада – на преживелима оставило велики траг. *Уводна реч* првог послератног броја интонирана је борбено и победнички, али ће се из наслова текстова објављиваних до 1971. моћи закључити у којој је мери управо Холокауст постао важна тема југословенског Јеврејства. Томе треба додати политичке промене у земљи које су се такође одражавале на уређивачку политику и свакако, оснивање/обнову Државе Израел (1948). Издавач *Алманаха* тада је Савез јеврејских општина Југославије, а рабиника готово да више уопште није тема објављених радова. Нагласак је на другачијој врсти идентитетских одређења, политичком активизму марксистичке провенијенције. Ауторке уводне студије у *Библиоīрафији Јеврејскоī алманаха* све то имају на уму када описују овај период.

Алманах су уређивали истакнути интелектуалци, махом књижевници: Жак Конфино, Александар Леви, Зденко Левентал, Иван Ивањи, а уз тематику из партизанског рата и истицање отпора, *Алманах* је у послератној Југославији редовно штампао победничке радове са Конкурса који је објављивао (Конкурс се одржао до данас) Савез јеврејских општина Југославије. У „Књижевном делу" *Јеврејскоī алманаха*, поред приказа књига објављивана су и књижевна дела, у целости или само одломци. Међу ауторима се налазе и имена Десанке Максимовић, Ивана В. Лалића, Иве Андрића, Филипа Давида и Данила Киша. Ауторке Биљана Албахари и Весна Трнић тачно процењују и књижевну вредност *Алманаха*, која је надилазила оквире југословенске јеврејске заједнице. Оно са чиме *Алманах* није могао да се носи биле су финансијске потешкоће. Тако је његово излажење прекинуто 1971. године. Занимљиво је истаћи да ауторке у својој студији уочавају да је један од проблема са којима се *Алманах* суочио био

његов висок научни ниво. Уредништво је зато разматрало могућност да се садржаји прилагоде потребама шире читалачке публике. Тај проблем, додајемо, такође кореспондира са токовима у популарној култури СФРЈ.

Последњи број *Алманаха*, јубиларни, изашао је 2000. године. Он је замишљен као рекапитулација не само живота *Јеврејскоī алманаха*, него и наградних конкурса Савеза јеврејских општина. „Идејни творац издања и његова главна и одговорна уредница била је мр Симха Кабиљо Шутић", наводе у уводној студији ауторке *Библиоīрафије*. Јубиларни број садржи и библиографију награђених и откупљених радова са Конкурса.

Ауторке *Библиоīрафије* Албахари и Тријић на крају своје уводне студије пишу и о методологији којом су се служиле при обликовању књиге, чинећи и на тај начин своје дело једном заокруженом вредном целином.

Библиоīрафија Јеврејскоī алманаха већ на први поглед показује да је за будућа истраживања јеврејског живота у XX веку ова књига (и свакако Јеврејска дигитална библиотека) постала незаобилазни извор. Велики напор и знање које су ауторке уложиле удахнуће нови живот једном драгоценом часопису, али, а то није мање важно, помоћи ће нам и да се сетимо да смо, као људи, део једног трајања које је почело пре нас и које се неће са нама завршити.

ДЕЈАНОВ ПЛАВИ КРУГ

ДЕЈАН ВУКИЋЕВИЋ, *БИБЛИОГРАФИЈА СРПСКЕ КЊИЖЕВНЕ ЗАДРУГЕ 2003–2022*, ПРИР. ГОРДАНА ЂИЛАС, БЕОГРАД: СРПСКА КЊИЖЕВНА ЗАДРУГА, 2022, 612 СТР.

Гордана Ђилас
Библиотека Матице српске,
Нови Сад
gordana@bms.ns.ac.rs

УДК: 821.163.41:929 Вукићевић Д.(049.32)
02:929 Вукићевић Д.(049.32)
013:[061.23:655.4/.5(497.11)"2003/2022"(049.32)

У *Српским библиографијама 1766–1850* (1982) Душан Панковић тврди да је библиографија код нас дуго сматрана за споредни посао другог реда. Чак и онда када су се њоме бавили великани наше културе као што су Ђура Даничић, Стојан Новаковић, Јован Суботић, Павле Соларић и др., истраживачи њиховог живота и дела нису ни помињали овај вид њихове научне делатности. Тада се Панковић питао и о рукописној библиографији Лукијана Мушицког, помињући је као стручно најсавршенију библиографију, а о свом поступку „ни слова није иза себе оставио о теорији и методологији библиографије као научне дисциплине".[1] Његова *Српска библиографија: (1349–1817)* изашла је као приређено фототипско издање 200 година касније.[2]

1 Душан Панковић, *Српске библиографије: 1766–1850* (Београд: Народна библиотека Србије, Нови Сад: Библиотека Матице српске, 1982), 34.

2 Лукијан Мушицки, *Српска библиографија: (1349–1817)*, прир. Мирјана Д. Стефановић, ур. Василије Крестић, Селимир Радуловић (Нови Сад: Библиотека Матице српске, Београд: Српска академија наука и уметности, 2021).

У нашој савременој библиографској пракси све је видљивије и присуство персоналних библиографија. Обично се персоналне библиографије приређују у облику монографије поводом јубилеја запаженог и значајног писца или након његове смрти, а објављују се и библиографије аутора који су оставили мањи али значајан траг као завичајни или неправедно скрајнути. Тиме се трајно осветљавају до тада мање видљива места у историји наше културе. Чињеница је да се много персоналних библиографија објављује у зборницима приређеним поводом награде коју је добио аутор чија се библиографија припрема, што обогаћује савремену библиографску праксу јер сведочи и указује на свест издавача да је персонална библиографија важан и неопходан део посла који претходи научном раду и олакшава га. Овакве персоналне библиографије углавном припремају библиотекари већих библиотека у Србији, високо обучени и квалификовани за ову врсту рада, а све чешће се јављају и библиографи при завичајним фондовима у јавним библиотекама.

Такође, бројне су и библиографије серијских публикација. У свим овим типовима библиографије спретно и лако се огледао Дејан Вукићевић, одуживши се, најпре, своме завичају *Библиографијом прилога у краљевачкој књижевној периодици* (1–2) (2000, 2001), а потом и следећим библиографијама: *Дело: 1955–1992: библиографија* (2007); *Првих 20 година: библиографија Графичког атељеа „Дереta"* (2008); *Библиографија српских енциклопедија и лексикона* (2014); *Библиографија српских речника* (2016); *Non imprimatur или цензура у библиотекарству и издаваштву* (2019); *Библиографија: приручник за стручни испит* (2021).

Као монографске публикације објавио је библиографије: *Библиографија Матије Бећковића* (2006); *Библиографија Драгана Лакићевића* (2006); *Библиографија Николаја Тимченка* (2008); *Библиографија Бранислава Петровића* (2009); *Библиографија Добрице Ћосића* (2010); *Библиографија академика Матије Бећковића* (2019).

Такође, Вукићевић је аутор селективних библиографија Бранислава Петровића, Алека Вукадиновића, Миодрага М. Пешића, Живорада Недељковића, Симона Симоновића, Борислава Радовића, Младена Маркова, Десимира Благојевића, Воје Чолановића, Владана Деснице, Виде Огњеновић, Милована Данојлића, Милосава Ђалића, Давида Албахарија, Радослава Петковића, Гордане Ћирјанић, Светислава Басаре, Владана Деснице, Владимира Пиштала, Петра Сарића, Ђорђа Оцића, Мирослава Караулца, Михајла Пантића, Драга Кекановића, Драгослава Михаиловића, Владана Матијевића, Борислава Пекића, Данила Киша, Алексе Шантића, Јована Јовановића Змаја, Борисава Станковића, Лабуда Драгића.

Није уобичајено, али свакако је корисно када једна издавачка кућа као што је Српска књижевна задруга (СКЗ), наша угледна и темељна институција, објављује библиографије својих издања. То за мене, као

библиографа, само значи да су свесни вредности библиографије као научне дисциплине, јер она на једном месту сабира информације о својој целокупној издавачкој делатности. Било би добро да се размотре, када се за то укаже прилика, о некој годишњици, на пример, све објављене библиографије јер би се у њима, као у калеидоскопу, могло јасно видети, у живим бојама, које су то књиге и које су ауторе објављивали, какав је однос ових издања наспрам издавачке продукције у Србији, а и шире, каква су се интересовања, поетике, културни обрасци, књижевна мода и слично смењивали током 130 година њеног деловања.

Традиција је да угледна институција СКЗ периодично објављује библиографију својих издања. Она омогућује да се дође до информација о њеној издавачкој делатности, активности на пољу уздизања књижевности, културе, неговања традиционалних вредности као вршних тачака нашег духовног опстанка. Рад на изради библиографија својих издања СКЗ је започела 1967. године. Период од првих 75 година, тј. од 1892. до 1967, урадио је Милан Живановић. Изашла је у 60. колу као 409. књига и од тада се традиционално објављује у Колу. Потоње је радио библиограф Народне библиотеке Србије (НБС) Радисав Цајић, од 1968. до 1982. у 75. колу, од 1983. до 1992. поводом стогодишњице у 85. колу, те од 1993. до 2002. у 94. колу. Библиографију за период од 2003. до јуна 2022. године сачинио је такође библиограф НБС и прозни писац Дејан Вукићевић. Овога пута ради се о 20 година издаваштва СКЗ и покрива се период од 2003. закључно са јуном 2022. године. Библиографија је изашла крајем 2022. године. Након његове изненадне кратке и тешке болести и смрти, 26. јуна 2022, завршила сам библиографију као Дејанова колегиница и пријатељ. Допунила сам библиографију издањима која су штампана почетком 2022, а која Дејан није унео. Проверена је електронска база података за издања од 2003. до 2022. (до краја јуна месеца, када је библиографија издања СКЗ закључена), као и списак који је доставио Драган Лакићевић за период од 2021. до краја јуна 2022. Приликом допуне библиографије придржавала сам се доследно библиографског метода рада који је применио Вукићевић. Након обраде публикација урађени су регистри: *Регистар аутора*, *Регистар наслова – ћирилица* и *Регистар наслова – латиница*, као и *Предметни регистар*. *Регистар аутора* подразумева сва лична имена која се налазе у библиографским јединицама, осим у случајевима назива институција (штампара, издавача и сл.). Страна имена у овом регистру дата су и у оригиналу. Приликом израде регистра аутора поштован је принцип да се у регистар уврсте имена аутора, преводилаца, приређивача, аутора предговора и поговора. Регистар наслова подразумева наслове књига, укључујући и оригиналне наслове, уколико се налазе у библиографском опису. Сва три регистра олакшавају коришћење библиографије и чине је приступачнијом потенцијалном кориснику.

Библиографија је, у традицијском кључу, а овде и симболично, објављена у знаменитом *Плавом колу* СКЗ, коло 114, књига 767.

Библиографија за овај период садржи 677 јединица монографских публикација и једну серијску, *Гласник СКЗ*, дакле, пописује сва издања са комплетним садржајем публикација. Рађена је *de visu* (по виђењу, с књигом у руци) по ISBD(M) стандарду (Међународни стандард за библиографски опис монографских публикација). У случају једне серијске публикације коришћен је ISBD(CR) (Међународни стандард за библиографски опис континуираних публикација). Једино одступање од стандарда је у додатној напомени о садржају публикација, која се традиционално појављује у претходним библиографијама. Садржај се преноси комплетно из *Садржаја* публикације, осим оних елемената који се већ налазе у основном опису, као што су предговор, поговор, разни прилози, белешка о аутору, подаци о библиографији, регистрима и сл. Коришћене су публикације из библиотеке СКЗ, као и Cobiss база података.

Вукићевић је осавременио библиографију, радећи је по међународним стандардима, али и поштујући дотадашњи начин распореда грађе, тако да су подаци о објављеним књигама распоређени по едицијама СКЗ.

Традиционално, грађа је распоређена по едицијама/библиотекама, осим у случају *Кола* које се налази у прочељу, привилеговано, потом следе *Поновљена издања Кола Српске књижевне задруге у дивот опреми* и *Фототипско издање књига Јована Јовановића Змаја из Кола СКЗ*.

Након издања едиције *Коло* (грађа је распоређена хронолошки по нумерацији чувене плаве едиције СКЗ), следе едиције *Антологија српске поезије* (грађа је сложена хронолошки у једној календарској години азбучним редоследом, док је по потреби у појединим едицијама у оквиру једне календарске године слагана по нумерацији едиције), *Антологије*, *Атлас*, *Ваша библиотека*, *Велики поучник. Нова серија*, *Дела Гроздане Олујић*, *Дела Душана Баранина*, *Дела/Ђорђе Оцић*, *Десанкина библиотека*, *Забавник*, *Златни сунцокрет*, *Изабрана дела/Селимир Радуловић*, *Историјска издања*, *Историјска мисао*, *Књига за децу и одрасле*, *Књижевна мисао*, *Лектира Драгана Лакићевића*, *Мала библиотека Српске књижевне задруге*, *Мала библиотека Српске књижевне задруге: брошурана серија покренута у рату 1999*, *Мала библиотека Српске књижевне задруге: брошурана серија покренута у рату 1999. Уставничко коло*, *Мали забавник* (у овој едицији се јављају и поедиције: *Трилогија Београд*, *Подвиг: трилогија/Џек Лондон*, *Смех: трилогија/Стеван Сремац*, *Трилогија Добри стари Београд*, *Трилогија Десанка прича* и *Трилогија Супер Нушић*, *Награда Десанка Максимовић*, *Поезија и проза за децу: у четири књиге/Душан Радовић*, *Polja Partenopa* (једина латинична), *Посебна издања* (у оквиру едиције објављене су две поедиције *Изабране драме I–III/Синиша Ковачевић* и *Едиција Моме Капора* сложене по основном називу едиције *Посебна издања*), *Поучник. Нова серија*, *Разго-*

вори с писцима, *Сабране песме/Матија Бећковић*, *Сабрани романи Гроздане Олујић*, *Савременик. Нова серија*, *Српски мемоари*, *Српски преглед*, *Српски уметнички споменици*, *Стара српска књижевност у 24 књиге*, *Филолошка библиотека*, *Изван едиција* – књиге које нису сврстане ни у једну од едиција (грађа је распоређена хронолошки у оквиру једне године азбучно). У оквиру едиције, књиге су сложене хронолошки по годинама, а у оквиру године су уазбучене. Дакле, изузетак од уазбучавања учињен је у случају комплета књига, где су књиге поређане од прве до последње из комплета.

Књижарски и издавачки каталози нису заступљени у овој библиографији.

Велику помоћ током приређивања *Библиографије Српске књижевне задруге 2003–2022*. Дејана Вукићевића пружио је Драган Лакићевић. Надам се да нисам изневерила Дејаново поверење, који се надао да ће стићи да приведе крају и библиографију масонске литературе (нека остане забележено). Такође се надам да неће бити замерено што ми је израда Дејанове библиографије издања СКЗ за протеклих двадесет година била изузетно тешка у емотивном смислу; испрва нисам веровала да је заувек отишао, али су дани који су уследили то непрестано потврђивали, а потом је уследио унутрашњи налог да испуним пријатељско обећање и на најбољи могући начин завршим библиографију, онако како би је и он сам урадио. Тражила сам у библиографским исписима неке знаке које је могао да остави, поруке, које су самом чињеницом да га више нема могле бити *појачане*, али осим чврсто и прецизно конципиране садржине није било места ни за шта друго. Остао је доследан себи до краја, са жељом да пре него што заувек оде испуни све што може у овоземаљском животу. Никоме дужан, високих моралних начела, истинољубив. За свој библиографски рад и за допринос библиотечко-информационој делатности добио је најзначајније награде, као што су: Награда „Стојан Новаковић" за књигу *Дело: 1955–1992: библиографија*, 2007. године и за књигу *Библиографија српских енциклопедија и лексикона*, 2012. године. Добитник је награде „Марија Илић Агапова" Библиотеке града Београда за најбољег библиотекара града Београда 2012, као и награде „Јанко Шафарик" за укупан допринос развоју библиотечко-информационе делатности и културе у Републици Србији 2019. године. Награду „Душан Панковић" није дочекао.

Његов допринос у библиотечко-информационој делатности је незаобилазан и велик, не само у професионалном него и у људском смислу. Текстовима о положају библиотекара и библиотекарства доприносио је и угледу библиографије као научне дисциплине. Нека тако и остане.

ИФЛИНЕ СМЕРНИЦЕ – ИСКУСТВА И ПРЕПОРУКЕ

ГРУПА АУТОРА, *ИФЛИНА ДОКУМЕНТА – СМЕРНИЦЕ*, *ТОМ 1*, БЕОГРАД: НАРОДНА БИБЛИОТЕКА СРБИЈЕ, 2022, 392 СТР.

Биљана Богдановић
Народна библиотека Србије, Београд
biljana.bogdanovic@nb.rs

УДК: 02(049.32)

У издању Народне библиотеке Србије појавио се низ превода Ифлиних смерница које се тичу одређених сегмената рада у библиотеци, као и начина за њихову примену. У питању су: *Поклони за колекције: Смернице за библиотеке*,[1] *Смернице за компетенције водитеља збирки ретких књига и посебних збирки*,[2] *Смернице за успостављање пројекта дигиталне унификације*,[3] *Смернице за најбољу праксу у оквиру међубиблиотечке позајмице и испоруке докумената*,[4] *Заједничко коришћење извора и испорука докумената на међународном нивоу: Принципи и смернице за рад*,[5] и *Смернице за јавни приступ интернету у библиотекама*.[6] Такође, дат је и превод смерница под називом *Ифлине смернице за библиотечке услуге за особе са искуством живота у бескућништву*.[7] Као кровна организација у библиотечко-информационој делатности, Ифла се стара о свим аспектима рада у овој области, те тако пружа упутства и смернице које библиотечко-информационим стручњацима нуде оквир за деловање.

---

1 Наслов оригинала: *Gifts for the Collections: Guidelines for Libraries* (2019).

2 Наслов оригинала: *Competency Guidelines for Rare Books and Special Collections Professionals* (2020).

3 Наслов оригинала: *Guidelines for Setting Up a Digital Unification Project* (2019).

4 Наслов оригинала: *Guidelines for Best Practice in Interlibrary Loan and Document Delivery* (2015).

5 Наслов оригинала: *International Resource Sharing and Document Delivery: Principles and Guidelines for Procedure*, Revision (2019).

6 Наслов оригинала: *IFLA Guidelines on Public Internet Access in Libraries* (2019).

7 Наслов оригинала: *IFLA Guidelines for Library Services to People Experiencing Homelessness* (2017).

Приликом попуњавања библиотечких колекција важну улогу имају и публикације набављене путем поклона. *Поклони за колекције: Смернице за библиотеке*[8] првобитно су усвојене 2008. када је, након вишегодишњих дискусија, током конференције Ифле у Дурбану претходне године формирана радна група за њихову израду. Иако је секција за набавку и развој колекција основана 1976, тек 2003. исказана је потреба за постојањем публикације у виду *Смерница* која би представљале помоћ библиотекарима који се баве оваквим видом набавке, као и донаторима. Нове *Смернице*, чији се превод налази у овом сету Ифлиних смерница у издању НБС, усвојене су 2019. године. У њима се библиотекама саветује да треба да дефинишу јасну процедуру за процену и употребу публикација као поклона како за библиотекаре тако и дародавце. На тај начин ће изложеност ризику и могућим потенцијалним одговорностима бити смањена, а све друге могућности биле би у потпуности искоришћене. У оквиру ових *Смерница* дата су и упутства за поступање са неиницираним поклонима, као и начини преговарања када је реч о иницираним поклонима. *Смернице* се баве и питањем трошкова. Иако овај вид набавке не подразумева плаћање јер је у питању поклон, за библиотеку трошкови ипак постоје (они у вези са припремом документације уколико је потребан формални уговор о поклону, затим трошкови правног саветовања, а некада то могу бити и трошкови паковања и поштарине за грађу која треба да дође у библиотеку, као и додатна средства за грађу која недостаје када поклоњена колекција није потпуна). У *Смерницама* се разматра одабир поклона, његово процењивање и примање, а уз то и питање власништва над примљеном грађом, овлашћења (попут оних за иницирање поклона, прихватање, потврђивање његовог пријема, потписивање уговора и процене), као и свих корака који прате пут грађе попут обраде, чувања, смештаја и организације приступа.

Смернице за компетенције водитеља збирки ретких књига и посебних збирки[9] саставила је Ифлина секција за ретке књиге и посебне збирке, а одобрила их је Стручна комисија Ифле 2022. године. Оне описују начине управљања овом врстом колекција, од селекције грађе, набавке, управљања збирком, заштите и конзервације, али и промовисања и излучивања грађе. Осим тога, *Смерницама* је представљен и етички оквир за обављање професионалних дужности стручњака из ове области као поузданих чувара културног наслеђа, као и правац за развој њихове каријере. Ипак, препоручује се да се овај документ чита заједно са осталим релевантним Ифлиним смерницама и правилима које чине саставни део библиографије ових *Смерница*.

8 https://repository.ifla.org/bitstream/123456789/629/1/ifla-gift_guide_2019_edition.pdf (преузето 28. 4. 2023).

9 https://repository.ifla.org/bitstream/123456789/1382/1/competency-guidelines-for-rbsc-professionals.pdf (преузето 28. 4. 2023).

Изабел Нифенегер и Кристијан Јансен су у сарадњи са радном групом Ифле за дигиталну унификацију саставили *Смернице за успостављање пројекта дигиталне унификације*,[10] које је Стручни одбор Ифле одобрио 2019. године. Ове *Смернице* пружају подршку библиотекарима широм света у планирању и реализацији пројеката којима је циљ да омогуће приступ дигиталним колекцијама библиотека и архива у оквиру својих граница, али и ван њих. Богате колекције библиотека и архива имају велики културни значај и нераскидиво су међусобну повезане. Напредак технологије омогућава да колекције буду доступне корисницима и истраживачима без обзира на то где се налазе. *Смернице* су намењене свим институцијама које се баве културним наслеђем, нарочито библиотекама и архивима, и представљају својеврстан водич кроз процес спровођења пројеката дигиталне унификације.

Превод *Смерница за најбољу праксу у оквиру међубиблиотечке позајмице и испоруке докумената*[11] представља стандарде којима библиотеке треба да теже како би услуга међубиблиотечке позајмице имала висок степен ефикасности. Оне су кратке, јасне, а њихов садржај произашао је из дискусија одржаних међу члановима Ифлине секције за испоруку докумената и заједничко коришћење извора. Искуства најбоље праксе, од којих се *Смернице* састоје, сачињена су на основу неколико студија спроведених у нордијским и северноамеричким академским библиотекама, као и на основу анализе националних ресурса Аустралије.

За све институције културе је значајно да буду отворене за сарадњу, па тако и за библиотеке. Важан елемент међународне сарадње библиотека представља заједничко коришћење њихових збирки. *Заједничко коришћење извора и испорука докумената на међународном нивоу: Принципи и смернице за рад*[12] представља нову ревизију *Смерница* које се тичу међубиблиотечке позајмице. Зато се библиотеке подстичу да користе ове *Смернице* како би спровођење заједничког коришћења извора и испоруке докумената на међународном нивоу било олакшано. Свакако, наведени принципи и смернице нису обавезујући, јер свака земља одређује начине и услове за овај сегмент рада.

Приступ интернету у библиотеци, као месту које пружа приступ информацијама на разне начине, постао је подразумевана услуга. Међутим, пружање безбедног приступа интернету, као и све оно што јавни приступ интернету носи са собом, није увек лако ускладити. *Смернице за јавни приступ интернету у библиотекама*,[13] које представља Ифлина

10 https://repository.ifla.org/bitstream/123456789/1106/1/guidelines-on-setting-up-a-digital-unification-project.pdf (преузето 28. 4. 2023).

11 https://repository.ifla.org/bitstream/123456789/705/1/guidelines-best-practice-ill-dd-en.pdf (преузето 28. 4. 2023).

12 https://repository.ifla.org/bitstream/123456789/1329/1/international-lending-en.pdf (преузето 28. 4. 2023).

13 https://repository.ifla.org/bitstream/123456789/1105/1/guidelines_on_public_internet_access.pdf (преузето 28. 4. 2023).

Стручна саветодавна група за слободу приступа информацијама и слободу говора, пружа подршку библиотекама кроз практична упутства. Могућност коришћења интернета сматра се једним од људских права у низу земаља, или барем као основно корисно средство од јавног интереса, али и поред тога, према подацима Светске интернет статистике из 2018,[14] многи људи широм света још увек немају приступ интернету од куће. Према подацима из јуна исте године, процењено је да приближно 44,9% популације још увек нема приступ интернету. Поред тога, постоји и недостатак вештина који спречава његово коришћење. Због тога, јавни приступ интернету у библиотекама има кључну улогу у превазилажењу ових проблема и смањењу дигиталног јаза.

Међу корисницима услуга библиотека не треба да буде разлика јер они имају право на једнак приступ библиотеци. *Ифлине смернице за библиотечке услуге за особе са искуством живота у бескућништву*[15] развила је Ифлина Секција за библиотечке услуге за особе с посебним потребама. Особе са искуством живота у бескућништву суочене су са тешким условима живота. Низ препрека везаних за ментално и физичко здравље, као и предрасуде, спречавају их у остваривању једнаког приступа библиотечким услугама. Ифлина Секција за библиотечке услуге за особе с посебним потребама овим *Смерницама* жели да помогне у превазилажењу поменутих баријера. Оне треба да буду подршка у раду библиотекарима, али и свима онима који овим особама пружају потребну помоћ. У *Смернице* су укључене и библиотечке услуге за особе које су такође у ризику од искуства живота у бескућништву (избеглице и имигранти), али и други, као што су нпр. млади без родитеља или старатеља. Према Универзалној декларацији о људским правима, „сва људска бића рађају се слободна и једнака у достојанству и правима", што је и препорука *Смерница*, које наводе да овој групи корисника треба обезбедити приступ који се заснива управо на људским правима уз успостављање сарадње са локалним организацијама које се баве овим питањем.

Ифлине смернице представљају значајан подухват оних стручњака који, својим ангажовањем у оквиру стручних тела и секција Ифле, доприносе развоју библиотечко-информационе делатности. Оне нису обавезујуће, већ представљају пут ка усавршавању услуга и проналажењу бољих решења за превазилажење постојећих или могућих проблема. Иако нису све библиотеке у могућности да спроведу дате препоруке у целости, оне могу да буду основа за рад и будући развој.

---

14 *IFLA Guidelines on Public Internet Access in Libraries*, https://repository.ifla.org/bitstream/123456789/1105/1/guidelines_on_public_internet_access.pdf (преузето 25. 4. 2023).

15 https://repository.ifla.org/bitstream/123456789/768/1/ifla-guidelines-for-library-services-to-people-experiencing-homelessness.pdf (преузето 28. 4. 2023).

НОВА БИБЛИОТЕКА

ЈАСМИНА НИНКОВ, *НОВА БИБЛИОТЕКА: ИНОВАТИВНОСТ И СОЦИЈАЛНА УЛОГА БИБЛИОТЕКА*, ЉИГ: ИНТЕРНЕТ КЛУБ; СОМБОР: ПЕДАГОШКИ ФАКУЛТЕТ, 2023, 106 СТР.

Оливера Настић
Библиотека града Београда, Београд
olivera.nastic@gmail.com

УДК: 02:929 Нинков Ј.(049.32)
026/027:316.66"20"(049.32)
026/027:005(049.32)

Општепозната чињеница је да је традиционална библиотека установа која сакупља, обрађује према утврђеним стандардима библиотечки материјал, чува га и даје на коришћење корисницима. Међутим, током претходних неколико деценија у читавом свету дошло је до дигиталне револуције, која је променила природу дистрибуције информација. Електронски формат постао је доминантан, а брзина којом се информације креирају, преносе и шире, мења и потребе корисника и њихова очекивања, а самим тим се променило и само библиотекарство. Развој нових технологија омогућио је дигитализацију докумената и публикација, као и израду електронских база података. У том смислу, библиотеке, музеји и архиви се појављују као „стваоци" база података дигитализованих докумената, али су у исто време корисници и других база. Библиотекари данас пружају нове услуге у виду побољшања информационе писмености својих корисника.

У светлу ових промена, ауторка се у својој књизи бави иновативношћу и социјалном улогом библиотекара у данашњем друштву. Сматра да се библиотека данас доживљава не само као место задовољавања културних и информационих потреба, већ и образовних и социјалних. Савремена јавна библиотека представља „дневну собу" јавне зграде друштва, отворену за све кориснике – од најмлађих до најстаријих. На основу свог дугогодишњег искуства на месту руководиоца највеће позајмне јавне библиотеке у Србији и библиотекара саветника, које је стицала у пракси и на многобројним скуповима код нас и у свету, пише о трансформацијама библиотека данашњице. Пишући о тим трансформацијама, Јасмина Нинков упоређује праксе, запажа сличности и разлике у пословању библиотека, увиђајући њихове нове потенцијале, износи конкретна запажања, проблеме, али даје и конкретне предлоге за њихово превазилажење, и то све историјски и теоријски поткрепљено чињеницама.

Јасмина Нинков је своју књигу поделила на девет поглавља. Књигу започиње тврдњом колико су информације битне како у приватном, тако и у професионалном животу библиотекара. За јавне библиотеке, интернет је највеће и најважније средство путем кога се информишу и библиотекари и корисници библиотека. Коришћење интернета је идеалан начин да се промовишу библиотечки фондови, колекције и остале активности библиотека. Даља прича ауторке води нас у свет библиотекара и њиховог усавршавања, где она има веома богато искуство. Истиче да је библиотекарство једна од оних професија којима се намеће потреба за сталним усавршавањем због све већих промена у савременом друштву и науци, које су праћене нових технологијама и људским знањем. Савремена јавна библиотека мора да обрати пажњу на сваки сегмент своје делатности: на задовољавање потреба корисника и приступ информацијама, законе којима је регулисан рад библиотеке, фондове и њихову доступност, библиотечки простор, менаџмент, библиотечке каталоге, културну улогу библиотека и др. Све ово је такође значајно ради задовољења информационих потреба корисника свих узраста, образовних и социјалних категорија. Као пример доброг и успешног модела савременог библиотекарства, наводи искуства и професионални приступ скандинавских јавних библиотека.

Развој савремених библиотека је истовремено праћен новим и грандиозним библиотечким зградама широм света. Зграде библиотеке одражавају промене које су се одигравале деценијама како у архитектонском тако и библиотечком пословању. Ауторка сматра да у данашње време треба да се запитамо какав и колики простор захтева нови вид библиотека; простори морају бити много већи него раније, треба ићи у корак са савременим добом. Кориснику морају публикације бити доступније како у физичком тако и у електронском облику. Ради боље доступности публикација, ауторка истиче значај класификације и каталогизације библиотечког материјала.

А циљ је стварање каталогизационог система, у којем ће бити могуће да се повежу каталошки сродно обрађене публикације. Интегрисани библиотечки системи су веома битни за начин информационог менаџмента и због тога се морају и они унапређивати.

Веома битан чинилац који повезује кориснике и библиотекаре јесу и сервиси у јавним библиотекама. Ту се ауторка враћа у далеку прошлост и подсећа како су библиотекари некад били „чувари капија". Књиге су биле закључане и нису биле у слободном приступу; то се временом мења и стављају се на отворене полице, а самим тим постају и доступне кориснику. Корисници постају слободнији и комотнији у библиотекама. Наводи пример појединих иностраних библиотека које имају *self service*, где они могу сами да задужују и раздужују књиге. Осим што библиотекари едукују своје кориснике о начину коришћења разних сервиса библиотеке, неопходно је да се и они сами константно образују. Њихов положај је дефинисан и регулисан законима. Нажалост, број запослених у јавним библиотекама се осипа, што због лошијих примања, што због недовољне стручности. То је знатно утицало на процесе рада у јавним библиотекама. У многим земљама је проблем ниских личних примања запослених у библиотекама све већи. Ауторка због тога поставља питање како запослене задржати и на који начин. У комерцијалном свету је много лакше превазићи ове препреке. Али се ауторка, као дугогодишњи руководилац, може похвалити да се увек руководи елементима савременог управљања и сентенцом: „Броду који не зна куда плови – ниједан ветар није довољно повољан!".

У трећем поглављу, ауторка се бави чињеницама како се библиотеке уклапају у Агенду УН и Програм одрживог развоја са својих седамнест циљева.[1] Јасмина Нинков сматра да су библиотеке кључне институције за постизање ових циљева. Наводи примере светских библиотека које су свој рад успешно прилагодиле неком од циљева одрживог развоја.

Последњих година доста се помиње вештачка интелигенција у свим сегментима живота. С обзиром на глобалну дигиталну повезаност, ауторка сматра да ће механизми и алати за анализу и коришћење података бити повезани са скоро свим аспектима свакодневног живота, па и библиотекама. Очекује да ће се прекретница у вештачкој интелигенцији догодити 2025–2026, с тим да се решења за припрему ове будућности већ разрађују. Могуће је да се сви библиотечки правни послови могу заменити услугама заснованим на вештачкој интелигенцији, али да се мора разумно руководити применом тих решења.

Ауторка се даље надовезује на тврдњу да су музеји, библиотеке и архиви део индустрије културе, која има квалитативни и квантитативни учинак на

1 "Transforming our World: The 2030 Agenda for Sustainable Development", *United Nations*, 2015, https://sdgs.un.org/publications/transforming-our-world-2030-agenda-sustainable-development-17981 (преузето 6. 11. 2023).

друштвено-економско стање у друштву. Они су битан део културног туризма, поседују богате збирке и грађу коју могу да представе на својим сајтовима и тиме привуку велики број посетилаца из целог света. Али да би све то било видљиво, потребна су и унутрашња улагања, у смислу да информације буду што доступније корисницима. Обучен и искусан кадар сам по себи представља *имовину* институције за очување наслеђа. Пружање квалитетних услуга у институцијама културе је сложен посао, који захтева знатну стручност оних који те институције воде и оних који директно обезбеђују услуге корисницима.

У петом поглављу ауторка се бави социјалном улогом библиотека, што се истиче и у поднаслову ове публикације. Она се слаже са тврдњом да су библиотеке места задовољења не само културних већ и информационих, образованих и социјалних потреба корисника. Јавне библиотеке су једини јавни сервис културе распоређен у свим насељеним местима у Србији, које на најбржи и најјефтинији начин могу да се трансформишу у центре локалног и регионалног развоја. Да би се то и остварило, нове библиотеке морају да обезбеде грађанима бољи приступ коришћењу услуга јавних библиотека, нарочито оним циљним групама које су социјално и дигитално маргинализоване. Она нуди могућа решења анимацијом грађана разним едукацијама и обукама, а што би било решено стратегијом донетом на националном нивоу. Ауторка сматра да библиотеке такође имају велику улогу у финансијској писмености. Као институције од поверења које се јавно финансирају, библиотеке су логично место на којем људи траже информације. Ако би библиотекари прошли одговарајућу обуку, могли би да помогну оним грађанима који имају лоша искуства са финансијама. По њеном мишљењу, државне службе и банке би могле да подрже овај процес успостављања формалних веза са јавним библиотекама. Ту је најдаље отишла иницијатива „Beyond Access",[2] која даје препоруке владама и донаторима како да истраже партнерства са библиотекама, које би служиле као централне тачке за информисање грађанства о финансијским могућностима и обукама. С друге стране, спремност да се библиотека учини релевантнијом за заједницу је један од основних фактора који мотивишу библиотеке да развијају иновативне услуге. Према извештају „Програм иновације у јавним библиотекама: шта подстиче иновације у јавном сектору ЕИФЛ фондације" из 2015, осим овог фактора, библиотекари наводе „личну сатисфакцију". Трећи важан чинилац који их мотивише јесте додатно финансирање и унапређење библиотечке инфраструктуре. Не смемо смести с ума да на продуктивност и мотивацију библиотекара такође утиче и могућност размене искуства са колегама из других библиотека, и то путем посета другим институцијама културе, учествовањем на стручним скуповима, радионицама и заједничким пројектима.

2 "Europe Beyond Access, 01.2018-12.2022", *IETM*, https://www.ietm.org/en/projects/europe-beyond-access (преузето 6. 11. 2023).

У последња два поглавља ауторка још једном резимира шта чини „Нову библиотеку" и доказује како њен развој зависи од знања као људског ресурса нашег доба. Да би једна јавна библиотека била успешна, потребан је образован библиотекар који мора да се константно едукује како би могао и своје кориснике да обучава и услужи. Јавне библиотеке су покретачи развоја у својим заједницама. Библиотекари су ти који повезују појединце са низом локалних и националних ресурса и служе као неутралне тачке окупљања грађана. С обзиром на то да се јавна библиотека трансформише из места у којем се чувају материјали у платформу за учење и учествовање, њена битна способност је то што може да обезбеди приступ великој количини садржаја у свим форматима, што указује на значај улагања у информатички сервис јавних библиотека, јер је интернет темељ информационе писмености. Изазови са којима се библиотекари суочавају приликом обезбеђивања приступа тим садржајима су: могућност набављања и дељења електронских публикација и садржаја, као и располагање приступачним технологијама које испоручују те садржаје. Међутим, како би све ово било могуће, потребно је да буде обезбеђен константан прилив финансијских средстава, што је понекад неравномерно и непотпуно. Ово су главни изазови са којима се данас сусрећу јавне библиотеке. Због тога је у савременом добу лидерство веома битно, не само у широј заједници већ и у библиотеци. А да би неко био успешан лидер и руководилац једне јавне библиотеке потребно је да има визију, што нам је ауторка у овој књизи и представила. Свакој заједници је потребна визија и стратешки план за начин сарадње са јавном библиотеком, како би се њен рад ускладио са економским, образовним и другим кључним циљевима једне заједнице. Ауторка на крају поставља питање које су лидерске особине потребне данашњим руководиоцима библиотека. Према њеном дугогодишњем искуству, нема јединственог одговора, као што нема ни јединствене дефиниције лидерства у овој области као ни јединственог списка лидерских особина будућим руководиоцима. Основни циљ ауторке Јасмине Нинков је да у својој књизи сажме своје богато искуство као библиотекара саветника и дугогодишње директорке Библиотеке града Београда и подели га са другим колегама.

Ауторка је у својој књизи доказала да је библиотекарство савремена, актуелна, динамична и занимљива делатност. Данас се библиотекари не баве књигама само у папирном облику, већ и електронским публикацијама. Функција библиотеке као потпоре учењу може се састојати у пружању информацијских услуга у ужем смислу (претраживање информацијских извора, међубиблиотечка позајмица, информацијске услуге) или као потпора информацијском описмењавању у ширем смислу. На тај начин, библиотекар преузима важан васпитно-образовни задатак, а тиме и одговорност за квалитет образовног процеса. Исто тако је показала шта је

добар лидер јер има увек јасну визију тога шта представља добра јавна библиотека, разумела је мисију и улогу директора, а то је да створи прилику која је најбоља за установу којом руководи, и то не само у Србији, већ и целом региону. Међутим, истакла је неопходност за подршком што више стручњака у свом радном окружењу, на које може да се ослони и уз чију помоћ може да постигне много веће захвате у струци. Тиме је заокружила једну комплетну слику о томе како данас треба да изгледа и функционише „Нова библиотека".

IN MEMORIAM

Бојана Вукотић
– In memoriam: Бранка Булатовић (1937–2023)

IN MEMORIAM: БРАНКА БУЛАТОВИЋ (1937–2023)

Бојана Вукотић
Народна библиотека Србије, Београд
bojana.vukotic@nb.rs

УДК: 02:929 Булатовић Б.

Почетком 2023. изненада је преминула дугогодишња радница Народне библиотеке Србије и један од водећих српских библиотекара и библиографа Бранка Булатовић, библиотекар саветник у пензији.

Рођена је 1937. у Ивањици, у породици просветних радника. Основну школу је завршила у родном граду, гимназију у Крагујевцу, а дипломирала је на Катедри за светску књижевност, која се тада изучавала на Филозофском факултету у Београду.

Бранка Булатовић је у НБС дошла 1971. године. Почетак њеног радног века обележило је учешће у пресељењу Библиотеке у нову зграду 1972/1973, приликом чега је рађена и ревизија фонда. Затим је била распоређена на рад у Одељењу серијских публикација, најпре као библиотекар на обради стране периодике, а касније као дугогодишњи руководилац Одељења до пензионисања 2004. године. Годинама је успешно радила на реконституцији фонда српске периодике у НБС. Као резултат тог рада настала је њена публикација: *Дезидерати Народне библиотеке Србије. Том 3, Непотпуни часописи на језицима југословенских народности и страним језицима: 1868–1978*. (Београд: Народна библиотека Србије, 1981).

Учествовала је у обради фонда серијских публикација Библиотеке Српске православне епархије будимске, о чему сведочи *Каталог серијских публикација Библиотеке Српске православне епархије будимске: од XIX до XX века*, који је Бранка приредила у сарадњи са Милицом Кисић (Београд: Народна библиотека Србије; Нови Сад: Библиотека Матице српске, 1992).

Радећи на истраживању, обради и комплетирању фондова серијских публикација, дала је огроман допринос и на изради библиографије српске штампе од њених почетака, 1768. до данас. Заједно са поменутом колегиницом Кисић, у истраживању и изради српске штампе сарађивала је са Институтом за новинарство. Такође, била је и дугогодишњи сарадник Института за књижевност и уметност на пројекту „Историја српске књижевне периодике". У тој плодотворној сарадњи настале су бројне регионалне и завичајне библиографије, које су и данас основа за реконструкцију библиотечких фондова и историјско-библиографских података о српској штампи – међу њима се истиче *Библиографија београдске штампе: 1835–1991*. (Београд: Удружење новинара Србије, 1991).

Библиографије Сербике, које је Бранка објављивала у часопису *Књижевна историја* од 1994. до 2002, претеча су електронске библиографске базе података *Библиографија Сербика. Серијске публикације*, коју од 2008. ажурира и допуњава НБС.

Бројни су њени чланци и прилози о старој штампи (*Рукописни листови српских питомаца у Француској 1916–1917*, *Рукописни листови у Народној библиотеци Србије*). Израдила је бројне библиографије књижевних часописа (*Вратолан*, *Књижевни гласник*, *Profetina*, *Исидоријана*) и познатих српских књижевника (Владислав Петковић Дис, Давид Албахари, Данило Николић, Павле Угринов, Светлана Велмар-Јанковић, Добрило Ненадић, Јован Радуловић).

Поред радова у књижевним часописима, запажени су и њени прилози у стручним библиотечким часописима: *Годишњаку* и *Гласнику Народне библиотеке Србије*, *Гласу библиотеке* (Чачак), *Крагујевачком читалишту*, *Библиографском вјеснику* (Цетиње).

Бавила се и методско-инструктивним радом и пружала стручну помоћ библиотекама из целе Србије. Своја теоријска знања и практично искуство несебично је делила са колегама на бројним предавањима и стручним семинарима у области израде и формирања каталога серијских публикација. Дала је велики допринос унапређењу рада на каталогизацији серијских публикација и примени међународног стандарда ISBD(S). У ту сврху је израдила методске приручнике: *Упутство за примену ISBD(S)* и *Упутство за примену скраћеног каталошког описа серијских публикација*.

Бранка је активно радила и у стручним комисијама: Комисија за примену стандарда Заједнице националних библиотека, Комисија за каталогизацију Друштва библиотекара Србије, Комисија за аутоматизацију и Комисија за

дигитализацију НБС. Била је дугогодишњи члан и председник Комисије за стручне испите, где је активно радила на реализацији и осавремењавању програма стручног образовања библиотечких радника.

За посебне доприносе библиотекарству Србије, године 1998. јој је додељена Награда „Милорад Панић-Суреп" Заједнице библиотека Србије и Библиотекарског друштва Србије, а 2003. Награда „Марија Илић-Агапова", установљена у Библиотеци града Београда 2001. године, намењена најбољем и најуспешнијем библиотекару главног града.

О дугогодишњем стручном и истраживачком Бранкином раду, који ће остати трајно забележен у српском библиотекарству, најбоље говоре речи изговорене у образложењу Награде „Марија Илић-Агапова": „Бранка Булатовић спада у ред оних библиотечких посленика који су истрајним радом и високом професионалном етиком оставили, на институционалном и стручном плану, препознатљив траг".

Неизбрисив траг Бранка је оставила у сећању свих нас који смо заједно са њом радили у Одељењу серијских публикација; била је врхунски библиотекар и библиограф, стрпљива и подстицајна као ментор и сарадник, али пре свега брижна и предусретљива кад год је било коме од нас била потребна помоћ било које врсте.

БИБЛИОГРАФИЈА

Драгиња Витковић
– Дејан Вукићевић (1965–2022) – прилози за персоналну библиографију

ДЕЈАН ВУКИЋЕВИЋ (1965–2022) – ПРИЛОЗИ ЗА ПЕРСОНАЛНУ БИБЛИОГРАФИЈУ

Драгиња Витковић
Народна библиотека Србије, Београд
draginja.vitkovic@nb.rs

УДК: 012 Вукићевић Д.
016:929 Вукићевић Д.

„Бавим се књигама, пишем о њима, те сам у неку руку и библиолог",

Д. Вукићевић

Књижевник, библиотекар, библиограф, уредник и пре свега колега: Дејан Вукићевић (1965–2022).

Тешко је започети текст о делу некога ко је до јуче био са нама, а потом нас је ненадано напустио. Нама, његовим колегама, остало је да систематизујемо и сагледамо све оно што је радио и настојао да уради. Да прикажемо успешан и особен пут Д. Вукићевића, од Краљевачке гимназије до библиотекара саветника Народне библиотеке Србије.

Свестраност, стручност, научни рад на пољу библиотечко-информатичке делатности, библиографије, завичајних фондова, старе и ретке књиге, као и значајно књижевно стваралаштво били су мој полазни мотив за рад на *Прилозима за персоналну библиографију др Дејана Вукићевића*.

Дејан Вукићевић је аутор четири књиге прича, два романа, двадесет монографских публикација из области библиотекарства и библиографије; аутор и коаутор пет запажених изложби; заступљен у петнаест зборника и антологија; аутор великог броја персоналних библиографија. Добитник је бројних и цењених стручних и књижевних награда за дела наведена у овој библиографији.

Посебним и нетипичним овај библиографски преглед чини и Дејаново активно учешће у достављању библиографског материјала, стручним сугестијама и смерницама при избору разноврсне грађе, од којих део по уобичајеним критеријумима можда и не би био обухваћен библиографијом овог типа.

Библиографски записи ће ипак тешко дочарати несебично залагање и упорност колеге Дејана Вукићевића у афирмацији струке, његову колегијалност, срдачност и ангажовање на много најразличитијих стручних послова.

У некој врсти коначне правде, *Прилози за ɪерсоналну библиоɪрафију Дејана Вукићевића* угледаће светло дана управо у „његовом" *Гласнику Народне библиоɪеке Србије*. Ова мала, коначна почаст била би блиска Вукићевићевом јединственом смислу за иронијско, неочекивано и сетно духовито.

Захвалност на помоћи и подршци при изради библиографије дугујем колегама из Народне библиотеке Србије и члановима редакције *Гласника Народне библиоɪеке Србије* Небојши Ковачевићу и др Драгани Милуновић, као и колегиници Биљани Милић Крстић.

Персонална библиографија др Дејана Вукићевића, у свом садашњем, релативно заокруженом облику, састоји се од 327 библиографских јединица и обухвата период од 1978. до 2022. године. Библиографија је организована хронолошки и библиографски опис је урађен *de visu*, у складу са међународним библиографским стандардима ISBD(M) и ISBD(CP), према врсти грађе.

Библиографске јединице су описане језиком и писмом публикације. Од целокупног обрађеног материјала већину чине чланци (271 библиографска јединица), а остатак од 56 јединица су монографске публикације; 63 библиографске јединице су креиране специјално за ову библиографију, а укупно 194 јединице су креиране у бази података COBISS.NBS Народне библиотеке Србије. Остатак, креиран у другим библиографским базама података система COBISS.SR је преузет, редактиран и усаглашен са принципима библиографске обраде у Текућој библиографији Србије.

Хронолошки организована библиографија омогућава да се најпотпуније и у континуитету прикаже веома разнородан рад др Дејана Вукићевића. Од аутора, аутора додатног текста, аутора изложбе, аутора каталога изложбе, рецензента, уредника, аутора интервјуа, интервјуисане особе до аутора запажених књижевних дела. Од почетног објављеног рада у *Ибарским*

новинама (1978. године), преко каснијег рада кроз бројне часописе, зборнике, књиге, каталоге, новине и остале публикације.

Библиографију прате три регистра (регистар наслова, регистар аутора, предметни регистар).

Намера је била да ова библиографија, колико је то за за једну богату биографију и један живот уопште могуће, буде свеобухватна и без битних пропуста. Са жељом да сама формулација наслова као „прилога" сугерише отвореност за будућа истраживања дела др Дејана Вукићевића, надам се да ће *Прилози за ӣерсоналну библиоӣрафију др Дејана Вукићевића* олакшати даљи рад на проучавању његовог дела и бити трајно сећање на необичног библиолога чији смо савременици били.

ВУКИЋЕВИЋ, Дејан, 1965–2022
Сеоски мотиви / Дејан Вукићевић
У: Ибарске новости. - ISSN 0019-0977. - Год. 31, бр. 1316 (09. новембар 1978.), стр. 8
821.163.41-36
COBISS.SR-ID 14650377 ДВ - 1

ВУКИЋЕВИЋ, Дејан, 1965–2022
Како сам с Леном чистио собу... / Дејан Вукићевић
У: Мајска руковања. - Титоград : Дом омладине „Будо Томовић“, 1989. - Стр. 28
821.163.41-1
COBISS.SR-ID 14642953 ДВ - 2

ВУКИЋЕВИЋ, Дејан, 1965–2022
Необичан нестанак мог деде / Дејан Вукићевић
У: Osluškivanje tišine / priređivači David Albahari, Mihajlo Pantić i Petar Lazić. - Beograd : izdanje autora, priređivača i redakcije, 1989. - (Vrhunci civilizacije. Posebna izdanja). - ISBN 86-81299-03-6. - Стр. 33
821.163.41-32
COBISS.SR-ID 14592521 ДВ - 3

ВУКИЋЕВИЋ, Дејан, 1965–2022
Бастијан Балтазар Букс ... / Дејан Вукићевић
У: Слово (Краљево). - ISSN 0353-8923. - Год. 1, бр. 1 (децембар 1990), Стр. 26
821.163.41-36
COBISS.SR-ID 14655241 ДВ - 4

ВУКИЋЕВИЋ, Дејан, 1965–2022
Nestanci mojega dede / Dejan Vukićević. - Sadrži: Ona komotno stane u moju glavu... ; Kilo i po milja, Ivana... ; Pesak. Pod jezikom ... ; Osmerac ; Pola pesme : (crno je mnogo crno) ; Tražio sam je... ; Pred jutro... ; Klinci s vrha moje ulice... ; Opio Lorens... ; Neobični nestanak mog dede ; Neobični nestanci mog dede
U: Quorum (Zagreb). - ISSN 0352-7654. - Год. 6, бр. 1 (1990), str. 149–153
821.163.41-1
COBISS.SR-ID 14653705 ДВ - 5

ВУКИЋЕВИЋ, Дејан, 1965–2022
[Десетогодишњи бастијан...] / Дејан Вукићевић
У: Слово (Краљево). - ISSN 0353-8923. - Год. 1, бр. 1 (1991), стр. 26
821.163.41-3
COBISS.SR-ID 21103106 ДВ - 6

ВУКИЋЕВИЋ, Дејан, 1965–2022
Упали свећу, читаоче, ти си на реду / Дејан Вукићевић
У: Свеске - Заједница књижевника Панчева. - ISSN 0353-5525. - Год. 4, бр. 13 (1992), стр. 34–35
821.163.41-3
COBISS.SR-ID 33354754 ДВ - 7

ВУКИЋЕВИЋ, Дејан, 1965–2022
Potop / Dejan Vukičević [i. e. Vukićević]
U: Polja (Novi Sad). - ISSN 0032-3578. - God. 38, br. 397/398 (mart–april 1992), str. 99
821.163.41-3
COBISS.SR-ID 166421767 ДВ - 8

ВУКИЋЕВИЋ, Дејан, 1965–2022
Prelazak / Dejan Vukičević [i. e. Vukićević]
U: Polja (Novi Sad). - ISSN 0032-3578. - God. 38, br. 397/398 (mart–april 1992), str. 99
821.163.41-3
COBISS.SR-ID 166422535 ДВ - 9

ВУКИЋЕВИЋ, Дејан, 1965–2022
Миливоје Пајовић: Заказана бајка, Пљевља, 1993 / Дејан Вукићевић
У: Свеске - Заједница књижевника Панчева. - ISSN 0353-5525. - 5, 17 (1993),
стр. 161–162
821.163.41.09-1 Пајовић М.(049.32)
COBISS.SR-ID 37454338 ДВ - 10

ВУКИЋЕВИЋ, Дејан, 1965–2022
Необични догађаји / Дејан Вукићевић. - Садржи: Предговор ; Мува ; Необична представа ; Повратак
У: Савременик плус. - ISSN 0354-3021. - Бр. 12/14 (1993/1994), стр. 8–11
821.163.41-3
COBISS.SR-ID 35111692 ДВ - 11

ВУКИЋЕВИЋ, Дејан, 1965–2022
Нестајање ; Баба, ја и ђаво / Дејан Вукићевић
У: Овдје (Титоград). - ISSN 0475-1159. - Год. 34, бр. 296/298 (август/септембар/октобар 1993), стр. 39
821.163.41-36
COBISS.SR-ID 14658569 ДВ - 12

ВУКИЋЕВИЋ, Дејан, 1965–2022
Савремена бајка / Дејан Вукићевић
У: Rukopisi 17 / [urednici Zoran Dušković i Edvard Jukić]. - Pančevo : Omladinski kulturni centar, 1993. - (Biblioteka „Žiža“). - Стр. 50–51
821.163.41-32
COBISS.SR-ID 14600457 ДВ - 13

ВУКИЋЕВИЋ, Дејан, 1965–2022
Јекин мост / Дејан Вукићевић. - Заједн. ств. насл.: Три минијатуре.
У: Свеске - Заједница књижевника Панчева. - ISSN 0353-5525. - Год. 6, бр. 22 (дец. 1994), стр. 51
821.163.41-32
COBISS.SR-ID 244231943 ДВ - 14

ВУКИЋЕВИЋ, Дејан, 1965–2022
Носорк / Дејан Вукићевић
У: Кровови. - ISSN 0353-6351. - Год. 8, бр. 31/32 (1994), стр. 103–104
821.163.41-32
COBISS.SR-ID 206422791 ДВ - 15

ВУКИЋЕВИЋ, Дејан, 1965–2022
Три минијатуре / Дејан Вукићевић. - Садржи:Давидов плацЈекин мостУсуд ћоравог Џафера
У: Свеске - Заједница књижевника Панчева. - ISSN 0353-5525. - Год. 6, бр. 22 (1994), стр. 51–52
821.163.41-3
COBISS.SR-ID 40372748 ДВ - 16

ВУКИЋЕВИЋ, Дејан, 1965–2022
Усуд ћоравог Џафера / Дејан Вукићевић. - Заједн. ств. насл.: Три минијатуре.
У: Свеске - Заједница књижевника Панчева. - ISSN 0353-5525. - Год. 6, бр. 22 (дец. 1994), стр. 52
821.163.41-32
COBISS.SR-ID 244232199 ДВ - 17

ВУКИЋЕВИЋ, Дејан, 1965–2022
Кад је Дана оманула / Дејан Вукићевић
У: Књижевна реч. - ISSN 0350-4115. - 23, 454-455 (1995), стр. 9
821.163.41-32
COBISS.SR-ID 40553218 ДВ - 18

ВУКИЋЕВИЋ, Дејан, 1965–2022
Марио Варгас Љоса: Стварна и нестварна стварност / Дејан Вукићевић
У: Књижевност. - ISSN 0023-2408. - Год. 49, бр. 11/12 (1995), Стр. 1429–1435
821.134.2(85).09 Варгас Љоса М.
COBISS.SR-ID 43851276 ДВ - 19

ВУКИЋЕВИЋ, Дејан, 1965–2022
Марио Варгас Љоса: Стварна и нестварна стварност (фрагменти) / Дејан Вукићевић
У: Српско перо 1995. / [уредник Бајо Џаковић. - Јагодина : Књижевна омладина Јагодине, 1995. - (Библиотека „Узлет". Коло 2 ; Књ. 4). - Стр. 17–18
821.134.2(85).09 Варгас Љоса М.
COBISS.SR-ID 14601481 ДВ - 20

ВУКИЋЕВИЋ, Дејан, 1965–2022
Необичан нестанак мог деде / Дејан Вукићевић
У: Градина. - ISSN 0436-2616. - Год. 30, бр. 11/12 (1995), стр. 38–40
821.163.41-32
COBISS.SR-ID 47544332 ДВ - 21

ВУКИЋЕВИЋ, Дејан, 1965–2022
Савремена бајка / Дејан Вукићевић
У: Овдје (Титоград). - ISSN 0475-1159. - Год. 27, бр. 316/317/318 (април/мај/јун 1995), стр. 43
821.163.41-36
COBISS.SR-ID 14662409 ДВ - 22

ВУКИЋЕВИЋ, Дејан, 1965–2022
Стварна и нестварна стварност / Дејан Вукићевић. - О романима Мариа Варгаса Љосе. - Библиографија
У: Мостови (Пљевља). - ISSN 0350-4263. - Год. 26, бр. 137/138 (1995), Стр. 196–202
821.134.2(85).09-31 Варгас Љоса М.
COBISS.SR-ID 47252226 ДВ - 23

ВУКИЋЕВИЋ, Дејан, 1965–2022
Kult svetoga Save u Rusiji / Dejan Vukićević. - (Esej). - Bibliografija.
U: Ulaznica. - ISSN 0503-1362. - God. 29, br. 146-147 (1995), str. 80–84
27-36:929 Сава, свети
COBISS.SR-ID 218736903 ДВ - 24

ВУКИЋЕВИЋ, Дејан, 1965–2022
Mario Vargas Ljosa: Stvarna i nestvarna stvarnost / Dejan Vukićević. - Napomene i bibliografske reference uz tekst
U: Ulaznica. - ISSN 0503-1362. - God. 29, br. 146/147 (1995), str. 85–92
821.134.2(85).09-31 Варгас Љоса М.
COBISS.SR-ID 47322626 ДВ - 25

ВУКИЋЕВИЋ, Дејан, 1965–2022
Гоголъев огољен јунак : из приповетки / Дејан Вукићевић
У: Књижевност. - ISSN 0023-2408. - Год. 49, бр. 3/4 (1996), стр. 546–550
821.161.1.09-32 Гоголь Н. В.
COBISS.SR-ID 47612428 ДВ - 26

ВУКИЋЕВИЋ, Дејан, 1965–2022
Осмех Наташе К. / Дејан Вукићевић
У: Књижевне новине. - ISSN 0023-2416. - Год. 47, бр. 935/936 (1. 9. и 15. 9. 1996.), стр. 12
821.163.41-36
COBISS.SR-ID 14687241 ДВ - 27

ВУКИЋЕВИЋ, Дејан, 1965–2022
Мајка / Дејан Вукићевић
У: Овдје (Титоград). - ISSN 0475-1159. - 29, 337/339 (1997), стр. 99
821.163.41-32
COBISS.SR-ID 54245122 ДВ - 28

ВУКИЋЕВИЋ, Дејан, 1965–2022
Паганска богиња / Дејан Вукићевић
У: Српско перо 1997. / 12. свесрпски фестивал младих писаца „Српско перо 1997.“. - Јагодина : Књижевна омладина Јагодине, 1997. - (Библиотека
„Узлет“. Коло 3 ; Књ. 2). - Стр. 41–42
821.163.41-32
COBISS.SR-ID 14606089 ДВ - 29

ВУКИЋЕВИЋ, Дејан, 1965–2022
Пандемонијум / Дејан Вукићевић. - Награда „Милутин Ускоковић“, 1996; приповетка изабрана за објављивање.
У: Међај. - ISSN 0351-5451. - [Год. 17], бр. 38 (1997), стр. 85–91
821.163.41-32
COBISS.SR-ID 57576962 ДВ - 30

ВУКИЋЕВИЋ, Дејан, 1965–2022
Пир на новом гробљу ; Канибал / Дејан Вукићевић
У: Савременик. - ISSN 0036-519X. - 50/52 (1997), стр. 39–42
821.163.41-32
COBISS.SR-ID 63258626 ДВ - 31

ВУКИЋЕВИЋ, Дејан, 1965–2022
Поништитељ / Дејан Вукићевић
У: Повеља (1985). - ISSN 0352-7751. - Год. 27, бр. 1/2 (1997), стр. 27–30
821.163.41-32
COBISS.SR-ID 58542860 ДВ - 32

ВУКИЋЕВИЋ, Дејан, 1965–2022
Прозе / Дејан Вукићевић. - Садржи:Пир на Новом гробљуКанибал.
У: Савременик плус. - ISSN 0354-3021. - Бр. 50/51/52 (1997), стр. 39–42
821.163.41-3
COBISS.SR-ID 70485772 ДВ - 33

ВУКИЋЕВИЋ, Дејан, 1965–2022
Бес голуба / Дејан Вукићевић
У: Просвјетни рад. - ISSN 0033-1686. - Бр. 3/4 (15. фебруар 1998.), стр. 20
821.163.41-32
COBISS.SR-ID 282802444 ДВ - 34

ВУКИЋЕВИЋ, Дејан, 1965–2022
Бурек у раљама истине / Дејан Вукићевић
У: Багдала. - ISSN 0005-3880. - Год. 40, бр. 437 (1998), стр. 58–60
821.163.41-32
COBISS.SR-ID 76149260 ДВ - 35

ВУКИЋЕВИЋ, Дејан, 1965–2022
Јуродиви / Дејан Вукићевић
У: Међај. - ISSN 0351-5451. - Бр. 41 (1998), стр. 97–104
821.163.41-32
COBISS.SR-ID 67803660 ДВ - 36

ВУКИЋЕВИЋ, Дејан, 1965–2022
Кал / Дејан Вукићевић
У: Књижевни зборник Српско перо 1998. / 13. свесрпски фестивал младих писаца Јагодина. - Јагодина : Књижевна омладина Јагодине, 1998. - (Библиотека „Узлет". Коло 3 ; Књ. 5). - Стр. 13–19
821.163.41-32
COBISS.SR-ID 14619913 ДВ - 37

ВУКИЋЕВИЋ, Дејан, 1965–2022
Корота / Дејан Вукићевић. - Београд : Народна књига - Алфа, 1998 ([Београд : MDM Comerce]). - 143 стр. : илустр. ; 21 цм. - (Библиотека Савремени српски писци)
821.163.41-32
COBISS.SR-ID 68871436 ДВ - 38

ВУКИЋЕВИЋ, Дејан, 1965–2022
Рус у Паризу / Вук Дејановић. - Доступно и на: https://povelja.kv-biblio.org.rs/wp-content/uploads/2021/04/1998-br.-1-Rus- u-Parizu-str.-125-127.pdf. - О роману „Француско завештање" Андреја Макина
У: Повеља (1985). - ISSN 0352-7751. - Год. 28, бр. 1 (1998), стр. 125–127
821.133.1.09-31 Макин А.
COBISS.SR-ID 59893506 ДВ - 39

ВУКИЋЕВИЋ, Дејан, 1965–2022
Фирентинска смрт / Дејан Вукићевић. - Белешка о аутору: стр. 23
У: Политика (Београд). - ISSN 0350-4395. - Год. 95, бр. 30458 (9. август 1998), стр. 23
821.163.41-3
COBISS.SR-ID 282792460 ДВ - 40

ВУКИЋЕВИЋ, Дејан, 1965–2022
Moj brat Jovan / Dejan Vukićević
U: Ulaznica. - ISSN 0503-1362. - 32, 160 (1998), str. 85–88
821.163.41-32
COBISS.SR-ID 63092482 ДВ - 41

БРАНИСЛАВ Петровић песник : зборник / уредници Радивоје Микић, Драган Хамовић ; [преводи резимеа на енглески Наташа Петковић]. - Краљево : Народна библиотека „Радослав Веснић", 1999 (Краљево : Komino Trade). - 274

стр. ; 21 cm. - (Едиција Повеља. Библиотека Преображење ; књ. 3)
Хрпт. ств. насл.: Бранислав Петровић, песник. - Према уводу, радови са књижевнокритичког скупа О поезији Бранислава Петровића, одржаног у читаоници Народне библиотеке „Радослав Веснић“ у Краљеву 18. августа 1998, а поводом доделе Жичке хрисовуље за 1998. год. - Напомене уз текст. - Стр. 245–274: Селективна библиографија Бранислава Петровића / саставио Дејан Вукићевић. - Библиографија уз поједине радове. - Summaries.
(Брош.)
821.163.41.09-1(082)
821.163.41-4(082)
016:929
012 Петровић Б.
929:82 Петровић Б.
COBISS.SR-ID 70840578 ДВ - 42

ВУКИЋЕВИЋ, Дејан, 1965–2022
Бес голуба ; Прва бицикла / Дејан Вукићевић
У: Антологија кратке приче „Просвјетног рада“ / [уредници Мирољуб Јоковић и Мироје Вуковић]. - Подгорица : Просвјетни рад, 1999. - (Библиотека Макарије). - Стр. 29–32
821.163.41-36
COBISS.SR-ID 14624777 ДВ - 43

ВУКИЋЕВИЋ, Дејан, 1965–2022
Селективна библиографија Бранислава Петровића / Дејан Вукићевић
У: Бранислав Петровић, песник / уредници Радивоје Микић, Драган Хамовић. - Краљево : Народна библиотека „Радослав Веснић“, 1999. - (Библиотека Преображење. Едиција Повеља ; књ. 3). - Стр. 245–274
012 Петровић Б.
COBISS.SR-ID 52100873 ДВ - 44

ВУКИЋЕВИЋ, Дејан, 1965–2022
Хроника нашег краја / Дејан Вукићевић
У: Књижевни зборник „Српско перо ‘99“ / 14. свесрпски фестивал младих писаца „Српско перо ‘99“ Јагодина. - Јагодина : Књижевна омладина Јагодине
: Гамбит, 1999. - Стр. 7–20
821.163.41-32
COBISS.SR-ID 14620169 ДВ - 45

ВУКИЋЕВИЋ, Дејан, 1965–2022
Човек са кружног трга / Дејан Вукићевић
У: Повеља (1985). - ISSN 0352-7751. - Год. 29, бр. 2 (1999), стр. 32–35
821.163.41-32
COBISS.SR-ID 79119372 ДВ - 46

ВУЧИНИЋ, Срђан, 1970–
Перверзија и имагинација / Срђан Вучинић. - Доступно и на: https://povelja.kv-biblio.org.rs/wp-content/uploads/2020/12/1999-br.2-Perve rzija-i-imaginacija-str.-109-112.pdf. - О збирци приповедака „Корота“ Дејана Вукићевића
У: Повеља (1985). - ISSN 0352-7751. - Год. 29, бр. 2 (1999), стр. 109–112
821.163.41.09-32 Вукићевић Д.(049.32)
COBISS.SR-ID 68411906 ДВ - 47

МИЛОВАНОВИЋ, Емилија, 1958–
Ти видиш постојеће, ја не видим оно што јесте - и тако смо на истом / Емилија Миловановић. - О збирци приповедака „Корота“ Дејана Вукићевића
У: Свеске - Заједница књижевника Панчева. - ISSN 0353-5525. - 10, 47 (1999), стр. 184–185
821.163.41.09-32 Вукићевић Д.(049.32)
COBISS.SR-ID 66662658 ДВ - 48

ЗБИРКА старе српске књиге : Библиотека Дома Народне скупштине. - Београд : Народна Скупштина Републике Србије, [б. г.] ([б. м. : б. и.]). - 1 пресавијен лист ([6] стр.) : илустр. ; 24 cm
Стр. [2–5]: [Уводни текст] / Дејан Вукићевић.
(Брош.)
026:091(497.11)(083.824)
COBISS.SR-ID 262813708 ДВ - 49

ВУКИЋЕВИЋ, Дејан, 1965–2022
Библиографија прилога у краљевачкој књижевној периодици. Књ. 1, Освит,
Октобар, Слово / Дејан Вукићевић. - Краљево : Народна библиотека „Радослав Веснић“, 2000 (Краљево : Komino Trade). - 127 стр. ; 30 cm. - (Едиција
Повеља. Библиотека Библиографије)
Тираж 500. - Регистри.
014.3ОСВИТ

014.3ОКТОБАР
014.3СЛОВО
COBISS.SR-ID 157733639 ДВ - 50

ВУКИЋЕВИЋ, Дејан, 1965–2022
Град лудака и прогнаника : Алесандро Барико: City, Paideia, Београд, 1999. / Вук Дејановић. - Доступно и на: https://povelja.kv-biblio.org.rs/wp-content/uploads/2021/04/2000-br.-3-Grad -ludaka-i-prognanika-str.-135-137.pdf
У: Повеља (1985). - ISSN 0352-7751. - Год. 30, бр. 3 (2000), стр. 135–137
821.131.1.09-31 Барико А.
COBISS.SR-ID 26972681 ДВ - 51

ВУКИЋЕВИЋ, Дејан, 1965–2022
Пандемонијум / Дејан Вукићевић. - Белешка о аутору: стр. 37
У: Илустрована политика. - ISSN 0019-2570. - Бр. 2145 (26. фебруар 2000.), стр. 36–37
821.163.41-3
COBISS.SR-ID 282801932 ДВ - 52

АЛЕК Вукадиновић, песник : зборник / уредник Драган Хамовић ; [преводи резимеа на енглески Наташа Павловић]. - Краљево : Народна библиотека
„Радослав Веснић“, 2001 (Краљево : Слово). - 197 стр. ; 21 cm. - (Едиција Повеља. Библиотека Преображење ; књ. 5)
“Алек Вукадиновић је, у Жичи, на Преображење 2000-те... примио Жичку хрисовуљу... “ --> О Зборнику. - Тираж 700. - Стр. 7–8: О Зборнику / уредник [и. е. Драган Хамовић]. - Стр. 155–197: Библиографија Алека Вукадиновића / Дејан Вукићевић. - Напомене и библиографскеw референце уз текст. - Библиографије. - Summarys
(Брош.)
821.163.41.09-1(082)
821.163.41-4(082)
016:929 Вукадиновић А.(082)
012 Вукадиновић А.(082)
821.163.41:929 Вукадиновић А.(082)
06.05ЖИЧКА ХРИСОВУЉА:821.163.41”2000”(082)
COBISS.SR-ID 84915458 ДВ - 53

АЛЕК Вукадиновић, песник : зборник / уредник Драган Хамовић. - Краљево : Народна библиотека „Радослав Веснић“, 2001 (Краљево : Слово). - 197 Стр. ; 21 цм. - (Едиција Повеља. Библиотека Преображење ; књ. 5)

На пресавијеном делу кор. листа слика аутора. - Тираж 700. - Напомене и библиографске референце уз текст. - Summaries.
(Broš.)
821.163.41:929 Вукадиновић А.(082)
821.163.41.09-1(082)
012 Вукадиновић А.
016:929 Вукадиновић А.
COBISS.SR-ID 92808460 ДВ - 54

ВУКИЋЕВИЋ, Дејан, 1965–2022
Библиографија Алека Вукадиновића / Дејан Вукићевић. - Summary
У: Алек Вукадиновић, песник / уредник Драган Хамовић. - Краљево : Народна библиотека „Радослав Веснић“, 2001. - (Едиција Повеља. Библиотека Преображење ; књ. 5). - Стр. 155–197
012 Вукадиновић А.
COBISS.SR-ID 90054146 ДВ - 55

ВУКИЋЕВИЋ, Дејан, 1965–2022
Библиографија прилога у краљевачкој књижевној периодици. Књ. 2, Повеља : (1971–2000) / Дејан Вукићевић. - Краљево : Народна библиотека „Радослав
Веснић“, 2001 (Краљево : Слово). - 124 стр. ; 30 cm. - (Едиција Повеља. Библиотека Библиографије)
Тираж 500. - Регистри.
014.3ПОВЕЉА
COBISS.SR-ID 171917831 ДВ - 56

ВУКИЋЕВИЋ, Дејан, 1965–2022
Десет година без Дела / Дејан Вукићевић. - Доступно и на: http://www.nb.rs/view_file.php?file_id=149. - Напомене и библиографске референце уз текст. - Резиме ; Реэюме ; Summary
У: Гласник Народне библиотеке Србије (Штампано изд.). - ISSN 1450-8915. - Год. 3, бр. 1 (2001), стр. 107–114
050.488ДЕЛО
COBISS.SR-ID 103934988 ДВ - 57

ВУКИЋЕВИЋ, Дејан, 1965–2022
Запис из земље / Дејан Вукићевић
У: Стварање (Подгорица). - ISSN 0039-422X. - Год. 56, бр. 7/9 (2001), Стр. 87–93
821.163.41-32
COBISS.SR-ID 93081346 ДВ - 58

ВУКИЋЕВИЋ, Дејан, 1965–2022
Мртва душа / Дејан Вукићевић
У: Међај. - ISSN 0351-5451. - Год. 21, бр. 49 (2001), стр. 39–43
821.163.41-32
COBISS.SR-ID 96003340 ДВ - 59

ВУКИЋЕВИЋ, Дејан, 1965–2022
Селективна библиографија Бориславa Пекића / Дејан Вукићевић. - Напомене и библиографске референце уз текст
У: Књижевност и језик. - ISSN 0454-0689. - Год. 48, бр. 3/4 (2001), Стр. 115–134
012 Пекић Б.
COBISS.SR-ID 96859660 ДВ - 60

ВУКИЋЕВИЋ, Дејан, 1965–2022
Успаванка за Авеља / Дејан Вукићевић
У: Књижевност. - ISSN 0023-2408. - Св. 5/6 (2001), стр. 601–602
821.163.41-32
COBISS.SR-ID 95949324 ДВ - 61

ВУКИЋЕВИЋ, Дејан, 1965–2022
Цирцулус витае / Дејан Вукићевић. - Ћирилицом
У: Луча (Суботица). - ISSN 0354-7787. - Год. 10, бр. 2/3 (2001), стр. 15–16
821.163.41-32
COBISS.SR-ID 93605122 ДВ - 62

ВУКИЋЕВИЋ, Дејан, 1965–2022
Kal / Dejan Vukićević
U: Art (Čačak). - ISSN 1451-0197. - God. [4], br. 4 (2001), str. 9–11
821.163.41-32
COBISS.SR-ID 79634690 ДВ - 63

ЂОРЂЕВИЋ, Бојан, 1965–
Корота Дејана Вукићевића / Бојан Ђорђевић
У: Књижевност. - ISSN 0023-2408. - Св. 5/6 (2001), стр. 603–606
821.163.41.09-32 Вукићевић Д.
COBISS.SR-ID 95949836 ДВ - 64

ВУКИЋЕВИЋ, Дејан, 1965–2022
Алеја бизарних кипова / Дејан Вукићевић. - Београд : Рад, 2002 (Краљево : Komino trade). - 91 стр. : слика аутора ; 20 cm. - (Знакови поред пута / [Рад])

Тираж 400. - Белешка о аутору: стр. 87.
ISBN 86-09-00770-7
821.163.41-32
COBISS.SR-ID 96865036 ДВ - 65

ВУКИЋЕВИЋ, Дејан, 1965–2022
Амаркорд или варка / Дејан Вукићевић
У: Приче у папучама. Књ. 3 / приредиле Јелица Живковић и Весна Тешовић. - Бор : Народна библиотека, 2002. - ISBN 86-84061-00-4. - Стр. 33–34
821.163.41-32
COBISS.SR-ID 14627593 ДВ - 66

ВУКИЋЕВИЋ, Дејан, 1965–2022
Прилог за библиографију Матије Бећковића / Дејан Вукићевић. - Напомене и библиографске референце уз текст
У: Матија Бећковић песник / уредник Драган Хамовић. - Краљево : Народна библиотека „Стефан Првовенчани“, 2002. - (Едиција Повеља. Библиотека Преображење ; књ. 6). - ISBN 86-83047-10-5. - стр. 161–247
012 Бећковић М.
016:929 Бећковић М.
COBISS.SR-ID 517315489 ДВ - 67

ВУКИЋЕВИЋ, Дејан, 1965–2022
Селективна библиографија Бориславa Радовића / Дејан Вукићевић
У: Књижевност и језик. - ISSN 0454-0689. - Год. 49, бр. 3/4 (2002), Стр. 375–395
012 Радовић Б.
COBISS.SR-ID 104869900 ДВ - 68

ВУКИЋЕВИЋ, Дејан, 1965–2022
Селективна библиографија Матије Бећковића / Дејан Вукићевић. - Напомене и библиографске референце уз текст
У: Књижевност и језик. - ISSN 0454-0689. - Год. 49, бр. 1/2 (2002), Стр. 189–208
012 Бећковић М.
COBISS.SR-ID 103308556 ДВ - 69

ВУКИЋЕВИЋ, Дејан, 1965–2022
Aleja splina / Dejan Vukićević
U: Polja (Novi Sad). - ISSN 0032-3578. - God. 47, br. 422 (okt–nov. 2002), str. 104–106
821.163.41-32
COBISS.SR-ID 207152135 ДВ - 70

ВУКИЋЕВИЋ, Дејан, 1965–2022

Dva prsta ispod srca / Dejan Vukićević

U: Polja (Novi Sad). - ISSN 0032-3578. - God. 47, br. 422 (okt–nov. 2002), str. 102–104

821.163.41-32

COBISS.SR-ID 207151879 ДВ - 71

ЈАНЧИЋ, Светлана, 1948–

Књижевник и библиограф у кључу утврђених закона / Светлана Јанчић. - Приказ књиге: Дејан Вукићевић: Библиографија прилога у краљевачкој књижевној периодици, Краљево, 2000-2001.

У: Књижевне новине. - ISSN 0023-2416. - Год. 54, бр. 1059 (1–15.06.2002.), стр. 20

014.3:050(049.32)

COBISS.SR-ID 109263628 ДВ - 72

МАТИЈА Бећковић песник : зборник / уредник Драган Хамовић. - Краљево : Народна библиотека „Стефан Првовенчани“, 2002 (Краљево : Слово). - 247 Стр. ; 20 cm. - (Едиција Повеља. Библиотека Преображење ; књ. 6)

Тираж 800. - Стр.7–8: О зборнику / уредник. - Напомене и библиографске референце уз текст. - Summaries.

ISBN 86-83047-10-5 (брош.)

821.163.41:929 Бећковић М.(082)

821.163.41.09-1(082)

012 Бећковић М.

016:929 Бећковић М.

COBISS.SR-ID 99923724 ДВ - 73

НЕДЕЉКОВИЋ, Живорад, 1959–

Сушти послови : изабране и нове песме / Живорад Недељковић ; предговор Радивоје Микић. - Краљево : Народна библиотека „Стефан Првовенчани“, 2002 (Краљево : Слово). - 174 стр. ; 21 cm. - (Едиција Повеља. Библиотека Избор ; књ. 3)

Тираж 500. - Стр. 5–18: Примицање песме живот. - Стр. 171–174: Био-библиографска белешка о песнику / библиографију сачинио Дејан Вукићевић.

ISBN 86-83047-08-3 (karton)

821.163.41-14

821.163.41.09-14 Недељковић Ж.

012 Недељковић Ж.

016:929 Недељковић Ж.
COBISS.SR-ID 180674055 ДВ - 74

СИМОНОВИЋ, Симон, 1946–2020

Песме / Симон Симоновић ; избор и поговор Предраг Петровић. - Београд : Просвета, 2002 (Лазаревац : Елвод принт). - 173 стр. ; 20 cm. - (Савремена поезија 2002 / Просвета, Београд)

Тираж 500. - Стр. 147–158: О поезији Симона Симоновића. - стр. 159–168: Селективна библиографија Симона Симоновића / Дејан Вукићевић

ISBN 86-07-01337-8 (брош.)

821.163.41-14

821.163.41.09-14 Симоновић, С.

012 Симоновић С.

COBISS.SR-ID 183676423 ДВ - 75

СИМОНОВИЋ, Симон, 1946–2020

Песме / Симон Симоновић ; избор и поговор Предраг Петровић. - Београд : Просвета, 2002 (Лазаревац : Елвод-принт). - 173 стр. ; 20 cm. - (Савремена поезија 2002 / [Просвета, Београд])

Тираж 500. - О поезији Симона Симоновића: стр. 147–158. - На пресавијеном делу кор. слика аутора. - Стр. 159–168: Селективна библиографија Симона Симоновића / Дејан Вукићевић.

ISBN 86-07-01337-8

821.163.41-14

821.163.41.09-14

016:929 Симоновић С.

COBISS.SR-ID 99115788 ДВ - 76

ТИПСАРЕВИЋ, Драгана, 1951–

Миодраг М. Пешић : 1897–1979 / [аутор изложбе и каталога] Драгана Типсаревић. - Краљево : Народна библиотека „Стефан Првовенчани“ ; Београд : Народна библиотека Србије, 2002 ([б. м.] : Интерклима). - 54 стр. : илуСтр. ; 30 cm

Тираж 500. - Напомене и библиографске референце уз текст. - Стр. 45–54: Библиографија Миодрага М. Пешића / Дејан Вукићевић.

ISBN 86-83047-19-9 (брош.)

821.163.41:929 Пешић М.(083.824)

012 Пешић М.

016:929 Пешић М.

COBISS.SR-ID 102957580 ДВ - 77

ВУКИЋЕВИЋ, Дејан, 1965–2022
Амаркорд или варка / Дејан Вукићевић. - Са конкурса „Просвјеетног рада“ за „Кратку причу“
У: Просвјетни рад. - ISSN 0033-1686. - Бр. 1/2 (10. фебруар 2003), стр. 20
821.163.41-36
COBISS.SR-ID 282803212 ДВ - 78

ВУКИЋЕВИЋ, Дејан, 1965–2022
Велики пројекат ујака Јакова / Дејан Вукићевић. - Белешка о аутору: стр. Б7
У: Политика (Београд). - ISSN 0350-4395. - Год. 100, бр. 32367 (14. децембар 2003), стр. Б7
821.163.41-3
COBISS.SR-ID 282791436 ДВ - 79

ВУКИЋЕВИЋ, Дејан, 1965–2022
Јаблан / Дејан Вукићевић
У: Наше стварање. - ISSN 0465-9503. - Год. 50, бр. 3 (2003), стр. 155–156
821.163.41-32
COBISS.SR-ID 114656268 ДВ - 80

ВУКИЋЕВИЋ, Дејан, 1965–2022
О библиографији чланака српске књижевне периодике / Дејан Вукићевић. - Summary. - Библиографија: стр. 137
У: Сусрети библиографа у спомен на др Георгија Михаиловића. - ISSN 1450-8699. - Год. 13, бр. 2 (2002), стр. 133–137
016:050.488(497.1)"1950/2002"
COBISS.SR-ID 113454348 ДВ - 81

ВУКИЋЕВИЋ, Дејан, 1965–2022
Прво неверство / Дејан Вукићевић
У: Најкраће приче 2002 / (приредио Ђорђе Оташевић). - Београд : Алма, 2003. - (Библиотека Савремена књижевност). - ISBN 86-84023-09-9. - Стр. 41
821.163.41-36
COBISS.SR-ID 14630153 ДВ - 82

ВУКИЋЕВИЋ, Дејан, 1965–2022
Селективна библиографија Бориславa Радовића / Дејан Вукићевић. - Напомене и библиографске референце уз текст
У: Борислав Радовић, песник / уредник Драган Хамовић. - Краљево : Народна библиотека „Стефан Првовенчани“, 2003. - (Едиција Повеља). - (Библиотека Преображење ; књ. 7). - ISBN 86-83047-24-5. - стр. 141–189

012 Радовић Б.
016:929 Радовић Б.
COBISS.SR-ID 517308065 ДВ - 83

ВУКИЋЕВИЋ, Дејан, 1965–2022
Селективна библиографија Бранислава Петровића / Дејан Вукићевић. - Напомене и библиографске референце уз текст
У: Књижевност и језик. - ISSN 0454-0689. - Год. 50, бр. 1/3 (2003), Стр. 239–262
012 Петровић Б.
016:929 Петровић Б.
COBISS.SR-ID 111947532 ДВ - 84

ВУКИЋЕВИЋ, Дејан, 1965–2022
Три приче / Дејан Вукићевић
У: Кораци. - ISSN 0454-3556. - Год. 34, књ. 33, св. 3/4 (2003), стр. 61–65
821.163.41-32
COBISS.SR-ID 110746380 ДВ - 85

РАДУЛОВИЋ, Здравка, 1951–
Аналитичка библиографска обрада краљевачке књижевне периодике : Вукићевић, Дејан. Библиографија прилога у краљевачкој књижевној периодици. Књ. 1 и књ. 2, Краљево: Народна библиотека „Радослав Веснић“, 2000-2001. / Здравка Радуловић. - Илустр. - Доступно и на: http://www.citaliste.com/casopis/pdf/Citaliste_br2.pdf
У: Панчевачко читалиште. - ISSN 1451-3048. - Год. 2, бр. 2 (мај 2003), Стр. 58–59
014.3:050(497.11)
COBISS.SR-ID 189999623 ДВ - 86

САРАТЛИЋ, Рада, 1948–
Пуцање пријатељства : историја политичког плаката у Србији / Рада Саратлић
У: Политика (Београд). - ISSN 0350-4395. - Год. 99, бр. 32031 (8. јануар.2003.), стр. А14
069.9[027.54:766(497.11)
COBISS.SR-ID 105666572 ДВ - 87

ВУКИЋЕВИЋ, Дејан, 1965–2022
Дело (1955–1992) / Дејан Вукићевић. - Напомене и библиографске референце уз текст. - Апстракт ; Summary. - Библиографија
У: Књижевна историја. - ISSN 0350-6428. - Год. 36, бр. 122/123 (2004),

Стр. 129–175
821.163.41.09
050.488(497.11)ДЕЛО
050.488(497.11)САВРЕМЕНИК
COBISS.SR-ID 121783564 ДВ - 88

ВУКИЋЕВИЋ, Дејан, 1965–2022
Мираж / Дејан Вукичевић
У: Књижевни лист. - ISSN 1451-2122. - Год. 3, бр. 25 (2004), стр. 14
821.163.41-32
COBISS.SR-ID 121174796 ДВ - 89

ВУКИЋЕВИЋ, Дејан, 1965–2022
Монографске публикације из области књижевности добитника награде „Бранко Миљковић“ / Дејан Вукићевић
У: Градина. - ISSN 0436-2616. - Бр. 4 (2004), стр. 129–152
016:82(497.1)
COBISS.SR-ID 117928460 ДВ - 90

ВУКИЋЕВИЋ, Дејан, 1965–2022
Први пут с оцем на мокрење / Дејан Вукићевић
У: Снови и свитања / [уредници Велемир Грубачки и Весна Ћук]. - Житиште : Библиотека „Бранко Радичевић“, 2004. - ISBN 86-83309-14-2. - Стр. 21–23
821.163.41-32
COBISS.SR-ID 14631433 ДВ - 91

ВУКИЋЕВИЋ, Дејан, 1965–2022
Селективна библиографија Алексе Шантића / Дејан Вукићевић. - Напомене и библиографске референце уз текст
У: Књижевност и језик. - ISSN 0454-0689. - Год. 51, бр. 3/4 (2004), Стр. 479–497
012 Шантић А.
016:929 Шантић А.
COBISS.SR-ID 121883660 ДВ - 92

ВУКИЋЕВИЋ, Дејан, 1965–2022
Селективна библиографија Младена Маркова / Дејан Вукићевић. - Напомене и библиографске референце уз текст
У: Зборник Двадесетих књижевних сусрета „Савремена српска проза“, 7-8. новембар 2003., Трстеник / [главни и одговорни уредник Верољуб Вукашиновић]. - Трстеник : Народна библиотека „Јефимија“ :

Културно-просветна заједница, 2004. - (Савремена српска проза ; зборник бр. 16). - ISBN 86-83191-11-7. - стр. 37–56
012 Марков М.
COBISS.SR-ID 517339297 ДВ - 93

ВУКИЋЕВИЋ, Дејан, 1965–2022
Miraž / Dejan Vukićević. - (Drugonagrađena priča na konkursu Dijaspore za 2003. godinu)
U: Diaspora. - ISSN 1402-9308. - Br. 38 (2004), str. 10–11
821.163.41-32
COBISS.SR-ID 282805772 ДВ - 94

ВУКИЋЕВИЋ, Дејан, 1965–2022
Бодило / Дејан Вукићевић. - Одломак из романа „Бодило“
У: Кораци. - ISSN 0454-3556. - Год. 38, књ. 35, св. 9/10 (2005), стр. 37–50
821.163.41-31(082.24)
COBISS.SR-ID 127490828 ДВ - 95

ВУКИЋЕВИЋ, Дејан, 1965–2022
Из фондова Народне библотеке Србије: Фонд старог плаката и летка / Дејан Вукићевић. - Доступно и на: http://www.nb.rs/view_file.php?file_id=1337
У: Гласник Народне библиотеке Србије (Штампано изд.). - ISSN 1450-8915. -
Год. 7, бр. 1 (2005), стр. 603–604
027.54:025.174(497.11)"1840/1945"
COBISS.SR-ID 128496140 ДВ - 96

ВУКИЋЕВИЋ, Дејан, 1965–2022
Каква корист од наслова : изложба / аутор Дејан Вукићевић. - [Београд : Народна библиотека Србије, 2005] ([б. м. : б. и.]). - 1 пресавијен лист ([4] стр.) : илустр. ; 24 cm
Слика Д. Вукићевића и белешка о њему. - Биобиблиографски подаци о аутору.
(Брош.)
027.54(497.11)"1840/1945"(083.824)
COBISS.SR-ID 222961676 ДВ - 97

ВУКИЋЕВИЋ, Дејан, 1965–2022
Кентаур ; Испод капака / Дејан Вукићевић
У: Прича Карановца / [приређивачи] Мирољуб Домазет, Иван Ршумовић. - Горњи Милановац : Графопринт, 2004 [тј.] 2005. - (Колекција Домазет). - ISBN

86-7432-023-6. - Стр. 399-409
821.163.41-32
COBISS.SR-ID 14634505 ДВ - 98

ВУКИЋЕВИЋ, Дејан, 1965–2022
Мехур / Дејан Вукићевић
У: Међај. - ISSN 0351-5451. - Год. 25, бр. 57/58 (2005), стр. 180–185
821.163.41-32
COBISS.SR-ID 132321292 ДВ - 99

ВУКИЋЕВИЋ, Дејан, 1965–2022
Одломак из романа Бодило / Дејан Вукићевић
У: Бдење (Штампано изд.). - ISSN 1451-3218. - Год. 4, бр. 8/9 (јун–јул 2005), стр. 13–25
821.163.41-31(082.24)
COBISS.SR-ID 129340940 ДВ - 100

ВУКИЋЕВИЋ, Дејан, 1965–2022
Опорука анђелима / Дејан Вукићевић. - Белешка о аутору: стр. 16
У: Политика (Београд). - ISSN 0350-4395. - Год. 102, бр. 32982 (27. новембар 2005.), стр. 16
821.163.41-3
COBISS.SR-ID 282797836 ДВ - 101

ВУКИЋЕВИЋ, Дејан, 1965–2022
Отворена врата / Дејан Вукићевић
У: Златна греда. - ISSN 1451-0715. - Год. 5, бр. 49 (нов. 2005), стр. 31
821.163.41-32
COBISS.SR-ID 209713927 ДВ - 102

ВУКИЋЕВИЋ, Дејан, 1965–2022
Отворена врата / Дејан Вукићевић
У: Траг (Врбас). - ISSN 1451-9437. - Год. 1, књ. 1, св. 3 (септ. 2005), стр. 60–62
821.163.41-32
COBISS.SR-ID 207962887 ДВ - 103

ВУКИЋЕВИЋ, Дејан, 1965–2022
Први српски рат плакатима / Дејан Вукићевић. - Доступно и на: http://www.nb.rs/view_file.php?file_id=1607. - Резиме ; Резюме ; Summary. - Библиографија

У: Гласник Народне библиотеке Србије (Штампано изд.). - ISSN 1450-8915. - Год. 7, бр. 1 (2005), стр. 119–124
027.54:025.174(497.11)"1840/1945"
COBISS.SR-ID 128396556 ДВ - 104

ВУКИЋЕВИЋ, Дејан, 1965–2022
Први српски рат плакатима : из Фонда старог плаката и летка НБС : Народна библиотека Србије Београд, 2005 / [Дејан Вукићевић]. - Београд : Народна библиотека Србије, 2005 ([б. м. : б. и.]). - [4] стр. : илустр. у боји ; 24 cm Кор. насл. - Биографски подаци о аутору.
(Брош.)
027.54(497.11)"1840/1945"(083.824)
COBISS.SR-ID 512217005 ДВ - 105

ВУКИЋЕВИЋ, Дејан, 1965–2022
Селективна библиографија Јована Јовановића Змаја / Дејан Вукићевић. - Напомене и библиографске референце уз текст
У: Књижевност и језик. - ISSN 0454-0689. - Год. 52, бр. 1/2 (2005), Стр. 187–217
012 Јовановић-Змај Ј.
COBISS.SR-ID 129019404 ДВ - 106

ВУКИЋЕВИЋ, Дејан, 1965–2022
Стрелац јединог гола / Дејан Вукићевић
У: Градина. - ISSN 0436-2616. - Год. 41, бр. 7 (2005), стр. 146–148
821.163.41-32
COBISS.SR-ID 122483980 ДВ - 107

ВУКИЋЕВИЋ, Дејан, 1965–2022
Bodilo : (roman) / Dejan Vukićević. - Novi Pazar : Građanski forum, 2005 (Kraljevo : Komino trade). - 142 str. : autorova slika ; 17 cm. - (Edicija Sent)
Tiraž 500. - Beleška o autoru: str. 142.
ISBN 86-7490-010-0 (broš.)
821.163.41-31
COBISS.SR-ID 124077068 ДВ - 108

ВУКИЋЕВИЋ, Дејан, 1965–2022
Bodilo : odlomak iz romana / Dejan Vukićević. - Beleška o autoru: str. 37.
U: Sent (Novi Pazar). - ISSN 1452-970X. - br. 13 (septembar 2005), str. 36–37
821.163.41-31(082.24)
821.163.41.09-31 Вукићевић Д.
COBISS.SR-ID 514197856 ДВ - 109

ГЕОРГИЈЕВ, Слободан, 1976–

Prilozi za istoriju javnog života : izložba „Prvi srpski rat plakatima“ / Slobodan Georgijev

U: Vreme (Beograd. 1990). - ISSN 0353-8028. - Br. 774 (3. novembar 2005), str. 39–40

069.9:[027.54:766(497.11)

COBISS.SR-ID 282881548 ДВ - 110

КОСТАДИНОВИЋ, Данијела, 1973–

Шта је по вама нормално понашање? / Данијела Костадиновић. - Приказ књиге: Дејан Вукићевић: Алеја бизарних кипова, Београд, 2002.

У: Градина. - ISSN 0436-2616. - Год. 41, бр. 7 (2005), стр. 250–253

821.163.41.09-32 Вукићевић Д.(049.32)

COBISS.SR-ID 122492428 ДВ - 111

МИШИЋ, Зоран

Покварена мрцина последње врсте / Зоран Мишић

У: Независна светлост. - ISSN 0354-7868. - God. 70, br. 3146 (2005), Стр. 30–32

069.9:[027.54:766(497.11)

COBISS.SR-ID 282885388 ДВ - 112

САРАТЛИЋ, Рада, 1948–

Ко је луд нека гласа... : Први српски рат плакатима - изложба у Народној библиотеци Србије / Рада Саратлић

У: Политика (Београд). - ISSN 0350-4395. - Год. 102, бр. 32774 (3. фебруар 2005), стр. 16

069.9[027.54:766(497.11)

COBISS.SR-ID 135433740 ДВ - 113

ВУКИЋЕВИЋ, Дејан, 1965–2022

Библиографија Десимира Благојевића / Дејан Вукићевић. - ауторова слика

У: Ход према будућима / [уредник Мирко Демић]. - Крагујевац : Народна библиотека „Вук Караџић“, 2006. - (Библиотека Збир ; књ. 4). - ISBN 86-83007-22-7. - Стр. 169–206

012 Благојевић Д.

COBISS.SR-ID 514793621 ДВ - 114

ВУКИЋЕВИЋ, Дејан, 1965–2022
Библиографија Драгана Лакићевића / Дејан Вукићевић. - 1. Деретино изд. - Београд : Дерета, 2006 (Београд : Дерета). - 211 стр. ; 21 cm. - (Библиотека Библиофилија)
Тираж 500. - Стр. 207-208: Господин у издаваштву / Драган Лакићевић. - Стр. 209–210: Реч над отвореним гробом / Драган Лакићевић. - Белешка о аутору: стр. 205. - Регистар.
ISBN 86-7346-445-5 (брош.)
012 Лакићевић Д.
016:929 Лакићевић Д.
COBISS.SR-ID 127852812 ДВ - 115

ВУКИЋЕВИЋ, Дејан, 1965–2022
Библиографија Матије Бећковића / Дејан Вукићевић. - 1. Деретино изд. - Београд : Дерета, 2006 (Београд : Дерета). - 224 стр. ; 21 cm. - (Библиотека Библиофилија)
Тираж 500. - Белешка о аутору: стр. [225]. - Регистар.
ISBN 86-7346-444-7 (брош.)
012 Бећковић М.
016:929 Бећковић М.
COBISS.SR-ID 127850764 ДВ - 116

ВУКИЋЕВИЋ, Дејан, 1965–2022
Библиографија о Стерији (од 1970) / Дејан Вукићевић. - Напомене и библиографске референце уз текст
У: Књижевност и језик. - ISSN 0454-0689. - Год. 53, бр. 3/4 (2006), Стр. 351–400
012 Поповић Ј. С.
COBISS.SR-ID 138903308 ДВ - 117

ВУКИЋЕВИЋ, Дејан, 1965–2022
Две приче / Дејан Вукићевић. - Садржи: Први пут с оцем на мокрење ; Друга страна
У: Наш траг. - ISSN 0354-575X. - Год. 13, бр. 1/2/3 (2006), стр. 83–88
821.163.41-32
COBISS.SR-ID 130022924 ДВ - 118

ВУКИЋЕВИЋ, Дејан, 1965–2022
Дим / Дејан Вукићевић. - Белешка о аутору: стр. 12
У: Политика (Београд). - ISSN 0350-4395. - Год. 103, бр. 33424 (26. новембар 2006.), стр. 12
821.163.41-3
COBISS.SR-ID 282798348 ДВ - 119

ВУКИЋЕВИЋ, Дејан, 1965–2022
Зорка / Дејан Вукићевић
У: Летопис Матице српске. - ISSN 0025-5939. - Год. 182, књ. 477, св. 4 (април 2006), стр. 590–593
821.163.41-32
COBISS.SR-ID 213638407 ДВ - 120

ВУКИЋЕВИЋ, Дејан, 1965–2022
Испод капака / Дејан Вукићевић. - Белешка о аутору
У: Савремена библиотека (Крушевац). - ISSN 0353-0655. - Год. 18, бр. 23 (2006), стр. 85
821.163.41-3
COBISS.SR-ID 135259148 ДВ - 121

ВУКИЋЕВИЋ, Дејан, 1965–2022
О проблемима израде персоналних библиографија / Дејан Вукићевић. - Библиографија. - Summary
У: Сусрети библиографа у спомен на др Георгија Михаиловића. - ISSN 1450-8699. - Год. 15 (2006 [шт. 2007]), стр. 41–51
012
COBISS.SR-ID 230530567 ДВ - 122

ВУКИЋЕВИЋ, Дејан, 1965–2022
Реквијем за родни град / Дејан Вукићевић
У: Приче у папучама. Књ. 5 / уредник књиге Весна Тешовић. - Бор : Народна библиотека, 2006. - ISBN 86-84061-04-7. - Стр. 17–19
821.163.41-32
COBISS.SR-ID 14638345 ДВ - 123

ВУКИЋЕВИЋ, Дејан, 1965–2022
Селективна библиографија Воје Чолановића / Дејан Вукићевић. - Напомене и библиографске референце уз текст
У: Зборник 22. књижевних сусрета Савремена српска проза, 18-19. новембар 2005., Трстеник / [главни и одговорни уредник Верољуб Вукашиновић]. - Трстеник : Народна библиотека „Јефимија“, 2006. - (Савремена српска проза ; зборник бр. 18). - ISBN 86-83191-24-9. - (2006), стр. 37–55
012 Чолановић В.
COBISS.SR-ID 517347745 ДВ - 124

ВУКИЋЕВИЋ, Дејан, 1965–2022
Старо, добро, као вино / Дејан Вукићевић. - Приказ књиге: Марина Лазовић, Гордана Јовановић: Стара и ретка књига и периодика у Народној библиотеци Смедерево: (1544–1867). Св. 1 (1544–1850), Смедерево, 2006.

У: Монс Ауреус. - ISSN 1451-3846. - Год. 4, бр. 13 (2006), стр. 51–52
016:091(049.32)
COBISS.SR-ID 137735948 ДВ - 125

ВУКИЋЕВИЋ, Дејан, 1965–2022
Хронике нашег краја : одломак из рукописа / Дејан Вукићевић
У: Браничево. - ISSN 0006-9140. - Год. 52, Бр. 3/4 (2006), стр. 29–32
821.163.41-3(082.24)
COBISS.SR-ID 140362764 ДВ - 126

ВУКИЋЕВИЋ, Дејан, 1965–2022
Moj čitalac / Dejan Vukićević
U: Polja (Novi Sad). - ISSN 0032-3578. - God. 51, br. 439 (maj–jun 2006), str. 121–122
821.163.41-36
COBISS.SR-ID 218769671 ДВ - 127

ИЛИЋ, Слађана, 1974–
Урнебесна прича о свету / Слађана Илић. - Приказ књиге: Дејан Вукићевић: Бодило, Нови Пазар, 2005.
У: Српски југ (Ниш). - ISSN 1820-3507. - Год. 3, бр. 5 (2006), стр. 143–145
821.163.41.09-31 Вукићевић Д.(049.32)
COBISS.SR-ID 132094988 ДВ - 128

МИЋЕВИЋ, Ивана, 1979–
Тапије у излогу : у Дому Народне скупштине отворена изложба „Збирка старе српске књиге“ / Ивана Мићевић
У: Вечерње новости. - ISSN 0350-4999. - Год. 53 (10. септембар 2006), Стр. 12
069.9:[026:091(497.11)
COBISS.SR-ID 282885900 ДВ - 129

РАДУЛОВИЋ, Здравка, 1951–
Библиографије два књижевника / Здравка Радуловић. - Доступно и на: http://www.citaliste.com/casopis/pdf/Citaliste_br9.pdf. - Приказ књиге: Дејан Вукићевић: Библиографија Матије Бећковића, Београд, 2006. - Приказ књиге: Дејан Вукићевић: Библиографија Драгана Лакићевића, Београд, 2006.
У: Панчевачко читалиште. - ISSN 1451-3048. - Год. 5, бр. 9 (нов. 2006), стр. 94–95
012 Бећковић М.(049.3)
016:929 Бећковић М.(049.3)
012 Лакићевић Д.(049.3)
016:929 Лакићевић Д.(049.3)
COBISS.SR-ID 217840647 ДВ - 130

РАДУЛОВИЋ, Немања, 1978–

Масонски симболи на старој српској књизи : [изложба Библиотеке града Београда], Одељење старе и ретке књиге о Београду (Завичајно одељење), 8 - 20. мај 2006. / [аутори изложбе [и каталога] Немања Радуловић и Дејан Вукићевић ; предговор каталога Немања Радуловић ; превод масонских диплома са шпанског Лидија Тонтић]. - Београд : Библиотека града Београда, 2006 (Београд : Чигоја штампа). - 9 стр. : илустр. ; 22 cm

Тираж 250. - На корицама слике аутора и белешке о њима.

ISBN 86-7191-089-X (брош.)
094=163.41"18":[7.045:061.236.6(083.824)
COBISS.SR-ID 130193932 ДВ - 131

ФЕХРАТОВИЋ, Јахја, 1982–

Roman kao izazov / Jahja Fehratović. - Prikaz knjige: Dejan Vukićević: Bodilo, Novi Pazar, 2005.

U: Sent (Novi Pazar). - ISSN 1452-970X. - br. 14/15 (april 2006), str. 32
821.163.41.09-31 Вукићевић Д.(049.32)
COBISS.SR-ID 514282848 ДВ - 132

АНДОНОВСКА, Биљана, 1981–

Стрелац друге стране / Биљана Андоновска. - Доступно и на: https://issuu.com/beogradskiknjizevnicasopis/docs/broj08_sadrzaj. - Приказ књиге: Дејан Вукићевић: Омама, Београд, 2007.

У: Београдски књижевни часопис. - ISSN 1452-2950. - Год. 3, бр. 8 (2007), стр. 194–196
821.163.41.09-32 Вукићевић Д.(049.32)
COBISS.SR-ID 144372236 ДВ - 133

АРСЕНИЋ, Владимир, 1972–

Albatros među dokonim mornarima : Dejan Vukićević: Omama, Filip Višnjić, 2007. / Vladimir Arsenić

U: Danas (Beograd). - ISSN 1450-538X. - br. 3520/3521, God. 11 (19–20. maj 2007.), str. 10
821.163.41.09-32 Вукићевић Д.(049.32)
COBISS.SR-ID 282784780 ДВ - 134

ВУКИЋЕВИЋ, Дејан, 1965–2022

Баба Грозда / Дејан Вукићевић. - Одломци из рукописа Хроника нашег краја

У: Наш траг. - ISSN 0354-575X. - бр. 2/3 (2007), стр. 111–114
821.163.41-3(082.24)
COBISS.SR-ID 152478732 ДВ - 135

ВУКИЋЕВИЋ, Дејан, 1965–2022

Дело : (1955–1992) : библиографија / Дејан Вукићевић. - Београд : Институт за књижевност и уметност : Народна библиотека Србије ; Нови Сад : Матица српска, 2007 (Београд : Чигоја штампа). - 857 стр. ; 25 cm. - (Серија Историја српске књижевне периодике / Матица српска [и] Институт за књижевност и уметност [и] Народна библиотека Србије ; 16)

"Књига је незнатно измењен истоимени маг. рад. одбрањен на Филол. фак. ..." --> прелим. стр. - Тираж 500. - Регистри. - Посвета: Многопоштованом Милану Влајчићу Дејан Вукићевић MMVIII: НБС: МВ 391

ISBN 978-86-7095-127-3 (картон)
014.3:050.488(497.11)ДЕЛО"1955/1992"
COBISS.SR-ID 143383308 ДВ - 136

ВУКИЋЕВИЋ, Дејан, 1965–2022

Желко : одломак из рукописа „Хроника нашег краја" / Дејан Вукићевић. - Белешка о аутору: стр. 212. - Заједн. ств. насл.: Желко, Љутић и Шћеловић.

У: Липар. - ISSN 1450-8338. - Год. 9, бр. 33 (2007), стр. 4–7
821.163.41-32(082.24)
COBISS.SR-ID 522085781 ДВ - 137

ВУКИЋЕВИЋ, Дејан, 1965–2022

Збирка рукописа и старих књига : Национална и свеучилишна књижница у Загребу / Дејан Вукићевић

У: Панчевачко читалиште. - ISSN 1451-3048. - Год. 6, бр. 10 (мај 2007), стр. 48–49
027.54(497.5)
094/096
COBISS.SR-ID 224400391 ДВ - 138

ВУКИЋЕВИЋ, Дејан, 1965–2022

Из хронике нашег краја / Дејан Вукићевић. - Одломци из рукописа. - Садржи: Водопад ; Резервоари, кактуси ; Баханалије ; Магла, Цујо

У: Градина. - ISSN 0436-2616. - Год. 43, бр. 18 (2007), стр. 50–54
821.163.41-3(082.24)
COBISS.SR-ID 140923148 ДВ - 139

ВУКИЋЕВИЋ, Дејан, 1965–2022

Из хронике нашег краја / Дејан Вукићевић

У: Монс Ауреус. - ISSN 1451-3846. - Год. 5, бр. 15 (2007), стр. 33–36
821.163.41-3(082.24)
COBISS.SR-ID 141924108 ДВ - 140

ВУКИЋЕВИЋ, Дејан, 1965–2022

Љутић : одломак из рукописа „Хроника нашег краја“ / Дејан Вукићевић. - Белешка о аутору: стр. 212. - Зајед. ств. насл.: Желко, Љутић и Шћеловић.
У: Липар. - ISSN 1450-8338. - Год. 9, бр. 33 (2007), стр. 8–11
821.163.41-32(082.24)
COBISS.SR-ID 522086293 ДВ - 141

ВУКИЋЕВИЋ, Дејан, 1965–2022

Окетове стилске вежбе : о седамнаест верзија једног писма Оскара Давича / Дејан Вукићевић
У: Београдски књижевни часопис. - ISSN 1452-2950. - Год. 3, бр. 6 (2007), стр. 96–97
821.163.41.09-6 Давичо О.
COBISS.SR-ID 139872268 ДВ - 142

ВУКИЋЕВИЋ, Дејан, 1965–2022

Омама / Дејан Вукићевић. - Београд : „Филип Вишњић“, 2007 (Београд : „Филип Вишњић“). - 131 стр. ; 21 cm. - (Библиотека Албатрос ; књ. 129)
Тираж 500. - Речник ређе коришћених речи, добро познатог значења: стр. 131. - Белешка о аутору: стр. [133].
ISBN 978-86-7363-513-2 (брош.)
821.163.41-32
COBISS.SR-ID 138074124 ДВ - 143

ВУКИЋЕВИЋ, Дејан, 1965–2022

Селективна библиографија Борисава Станковића / Дејан Вукићевић. - Напомене и библиографске референце уз текст
У: Књижевност и језик. - ISSN 0454-0689. - Год. 54, бр. 1/2 (2007), Стр. 187–211
012 Станковић Б.
016:929 Станковић Б.
COBISS.SR-ID 142111244 ДВ - 144

ВУКИЋЕВИЋ, Дејан, 1965–2022

Селективна библиографија Виде Огњеновић / Дејан Вукићевић. - Напомене и библиографске референце уз текст
У: Зборник 23. књижевних сусрета Савремена српска проза, 10–11. новембар
2006., Трстеник / [главни и одговорни уредник Верољуб Вукашиновић]. - Трстеник : Народна библиотека „Јефимија“, 2007. - (Савремена српска проза ; зборник 19). - ISBN 978-86-83191-27-7. - стр. 31–54
012 Огњеновић В.
COBISS.SR-ID 517341857 ДВ - 145

ВУКИЋЕВИЋ, Дејан, 1965–2022
Шарена лажа / Дејан Вукићевић
У: Стремљења. - ISSN 0585-4229. - Год. 40, бр. 1 (2007), стр. 83–85
821.163.41-32
COBISS.SR-ID 176134412 ДВ - 146

ВУКИЋЕВИЋ, Дејан, 1965–2022
Шћеловић : одломак из рукописа „Хроника нашег краја“ / Дејан Вукићевић. - Белешка о аутору: стр. 212. - Заједн. ств. насл.: Желко, Љутић и Шћеловић.
У: Липар. - ISSN 1450-8338. - Год. 9, бр. 33 (2007), стр. 11–14
821.163.41-32(082.24)
COBISS.SR-ID 522086549 ДВ - 147

ВУКИЋЕВИЋ, Дејан, 1965–2022
Knjiga manja od zrna pasulja / [Dejan Vukićević] ; [raz. vod.] Petar Blečić
U: Blic (Beograd). - ISSN 0354-9283. - Br. 3792 (2. septembar 2007), str. 12–13
02:929 Вукићевић Д.(047.53)
COBISS.SR-ID 282788876 ДВ - 148

ВУКИЋЕВИЋ, Дејан, 1965–2022
Osobenosti Gogoljeve pripovetke. 1 / Dejan Vukićević. - Odlomak. - Napomene i bibliografske reference uz tekst
U: Polja (Novi Sad). - ISSN 0032-3578. - God. 52, br. 447 (2007), str. 99–106
821.161.1.09-32 Гоголь Н. В.(082.24)
COBISS.SR-ID 231481863 ДВ - 149

ИГЊАТОВИЋ, Срба, 1946–
Магија приче : Дејан Вукићевић: Омама, Филип Вишњић / Срба Игњатовић
У: Danas (Beograd). - ISSN 1450-538X. - бр. 3520/3521, Год. 11 (19–20. мај 2007), стр. 15
821.163.41.09-32 Вукићевић Д.(049.32)
COBISS.SR-ID 282785292 ДВ - 150

ЈАНКОВИЋ, Ана, 1967–
Дело - савременик једне епохе / Ана Јанковић. - Доступно и на: http://biblioteka-bor.org.rs/2009/05/delo/. - Приказ књиге: Дејан Вукићевић: Дело : (1955–1992) : библиографија, Београд, Нови Сад, 2007. - Белешка о аутору библиографије

У: Бележница. - ISSN 1451-2378. - Год. 9, бр. 17 (2007), стр. 41–43
014.3:050.488(497.11)ДЕЛО"1955/1992"(049.32)
COBISS.SR-ID 155195404 ДВ - 151

КОСТИЋ, Дејан, 1979–
Импресије / Дејан Костић. - Приказ књиге: Дејан Вукићевић: Омама, 2007.
У: Градина. - ISSN 0436-2616. - Год. 43, бр. 21 (2007), стр. 256–260
821.163.41.09-32 Вукићевић Д.(049.32)
COBISS.SR-ID 157367564 ДВ - 152

НЕДЕЉКОВИЋ, Оливера, 1973–
На важном послу / Оливера Недељковић. - Приказ књиге: Дејан Вукићевић: Библиографија Драгана Лакићевића, Дерета, 2006.
У: Монс Ауреус. - ISSN 1451-3846. - Год. 5, бр. 16 (2007), стр. 67–68
012 Лакићевић Д.(049.32)
016:929 Лакићевић Д.
COBISS.SR-ID 146535948 ДВ - 153

ПОПОВИЋ, Наташа, 1970–
На крају дела - Дело / Наташа Поповић. - Илустр. - Доступно и на: http://www.cacak-dis.org.rs/elektronska_izdanja/Glas_biblioteke_14/pdf_gb_1 4/npopovic-na-kraju.pdf. - Приказ књиге: Дејан Вукићевић: Дело (1955-1992) : библиографија, Београд, Нови Сад, 2007.
У: Глас библиотеке. - ISSN 0353-7595. - Бр. 14 (2007), стр. 249–253
014.3:050.488(497.11)ДЕЛО"1955/1992"(049.32)
COBISS.SR-ID 148291340 ДВ - 154

РАДУЛОВИЋ, Марко М., 1984–
Правимо се луди и све ће проћи / Марко Радуловић. - Приказ књиге: Дејан Вукићевић: Омама, Београд, 2007.
У: Наш траг. - ISSN 0354-575X. - Год. 14, бр. 2/3 (2007), стр. 326–329
821.163.41.09-32 Вукићевић Д.(049.32)
COBISS.SR-ID 152503308 ДВ - 155

БИБЛИОГРАФИЈА часописа „Дело". - Приказ књиге: Дејан Вукићевић: Дело, Београд, Нови Сад, 2007.
У: Дневник (Нови Сад). - ISSN 0350-7556. - Год. 66, бр. 21024 [тј. 22024] (7. јун 2008), стр. 12
014.3:050.488(497.11)ДЕЛО"1955/1992"(049.32)
COBISS.SR-ID 233126663 ДВ - 156

БРКОВИЋ, Мирјана, 1961–

Библиографија за узор / Мирјана Брковић. - Доступно и на: http://www.citaliste.com/casopis/pdf/Citaliste_br12.pdf. - Приказ књиге: Дејан Вукићевић: Дело, Београд; Нови Сад, 2007.

У: Панчевачко читалиште. - ISSN 1451-3048. - Год. 7, бр. 12 (мај 2008), стр. 70–71

014.3:050.488(497.11)ДЕЛО"1955/1992"(049.32)

COBISS.SR-ID 232916231 ДВ - 157

ВУКИЋЕВИЋ, Дејан, 1965–2022

Библиографија Николаја Тимченка / Дејан Вукићевић. - Лесковац : Задужбина Николај Тимченко : Лесковачки културни центар, 2008 (Београд : Алтера). - 220 стр. ; 21 cm

Тираж 300. - О аутору: стр. [222]. - Регистри.

ISBN 978-86-82031-19-2 (брош.)

012 Тимченко Н.

016:929 Тимченко Н.

COBISS.SR-ID 151917068 ДВ - 158

ВУКИЋЕВИЋ, Дејан, 1965–2022

Блишњи / Дејан Вукићевић. - Белешка о аутору: стр. 20

У: Политика (Београд). - ISSN 0350-4395. - Год. 105, бр. 33945 (11. мај 2008), стр. 20

821.163.41-3

COBISS.SR-ID 282799116 ДВ - 159

ВУКИЋЕВИЋ, Дејан, 1965–2022

Велики пројекат ујака Јакова / Дејан Вукићевић

У: У књигама све пише / избор и предговор Милован Луjо Данојлић. - Београд : Књижевни атеље МЛД ; Ваљево : Parnas book, 2008. - ISBN 978-86-86757-08-1. - Стр. 166–169

821.163.41-32

COBISS.SR-ID 14641929 ДВ - 160

ВУКИЋЕВИЋ, Дејан, 1965–2022

Концепција збирки фонда старе, ретке и минијатурне књиге народне библиотеке Србије / Дејан Вукићевић. - Резиме ; Summary. - Библиографија: стр. 130–131.

У: Колекције у библиотекама / Дани матичних библиотека Србије 2007 Библионет. - Београд : Заједница матичних библиотека Србије ; Крушевац : Народна библиотека, 2008. - ISBN 978-86-7035-180-6. - Стр. 125–132.

027.54:093/094(497.11)

093/094(497.11)

COBISS.SR-ID 35257615 ДВ - 161

ВУКИЋЕВИЋ, Дејан, 1965–2022

О раду на аналитичкој библиографији књижевног часописа Дело / Дејан Вукићевић. - Напомене и библиографске референце уз текст. - Summary

У: Српска библиографија данас / [главни и одговорни уредник Александра Вранеш. - Нови Сад : Матица српска, 2008. - (Библиографије). - ISBN 978-86-7946-005-9. - Стр. 243–248

014.3:050.488(497.11)ДЕЛО"1955/1992"

COBISS.SR-ID 34596879 ДВ - 162

ВУКИЋЕВИЋ, Дејан, 1965–2022

Првих двадесет година : библиографија Графичког атељеа Дерета / приредио Дејан Вукићевић. - 1. Деретино изд. - Београд : Дерета, 2008 (Београд : Дерета). - 258 стр. : илустр. ; 21 cm. - (Библиотека Библиофилија) Тираж 500. - Стр. 5–26: Предговор / Синиша Коларић. - Белешка о приређивачу: стр. [259–260]. - Регистри.

ISBN 978-86-7346-661-3 (брош.)

013:655.41(497.11)"1989/2008"

COBISS.SR-ID 148482060 ДВ - 163

ВУКИЋЕВИЋ, Дејан, 1965–2022

Селективна библиографија Милована Данојлића / Дејан Вукићевић

У: Зборник 24. књижевних сусрета Савремена српска проза, 9-10. новембар 2007., Трстеник / [главни и одговорни уредник Верољуб Вукашиновић]. - Трстеник : Народна библиотека „Јефимија", 2008. - (Савремена српска проза ; зборник 20). - ISBN 978-86-83191-30-7. - Стр. 95–133

012 Данојлић М.

COBISS.SR-ID 517575061 ДВ - 164

ВУКИЋЕВИЋ, Дејан, 1965–2022

Сплин у Рамској / Дејан Вукићевић. - Одломци из рукописа По обличју Божијем

У: Багдала. - ISSN 0005-3880. - Год. 50, бр. 476 (2008), стр. 59–64

821.163.41-32(082.24)

COBISS.SR-ID 177217036 ДВ - 165

ВУКИЋЕВИЋ, Дејан, 1965–2022

Osobenosti Gogoljeve pripovetke. 2 / Dejan Vukićević. - Odlomak. - Bibliografija: str.113

U: Polja (Novi Sad). - ISSN 0032-3578. - God. 53, br. 450 (mart–april 2008), str. 102–113

821.161.1.09-32 Гоголь Н. В.(082.24)

COBISS.SR-ID 233176583 ДВ - 166

ВУКОТИЋ, Бојана, 1958–

Библиографија часописа Дело Дејана Вукићевића / Бојана Вукотић. - Приказ књиге: Дејан Вукићевић: Дело : (1955–1992) : библиографија, Београд, Нови Сад, 2007.

У: Савремена библиотека (Крушевац). - ISSN 0353-0655. - Год. 20, бр. 25 (2008), стр. 70–72

014.3:050.488(497.11)ДЕЛО"1955/1992"(049.32)

COBISS.SR-ID 151011084 ДВ - 167

ДУГАЛИЋ, Љиљана, 1959–

Један / Љиљана Дугалић. - Белешка о ауторки. - Приказ књиге: Дејан Вукићевић: Омама, Београд, 2007.

У: Нова зора (Билећа). - ISSN 1512-9918. - Бр. 18/19 (2008), стр. 348–350

821.163.41.09-32 Вукићевић Д.(049.32)

COBISS.SR-ID 241697804 ДВ - 168

ЖИЛНИК, Гаља, 1980–

Jednostavnost i draž kratke priče / Galja Sapožničenko. - Dostupno i na: https://polja.rs/2008/453-2/. - Prikaz knjige: Dejan Vukićević: Omama, Beograd, 2007.

U: Polja (Novi Sad). - ISSN 0032-3578. - God. 53, br. 453 (sept.–okt. 2008), str. 171–173

821.163.41.09-32. Вукићевић Д.(049.32)

COBISS.SR-ID 237117447 ДВ - 169

ИСТОРИЈА српске књижевне периодике : округли сто Дело (1955–1992) / модератор Ђорђије Вуковић. - Напомене и библиографске референце уз текст. - Садржи: Уводна реч / Весна Матовић ; Ремек-дело / Дејан Вукићевић ; Ђорђије Вуковић ; Ратко Петковић ; Јован Ћирилов ; Да ли смо замисливи без Дела / Јовица Аћин ; Гојко Тешић ; Ана Ћосић-Вукић ; Прилог историјату рубрике „са разних упоредника" / Марта Фрајнд ; Александар Петров ; Жарко Рошуљ

У: Књижевна историја. - ISSN 0350-6428. - Год. 40, бр. 136 (2008), Стр. 693–737

050.488ДЕЛО"1955/1992"

COBISS.SR-ID 157396748 ДВ - 170

ЛАЗОВИЋ, Марина, 1959–

Стара и ретка књига и периодика у Народној библиотеци Смедерево : (1544–1867) : библиографија. Св. 2, 1851–1867 / Марина Лазовић, Гордана Јовановић. - Смедерево : Народна библиотека, 2008 (Smederevo : Newpress). -

191 стр., [30] стр. с таблама ; 21 cm. - (Едиција Библиографије ; књ. 3)
Тираж 300. - Стр. 190–191: Рецензија књиге Марине Лазовић и Гордане Јовановић Стара и ретка књига и периодика у народној библиотеци Смедерево : (1544–1867) : библиографија. Св. 2 (1851–1867) / Дејан Вукићевић. - Регистри. - Библиографија: стр. 187–189.
ISBN 978-86-81623-32-9 (брош.)
016:091/094(497.11)"1851/1867"
016:050(497.11)"1851/1867
025.52(497.11)
COBISS.SR-ID 146270476 ДВ - 171

АРСЕНИЋ, Владимир, 1972–

Библиографија Бранислава Петровића / Владимир Арсенић. - Доступно и на: http://www.citaliste.com/casopis/br15/Citaliste_br15.pdf. - Приказ књиге: Дејан Вукићевић: Библиографија Бранислава Петровића, Панчево, 2009.

У: Панчевачко читалиште. - ISSN 1451-3048. - Год. 8, бр. 15 (нов. 2009), стр. 108
012 Петровић Б.(049.32)
COBISS.SR-ID 245294087 ДВ - 172

АРСЕНИЋ, Владимир, 1972–

Библиографија Николаја Тимченка / Владимир Арсенић. - Доступно и на: http://www.citaliste.com/casopis/pdf/Citaliste_br14.pdf. - Приказ књиге: Дејан Вукићевић: Библиографија Николаја Тимченка, Лесковац, 2008.

У: Панчевачко читалиште. - ISSN 1451-3048. - Год. 8, бр. 14 (мај 2009), стр. 151–152
012 Тимченко Н.(049.32)
016:929 Тимченко Н.(049.32)
COBISS.SR-ID 242445319 ДВ - 173

БРАЈОВИЋ, Предраг, 1965–

Приватна историја / Предраг Брајовић. - Београд : Književno društvo „James Joyce", 2009 (Београд : Стандард 2). - 82 стр. : илустр. ; 22 cm
Ауторове слике. - Тираж 300. - Стр. 81: Историја без победника / Ивана Миливојевић. - Стр. 82: Балони и бомбе / Дејан Вукићевић. - На корицама белешка о аутору.
ISBN 978-86-88043-00-7 (картон)
821.163.41-1
COBISS.SR-ID 170086924 ДВ - 174

ВУКИЋЕВИЋ, Дејан, 1965–2022

Библиографија Бранислава Петровића / Дејан Вукићевић. - 1. изд. - Панчево : Градска библиотека, 2009 (Зрењанин : Градска народна библиотека „Жарко Зрењанин"). - 195 стр. ; 21 cm. - (Библиографије / [Градска библиотека, Панчево])

Тираж 500. - Белешка о аутору: стр. 193. - Регистри.

ISBN 978-86-85131-07-3 (брош.)
012 Петровић Б.
016:929 Петровић Б.
COBISS.SR-ID 168143116 ДВ - 175

ВУКИЋЕВИЋ, Дејан, 1965–2022

Завичајни фондови : докторска дисертација / Дејан Р. Вукићевић. - Београд : [Д. Р. Вукићевић], 2009. - 251 лист, [42] листа с табелама ; 30 cm Библиографија: листови 163–248. - Сажетак ; Summary. - Умножено за одбрану. - Универзитет у Београду, Филолошки факултет.

027.022:004(497.11)(043.3)
026:908(497.11)]:004(043.3)
COBISS.SR-ID 37508623 ДВ - 176

ВУКИЋЕВИЋ, Дејан, 1965–2022

Селективна библиографија Добрице Ћосића : (од 1990) / Дејан Вукићевић

У: Зборник 25. књижевних сусрета Савремена српска проза, 14–17. октобар 2008., Трстеник / [главни и одговорни уредник Верољуб Вукашиновић. - Трстеник : Народна библиотека „Јефимија", 2009. - (Савремена српска проза ; зборник 21). - ISBN 978-86-83191-32-1. - Стр. 183–223

012 Ћосић Д.
COBISS.SR-ID 517557141 ДВ - 177

ВУКИЋЕВИЋ, Дејан, 1965–2022

Селективна библиографија Милосава Ђалића / Дејан Вукићевић

У: Зборник 25. књижевних сусрета Савремена српска проза, 14-17. октобар 2008., Трстеник / [главни и одговорни уредник Верољуб Вукашиновић. -

Трстеник : Народна библиотека „Јефимија", 2009. - (Савремена српска проза ; зборник 21). - ISBN 978-86-83191-32-1. - Стр. 363–369

012 Ђалић М.
COBISS.SR-ID 517562773 ДВ - 178

ВУКИЋЕВИЋ, Дејан, 1965–2022
Korisnici zavičajnih fondova / Dejan Vukićević. - Napomene i bibliografske reference uz tekst. - Bibliografija: str. 168
U: ICSL - Godišnjak međunarodnog susreta bibliotekara slavista u Sarajevu ... - ISSN 1840-1295. - God. 4–5, br. 4–5 (2009), str. 163–168
026-52:908
COBISS.SR-ID 18842374 ДВ - 179

ВУКИЋЕВИЋ, Дејан, 1965–2022
Krez Trobure : odlomci iz rukopisa „Hronika našeg kraja“ / Dejan Vukićević
U: Polja (Novi Sad). - ISSN 0032-3578. - God. 54, br. 460 (nov.–dec. 2009), str. 31–33
821.163.41-32(082.24)
COBISS.SR-ID 250703111 ДВ - 180

МАРИНКОВИЋ, Марјан, 1976–
С ону страну ферлауфа / Марјан Маринковић. - Напомене и библиографске референце уз текст
У: Монс Ауреус. - ISSN 1451-3846. - Год. 7, бр. 23 (2009), стр. 71–72
821.163.41.09-32 Вукићевић Д.(049.32)
COBISS.SR-ID 170368780 ДВ - 181

ВУКИЋЕВИЋ, Дејан, 1965–2022
Главни уредник / Дејан Вукићевић. - Белешка о аутору: стр. 21
У: Политика (Београд). - ISSN 0350-4395. - Год. 107, бр. 34717 (4. јул 2010), стр. 21
821.163.41-3
COBISS.SR-ID 282790924 ДВ - 182

ВУКИЋЕВИЋ, Дејан, 1965–2022
Добрица Ћосић : библиографија / Дејан Вукићевић. - Београд : Службени гласник, 2010 (Београд : Гласник). - 253 стр. ; 25 cm. - (Библиотека Lexis / [Службени гласник]. Едиција Библиографије) Ств. насл. у колофону и на прелим. стр: Библиографија Добрице Ћосића. -
Тираж 500. - О аутору: стр. [255]. - Регистри.
ISBN 978-86-519-0647-6 (картон)
016:929 Ћосић Д.
012 Ћосић Д.
COBISS.SR-ID 177912076 ДВ - 183

ВУКИЋЕВИЋ, Дејан, 1965–2022

Завичајна библиографија / Дејан Вукићевић. - Библиографија: стр. 67–69.

У: Сусрети библиографа у спомен на др Георгија Михаиловића. - ISSN 1450-8699. - Год. 17 (2010 [шт. 2012]), стр. 61–69

015

COBISS.SR-ID 275319303 ДВ - 184

ВУКИЋЕВИЋ, Дејан, 1965–2022

Кључне речи: стара књига, књигољупство / Дејан Вукићевић. - Приказ књиге: Жарко Војновић: Рађање словесног града: каталог старих књига Градске библиотеке Панчево, 2009.

У: Глас библиотеке. - ISSN 0353-7595. - Бр. 16 (2010), стр. 177–179

017.1:094(497.113)(049.32)

COBISS.SR-ID 175628556 ДВ - 185

ВУКИЋЕВИЋ, Дејан, 1965–2022

О појму и изучавању завичаја / Дејан Вукићевић. - Напомене и библиографске референце уз текст. - Резиме ; Summary. - Библиографија

У: Глас библиотеке. - ISSN 0353-7595. - Бр. 17 (2010), стр. 179–200

027.022:908(100)

COBISS.SR-ID 184279308 ДВ - 186

ВУКИЋЕВИЋ, Дејан, 1965–2022

Овај свет / Дејан Вукићевић. - Белешка о аутору. - Из романа у рукопису „Церебрум".

У: Нова зора (Билећа). - ISSN 1512-9918. - Бр. 28/29 (2010/2011), Стр. 194–199

821.163.41-31(082.24)

COBISS.SR-ID 244269068 ДВ - 187

ВУКИЋЕВИЋ, Дејан, 1965–2022

Селективна библиографија Давида Албахарија (од 1998) / Дејан Вукићевић. - Напомене и библиографске референце уз текст

У: Зборник 26. књижевних сусрета Савремена српска проза, 12–13. новембар 2009., Трстеник / [главни и одговорни уредник Верољуб Вукашиновић]. - Трстеник : Народна библиотека „Јефимија", 2010. - (Савремена српска проза ; зборник бр. 22). - ISBN 978-86-83191-35-2. - (2010), стр. 53–83

012 Албахари Д.

COBISS.SR-ID 517336225 ДВ - 188

ВУКИЋЕВИЋ, Дејан, 1965–2022
Ćićola / Dejan Vukićević. - Odlomci iz rukopisa „Hronika našeg kraja“
U: Art (Čačak). - ISSN 1451-0197. - God. 12, br. 20/21 (2010), str. 30–32
821.163.41-32
COBISS.SR-ID 185160716 ДВ - 189

ВУКИЋЕВИЋ, Дејан, 1965–2022
Gorki plodovi / Dejan Vukićević. - Dostupno i na: http://polja.rs/polja466/466-19.pdf
U: Polja (Novi Sad). - ISSN 0032-3578. - God. 55, br. 466 (nov.–dec. 2010), str.118–119
821.133.1.09 Лотреамон
COBISS.SR-ID 263679751 ДВ - 190

ВУКИЋЕВИЋ, Дејан, 1965–2022
Nova uloga, značaj i mogućnosti zavičajnih fondova u eri interneta i digitalizacije građe / Dejan Vukićević. - Tabele. - Napomene i bibliografske reference uz tekst. - Sažetak ; Abstract. - Bibliografija
U: Kultura (Beograd). - ISSN 0023-5164. - Br. 129 (2010), str. 144–154
027.022:004(497.11)
026:908(497.11)]:004
COBISS.SR-ID 179961868 ДВ - 191

ВУКИЋЕВИЋ, Дејан, 1965–2022
Бабице / Дејан Вукићевић
У: Код српског писца / приредио Миодраг Раичевић. - Београд : Службени гласник, 2011. - (Библиотека Уметност и култура. Колекција Србија и коментари ; књ. 9). - ISBN 978-86-519-0975-0. - Стр. 31–32
821.163.41-32
COBISS.SR-ID 14643721 ДВ - 192

ВУКИЋЕВИЋ, Дејан, 1965–2022
Живети као сав ненормалан свет / Дејан Вукићевић. - Надређени ств. насл.: По обличју Божјему.
У: Летопис Матице српске. - ISSN 0025-5939. - Год. 187, књ. 488, св. 5 (нов. 2011), стр. 793–794
821.163.41-36
COBISS.SR-ID 268956679 ДВ - 193

ВУКИЋЕВИЋ, Дејан, 1965–2022
Завичајни фондови / Дејан Вукићевић. - Београд : Службени гласник ; Инђија : Народна библиотека „Др Ђорђе Натошевић“, 2011 (Београд : Гласник). - 293 стр. : табеле ; 24 cm. - (Библиотека Друштво и наука / [Службени гласник] “Докт. дисерт. ... одбрањена је 2010. на Филол. фак.

у Београду ..." --> полеђина насл. листа. - Summary: Local History Funds. - Напомене и библиографске референце уз текст. - Библиографија: стр. 171–264.
ISBN 978-86-519-0818-0 (СГ; брош.)
026:908(497.11)
COBISS.SR-ID 183024396 ДВ - 194

ВУКИЋЕВИЋ, Дејан, 1965–2022
Јавна вечера / Дејан Вукићевић. - Одломак из романа у рукопису „Церебрум"
У: Липар. - ISSN 1450-8338. - Год. 12, бр. 45/46 (2011), стр. 16–23
821.163.41-31(082.24)
COBISS.SR-ID 517575573 ДВ - 195

ВУКИЋЕВИЋ, Дејан, 1965–2022
Мртви пролетери / Дејан Вукићевић. - Из романа у рукопису Церебрум
У: Монс Ауреус. - ISSN 1451-3846. - Год. 9, бр. 31 (2011), стр. 37–42
821.163.41-31(082.24)
COBISS.SR-ID 185758988 ДВ - 196

ВУКИЋЕВИЋ, Дејан, 1965–2022
Недотрпан / Дејан Вукићевић. - Из романа у рукопису Церебрум
У: Багдала. - ISSN 0005-3880. - Год. 53, бр. 488 (2011), стр. 43–51
821.163.41-31(082.24)
COBISS.SR-ID 185046284 ДВ - 197

ВУКИЋЕВИЋ, Дејан, 1965–2022
Пар-непар / Дејан Вукићевић. - Из романа у рукопису Церебрум. - Белешка о аутору: стр. 284
У: Градина. - ISSN 0436-2616. - Год. 47, бр. 42/43 (2011), стр. 65–71
821.163.41-31(082.24)
COBISS.SR-ID 199545868 ДВ - 198

ВУКИЋЕВИЋ, Дејан, 1965–2022
По обличју Божјему / Дејан Вукићевић. - Доступно и на: https://www.maticasrpska.org.rs/letopis/letopis_488_5.pdf. - Надређени ств. насл.: По обличју Божјему.
У: Летопис Матице српске. - ISSN 0025-5939. - Год. 187, књ. 488, св. 5 (нов. 2011), стр. 794–795
821.163.41-36
COBISS.SR-ID 268957703 ДВ - 199

ВУКИЋЕВИЋ, Дејан, 1965–2022

По обличју Божјему / Дејан Вукићевић. - Садржи песме: Музичка столица ; Живети као сав ненормалан свет ; Фетусомахија ; По обличју Божјему ; Светови

У: Летопис Матице српске. - ISSN 0025-5939. - Год. 187, књ. 488, св. 5 (нов. 2011), стр. 792–797

821.163.41-1

COBISS.SR-ID 268945671 ДВ - 200

ВУКИЋЕВИЋ, Дејан, 1965–2022

Светови / Дејан Вукићевић. - Надређени ств. насл.: По обличју Божјему.

У: Летопис Матице српске. - ISSN 0025-5939. - Год. 187, књ. 488, св. 5 (нов. 2011), стр. 796–797

821.163.41-36

COBISS.SR-ID 268958471 ДВ - 201

ВУКИЋЕВИЋ, Дејан, 1965–2022

Селективна библиографија Радослава Петковића / Дејан Вукићевић. - Напомене и библиографске референце уз текст

У: Зборник 27. књижевних сусрета Савремена српска проза, 16-17. новембар 2010., Трстеник / [главни и одговорни уредник Верољуб Вукашиновић]. - Трстеник : Народна библиотека „Јефимија", 2011. - (Савремена српска проза ; зборник бр. 23). - ISBN 978-86-83191-39-0. - (2011), стр. 41–59

012 Петковић Р.

COBISS.SR-ID 517337505 ДВ - 202

ВУКИЋЕВИЋ, Дејан, 1965–2022

Стандардизовање и систематизација аудиовизуелне грађе (са аспекта завичајних фондова) / Дејан Р. Вукићевић. - Напомене и библиографске референце уз текст. - Библиографија: стр. 205–207.

У: Стандардизација и квалитет библиотечких услуга / [организатор конференције Библиотекарско друштво Србије]. - Београд : Библиотекарско друштво Србије, 2011. - ISBN 978-86-87177-05-5. - Стр. 195–208

026.064

COBISS.SR-ID 515764836 ДВ - 203

ВУКИЋЕВИЋ, Дејан, 1965–2022

Фетусомахија / Дејан Вукићевић. - Надређени ств. насл.: По обличју Божјему.

У: Летопис Матице српске. - ISSN 0025-5939. - Год. 187, књ. 488, св. 5 (нов. 2011), стр. 794

821.163.41-36

COBISS.SR-ID 268957191 ДВ - 204

ВУКИЋЕВИЋ, Дејан, 1965–2022

Gore dole / Dejan Vukićević. - Iz romana u rukopisu „Cerebrum".
U: Ulaznica. - ISSN 0503-1362. - God. 44, br. 224/225 (2011), str. 100–105
821.163.41-31(082.24)
COBISS.SR-ID 268039431 ДВ - 205

РАДОВАНОВИЋ, Мирјана, 1966–

Фонд периодике у Народној библиотеци Смедерево / Мирјана Радовановић, Драгана Илић. - Смедерево : Народна библиотека, 2011 (Смедерево : Newpress). - 63 стр., [30] стр. с таблама : илустр. ; 21 cm
Тираж 200. - Стр. 61–62: Фонд периодике у Народној библиотеци Смедерево / Дејан Вукићевић. - Регистри. - Напомене и библиографске референце уз текст. - Библиографија: стр. 59–60.
ISBN 978-86-81623-51-0 (брош.)
025.2:050+070(497.11)
050+070(497.11)"18/19"
COBISS.SR-ID 182867212 ДВ - 206

РАДОВИЋ, Александар, 1976–

Библиографија Добрице Ћосића / Александар Радовић. - Илустр. - Доступно и на: https://citaliste.rs/casopis/br19/radovic_aleksandar3.pdf. - Приказ књиге: Дејан Вукићевић: Библиографија Добрице Ћосића, Београд, 2010. - Напомене и библиографске референце уз текст
У: Читалиште (Штампано изд.). - ISSN 2217-5555. - Год. 10, бр. 19 (нов. 2011), стр. 111
012 Ћосић Д.(049.32)
016:929 Ћосић Д.(049.32)
COBISS.SR-ID 269145095 ДВ - 207

РАДОВИЋ, Александар, 1976–

Завичајни фондови / Александар Радовић. - Доступно и на: https://citaliste.rs/casopis/br19/radovic_aleksandar1.pdf. - Приказ књиге: Вукићевић, Дејан: Завичајни фондови, Београд, 2011. - Напомене и библиографске референце уз текст.
У: Читалиште (Штампано изд.). - ISSN 2217-5555. - Год. 10, бр. 19 (нов. 2011), стр. 102–103
026:908(497.11)(049.32)
COBISS.SR-ID 269139975 ДВ - 208

СТОЈМЕНОВИЋ, Драган, 1974–

Дејан Вукићевић: Завичајни фондови / Драган Стојменовић. - Доступно и на: http://www.biblioteka-bor.org.rs/wp-content/uploads/2016/04/beleznica-23.pdf

У: Бележница. - ISSN 1451-2378. - Год. 13, бр. 23 (2011), стр. 117–119
026:908(497.11)(049.32)
COBISS.SR-ID 188665356 ДВ - 209

ВУКИЋЕВИЋ, Дејан, 1965–2022
Глас библиотеке бр. 17 / Дејан Вукићевић. - Доступно и на: http://www.biblioteka-bor.org.rs/wp-content/uploads/2016/04/beleznica-24-i-25.pdf. - Текст прочитан на промоцији Гласа библиотеке у Чачку, 22. јула 2011.
У: Бележница. - ISSN 1451-2378. - Год. 14, бр. 24/25 (2012), стр. 84–89
050:02ГЛАС БИБЛИОТЕКЕ(049.3)
COBISS.SR-ID 247054092 ДВ - 210

ВУКИЋЕВИЋ, Дејан, 1965–2022
Грмљавина с Олимпа / Дејан Вукићевић
У: НИН (Београд). - ISSN 0027-6685. - Бр. 3232 (6. децембар 2012.), стр. 69
821.163.41-32
COBISS.SR-ID 282805516 ДВ - 211

ВУКИЋЕВИЋ, Дејан, 1965–2022
Распршивачи облака или Шта све може стати у једну Бележницу? / Дејан Вукићевић. - Доступно и на: http://www.biblioteka-bor.org.rs/wp-content/uploads/2016/04/beleznica-24-i- 25.pdf. - Реч са промоције Библиографије Бележнице, 22. децембра 2011. у Бору. - Напомене и библиографске референце уз текст
У: Бележница. - ISSN 1451-2378. - Год. 14, бр. 24/25 (2012), стр. 80–83
014.3:82БЕЛЕЖНИЦА"1999/2009"(049.32)
050.488БЕЛЕЖНИЦА(049.32)
COBISS.SR-ID 247048716 ДВ - 212

ВУКИЋЕВИЋ, Дејан, 1965–2022
Реорганизација Фонда старе, ретке и минијатурне књиге Народне библиотеке Србије у светлу Закона о старој и реткој библиотечкој грађи / Дејан Вукићевић. - Доступно и на: http://www.cacak-dis.rs/elektronska_izdanja/gb19/Glas-biblioteke-19-2012.pdf. - Напомене и библиографске референце уз текст. - Сажетак ; Summary. - Библиографија: стр. 76–77
У: Глас библиотеке. - ISSN 0353-7595. - Бр. 19 (2012 [шт. 2013]), Стр. 69-78
027.54:093/094(497.11)
COBISS.SR-ID 201598220 ДВ - 213

ВУКИЋЕВИЋ, Дејан, 1965–2022
Самарићанка / Дејан Вукићевић. - Белешка о аутору: стр. 31
У: Политика (Београд). - ISSN 0350-4395. - Год. 108, бр. 353357 (14–15. април 2012), стр. 31
821.163.41-3
COBISS.SR-ID 282800140 ДВ - 214

ВУКИЋЕВИЋ, Дејан, 1965–2022
Телескоп / Дејан Вукићевић
У: Вечерње новости. - ISSN 0350-4999. - Год. 59 (8.јул 2012.), стр. 22
821.163.41-32
COBISS.SR-ID 282805004 ДВ - 215

ВУКИЋЕВИЋ, Дејан, 1965–2022
Три приче / Дејан Вукићевић. - Доступно и на: http://kdcim.org.rs/bojan/savremenik200/Savr%20200%20jul%202012.pdf
У: Савременик плус. - ISSN 0354-3021. - Бр. 200 (2012), стр. 36–39
821.163.41-32
COBISS.SR-ID 209251340 ДВ - 216

ВУКИЋЕВИЋ, Дејан, 1965–2022
Цензура и библиографија / Дејан Вукићевић. - Напомене и библиографске референце уз текст. - Библиографија: стр. 56–57. - Summary.
У: Сусрети библиографа у спомен на др Георгија Михаиловића. - ISSN 1450-8699. - Год. 18 (2012 [шт. 2013]), стр. 47–57
351.751.5:011/016
01
COBISS.SR-ID 282470407 ДВ - 217

ВУКИЋЕВИЋ, Дејан, 1965–2022
Церебрум / Дејан Вукићевић. - Београд : Чигоја штампа, 2012 (Београд : Чигоја штампа). - 154 стр. : ауторова слика ; 20 cm
Тираж 500. - Белешка о аутору: стр. 151.
ISBN 978-86-7558-911-2 (брош.)
821.163.41-31
COBISS.SR-ID 191406860 ДВ - 218

ВУКИЋЕВИЋ, Дејан, 1965–2022
Четири сценарија за спас књиге : парадокси библиотеке будућности / Дејан Вукићевић. - Додатак: Култура - уметност - наука (Год. 55, бр. 42, стр. 04). - Излагање на Форуму Међународног сајма књига у Београду

У: Политика (Београд). - ISSN 0350-4395. - Год. 108, бр. 35288 (4. фебруар 2012)
821.163.41-5
COBISS.SR-ID 282860044 ДВ - 219

ВУКИЋЕВИЋ, Дејан, 1965–2022
Čuvaju i knjige iz Venecije iz 16. veka / Dejan Vukićević
U: Blic (Beograd). - ISSN 0354-9283. - Br. 5365 (19. januar 2012), str. B5
027.54:094(497.11)
COBISS.SR-ID 282876172 ДВ - 220

ВУКИЋЕВИЋ, Дејан, 1965–2022
Rani jadi / Dejan Vukićević
U: Bilo/Biti / priredio Goran Milenković. - Bor : Narodna biblioteka, Odeljenje posebnih fondova i periodika, Projekat „Slika, digitalna slika, slika koja govori", 2012. - ISBN 978-86-84061-19-7. - Str. 95–101
821.163.41-32
COBISS.SR-ID 14644489 ДВ - 221

ВУКИЋЕВИЋ, Дејан, 1965–2022
U grobu / Dejan Vukićević. - Dostupno i na: http://polja.rs/polja474/474-6.pdf U: Polja (Novi Sad). - ISSN 0032-3578. - God. 57, br. 474 (2012), str. 38–42
821.163.41-31(082.24)
COBISS.SR-ID 271429127 ДВ - 222

ИЛИЋ, Драгана, 1974–
Смедеревска издавачко-штампарска делатност : 1868–1947 : библиографија / Драгана Илић. - Смедерево : Народна библиотека „Смедерево", 2012
(Смедерево : Newpress). - 184 стр., [28] стр. с таблама ; 22 cm. - (Едиција Библиографије / [Народна библиотека „Смедерево"] ; књ. 5)
Тираж 300. - Стр. 181–184: Рониоци на дах : Драгана Илић, Смедеревска издавачко-штампарска делатност : 1868–1947 : библиографија : рецензија / Дејан Вукићевић. - Регистри. - Библиографија: стр. 175–177.
ISBN 978-86-81623-63-3 (картон)
015(497.11)"18681947"
COBISS.SR-ID 195652620 ДВ - 223

БОГУНОВИЋ, Марко, 1989–
Život posmatran kroz prozor književnosti / piše Marko Bogunović. - Prikaz knjige: Dejan Vukićević: Cerebrum, Beograd, 2012.

U: NM. Nova misao. - ISSN 1821-2107. - Br. 21 (mart–april 2013), str. 74
821.163.41.09-31 Вукићевић Д.(049.32)
COBISS.SR-ID 281523463 ДВ - 224

ВУКИЋЕВИЋ, Дејан, 1965–2022
Затвореник из луксузне кочије / Дејан Вукићевић. - Додатак: Култура - уметност - наука (Год. 57, бр. 67, стр. 04)
У: Политика (Београд). - ISSN 0350-4395. - Год. 110 (21. септембар 2013)
028
027.54:094(497.11)
821.163.41.09-94 Карађорђевић Ђ.
COBISS.SR-ID 282866700 ДВ - 225

ВУКИЋЕВИЋ, Дејан, 1965–2022
Нокат и месо / Дејан Вукићевић
У: Наш траг. - ISSN 0354-575X. - Год. 20, бр. 1/2 (2013), стр. 178–184
821.163.41-32
COBISS.SR-ID 519872149 ДВ - 226

ВУКИЋЕВИЋ, Дејан, 1965–2022
Пешачки прелаз / Дејан Вукићевић. - Доступно и на: http://www.skd.rs/magazin/magazinArhiva/147-149.pdf
У: Књижевни магазин. - ISSN 1451-0421. - Год. 13, бр. 147/149 (2013), Стр. 38–39
821.163.41-32
COBISS.SR-ID 213380108 ДВ - 227

ВУКИЋЕВИЋ, Дејан, 1965–2022
Црна овца / Дејан Вукићевић. - Додатак: Култура - уметност - наука (Год. 56, бр. 47, стр. 1). - Аутор је члан жирија за доделу најбоље најчитаније књиге НБС за 2012.
У: Политика (Београд). - ISSN 0350-4395. - Год. 109 (2. март 2013)
06.05::028(497.11)
06.05::821.163.41(497.11)
COBISS.SR-ID 282819084 ДВ - 228

ЖИВАНОВИЋ, Бранислав, 1984–
(Živi)(mrtvac) i Bog sa cerebralnom paralizom / Branislav Živanović. - Dostupno i na: http://polja.rs/polja479/479-22.pdf. - Prikaz knjige: Dejan Vukićević: Cerebrum, Beograd, 2012
U: Polja (Novi Sad). - ISSN 0032-3578. - God. 58, br. 479 (2013), str.

139–142
821.163.41.09-31 Вукићевић Д.(049.32)
COBISS.SR-ID 280900615 ДВ - 229

МИЛОСАВЉЕВИЋ-Милић, Снежана, 1966–

Пред божјим обличјима / Снежана Милосављевић Милић. - Доступно и на: https://issuu.com/beogradskiknjizevnicasopis/docs/beogradski_knji_evni__aso pis_32_33. - Приказ књиге: Дејан Вукићевић: Церебрум, Београд, 2012.

У: Београдски књижевни часопис. - ISSN 1452-2950. - Год. 9, бр. 32/33 (2013), стр. 199–201
821.163.41.09-31 Вукићевић Д.(049.32)
COBISS.SR-ID 519589269 ДВ - 230

ПЕШИКАН-Љуштановић, Љиљана, 1954–

Сензитивност и хумор / Љиљана Пешикан Љуштановић. - Доступно и на: http://www.maticasrpska.org.rs/letopis/letopis_492_4_oktobar/Ljiljana%20Pesikan%20Lj.pdf. - Приказ књиге: Дејан Вукићевић: Церебрум, Београд, 2012.

У: Летопис Матице српске. - ISSN 0025-5939. - Год. 189, књ. 492, св. 4 (окт. 2013), стр. 569–572
821.163.41.09-31 Вукићевић Д.(049.32)
COBISS.SR-ID 281229831 ДВ - 231

VLADAN Desnica i Desničini susreti : pogled unatrag, pogled unaprijed / uredili Drago Roksandić i Ivana Cvijović Javorina. - Zagreb : Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Centar za komparativnohistorijske i interkulturalne studije, 2013. - 216 str. : ilustr. ; 21 cm. - (Dijalog s povodom ; 5) "Povodom objavljivanja knjige Intelektualci i rat 1939.–1947. : zbornik radova s međunarodnog skupa Desničini susreti 2011. i 25. obljetnice Desničinih susreta" --> nasl. str. - Str. 121–148: Bibliografija Vladana Desnice (od 2005) / Dejan Vukićević. - Napomene i bibliografske reference uz tekst. - Registri.
ISBN 978-953-175-469-9 (broš.)
316.344.32(497.1)"1939/1947"(082)
821.163.42.09 Десница В.(082)
821.163.42.09"1940/1950"
930.85(497.1)"19"(082)
012 Десница В.
016:929 Десница В.
COBISS.SR-ID 285437959 ДВ - 232

ВУКИЋЕВИЋ, Дејан, 1965–2022

Али, с друге стране / Дејан Вукићевић. - Доступно и на: http://www.biblioteka-smederevo.org.rs/sites/default/files/44-2014.pdf
У: Монс Ауреус. - ISSN 1451-3846. - Год. 12, бр. 44 (2014), стр. 49–50
821.163.41-32
COBISS.SR-ID 228519948 ДВ - 233

ВУКИЋЕВИЋ, Дејан, 1965-2022

Библиографија српских енциклопедија и лексикона / Дејан Вукићевић. - 1. изд. - Београд : Завод за уџбенике, 2014 (Београд : Scanner Studio). - 159 стр. ; 27 cm
Тираж 500. - Стр. 7–8: Драгоцени инвентар / Дејана Оцић. - Белешка о аутору: стр. 159. - Регистри.
ISBN 978-86-17-18904-2 (брош.)
016:031(=163.41)
COBISS.SR-ID 210703884 ДВ - 234

ВУКИЋЕВИЋ, Дејан, 1965–2022

Здравка Радуловић - лауреат награде „Душан Панковић" / Дејан Вукићевић
У: Сусрети библиографа у спомен на др Георгија Михаиловића. - ISSN 1450-8699. - Год. 19 (2014 [шт. 2016]), стр. 11–13
02:929 Радуловић З.
06.05ДУШАН ПАНКОВИЋ::02"2014"
COBISS.SR-ID 305420295 ДВ - 235

ВУКИЋЕВИЋ, Дејан, 1965–2022

Минијатура на зрну грашка : [каталог изложбе] / Дејан Вукићевић. - Београд : Народна библиотека Србије, 2014 (Београд : Retro print). - 63 стр. : илустр. ; 100 mm
Тираж 300.
ISBN 978-86-7035-328-2 (брош.)
027.54:099.1(497.11)(083.824)(0.021.6)
COBISS.SR-ID 212110860 ДВ - 236

ВУКИЋЕВИЋ, Дејан, 1965–2022

Моја мајка блогерка / Дејан Вукићевић. - Надређени ств. насл.: Последња прича.
У: Polja (Novi Sad). - ISSN 0032-3578. - Год. 59, бр. 487 (мај–јун 2014), стр. 31–32
821.163.41-36
COBISS.SR-ID 290035719 ДВ - 237

ВУКИЋЕВИЋ, Дејан, 1965–2022
Моја мајка и Марсел / Дејан Вукићевић. - Надређени ств. насл.: Последња прича.
У: Polja (Novi Sad). - ISSN 0032-3578. - Год. 59, бр. 487 (мај–јун 2014), стр. 29
821.163.41-36
COBISS.SR-ID 290034183 ДВ - 238

ВУКИЋЕВИЋ, Дејан, 1965–2022
Моја мајка мува / Дејан Вукићевић. - Надређени ств. насл.: Последња прича.
У: Polja (Novi Sad). - ISSN 0032-3578. - Год. 59, бр. 487 (мај–јун 2014), стр. 30–31
821.163.41-36
COBISS.SR-ID 290035207 ДВ - 239

ВУКИЋЕВИЋ, Дејан, 1965-2022
Моја мајка путник / Дејан Вукићевић. - Надређени ств. насл.: Последња прича.
У: Polja (Novi Sad). - ISSN 0032-3578. - Год. 59, бр. 487 (мај–јун 2014), стр. 30
821.163.41-36
COBISS.SR-ID 290034439 ДВ - 240

ВУКИЋЕВИЋ, Дејан, 1965–2022
Моја мајка рак / Дејан Вукићевић. - Надређени ств. насл.: Последња прича.
У: Polja (Novi Sad). - ISSN 0032-3578. - Год. 59, бр. 487 (мај–јун 2014), стр. 31
821.163.41-36
COBISS.SR-ID 290035463 ДВ - 241

ВУКИЋЕВИЋ, Дејан, 1965–2022
Моја мајка филозоф / Дејан Вукићевић. - Надређени ств. насл.: Последња прича.
У: Polja (Novi Sad). - ISSN 0032-3578. - Год. 59, бр. 487 (мај–јун 2014), стр. 30
821.163.41-36
COBISS.SR-ID 290034951 ДВ - 242

ВУКИЋЕВИЋ, Дејан, 1965–2022
Моја мајка читалац / Дејан Вукићевић. - Надређени ств. насл.: Последња прича.

У: Polja (Novi Sad). - ISSN 0032-3578. - Год. 59, бр. 487 (мај–јун 2014), стр. 29
821.163.41-36
COBISS.SR-ID 290033671 ДВ - 243

ВУКИЋЕВИЋ, Дејан, 1965–2022
О раду на Библиографији српских енциклопедија и лексикона / Дејан Вукићевић. - Напомене и библиографске референце уз текст. - Библиографија: стр. 75. - Сажетак
У: Сусрети библиографа у спомен на др Георгија Михаиловића. - ISSN 1450-8699. - Год. 19 (2014 [шт. 2016]), стр. 69–75
016:031(=163.41)
COBISS.SR-ID 305435911 ДВ - 244

ВУКИЋЕВИЋ, Дејан, 1965–2022
Облаци тешки / Дејан Вукићевић. - Доступно и на: https://issuu.com/nbkg/docs/korac4. - Белешка о аутору: стр. 186
У: Кораци. - ISSN 0454-3556. - Год. 48, св. 4/6 (2014), стр. 45–48
821.163.41-32
COBISS.SR-ID 520326293 ДВ - 245

ВУКИЋЕВИЋ, Дејан, 1965–2022
Последња прича / Дејан Вукићевић. - Доступно и на: http://polja.rs/wp-content/uploads/2015/11/487-6.pdf
У: Polja (Novi Sad). - ISSN 0032-3578. - Год. 59, бр. 487 (2014), Стр. 28–32
821.163.41-32
COBISS.SR-ID 290031367 ДВ - 246

ВУКИЋЕВИЋ, Дејан, 1965–2022
Реорганизација Фонда старе, ретке и минијатурне књиге Народне библиотеке Србије у светлу Закона о старој и реткој библиотечкој грађи / Дејан Вукићевић. - Исти чланак је објављен и у: Глас библиотеке : часопис за савремено библиотекарство ISSN: 0353-7595.- Br. 19 (2012), str. 69–78. - Библиографија: стр. 267–269. - Сажетак ; Summary.
У: Библиотекарство Српске. - ISSN 1840-4030. - Год. 5, бр. 5 (2014), Стр. 257–270
doi: 10.7251/BSCSR1405257V
027.54:094(497.11)
094/096
COBISS.SR-ID 50731023 ДВ - 247

ВУКИЋЕВИЋ, Дејан, 1965–2022

Селективна библиографија Владимира Пиштала / Дејан Вукићевић. - Напомене и библиографске референце уз текст

У: Зборник 30. књижевних сусрета Савремена српска проза, 30. мај–1. јун и 5–6. новембар 2013., Трстеник / [главни и одговорни уредник Верољуб Вукашиновић]. - Трстеник : Народна библиотека „Јефимија", 2014. - (Савремена српска проза ; зборник бр.26). - ISBN 978-86-83191-56-7. - Стр. 39–58

012 Пиштало В.

COBISS.SR-ID 24531209 ДВ - 248

ВУКИЋЕВИЋ, Дејан, 1965–2022

Селективна библиографија Петра Сарића / Дејан Вукићевић. - Напомене и библиографске референце уз текст

У: Зборник 30. књижевних сусрета Савремена српска проза, 30. мај–1. јун и 5–6. новембар 2013., Трстеник / [главни и одговорни уредник Верољуб Вукашиновић]. - Трстеник : Народна библиотека „Јефимија", 2014. - (Савремена српска проза ; зборник бр.26). - ISBN 978-86-83191-56-7. - Стр. 167–179

012 Сарић П.

COBISS.SR-ID 24534281 ДВ - 249

ВУКИЋЕВИЋ, Дејан, 1965–2022

Сестра моје мајке / Дејан Вукићевић. - Надређени ств. насл.: Последња прича.

У: Polja (Novi Sad). - ISSN 0032-3578. - Год. 59, бр. 487 (мај–јун 2014), стр. 29

821.163.41-36

COBISS.SR-ID 290033927 ДВ - 250

ВУКИЋЕВИЋ, Дејан, 1965–2022

Тераса. У Бањи / Дејан Вукићевић. - Надређени ств. насл.: Последња прича.

У: Polja (Novi Sad). - ISSN 0032-3578. - Год. 59, бр. 487 (мај–јун 2014), стр. 28

821.163.41-36

COBISS.SR-ID 290032903 ДВ - 251

ВУКИЋЕВИЋ, Дејан, 1965–2022

Успомена свијетскога рата : Једна минијатурна и ретка књига у Народној библиотеци Србије : Ратни манифест Фрање Јосипа Првог / Дејан Вукићевић. - Додатак: Култура - уметност - наука (Год. 57, бр. 49, стр. 03)

У: Политика (Београд). - ISSN 0350-4395. - Год. 110 (22. фебруар 2014)
027.54:099.1(497.11)
COBISS.SR-ID 282835468 ДВ - 252

ВУКИЋЕВИЋ, Дејан, 1965–2022
Ципеле моје мајке / Дејан Вукићевић. - Надређени ств. насл.: Последња прича.
У: Polja (Novi Sad). - ISSN 0032-3578. - Год. 59, бр. 487 (мај–јун 2014), стр. 32
821.163.41-36
COBISS.SR-ID 290035975 ДВ - 253

ДЕЛИЋ, Лидија, 1974–
Проза Дејана Вукићевића: бизарно, духовито, сетно / Лидија Делић. - Доступно и на: https://povelja.kv-biblio.org.rs/wp-content/uploads/2021/04/2014-br.-2-Proz a-Dejana-Vukicevica-Bizarno-duhovitom-setno-str.-92-102.pdf
У: Повеља (1985). - ISSN 0352-7751. - Год. 44, бр. 2 (2014), стр. 92–102
821.163.41.09-3 Вукићевић Д.
COBISS.SR-ID 224844812 ДВ - 254

КЊИЖЕВНИ сусрети „Савремена српска проза“ (30 ; 2013 ; Трстеник)
Зборник 30. књижевних сусрета Савремена српска проза, 30. мај–1. јун и 5–6.новембар 2013., Трстеник / [главни и одговорни уредник Верољуб Вукашиновић] ; [аутор библиографија Дејан Вукићевић]. - Трстеник : Народна библиотека „Јефимија“, 2014 (Трстеник : М-граф). - 236 стр. : илустр. ; 24 cm. - (Савремена српска проза ; зборник бр. 26)
Тираж 500. - Стр. 9–10: Уводна напомена / Верољуб Вукашиновић. - Садржи и: Селективна библиографија Владимира Пиштала ; Селективна библиографија Петра Сарића / Дејан Вукићевић.
ISBN 978-86-83191-56-7 (broš.)
821.163.41.09 Пиштало В.(082)
012 Пиштало В.
016:929 Пиштало В.
821.163.41.09 Сарић П.(082)
012 Сарић П.
016:929 Сарић П.
821.163.41.09-3(082)
COBISS.SR-ID 211147532 ДВ - 255

ЛАКИЋЕВИЋ, Драган, 1954–

Снежна икона : изабране и нове песме / Драган Лакићевић ; [предговор Радивоје Микић]. - Нови Сад : Orpheus ; Подгорица : Књижевна задруга Српског народног вијећа, 2014 (Нови Сад : Сајнос). - XXX, 263 стр. ; 19 cm. - (Библиотека Anthologia Serbica ; 12) Ауторова слика на корицама. - Тираж 300. - Лирско тумачење загонетке постојања: стр. VII–XXX. - Белешка уз избор: стр. 209–210. - Белешка о писцу: стр. 255–256. - Стр. 213–254: Селективна библиографија Драгана Лакићевића / Дејан Вукићевић.
ISBN 978-86-7954-138-3 (Orpheus; картон)
821.163.41-14
821.163.41.09 Лакићевић Д.
012 Лакићевић Д.
COBISS.SR-ID 288271367 ДВ - 256

МИЛУНОВИЋ, Драгана, 1975–

Библиографија српских енциклопедија и лексикона / Драгана Милуновић. - Доступно и на: https://www.nb.rs/view_file.php?file_id=4798. - Приказ књиге: Дејан Вукићевић: Библиографија српских енциклопедија и лексикона, Београд, 2014.
У: Гласник Народне библиотеке Србије (Штампано изд.). - ISSN 1450-8915. - Год. 14, бр. 1 (2014/2015 [шт. 2016]), стр. 213–215
016:031(=163.41)(049.32)
COBISS.SR-ID 221337100 ДВ - 257

БОЈОВИЋ, Злата, 1939–

Каталог легата Петра Колендића : рукописи, кореспонденција, старе књиге / Злата Бојовић, Нада Мирков Богдановић, Дејан Вукићевић. - Београд : Народна библиотека Србије, 2015 (Београд : Retro Print). - 219 стр. : илустр. ; 24 cm
Тираж 300. - Стр. 9–12: Предговор / Злата Бојовић. - Регистри.
ISBN 978-86-7035-342-8 (картон)
017.2:027.1 Колендић П.
017.1(497.11)
COBISS.SR-ID 216746252 ДВ - 258

ВОДИЧ кроз Посебне фондове Народне библиотеке Србије / [аутори текстова Драгана Перуничић ... [и др.] ; приређивач Саша Илић ; превод на енглески Наташа Станковић]. - Београд : Народна библиотека Србије =Belgrade : National Library of Serbia, 2015 (Београд : Retro print). - 54 стр. : илустр. ; 24 cm Податак о ауторима преузет из колофона. - Упоредо срп. текст и енгл. превод. - Тираж 500.
ISBN 978-86-7035-360-2 (брош.)

026(497.11)(036)
027.54(497.11)(036)
COBISS.SR-ID 220506380 ДВ - 259

ВУКИЋЕВИЋ, Дејан, 1965–2022
Минијатура на зрну грашка : изложба у НБС / Дејан Вукићевић. - Додатак: Култура - уметност - наука (Год. 58, бр. 49, стр. 05)
У: Политика (Београд). - ISSN 0350-4395. - Год. 111 (31. јануар 2015)
069:[027.54:099.1(497.11)
COBISS.SR-ID 282859020 ДВ - 260

ВУКИЋЕВИЋ, Дејан, 1965–2022
Пинговић / Дејан Вукићевић. - Белешка о аутору: стр. 22
У: Политика (Београд). - ISSN 0350-4395. - Год. 112, бр. 36443 (26. април 2015), стр. 22
821.163.41-3
COBISS.SR-ID 282800396 ДВ - 261

ВУКИЋЕВИЋ, Дејан, 1965–2022
Селективна библиографија Михајла Пантића / Дејан Вукићевић. - Напомене и библиографске референце уз текст
У: Зборник 31. књижевних сусрета Савремена српска проза, 13–15. новембар 2014, Трстеник / [главни и одговорни уредник Верољуб Вукашиновић]. - Трстеник : Народна библиотека „Јефимија“, 2015. - (Савремена српска проза ; зборник бр. 27). - ISBN 978-86-83191-59-8. - Стр. 75–132
012 Пантић М.
COBISS.SR-ID 327340295 ДВ - 262

ВУКИЋЕВИЋ, Дејан, 1965–2022
Чаробни брег српског библиотекарства : на зачељу културе / Дејан Вукићевић. - Додатак: Култура - уметност - наука (Год. 59 бр. 29, стр. 03)
У: Политика (Београд). - ISSN 0350-4395. - Год. 112 (21. новембар 2015)
02(497.11)
COBISS.SR-ID 282862348 ДВ - 263

ВУКОТИЋ, Бојана, 1958–
Библиографија српских енциклопедија и лексикона Дејана Вукићевића / Бојана Вукотић. - Илустр. - Доступно и на: https://cacak-dis.rs/izdanja/casopisi/glas-biblioteke/. - Приказ књиге: Дејан Вукићевић: Библиографија српских енциклопедија и лексикона, Београд, 2014.
У: Глас библиотеке. - ISSN 0353-7595. - Бр. 21 (2015), стр. 157–160
016:031(=163.41)(049.32)
COBISS.SR-ID 219846412 ДВ - 264

MIROSLAV Karaulac čovek i pisac / priredila Maja Karaulac. - Beograd : Čigoja štampa, 2015 (Beograd : Čigoja štampa). - 257 str. : ilustr. ; 21 cm
Tekst ćir. i lat. - Tiraž 300. - Str. 153–211: Bibliografija Miroslava Karaulca / Dejan Vukićević. - Registri. - Str. 225–256: Rukopisna zaostavština Miroslava Karaulca / bibliografija i opis rukopisa Nada Mirkov Bogdanović.
ISBN 978-86-531-0170-1 (broš.)
821.163.41.09 Караулац М. (082)
821.163.41:929 Караулац М.(082)
012 Караулац М. (082)
COBISS.SR-ID 218343180 ДВ - 265

VUKIĆEVIĆ, Dejan, 1965–2022
Az utolsó történet / Dejan Vukićević ; Józó Andrea fordítása. - Ilustr.
U: Híd. - ISSN 0350-9079. - 79. évf., 5. sz. (2015. máj.), str. 20–26
821.163.41-32
COBISS.SR-ID 46806793 ДВ - 266

АРАНИТОВИЋ, Добрило, 1946–
Дејан Вукићевић или сретан укрштај талената / Добрило Аранитовић. - 'Изговорено на промоцији књиге Дејана Вукићевића Библиографија српских енциклопедија и лексикона у амфитеатру Народне библиотеке Србије, 8. априла 2015. године.
У: Сусрети библиографа у спомен на др Георгија Михаиловића. - ISSN 1450-8699. - Год. 20 (2016 [шт. 2017]), стр. 315–320
016:030(=163.41)
COBISS.SR-ID 524394389 ДВ - 267

ВУКИЋЕВИЋ, Дејан, 1965–2022
Библиографија српских речника / Дејан Вукићевић. - Београд : Народна библиотека Србије, 2016 (Београд : Ретро принт). - 322 стр. ; 29 cm
Текст штампан двостубачно. - Тираж 500. - Регистри. - Садржи и: Допуна Библиографије српских енциклопедија и лексикона.
ISBN 978-86-7035-402-9 (брош.)
016:[811.163.41'374=00
016:031(=163.41)
COBISS.SR-ID 253550348 ДВ - 268

ВУКИЋЕВИЋ, Дејан, 1965–2022
Нокат и месо / Дејан Вукићевић. - Нови Сад : Културни центар Новог Сада, 2016 (Нови Сад : Artprint media). - 164 стр. ; 19 cm. - (Едиција Џепни анаграм. Проза)

Тираж 300. - Стр. 151–162: О животу, о уметности, о истинама : (не)стварнеприче према живим моделима / Милица Ћуковић. - На корицама белешка о аутору с његовом сликом.
ISBN 978-86-7931-470-3 (брош.)
821.163.41-32
821.163.41.09-32 Вукићевић Д.
COBISS.SR-ID 301481479 ДВ - 269

ВУКИЋЕВИЋ, Дејан, 1965–2022

Пописана Повеља : (Ана Гвозденовић, Библиографија прилога у часопису Повеља : 2001-2015. Краљево: Народна библиотека „Стефан Првовенчани“, 2015) / Дејан Вукићевић
У: Сусрети библиографа у спомен на др Георгија Михаиловића. - ISSN 1450-8699. - Год. 20 (2016 [шт. 2017]), стр. 345–347
014.3ПОВЕЉА(049.32)
COBISS.SR-ID 524395669 ДВ - 270

ВУКИЋЕВИЋ, Дејан, 1965–2022

Селективна библиографија Драга Кекановића / Дејан Вукићевић
У: Зборник 32. књижевних сусрета Савремена српска проза, 3–4. новембар 2015, Трстеник / [главни и одговорни уредник Верољуб Вукашиновић]. - Трстеник : Народна библиотека „Јефимија“, 2016. - (Савремена српска проза ; зборник бр.28). - ISBN 978-86-83191-66-6. - Стр. 71–85
012 Kekanović D.
COBISS.SR-ID 325734919 ДВ - 271

ВУКИЋЕВИЋ, Дејан, 1965–2022

Увођење у посао или уводник у покушају / Дејан Вукићевић. - Доступно и на: https://www.nb.rs/view_file.php?file_id=5252
У: Гласник Народне библиотеке Србије (Штампано изд.). - ISSN 1450-8915. - Бр. 18 (2016), стр. 7–10
050:02ГЛАСНИК НАРОДНЕ БИБЛИОТЕКЕ СРБИЈЕ"2016"
COBISS.SR-ID 233906444 ДВ - 272

ВУКИЋЕВИЋ, Дејан, 1965–2022

Non imprimatur или Цензура у библиотекарству и издаваштву / Дејан Вукићевић. - Доступно и на: https://www.nb.rs/view_file.php?file_id=5253. - Напомене и библиографске референце уз текст. - Сажетак ; Summary. - Библиографија: стр. 43–46
У: Гласник Народне библиотеке Србије (Штампано изд.). - ISSN 1450-8915. - Бр. 18 (2016), стр. 15–47
026/027:351.751.5

026/027:098.1
351.751.5(497.11)
82:351.751.5
COBISS.SR-ID 233908748 ДВ - 273

ЂОРЂЕВИЋ, Бобан, 1971–

Век и по Зајечарске библиотеке : (1866–2016) : библиографија / Бобан Ђорђевић, Виолета Станковић Анђелковић, Маја Булајић. - Зајечар : Матична библиотека „Светозар Марковић“, 2016 (Зајечар : Деркс). - 197 стр. : илустр. ; 24 cm

Тираж 300. - Белешка о ауторима: стр. 196. - Стр. 197: Век и по Зајечарске библиотеке : (1866–2016) : библиографија / Дејан Вукићевић. - Регистри.

ISBN 978-86-86305-38-1 (брош.)
016:027.022(497.11)"1866/2016"
013:[027.022:655.4(497.11)"1866/2016"
COBISS.SR-ID 232891916 ДВ - 274

ЂОРЂЕВИЋ, Бобан, 1971–

Век и по Зајечарске библиотеке : (1866–2016) : библиографија / Бобан Ђорђевић, Виолета Станковић Анђелковић, Маја Булајић. - Зајечар : Матична библиотека „Светозар Марковић“, 2016 (Зајечар : Деркс). - 197 стр. : илустр. ; 25 cm

Тираж 300. - Белешка о ауторима: стр. 196. - Стр. 197: Век и по Зајечарске библиотеке : (1866–2016) : библиографија / Дејан Вукићевић. - Регистри.

ISBN 978-86-86305-38-1 (картон)
016:027.022(497.11)"1866/2016"
013:[027.022:655.4(497.11)"1866/2016"
COBISS.SR-ID 227789068 ДВ - 275

ВУКИЋЕВИЋ, Дејан, 1965–2022

Извртнута рукавица или старо место / Дејан Вукићевић. - Доступно и на: https://drive.google.com/file/d/1q29WsUVZt86afTRZ5x3530sPtZZZAIQs/view. - Награда „Милутин Ускоковић“, 2016; треће место.

У: Међај. - ISSN 0351-5451. - Год. 37, бр. 101/103 (2017), стр. [23–26]
821.163.41-32
COBISS.SR-ID 517066145 ДВ - 276

ВУКИЋЕВИЋ, Дејан, 1965–2022

Селективна библиографија Драгослава Михаиловића / Дејан Вукићевић

У: Зборник 33. књижевних сусрета Савремена српска проза, 12. новембар 2016., Трстеник / [главни и одговорни уредник Верољуб Вукашиновић]. -

Трстеник : Народна библиотека „Јефимија“, 2017. - (Савремена српска проза ; зборник бр.29). - ISBN 978-86-83191-72-7. - Стр. 183–243
012 Михаиловић Д.
COBISS.SR-ID 524684949 ДВ - 277

ВУКИЋЕВИЋ, Дејан, 1965–2022
Селективна библиографија Лабуда Драгића / Дејан Вукићевић. - Доступно и на: http://www.pefja.kg.ac.rs/preuzimanje/Uzdanica%20PDF/Uzdanica_XIV-2.pdf
У: Узданица (Јагодина). - ISSN 1451-673X. - Год. 14, бр. 2 (2017), Стр. 173–181
012 Драгић Л.
COBISS.SR-ID 524373141 ДВ - 278

ВУКИЋЕВИЋ, Дејан, 1965–2022
Hodalica za prošlost ili Događaj koji treba da se dogodi(o) / Dejan Vukićević
U: Polja (Novi Sad). - ISSN 0032-3578. - God. 62, br. 506 (jul–avg. 2017), str. 29–31
821.163.41-32
COBISS.SR-ID 325412871 ДВ - 279

ГОРДИЋ-Петковић, Владислава, 1967–
Detekcija i denuncijacija / Vladislava Gordić Petković. - Dostupno i na: https://polja.rs/wp-content/uploads/2017/07/Polja-505-Internet-252-254.pdf. - Prikaz knjige: Dejan Vukićević: Nokat i meso, Novi Sad, 2016.
U: Polja (Novi Sad). - ISSN 0032-3578. - God. 62, br. 505 (maj–jun 2017), str. 252–254
821.163.41.09-32 Вукићевић Д.(049.32)
COBISS.SR-ID 325393671 ДВ - 280

СТОЛИЋ, Драгана, 1969–
Блискост, писање и (неизбежно) питање / Драгана Столић. - Доступно и на: https://issuu.com/nbkg/docs/koraci_2017_br_10-12. - Приказ књиге: Дејан Вукићевић: Нокат и месо, Нови Сад, 2016. - Белешка о ауторки: стр. 188.
У: Кораци. - ISSN 0454-3556. - Год. 51, св. 10/12 (2017), стр. 127–130
821.163.41.09-32 Вукићевић Д.(049.32)
COBISS.SR-ID 522218077 ДВ - 281

БЕЖАНИЋ, Тијана, 1984–

Библиографија српских речника Дејана Вукићевића / Тијана Т. Бежанић, Тамара Ђ. Јанковић. - Доступно и на: https://bds.rs/wp-content/uploads/2018/07/bibliotekar-2018-60-1-10-1.pdf. - Приказ књиге: Дејан Вукићевић. Библиографија српских речника. Београд, 2016.

У: Библиотекар (Београд). - ISSN 0006-1816. - Год. 60, бр. 1 (2018), Стр. 131–134

016:811.163.41'374=00(049.32)

016:031(=163.41)(049.32)

COBISS.SR-ID 265257996 ДВ - 282

ВУКИЋЕВИЋ, Дејан, 1965–2022

Покушај текуће библиографије - заборављени часопис Библиограф / Дејан Вукићевић. - Библиографија: стр. 121. - Summary.

У: Сусрети библиографа у спомен на др Георгија Михаиловића. - ISSN 1450-8699. - Год. 21 (2018 [шт. 2019]), стр. 113–122

050БИБЛИОГРАФ

COBISS.SR-ID 19571721 ДВ - 283

ВУКИЋЕВИЋ, Дејан, 1965–2022

Пупак / Дејан Вукићевић. - Доступно и на: https://drive.google.com/file/d/1CsL oFXpJwxoWWCMnK88r8BMiPd1vsHX/view. - Белешка о аутору: стр. 80. - Награда „Милутин Ускоковић", 2017; приповетка изабрана за објављивање.

У: Међај. - ISSN 0351-5451. - Год. 38, бр. 107 (2018), стр. 39–42

821.163.41-32

COBISS.SR-ID 517161121 ДВ - 284

ВУКИЋЕВИЋ, Дејан, 1965–2022

Чему још библиотекарство? : Колико су видљиве библиотеке и библиотекарство у Србији / Дејан Вукићевић. - Белешка о аутору: стр. 162

У: Библиопис. - ISSN 1452-6808. - Год. 13, бр. 13/14 (2018), стр. 145–148

02(497.11)

COBISS.SR-ID 18602249 ДВ - 285

ВУКИЋЕВИЋ, Дејан, 1965–2022

Чему још библиотеке? / Дејан Вукићевић. - Додатак: Култура (стр. 17)

У: Вечерње новости. - ISSN 0350-4999. - Год. 65 (12. октобар 2018.)

02(497.11)

COBISS.SR-ID 282786572 ДВ - 286

ВУКИЋЕВИЋ, Дејан, 1965–2022

In memoriam : Борислав Радовић (1935–2018) / Дејан Вукићевић. - Фотогр. Бориславa Радовића. - Доступно и на: https://www.nb.rs/view_file.php?file_id=6004. - Напомене и библиографске референце уз текст. - Садржи и: Монографске публикације Бориславa Радовића ; Публикације у издању Народне библиотеке Србије у којима је Борислав Радовић био уредник, технички уредник, редактор или приређивач каталога

У: Гласник Народне библиотеке Србије (Штампано изд.). - ISSN 1450-8915. -

Год. 17, бр. 20 (2018), стр. 275–282

821.163.41:929 Радовић Б.

012 Радовић Б.

COBISS.SR-ID 271001612 ДВ - 287

ЂИЛАС, Гордана, 1958–

А, одговора и даље није било / Гордана Ђилас. - Приказ књиге: Дејан Вукићевић: Нокат и месо, Нови Сад, 2016.

У: Српски књижевни лист. - ISSN 2334-6000. - бр. 22/127 (сеп.–нов. 2018), стр. 9–10

821.163.41.09-32 Вукићевић Д.(049.32)

COBISS.SR-ID 326345991 ДВ - 288

ЈАНКОВИЋ, Ана, 1967–

Библиографија српских речника Дејана Вукићевића / Ана Јанковић. - Доступно и на: http://www.biblioteka-bor.org.rs/2019/02/beleznica-br-36/

У: Бележница. - ISSN 1451-2378. - Год. 20, бр. 36 (2018), стр. 111–115

016:031(=163.41)(049.32)

COBISS.SR-ID 276079884 ДВ - 289

ПАВЛОВИЋ, Ана, 1985–

Значај српских речника за очување српског језика и писма / Ана Павловић. - Илустр. - Доступно и на: https://cacak-dis.rs/izdanja/casopisi/glas-biblioteke/. - Приказ књиге: Дејан Вукићевић, Библиографија српских речника, Београд, 2016 [2018]. - Напомене и библиографске референце уз текст

У: Глас библиотеке. - ISSN 0353-7595. - Бр. 24 (2018), стр. 95–97

016:[811.163.41'374=00(049.32)

016:031(=163.41)(049.32)

COBISS.SR-ID 274381324 ДВ - 290

СИМОНОВИЋ, Симон, 1946–2020

Уочи главног претреса : изабране и нове песме / Симон Симоновић ; приредио Богдан А. Поповић. - Београд : Танеси, 2018 (Београд : Скрипта). - 241 стр. ; 20 cm. - (Библиотека Српска књижевност / [Танеси])
Тираж 500. - Стр. 7–34: Снови и несанице Симона Симоновића / Богдан А. Поповић. - Стр. 187–199: Критика о поезији Симона Симоновића / Предраг Петровић ... [и др.]. - О песнику: стр. 203. - Стр. 207–229: Селективна библиографија Симона Симоновића / Дејан Вукићевић.
ISBN 978-86-80430-92-8 (брош.)
821.163.41-1
821.163.41.09-1 Симоновић С.
012 Симоновић С.
016 Симоновић С.
COBISS.SR-ID 268425996 ДВ - 291

СТАМАТОВИЋ, Десанка, 1934–

Радити оно што волиш, волети то што радиш : разговор са проф. др Десанком Стаматовић / разговор водио Дејан Вукићевић. - Фотогр. - Доступно и на: https://www.nb.rs/view_file.php?file_id=6009
У: Гласник Народне библиотеке Србије (Штампано изд.). - ISSN 1450-8915. - Год. 17, бр. 20 (2018), стр. 163–179
02:929 Стаматовић Д.(047.53)
COBISS.SR-ID 270983692 ДВ - 292

ВУКИЋЕВИЋ, Дејан, 1965–2022

Библиографија академика Матије Бећковића : у част осамдесет година живота / Дејан Вукићевић ; уредник Миро Вуксановић. - Београд : САНУ, 2019 (Београд : САНУ). - 362 стр. : слика М. Бећковића ; 24 cm. - (Издања Библиотеке / Српска академија наука и уметности, ISSN 0561-743X ; књ. 33) На спор. насл. стр.: Matija Bećković bibliography. -
Тираж 300. - Белешка о аутору: стр. [363]. - Регистри.
ISBN 978-86-7025-843-3 (брош.)
012 Бећковић М.
016:929 Бећковић М.
COBISS.SR-ID 280846348 ДВ - 293

ВУКИЋЕВИЋ, Дејан, 1965–2022

Варијанте с аспекта старих књига / Дејан Вукићевић. - Илустр. - Доступно и на: https://www.nb.rs/view_file.php?file_id=6502. - Напомене и библиографске референце уз текст. - Библиографија: стр. 347. - Сажетак ; Summary

У: Посебне збирке у контексту заштите културног наслеђа и као подстицај културног развоја / [уредници Маша Милорадовић, Дејан Вукићевић]. - Београд : Народна библиотека Србије, 2019. - ISBN 978-86-7035-436-4. - Стр. [329]–348
025.321:091/094
COBISS.SR-ID 283373580 ДВ - 294

ВУКИЋЕВИЋ, Дејан, 1965–2022

О потребама младих невидљивих библиотекара / Дејан Вукићевић. - Изговорено за Дан Народне библиотеке Србије, 28. фебруара 2019.
У: Библиотекар (Београд). - ISSN 0006-1816. - Год. 61, бр. 2 (2019), Стр. 133–135
02(042.5)
821.163.41-5
COBISS.SR-ID 281450508 ДВ - 295

ВУКИЋЕВИЋ, Дејан, 1965–2022

Селективна библиографија Владана Матијевића / Дејан Вукићевић
У: Зборник 35. књижевних сусрета Савремена српска проза, 16–17. новембар 2018., Трстеник / [главни и одговорни уредник Верољуб Вукашиновић]. - Трстеник : Народна библиотека „Јефимија“, 2019. - (Савремена српска проза ; зборник бр.31). - ISBN 978-86-83191-78-9. - (2019), стр. 45–69
012 Матијевић В.
COBISS.SR-ID 18869257 ДВ - 296

ВУКИЋЕВИЋ, Дејан, 1965–2022

Non imprimatur или Цензура у библиотекарству и издаваштву / Дејан Вукићевић. - Обреновац : Библиотека „Влада Аксентијевић“ ; Лазаревац : Библиотека „Димитрије Туцовић“, 2019 (Београд : Донат граф). - 209 стр. : илустр. ; 23 x 23 cm
Тираж 500. - Стр. 193–202: Заражени цензуром? / Маријан Довић. - Белешка о аутору: стр. 209. - Напомене и библиографске референце уз текст. - Регистар.
ISBN 978-86-81212-10-3 (БВА)
ISBN 978-86-81335-72-7 (БДТ; картон)
026/027:351.751.5
026/027:098.1
098.1
COBISS.SR-ID 276090124 ДВ - 297

КОВАЧЕВИЋ, Небојша, 1966–

Један (п)опис „подручја борбе“ / Небојша Ковачевић. - Доступно и на: https://bds.rs/wp-content/uploads/2019/12/bibliotekar-2019-61-2-15.pdf. - Приказ књиге: Дејан Вукићевић: Non imprimatur или Цензура у библиотекарству и издаваштву, Обреновац - Лазаревац, 2019. - Напомене и библиографске референце уз текст

У: Библиотекар (Београд). - ISSN 0006-1816. - Год. 61, бр. 2 (2019), Стр. 159–162

026/027:351.751.5(049.32)
026/027:098.1(049.32)
098.1(049.32)
COBISS.SR-ID 281403148 ДВ - 298

ПЕУЛИЋ, Никола, 1994–

Цензура - уђуткивање човечанства / Никола З. Пеулић. - Доступно и на: https://cacak-dis.rs/izdanja/casopisi/glas-biblioteke/. - Приказ књиге: Дејан Вукићевић: Non imprimatur или цензура у библиотекарству и издаваштву, Обреновац - Лазаревац, 2019.

У: Глас библиотеке. - ISSN 0353-7595. - Бр. 25 (2019[шт. 2020]), Стр. 129–132

026/027:351.751.5(049.32)
026/027:098.1(049.32)
098.1(049.32)
COBISS.SR-ID 26965257 ДВ - 299

ПОСЕБНЕ збирке у контексту заштите културног наслеђа и као подстицај културног развоја : зборник радова са међународне конференције Одељења посебних фондова Народне библиотеке Србије, Београд, 2–4. октобар 2017. / [уредници Маша Милорадовић, Дејан Вукићевић]. - Београд : Народна библиотека Србије, 2019 (Београд : Retro Print). - 775 стр. : илустр. ; 24 cm

Радови на срп. и енгл. језику. - Напомене и библиографске референце уз радове. - Библиографија уз сваки рад. - Abstracts.

ISBN 978-86-7035-436-4 (картон)
025.17(082)
7.025(082)
COBISS.SR-ID 278915084 ДВ - 300

БЕЋКОВИЋ, Матија, 1939–

Матија Бећковић / приредио Јован Делић. - Нови Сад : Издавачки центар Матице српске, 2020 (Нови Сад : Сајнос). - 402 стр. ; 24 cm. - (Антологијска едиција Десет векова српске књижевности ; књ. 98)

Тираж 1.000. - Стр. 9–58: Зашто си ме оставио, оче / Јован Делић. -

Биографија: стр. 361–362. - Приређивачке напомене: стр. 373. - Стр. 377–394: О Бећковићу / Бранко Ћопић ... [и др.]. - Додатак : Антологијска едиција Десет векова српске књижевности : концепцијска и уређивачка начела: стр. 397–402. - Стр. 363–372: Селективна библиографија / библиографску грађу уредили Дејан Вукићевић и Милена П. Марковић.
ISBN 978-86-80730-26-4 (картон)
821.163.41-14
821.163.41.09 Bećković M.
COBISS.SR-ID 330944519 ДВ - 301

ВУКИЋЕВИЋ, Дејан, 1965–2022
Дуга историја цензорских маказа / Дејан Вукићевић ; [раз. вод.] Драгољуб Стевановић. - Додатак: Магазин (Бр. 1183, стр. 28–29)
У: Политика (Београд). - ISSN 0350-4395. - Год. 147, бр. 38261 (31. мај 2020.)
821.163.41:929 Вукићевић Д.(047.53)
COBISS.SR-ID 15828745 ДВ - 302

ВУКИЋЕВИЋ, Дејан, 1965–2022
Рад на библиографији слободног зидарства на српском и сродним језицима / Дејан Вукићевић. - Напомене и библиографске референце уз текст. - Summary: Work on bibliography of masonry in Serbian and related languages: стр. 158.
У: Сусрети библиографа у спомен на др Георгија Михаиловића. - ISSN 1450-8699. - Год. 22 (2020 [шт. 2021]), стр. 139–158
016:061.251(497.11)
061.25
COBISS.SR-ID 65967369 ДВ - 303

ВУКИЋЕВИЋ, Дејан, 1965–2022
Селективна библиографија / библиографску грађу уредили Дејан Вукићевић и Милена П. Марковић
У: Матија Бећковић / приредио Јован Делић. - Нови Сад : Издавачки центар Матице српске, 2020. - (Антологијска едиција Десет векова српске књижевности ; књ. 98). - ISBN 978-86-80730-26-4. - Стр. 363–372
012 Бећковић М.
COBISS.SR-ID 54085897 ДВ - 304

ВУКИЋЕВИЋ, Дејан, 1965–2022
Селективна библиографија Мирослава Тохоља / Дејан Вукићевић. - Напомене и библиографске референце уз текст
У: Зборник 36. књижевних сусрета Савремена српска проза, 15-16. новембар 2019., Трстеник / [главни и одговорни уредник Верољуб Вукашиновић].

- Трстеник : Народна библиотека „Јефимија“, 2020. - (Савремена српска проза ; зборник бр.32). - ISBN 978-86-83191-86-4. - Стр. 59–94
012 Тохољ М.
COBISS.SR-ID 40954633 ДВ - 305

ЖИВКОВИЋ, Милош, 1989–

Contra (et pro) censurae : Non imprimatur или Цензура у библиотекарству и издаваштву, Дејан Вукићевић. Београд: Библиотека „Влада Аксетијевић“, Обреновац, Библиотека „Димитрије Туцовић“, Лазаревац, 2019. / Милош Живковић
У: Зборник 36. књижевних сусрета Савремена српска проза, 15–16. новембар 2019., Трстеник / [главни и одговорни уредник Верољуб Вукашиновић]. - Трстеник : Народна библиотека „Јефимија“, 2020. - (Савремена српска проза ; зборник бр. 32). - ISBN 978-86-83191-86-4. - Стр. 259–266
026/027:351.751.5
026/027:098.1
COBISS.SR-ID 41068809 ДВ - 306

ПЕТКОВИЋ, Марија, 1978–

Поздрав из Врњачке Бање / Марија Петковић. - Врњачка Бања : Народна библиотека „Др Душан Радић“, 2020 (Врњачка Бања : Интерклима-графика). - 299 стр. : илустр. ; 22 x 24 cm
Тираж 500. - Стр. 279–283: Разгледнице из Врњачке Бање у Народном музеју Краљево / Мирјана Савић. - Стр. 293–295: Екстраваганција краљице српских бања / Дејан Вукићевић. - Белешка о аутору: стр. 296. - Напомене и библиографске референце уз текст. - Библиографија: стр. 273–278. - Zusammenfassung ; Résumé ; Summary. - Регистри.
ISBN 978-86-82843-44-3 (картон)
656.881.1(497.11)
069.51:656.881.1(497.11)
930.85(497.11 Врњачка Бања)
COBISS.SR-ID 30589193 ДВ - 307

ТАСИЋ, Миле, 1954–

Non imprimatur / Миле Тасић. - Надређени ств. насл: Књига у огледалу. - Приказ књиге: Дејан Вукићевић: Non imprimatur или Цензура у библиотекарству и издаваштву, Лазаревац, 2019.
У: Луча (Суботица). - ISSN 0354-7787. - Год. 29, бр. 1 (јан. 2020), Стр. 107–109
026/027:351.751(049.32)
026/027:098.1(049.32)
COBISS.SR-ID 19766537 ДВ - 308

УКРОПИНА, Весна, 1969–

Non imprimatur или Цензура у библиотекарству и издаваштву / Весна Укропина

У: Годишњак Библиотеке Матице српске. - ISSN 0351-3580. - (2020 [шт. 2021]), стр. 191–196

026/027:351.751.5(049.32)

026/027:098.1(049.32)

COBISS.SR-ID 46435593 ДВ - 309

ВУКИЋЕВИЋ, Дејан, 1965–2022

Библиографија : приручник за стручни испит / Дејан Вукићевић. - Београд : Народна библиотека Србије, 2021 (Београд : Ретро принт). - 113 стр. : илустр. ; 21 cm

Тираж 500. - Библиографија: стр. 109.

ISBN 978-86-7035-470-8 (брош.)

02(075.9)

011/016(075.9)

COBISS.SR-ID 40918025 ДВ - 310

ВУКИЋЕВИЋ, Дејан, 1965–2022

Књиге на оптуженичкој клупи / Дејан Вукићевић ; [разговарала Даница М. Савић]. - ИлуСтр. У: Свеске (Панчево). - ISSN 1451-9976. - Год. 31, бр. 139 (март 2021), Стр. 163–168

821.163.41:929 Вукићевић Д.(047.53)

COBISS.SR-ID 36011529 ДВ - 311

ВУКИЋЕВИЋ, Дејан, 1965–2022

Приватна антологија : изабрано / Дејан Вукићевић. - Београд : Српска књижевна задруга, 2021 (Бор : Терција). - 221 стр. : илустр. ; 21 cm. - (Атлас) Тираж 350. - Стр. [217]–221: До колена и до срца / Владимир Јагличић. - Белешка о писцу: стр. [223].

ISBN 978-86-379-1462-4 (картон)

821.163.41-32

COBISS.SR-ID 41223945 ДВ - 312

ВУКИЋЕВИЋ, Дејан, 1965–2022

Револт, ретроспектива, ре-старт / Дејан Вукићевић. - Доступно и на: https://nb.rs/wp-content/uploads/2021/10/23-Dejan-Vukicevic.pdf. - Приказ часописа „Глас библиотеке" број 26, зборника радова са онлајн саветовања „Завичајни фондови - развој, теме и тенденције 2000–2020"

У: Гласник Народне библиотеке Србије (Штампано изд.). - ISSN 1450-8915. -

Год. 2021, бр. 23 (2021), стр. 209–216
026:908(082)(049.32)
COBISS.SR-ID 45169673 ДВ - 313

ВУКИЋЕВИЋ, Дејан, 1965–2022

Селективна библиографија Јелене Ленголд / Дејан Вукићевић. - Напомене и библиографске референце уз текст

У: Зборник 37. књижевних сусрета Савремена српска проза, новембар 2020., Трстеник / [главни и одговорни уредник Верољуб Вукашиновић]. - Трстеник : Народна библиотека „Јефимија“, 2021. - (Савремена српска проза ; зборник бр.33). - ISBN 978-86-83191-88-8. - Стр. 73–92

012 Ленголд Ј.

COBISS.SR-ID 70429193 ДВ - 314

ВУКИЋЕВИЋ, Дејан, 1965–2022

Non imprimatur или Цензура у библиотекарству и издаваштву / Дејан Вукићевић. - 2. изд. - Нови Сад : Прометеј ; Лазаревац : Библиотека „Димитрије Туцовић“, 2021 (Ваљево : Топаловић). - 209 стр. : илустр. ; 23 x 23 cm

Тираж 500. - Стр. 191–200: Заражени цензуром?: поговор књизи Non imprimatur / Маријан Довић. - Белешка о аутору: стр. 209. - Напомене и библиографске референце уз текст. - Регистар имена. - Награда „Дејан Медаковић“ --> кор.

ISBN 978-86-515-1806-8 (Прометеј; картон)

ISBN 978-86-81335-72-7 (БДТ)

026/027:351.751.5

026/027:098.1

COBISS.SR-ID 43020809 ДВ - 315

ВУКИЋЕВИЋ, Дејан, 1965–2022

Rim zabranjuje, dakle treba čitati / Dejan Vukićević ; [razgovor vodila] Sonja Ćirić. - Dostupno i na: https://www.vreme.com/cms/view.php?id=1914926

U: Vreme (Beograd. 1990). - ISSN 0353-8028. - Br. 1570 (4. februar 2021.), str. 33–35

821.163.41:929 Вукићевић Д.(047.53)

COBISS.SR-ID 33520649 ДВ - 316

УКРОПИНА, Весна, 1969–

Приручник за идеално сређивање књига / Весна Укропина. - Приказ књиге: Дејан Вукићевић: Библиографија : приручник за стручни испит, Београд, 2021.

У: Годишњак Библиотеке Матице српске. - ISSN 0351-3580. - (2021 [шт. 2022]), стр. 197–199
02(075.9)(049.32)
011/016(075.9)(049.32)
COBISS.SR-ID 72636937 ДВ - 317

АНТИЋ, Александра, 1966–

Каталог легата Драгана Мининчића Циге у врањској библиотеци / [ауторке каталога Александра Антић, Јасмина Кнежевић] ; [фотографије Александар Јоцић ... и др.]. - Врање : Јавна библиотека „Бора Станковић“, 2022 (Врање : Плутос). - 285 стр. : илустр. ; 23 cm
Тираж 200. - Стр. 5–8: Уводно слово о легату / Зоран Димић. - Стр. 9–14: Сакупљање расутог блага / Јован Јањић. - Стр. 15–22: Сведок времена / Милена Дражић. - Стр. 29–31: Каталог као дуг дародавцу / Дејан Вукићевић. - Библиографија: стр. 28. - Регистри.
ISBN 978-86-901668-4-8 (брош.)
017.1:[027.6:094(497.11)
379.824:82]:929 Мининчић Д.
COBISS.SR-ID 56644873 ДВ - 318

ВУКАНОВИЋ, Јованка, 1948–

Двоструко омеђени свјетови : поводом књиге Дејана Вукићевића Церебрум (Чигоја штампа, Београд, 2012) / Јованка Вукановић. - Доступно и на: https://povelja.kv-biblio.org.rs/wp-content/uploads/2022/11/2022-br.-1-Dvos truko-omedjeni-svjetovi-str.-101-104.pdf
У: Повеља (1985). - ISSN 0352-7751. - Год. 52, бр. 1 (2022), стр. 101–104
821.163.41.09-31 Вукићевић Д.
COBISS.SR-ID 72365065 ДВ - 319

ВУКИЋЕВИЋ, Дејан, 1965–2022

Библиографија Српске књижевне задруге : 2003–2022 / Дејан Вукићевић ; приредила Гордана Ђилас. - Београд : Српска књижевна задруга, 2022 (Нови Сад : Сајнос). - X, 612 стр. ; 19 cm. - (Српска књижевна задруга ; коло 114, књ. 767)
“Штампано о 130. годишњици Српске књижевне задруге у Београду 2022.” --> насл. стр. - Тираж 500. - Стр. V–X: Библиографија Српске књижевне задруге 2003–2022 / Гордана Ђилас. - Белешка о аутору: стр. 609–610. - Регистри.
ISBN 978-86-379-1505-8 (картон)
013:[061.23:655.4/.5(497.11)”2002/2022”
COBISS.SR-ID 77826057 ДВ - 320

ГАВРИЋ, Гордана, 1965–

Дејанова „Месечева соната“ / Гордана Гаврић. - Доступно и на: https://kv-biblio.org.rs/wp-content/uploads/2023/01/02-Gordana-Gavric.pdf

У: Сарадња библиотека са другим субјектима културе, науке и образовања / Жички сабор библиотекара 2022 Краљево, 5, 6. и 7. октобар 2022. - Краљево : Народна библиотека „Стефан Првовенчани“, 2022. - ISBN 978-86-6104-049-8. - Стр. 13–14

02:929 Вукићевић Д

821.163.41:929 Вукићевић Д.

COBISS.SR-ID 81683977 ДВ - 321

ГЊЕЧ Мијовић, Кармен, 1936–

Библиографија Томислава Мијовића : 1950–2020. / Кармен Гњеч Мијовић. - Зајечар : Историјски архив „Тимочка крајина“, 2022 (Бор : Терција). - 263 стр. : слика Т. Мијовића ; 22 cm

Ауторова слика. - Тираж 150. - Белешка о аутору: стр. 159–160. - Стр. 261–262: Значајан библиограф и значајан стваралац / Дејан Вукићевић. - Регистри. - Библиографија: стр. 257.

ISBN 978-86-84483-66-1

012 Мијовић Т.

016:929 Мијовић Т.

COBISS.SR-ID 67939593 ДВ - 322

ДИМОВСКА, Емилија, 1958–

„Ти видиш непостојеће, ја не видим оно што јесте и тако смо на истом“ / Емилија Димовска. - Доступно и на: https://kv-biblio.org.rs/wp-content/uploads/2023/01/03-Emilija-Dimovska.pdf

У: Сарадња библиотека са другим субјектима културе, науке и образовања / Жички сабор библиотекара 2022 Краљево, 5, 6. и 7. октобар 2022. - Краљево : Народна библиотека „Стефан Првовенчани“, 2022. - ISBN 978-86-6104-049-8. -

Стр. 17–18

02:929 Вукићевић Д

821.163.41:929 Вукићевић Д.

COBISS.SR-ID 81686793 ДВ - 323

МИЛОРАДОВИЋ, Маша, 1969–

Др Дејан Вукићевић (1965–2022) : In memoriam / Маша Милорадовић. - Доступно и на: https://cacak-dis.rs/izdanja/casopisi/glas-biblioteke/

У: Глас библиотеке. - ISSN 0353-7595. - Бр. 28 (2022), стр. 123–126

02:929 Вукићевић Д.

COBISS.SR-ID 84544777 ДВ - 324

МИЛУНОВИЋ, Драгана, 1975–

Моја „приватна антологија" лична сећања на Дејана Вукићевића / Драгана Милуновић. - Доступно и на: https://kv-biblio.org.rs/wp-content/uploads/2023/01/01-Dragana-Milunovic.pdf

У: Сарадња библиотека са другим субјектима културе, науке и образовања / Жички сабор библиотекара 2022 Краљево, 5, 6. и 7. октобар 2022. - Краљево : Народна библиотека „Стефан Првовенчани", 2022. - ISBN 978-86-6104-049-8. - Стр. 9–12

02:929 Вукићевић Д

821.163.41:929 Вукићевић Д.

COBISS.SR-ID 81681161 ДВ - 325

МИЛУНОВИЋ, Драгана, 1975–

In memoriam : Дејан Вукићевић (1965–2022) / Драгана Милуновић. - Фотогр. Дејана Вукићевића. - Доступно и на: https://nb.rs/glasnik-nbs/. - Говор одржан на Старом гробљу у Конареву, 28. јуна 2022. - Садржи и: Дејан Вукићевић [биобиблиографија]

У: Гласник Народне библиотеке Србије (Штампано изд.). - ISSN 1450-8915. - Год. 21, бр. 24 (2022), стр. 253–258

821.163.41:929 Вукићевић Д.

02:929 Вукићевић Д.

012 Вукићевић Д.

COBISS.SR-ID 79672585 ДВ - 326

ТРИФУНОВИЋ, Богдан, 1977–

In memoriam: Дејан Вукићевић (1965–2022) / Богдан Трифуновић. - Доступно и на: https://bibliotekar.bds.rs/index.php/1/issue/archive

У: Библиотекар (Београд). - ISSN 0006-1816. - Год. 64, бр. 2 (2022), Стр. 161–163

02:929 Вукићевић Д

COBISS.SR-ID 81588489 ДВ - 327

А, одговора и даље није било 288
Алеја бизарних кипова 65
Алек Вукадиновић, песник: зборник 53–54
Али, с друге стране 233
Амаркорд или варка 66, 78
Аналитичка библиографска обрада краљевачке књижевне периодике: Вукићевић, Дејан. Библиографија прилога у краљевачкој књижевној периодици. Књ. 1 и књ. 2, Краљево: Народна библиотека „Радослав Весник“, 2000–2001. 86
Баба Грозда 135
Баба, ја и ђаво 12
Бабице 192
Бастијан Балтазар Букс . 4
Бес голуба 34, 43
Библиографија: приручник за стручни испит 310
Библиографија академика Матије Бећковића: у част осамдесет година живота 293
Библиографија Алека Вукадиновића 53, 55
Библиографија Бранислава Петровића 172, 175
Библиографија Десимира Благојевића 114
Библиографија Добрице Ћосића 207
Библиографија Драгана Лакићевића 115
Библиографија за узор 157
Библиографија Матије Бећковића 116
Библиографија Николаја Тимченка 158, 173
Библиографија о Стерији (од 1970) 117
Библиографија прилога у краљевачкој књижевној периодици. Књ. 2, Повеља: (1971–2000) 56
Библиографија прилога у краљевачкој књижевној периодици. Књ. 1, Освит, Октобар, Слово 50
Библиографија Српске књижевне задруге: 2003–2022 320
Библиографија српских енциклопедија и лексикона Дејана Вукићевића 264
Библиографија српских енциклопедија и лексикона 234, 257
Библиографија српских речника Дејана Вукићевића 282, 289
Библиографија српских речника 268
Библиографија Томислава Мијовића: 1950–2020. 322
Библиографија часописа Дело Дејана Вукићевића 167
Библиографија часописа „Дело“ 156
Библиографије два књижевника 130

Блискост, писање и (неизбежно) питање 281
Блишњи 159
Бодило 95
Бранислав Петровић песник: зборник 42
Бурек у раљама истине 35
Варијанте с аспекта старих књига 294
Век и по Зајечарске библиотеке: (1866–2016): библиографија 274–275
Велики пројекат ујака Јакова 79, 160
Водич кроз Посебне фондове Народне библиотеке Србије 259
Главни уредник 182
Глас библиотеке бр. 17 210
Гоголъев огољен јунак: из приповетки 26
Град лудака и прогнаника: Алесандро Барико: City, Paideia, Београд, 1999. 51
Грмљавина с Олимпа 211
Две приче 118
Двоструко омеђени свјетови: поводом књиге Дејана Вукићевића Церебрум (Чигоја штампа, Београд, 2012) 319
Дејан Вукићевић или сретан укрштај талената 267
Дејан Вукићевић: Завичајни фондови 209
Дејанова „Месечева соната“ 321
Дело – савременик једне епохе 151
Дело: (1955–1992): библиографија 136
Дело (1955–1992) 88
Десет година без Дела 57
[Десетогодишњи бастијан...] 6
Дим 119
Добрица Ћосић: библиографија 183
Допуна Библиографије српских енциклопедија и лексикона 268
Др Дејан Вукићевић (1965–2022): In memoriam 324
Дуга историја цензорских маказа 302
Желко : одломак из рукописа „Хроника нашег краја“ 137
Живети као сав ненормалан свет 193
Завичајна библиографија 184
Завичајни фондови: докторска дисертација 176
Завичајни фондови 194, 208
Запис из земље 58
Затвореник из луксузне кочије 225
Збирка рукописа и старих књига: Национална и свеучилишна књижница у Загребу 138
Збирка старе српске књиге: Библиотека Дома Народне скупштине 49
Зборник 30. књижевних сусрета Савремена српска проза, 30. мај–1. јун и 5–6.новембар 2013, Трстеник 255

Здравка Радуловић – лауреат награде „Душан Панковић“ 235
Значај српских речника за очување српског језика и писма 290
Зорка 120
Из фондова Народне библотеке Србије: Фонд старог плаката и летка 96
Из хронике нашег краја 139–140
Изврнута рукавица или старо место 276
Импресије 152
Испод капака 98, 121
Историја српске књижевне периодике: округли сто Дело (1955–1992) 170
Јаблан 80
Јавна вечера 195
Један (п)опис „подручја борбе“ 298
Један 168
Јекин мост 14
Јуродиви 36
Кад је Дана оманула 18
Каква корист од наслова: изложба 97
Како сам с Леном чистио собу. 2
Кал 37
Канибал 31
Каталог легата Драгана Мининчића Циге у врањској библиотеци 318
Каталог легата Петра Колендића: рукописи, кореспонденција, старе књиге 258
Кентаур 98
Кључне речи: стара књига, књигољупство 185
Књиге на оптуженичкој клупи 311
Књижевник и библиограф у кључу утврђених закона 72
Ко је луд нека гласа...: Први српски рат плакатима – изложба у Народној библиотеци Србије 113
Концепција збирки фонда старе, ретке и минијатурне књиге народне библиотеке Србије 161
Корота Дејана Вукићевића 64
Корота 38
Љутић: одломак из рукописа „Хроника нашег краја“ 141
Магија приче: Дејан Вукићевић: Омама, Филип Вишњић 150
Мајка 28
Марио Варгас Љоса: Стварна и нестварна стварност (фрагменти) 20
Марио Варгас Љоса: Стварна и нестварна стварност 19
Масонски симболи на старој српској књизи: [изложба Библиотеке града Београда], Одељење старе и ретке књиге о Београду (Завичајно одељење), 8–20. мај 2006. 131
Матија Бећковић песник: зборник 73
Матија Бећковић 301

Мехур 99
Миливоје Пајовић: Заказана бајка, Пљевља, 1993 10
Минијатура на зрну грашка: изложба у НБС 260
Минијатура на зрну грашка: [каталог изложбе] 236
Миодраг М. Пешић: 1897–1979 77
Мираж 89
Моја мајка блогерка 237
Моја мајка и Марсел 238
Моја мајка мува 239
Моја мајка путник 240
Моја мајка рак 241
Моја мајка филозоф 242
Моја мајка читалац 243
Моја „приватна антологија“ лична сећања на Дејана Вукићевића 325 Монографске публикације из области књижевности добитника награде „Бранко
Миљковић“ 90
Мртва душа 59
Мртви пролетери 196
На важном послу 153
На крају дела – Дело 154
Недотрпан 197
Необичан нестанак мог деде 3, 21
Необични догађаји 11
Нестајање 12
Нокат и месо 226, 269
Носорк 15
О библиографији чланака српске књижевне периодике 81
О појму и изучавању завичаја 186
О потребама младих невидљивих библиотекара 295
О проблемима израде персоналних библиографија 122
О раду на аналитичкој библиографији књижевног часописа Дело 162
О раду на Библиографији српских енциклопедија и лексикона 244
Облаци тешки 245
Овај свет 187
Одломак из романа Бодило 100
Окетове стилске вежбе: о седамнаест верзија једног писма Оскара Давича 142
Омама 143
Опорука анђелима 101
Осмех Наташе К. 27
Отворена врата 102–103

Паганска богиња 29
Пандемонијум 30, 52
Пар-непар 198
Перверзија и имагинација 47
Песме 75–76
Пешачки прелаз 227
Пинговић 261
Пир на новом гробљу 31
По обличју Божјему 199–200
Поздрав из Врњачке Бање 307
Покварена мрцина последње врсте 112
Покушај текуће библиографије – заборављени часопис Библиограф 283
Поништитељ 32
Пописана Повеља: (Ана Гвозденовић, Библиографија прилога у часопису
Повеља: 2001–2015. Краљево: Народна библиотека „Стефан Првовенчани“, 2015) 270
Посебне збирке у контексту заштите културног наслеђа и као подстицај културног развоја: зборник радова са међународне конференције Одељења посебних фондова Народне библиотеке Србије, Београд, 2–4. октобар 2017. 300
Последња прича 246
Правимо се луди и све ће проћи 155
Прва бицикла 43
Први пут с оцем на мокрење 91
Први српски рат плакатима: из Фонда старог плаката и летка НБС: Народна библиотека Србије Београд, 2005 105
Први српски рат плакатима 104
Првих двадесет година: библиографија Графичког атељеа Дерета 163
Прво неверство 82
Пред божјим обличјима 230
Приватна антологија: изабрано 312
Приватна историја 174
Прилог за библиографију Матије Бећковића 67
Приручник за идеално срећивање књига 317
Проза Дејана Вукићевића: бизарно, духовито, сетно 254
Прозе 33
Пупак 284
Пуцање пријатељства: историја политичког плаката у Србији 87
Рад на библиографији слободног зидарства на српском и сродним језицима 303
Радити оно што волиш, волети то што радиш: разговор са проф. др Десанком Стаматовић 292

Распршивачи облака или Шта све може стати у једну Бележницу? 212
Револт, ретроспектива, ре-старт 313
Реквијем за родни град 123
Реорганизација Фонда старе, ретке и минијатурне књиге Народне библиотеке Србије у светлу Закона о старој и реткој библиотечкој грађи 213, 247
Рус у Паризу 39
С ону страну ферлауфа 181
Савремена бајка 13, 22
Самарићанка 214
Светови 201
Селективна библиографија Алексе Шантића 92
Селективна библиографија Борисава Станковића 144
Селективна библиографија Бориславa Пекића 60
Селективна библиографија Бориславa Радовића 68, 83
Селективна библиографија Бранислава Петровића 42, 44, 84
Селективна библиографија Виде Огњеновић 145
Селективна библиографија Владана Матијевића 296
Селективна библиографија Владимира Пиштала 248, 255
Селективна библиографија Воје Чолановића 124
Селективна библиографија Давида Албахарија (од 1998) 188
Селективна библиографија Добрице Ћосића: (од 1990) 177
Селективна библиографија Драга Кекановића 271
Селективна библиографија Драгослава Михаиловића 277
Селективна библиографија Јелене Ленголд 314
Селективна библиографија Јована Јовановића Змаја 106
Селективна библиографија Лабуда Драгића 278
Селективна библиографија Матије Бећковића 69
Селективна библиографија Милована Данојлића 164
Селективна библиографија Милосава Ђалића 178
Селективна библиографија Мирослава Тохоља 305
Селективна библиографија Михајла Пантића 262
Селективна библиографија Младена Маркова 93
Селективна библиографија Петра Сарића 249, 255
Селективна библиографија Радослава Петковића 202
Селективна библиографија 304
Сензитивност и хумор 231
Сеоски мотиви 1
Сестра моје мајке 250
Смедеревска издавачко-штампарска делатност: 1868–1947: библиографија 223
Снежна икона: изабране и нове песме 256
Сплин у Рамској 165
Стандардизовање и систематизација аудиовизуелне грађе (са аспекта завичајних фондова) 203

Стара и ретка књига и периодика у Народној библиотеци Смедерево: (1544–1867): библиографија. Св. 2, 1851–1867 171
Старо, добро, као вино 125
Стварна и нестварна стварност 23
Стрелац друге стране 133
Стрелац јединог гола 107
Сушти послови: изабране и нове песме 74 Тапије у излогу: у Дому Народне скупштине отворена изложба „Збирка старе српске књиге“ 129
Телескоп 215
Тераса. У Бањи 251
„Ти видиш непостојеће, ја не видим оно што јесте и тако смо на истом” 323
„Ти видиш постојеће, ја не видим оно што јесте – и тако смо на истом“ 48
Три минијатуре 16
Три приче 85, 216
Увођење у посао или уводник у покушају 272
Уочи главног претреса: изабране и нове песме 291
Упали свећу, читаоче, ти си на реду 7
Урнебесна прича о свету 128
Успаванка за Авеља 61
Успомена свијетскога рата: Једна минијатурна и ретка књига у Народној библиотеци Србије: Ратни манифест Фрање Јосипа Првог 252
Усуд ћоравог Џафера 17
Фетусомахија 204
Фирентинска смрт 40
Фонд периодике у Народној библиотеци Смедерево 206
Хроника нашег краја 45
Хронике нашег краја: одломак из рукописа 126
Цензура – уђуткивање човечанства 299
Цензура и библиографија 217
Церебрум 218
Ципеле моје мајке 253
Цирцулус витае 62
Црна овца 228
Чаробни брег српског библиотекарства: на зачељу културе 263
Чему још библиотекарство?: Колико су видљиве библиотеке и библиотекарство у Србији 285
Чему још библиотеке? 286
Четири сценарија за спас књиге: парадокси библиотеке будућности 219
Човек са кружног трга 46
Шарена лажа 146
Шта је по вама нормално понашање? 111
Шћеловић : одломак из рукописа „Хроника нашег краја“ 147

Albatros među dokonim mornarima: Dejan Vukićević: Omama, Filip Višnjić, 2007. 134
Aleja splina 70
Bodilo: odlomak iz romana 109
Bodilo: (roman) 108
Contra (et pro) censurae: Non imprimatur или Цензура у библиотекарству и издаваштву, Дејан Вукићевић. Београд: Библиотека „Влада Аксетијевић“, Обреновац, Библиотека „Димитрије Туцовић“, Лазаревац, 2019. 306
Čuvaju i knjige iz Venecije iz 16. veka 220
Ćićola 189
Detekcija i denuncijacija 280
Dva prsta ispod srca 71
Gore dole 205
Gorki plodovi 190
Hodalica za prošlost ili Događaj koji treba da se dogodi(o) 279
In memoriam: Борислав Радовић (1935–2018) 287
In memoriam: Дејан Вукићевић (1965–2022) 326
In memoriam: Дејан Вукићевић (1965–2022) 327
Jednostavnost i draž kratke priče 169
Kal 63
Knjiga manja od zrna pasulja 148
Korisnici zavičajnih fondova 179
Krez Trobure: odlomci iz rukopisa „Hronika našeg kraja“ 180
Kult svetoga Save u Rusiji 24
Mario Vargas Ljosa: Stvarna i nestvarna stvarnost 25
Miraž 94
Miroslav Karaulac čovek i pisac 265
Moj brat Jovan 41
Moj čitalac 127
Nestanci mojega dede 5
Non imprimatur или Цензура у библиотекарству и издаваштву 273, 297, 309, 315
Non imprimatur 308
Nova uloga, značaj i mogućnosti zavičajnih fondova u eri interneta i digitalizacije građe 191
Osobenosti Gogoljeve pripovetke. 1 149
Osobenosti Gogoljeve pripovetke. 2 166
Potop 8
Prelazak 9
Prilozi za istoriju javnog života: izložba „Prvi srpski rat plakatima“ 110
Rani jadi 221

Rim zabranjuje, dakle treba čitati 316
Roman kao izazov 132
U grobu 222
Az utolsó történet 266
Vladan Desnica i Desničini susreti: pogled unatrag, pogled unaprijed 232
(Živi)(mrtvac) i Bog sa cerebralnom paralizom 229
Život posmatran kroz prozor književnosti 224

Александровић, Весна, 1971– (аутор) 259
Андоновска, Биљана, 1981– (аутор) 133
Антић, Александра, 1966– (аутор) 318
Аранитовић, Добрило, 1946– (аутор) 267
Арсенић, Владимир, 1972– (аутор) 134, 172–173
Аћин, Јовица, 1946– (аутор) 170
Бежанић, Тијана, 1984– (аутор) 282
Бећковић, Матија, 1939– (аутор) 301
Бећковић, Матија, 1939– (особа или установа којој је књига (рукопис) посвећена) 73
Блечић, Петар, новинар (особа која интервјуише) 148
Богуновић, Марко, 1989– (аутор) 224
Бојовић, Злата, 1939– (аутор, аутор додатног текста) 258
Брајовић, Предраг, 1965– (аутор) 174
Брковић, Мирјана, 1961– (аутор) 157
Булајић, Маја, 1975– (аутор) 274, 275
Вранеш, Александра, 1960– (ментор) 176
Вукановић, Јованка, 1948– (аутор) 319
Вукашиновић, Верољуб, 1959– (главни и одговорни уредник) 255
Вукићевић, Дејан, 1965–2022 (аутор додатног текста) 42, 53–54, 73–77, 232, 255–256, 265, 291, 301, 322
Вукићевић, Дејан, 1965–2022 (аутор изложбе, аутор додатног текста) 49
Вукићевић, Дејан, 1965–2022 (аутор, аутор изложбе) 131
Вукићевић, Дејан, 1965–2022 (аутор) 1–41, 43–46, 50–52, 55–63, 65–71, 78–85, 88–109, 114–127, 135–147, 149, 158–166, 170, 175–180, 182–205, 210–219, 221–222, 225–228, 233–253, 255, 258–263, 266, 268–273, 276–279, 283–285, 287, 293–297, 303–305, 310, 312–315, 320
Вукићевић, Дејан, 1965–2022 (интервјуисана особа) 148, 220, 286, 302, 311, 316
Вукићевић, Дејан, 1965–2022 (особа која интервјуише) 292
Вукићевић, Дејан, 1965–2022 (рецензент) 171, 174, 206, 223, 274–275, 307, 318
Вукићевић, Дејан, 1965–2022 (уредник) 300
Вуковић, Ђорђије, 1943–2020 (аутор) 170
Вуковић, Ново, 1937–2002 (аутор додатног текста) 301
Вукотић, Бојана, 1958– (аутор) 167, 264
Вуксановић, Миро, 1944– (уредник) 293
Вучинић, Срђан, 1970– (аутор) 47
Гаврић, Гордана, 1965– (аутор) 321

Георгијев, Слободан, 1976– (аутор) 110
Глишовић, Јелена, 1982– (аутор) 259
Гњеч Мијовић, Кармен, 1936– (аутор) 322
Гордић-Петковић, Владислава, 1967– (аутор) 280
Делић, Јован, 1949– (приређивач, сакупљач, аутор додатног текста) 301
Делић, Јован, 1949– (члан комисије) 176
Делић, Лидија, 1974– (аутор) 254
Деспотовић, Предраг, 2000– (фотограф) 318
Димић, Дејан, 1970– (фотограф) 318
Димић, Зоран, 1966– (аутор додатног текста) 318
Димовска, Емилија, 1958– (аутор) 323
Довић, Маријан, 1974– (аутор додатног текста) 297, 315
Дражић, Милена, 1946– (аутор додатног текста) 318
Дугалић, Љиљана, 1959– (аутор) 168
Ђилас, Гордана, 1958– (аутор) 288
Ђилас, Гордана, 1958– (приређивач, сакупљач, аутор додатног текста) 320
Ђилас, Милован, 1911–1995 (аутор додатног текста) 301
Ђорђевић, Бобан, 1971– (аутор, уредник) 274
Ђорђевић, Бобан, 1971– (аутор) 275
Ђорђевић, Бојан, 1965– (аутор) 64
Ђорђевић, Бојан, 1965– (члан комисије) 176
Живановић, Бранислав, 1984– (аутор) 229
Живковић, Милош, 1989– (аутор) 306
Жилник, Гаља, 1980– (аутор) 169
Игњатовић, Срба, 1946– (аутор) 150
Илић, Драгана, 1974– (аутор) 206, 223
Илић, Саша, 1972– (приређивач, сакупљач) 259
Илић, Слађана, 1974– (аутор) 128
Јагличић, Владимир, 1961–2021 (аутор додатног текста) 312
Јанковић, Ана, 1967– (аутор) 151, 289
Јанковић, Тамара, 1987– (аутор) 282
Јанчић, Светлана, 1948– (аутор) 72
Јањић, Јован, 1963– (аутор додатног текста) 318
Јовановић, Гордана, библиотекар (аутор) 171
Јозо, Андреа (преводилац) 266
Јоцић, Александар, 1980– (фотограф) 318
Караулац, Маја (приређивач, сакупљач, аутор додатног текста) 265
Кнежевић, Јасмина, библиотекар, 1971– (аутор) 318
Књижевни сусрети „Савремена српска проза“ (30 ; 2013 ; Трстеник) 255
Књижевнокритички скуп О поезији Бранислава Петровића (1998 ; Краљево) (аутор) 42
Ковачевић, Небојша, 1966– (аутор) 298

Коларић, Синиша (аутор додатног текста) 163
Кољевић, Никола, 1936–1997 (аутор додатног текста) 301
Кордић, Стеван, 1947– (аутор додатног текста) 301
Костадиновић, Данијела, 1973– (аутор) 111
Костић, Дејан, 1979– (аутор) 152
Лазовић, Марина, 1959– (аутор) 171
Лакићевић, Драган (аутор додатног текста) 115
Лакићевић, Драган, 1954– (аутор) 256
Маринковић, Марјан, 1976– (аутор) 181
Марковић, Милена, 1962– (аутор додатног текста) 301
Марковић, Милена, 1962– (аутор) 304
Матовић, Весна, 1949– (аутор) 170
Микић, Радивоје, 1950– (аутор додатног текста) 74, 256
Микић, Радивоје, 1950– (уредник) 42
Миливојевић, Ивана (рецензент) 174
Миловановић, Емилија, 1958– (аутор) 48
Милорадовић, Маша, 1969– (аутор) 259, 324
Милорадовић, Маша, 1969– (уредник) 300
Милосављевић-Милић, Снежана, 1966– (аутор) 230
Милуновић, Драгана, 1975– (аутор) 257, 325–326
Мирков-Богдановић, Нада, 1954– (аутор додатног текста) 265
Мирков-Богдановић, Нада, 1954– (аутор) 258
Мићевић, Ивана, 1979– (аутор) 129
Михајловић Михиз, Борислав, 1922–1997 (аутор додатног текста) 301
Мишић, Зоран (аутор) 112
Нађевић, Душан, 1985– (фотограф) 318
Народна библиотека Србије. Одељење посебних фондова (Београд) 300
Недељковић, Живорад, 1959– (аутор) 74
Недељковић, Оливера, 1973– (аутор) 153
Никодијевић, Душан, 1968– (аутор) 259
Оцић, Дејана (аутор додатног текста) 234
Павловић, Ана, 1985– (аутор) 290
Павловић, Миодраг, 1928–2014 (аутор додатног текста) 301
Павловић, Наташа, 1967– (преводилац сажетка) 42, 53
Перуничић, Драгана, 1973– (аутор) 259
Петковић, Марија, 1978– (аутор) 307
Петковић, Ратко (аутор) 170
Петров, Александар, 1938–2021 (аутор) 170
Петровић, Предраг Ж., 1975– (аутор додатног текста) 75–76, 291
Пеулић, Никола, 1994– (аутор) 299
Пешикан-Љуштановић, Љиљана, 1954– (аутор) 231
Пешић, Миодраг М., 1897–1979 (особа или установа којој је књига (рукопис) посвећена) 77

Попара, Славен, 1964– (аутор) 259
Поповић, Богдан А., 1936– (приређивач, сакупљач, аутор додатног текста) 291
Поповић, Наташа, 1970– (аутор) 154
Прелић, Велибор, 1965– (аутор) 259
Радовановић, Мирјана, 1966– (аутор) 206
Радовић, Александар, 1976– (аутор) 207–208
Радуловић, Здравка, 1951– (аутор) 86, 130
Радуловић, Марко М., 1984– (аутор) 155
Радуловић, Немања, 1978– (аутор, аутор изложбе, аутор додатног текста) 131
Роксандић, Драго, 1948– (уредник) 232
Рошуљ, Жарко, 1940–2018 (аутор) 170
Савић, Даница, 1986– (особа која интервјуише) 311
Савић, Мирјана, 1974– (аутор додатног текста) 307
Саратлић, Рада, 1948– (аутор) 87, 113
Симовић, Љубомир, 1935– (аутор додатног текста) 301
Симоновић, Симон, 1946–2020 (аутор) 75–76, 291
Српска књижевна задруга (Београд) 320
Стаматовић, Десанка, 1934– (интервјуисана особа) 292
Станковић, Наташа (преводилац) 259
Станковић Анђелковић, Виолета, 1971– (аутор, лектор) 274
Станковић Анђелковић, Виолета, 1971– (аутор) 275
Стојменовић, Драган, 1974– (аутор) 209
Столић, Драгана, 1969– (аутор) 281
Тасић, Миле, 1954– (аутор) 308
Тешић, Гојко, 1951– (аутор) 170
Тимченко, Николај (особа или установа којој је књига (рукопис) посвећена) 158
Типсаревић, Драгана, 1951– (аутор изложбе) 77
Тонтић, Лидија (преводилац) 131
Трифунац, Јасмина, 1977– (аутор) 259
Трифуновић, Богдан, 1977– (аутор) 327
Ћирилов, Јован, 1931–2014 (аутор) 170
Ћирић, Соња, 1954– (особа која интервјуише) 316
Ћопић, Бранко, 1915–1984 (аутор додатног текста) 301
Ћосић-Вукић, Ана, 1954– (аутор) 170
Ћуковић, Милица В., 1987– (аутор додатног текста) 269
Укропина, Весна, 1969– (аутор) 309, 317
Фехратовић, Јахја, 1982– (аутор) 132
Фрајнд, Марта, 1938– (аутор) 170
Хамовић, Драган, 1970– (аутор додатног текста) 73
Хамовић, Драган, 1970– (уредник, аутор, аутор додатног текста) 53
Хамовић, Драган, 1970– (уредник) 42, 54
Цвијовић-Јаворина, Ивана, 1985– (уредник) 232

Aćin, Jovica, 1946– (аутор) 170
Aleksandrović, Vesna, 1971– (аутор) 259
Andonovska, Biljana, 1981– (аутор) 133
Antić, Aleksandra, 1966– (аутор) 318
Aranitović, Dobrilo, 1946– (аутор) 267
Arsenić, Vladimir, 1972– (аутор) 134, 172–173
Bećković, Matija, 1939– (аутор) 301
Bećković, Matija, 1939– (особа или установа којој је књига (рукопис) посвећена) 73
Bežanić, Tijana, 1984– (аутор) 282
Blečić, Petar, novinar (особа која интервјуише) 148
Bogunović, Marko, 1989– (аутор) 224
Bojović, Zlata, 1939– (аутор, аутор додатног текста) 258
Brajović, Predrag, 1965– (аутор) 174
Brković, Mirjana, 1961– (аутор) 157
Cvijović-Javorina, Ivana, 1985– (уредник) 232
Ćirić, Sonja, 1954– (особа која интервјуише) 316
Ćirilov, Jovan, 1931–2014 (аутор) 170
Ćopić, Branko, 1915–1984 (аутор додатног текста) 301
Ćosić-Vukić, Ana, 1954– (аутор) 170
Ćuković, Milica V., 1987– (аутор додатног текста) 269
Delić, Jovan, 1949– (приређивач, сакупљач, аутор додатног текста) 301
Delić, Jovan, 1949– (члан комисије) 176
Delić, Lidija, 1974– (аутор) 254
Despotović, Predrag, 2000– (фотограф) 318
Dimić, Dejan, 1970– (фотограф) 318
Dimić, Zoran, 1966– (аутор додатног текста) 318
Dimovska, Emilija, 1958– (аутор) 323
Dović, Marijan, 1974– (аутор додатног текста) 297, 315
Dražić, Milena, 1946– (аутор додатног текста) 318
Dugalić, Ljiljana, 1959– (аутор) 168
Đilas, Gordana, 1958– (аутор) 288
Đilas, Gordana, 1958– (приређивач, сакупљач, аутор додатног текста) 320
Đilas, Milovan, 1911–1995 (аутор додатног текста) 301
Đorđević, Boban, 1971– (аутор) 275
Đorđević, Bojan, 1965– (аутор) 64
Đorđević, Bojan, 1965– (члан комисије) 176
Fehratović, Jahja, 1982– (аутор) 132
Frajnd, Marta, 1938– (аутор) 170
Gavrić, Gordana, 1965– (аутор) 321
Georgijev, Slobodan, 1976– (аутор) 110
Glišović, Jelena, 1982– (аутор) 259

Gnječ Mijović, Karmen, 1936– (аутор) 322
Gordić-Petković, Vladislava, 1967– (аутор) 280
Hamović, Dragan, 1970– (аутор додатног текста) 73
Hamović, Dragan, 1970– (уредник, аутор, аутор додатног текста) 53
Hamović, Dragan, 1970– (уредник) 42, 54
Ignjatović, Srba, 1946– (аутор) 150
Ilić, Dragana, 1974– (аутор) 206
Ilić, Saša, 1972– (приређивач, сакупљач) 259
Ilić, Slađana, 1974– (аутор) 128
Jagličić, Vladimir, 1961–2021 (аутор додатног текста) 312
Jančić, Svetlana, 1948– (аутор) 72
Janković, Ana, 1967– (аутор) 151, 289
Janković, Tamara, 1987– (аутор) 282
Janjić, Jovan, 1963– (аутор додатног текста) 318
Jocić, Aleksandar, 1980– (фотограф) 318
Jovanović, Gordana, bibliotekar (аутор) 171
Józó, Andrea (преводилац) 266
Karaulac, Maja (приређивач, сакупљач, аутор додатног текста) 265
Knežević, Jasmina, bibliotekar, 1971– (аутор) 318
Koljević, Nikola, 1936–1997 (аутор додатног текста) 301
Kordić, Stevan, 1947– (аутор додатног текста) 301
Kostadinović, Danijela, 1973– (аутор) 111
Kostić, Dejan, 1979– (аутор) 152
Kovačević, Nebojša, 1966– (аутор) 298
Lakićević, Dragan, 1954– (аутор) 256
Lazović, Marina, 1959– (аутор) 171
Marinković, Marjan, 1976– (аутор) 181
Marković, Milena, 1962– (аутор додатног текста) 301
Marković, Milena, 1962– (аутор) 304
Matović, Vesna, 1949– (аутор) 170
Mićević, Ivana, 1979– (аутор) 129
Mihajlović Mihiz, Borislav, 1922–1997 (аутор додатног текста) 301
Mikić, Radivoje, 1950– (аутор додатног текста) 74, 256
Mikić, Radivoje, 1950– (уредник) 42
Miloradović, Maša, 1969– (аутор) 259, 324
Miloradović, Maša, 1969– (уредник) 300
Milosavljević-Milić, Snežana, 1966– (аутор) 230
Milovanović, Emilija, 1958– (аутор) 48
Milunović, Dragana, 1975– (аутор) 257, 325, 326
Mirkov-Bogdanović, Nada, 1954– (аутор додатног текста) 265
Mirkov-Bogdanović, Nada, 1954– (аутор) 258
Mišić, Zoran (аутор) 112

Nađević, Dušan, 1985– (фотограф) 318
Nedeljković, Olivera, 1973– (аутор) 153
Nedeljković, Živorad, 1959– (аутор) 74
Nikodijević, Dušan, 1968– (аутор) 259
Pavlović, Ana, 1985– (аутор) 290
Pavlović, Miodrag, 1928–2014 (аутор додатног текста) 301
Pavlović, Nataša, 1967– (преводилац сажетка) 42, 53
Peruničić, Dragana, 1973– (аутор) 259
Pešić, Miodrag M., 1897–1979 (особа или установа којој је књига (рукопис) посвећена) 77
Pešikan-Ljuštanović, Ljiljana, 1954– (аутор) 231
Petković, Marija, 1978– (аутор) 307
Petković, Ratko (аутор) 170
Petrov, Aleksandar, 1938–2021 (аутор) 170
Petrović, Predrag Ž., 1975– (аутор додатног текста) 75–76, 291
Peulić, Nikola, 1994– (аутор) 299
Popara, Slaven, 1964– (аутор) 259
Popović, Bogdan A., 1936– (приређивач, сакупљач, аутор додатног текста) 291
Popović, Nataša, 1970– (аутор) 154
Prelić, Velibor, 1965– (аутор) 259
Radovanović, Mirjana, 1966– (аутор) 206
Radović, Aleksandar, 1976– (аутор) 207–208
Radulović, Marko M., 1984– (аутор) 155
Radulović, Nemanja, 1978– (аутор, аутор изложбе, аутор додатног текста) 131
Radulović, Zdravka, 1951– (аутор) 86, 130
Roksandić, Drago, 1948– (уредник) 232
Rošulj, Žarko, 1940–2018 (аутор) 170
Saratlić, Rada, 1948– (аутор) 87, 113
Savić, Danica, 1986– (особа која интервјуише) 311
Savić, Mirjana, 1974– (аутор додатног текста) 307
Simonović, Simon, 1946–2020 (аутор) 75–76, 291
Simović, Ljubomir, 1935– (аутор додатног текста) 301
Stamatović, Desanka, 1934– (интервјуисана особа) 292
Stanković, Nataša (преводилац) 259
Stojmenović, Dragan, 1974– (аутор) 209
Stolić, Dragana, 1969– (аутор) 281
Tasić, Mile, 1954– (аутор) 308
Tešić, Gojko, 1951– (аутор) 170
Tipsarević, Dragana, 1951– (аутор изложбе) 77
Tontić, Lidija (преводилац) 131
Trifunac, Jasmina, 1977– (аутор) 259
Trifunović, Bogdan, 1977– (аутор) 327

Ukropina, Vesna, 1969– (аутор) 309, 317
Vraneš, Aleksandra, 1960– (ментор) 176
Vučinić, Srđan, 1970– (аутор) 47
Vukanović, Jovanka, 1948– (аутор) 319
Vukašinović, Veroljub, 1959– (главни и одговорни уредник) 255
Vukićević, Dejan, 1965–2022 (аутор додатног текста) 42, 53–54, 73–77, 232, 255–256, 265, 291, 301, 322
Vukićević, Dejan, 1965–2022 (аутор изложбе, аутор додатног текста) 49
Vukićević, Dejan, 1965–2022 (аутор, аутор изложбе) 131
Vukićević, Dejan, 1965–2022 (аутор) 1–41, 43–46, 50–52, 55–63, 65–71, 78–85, 88–109, 114–127, 135–147, 149, 158–166, 170, 175–180, 182–205, 210–219, 221–222, 225–228, 233–253, 258–263, 266, 268–273, 276–279, 283–285, 287, 293–297, 303–305, 310, 312–315, 320
Vukićević, Dejan, 1965–2022 (интервјуисана особа) 148, 220, 286, 302, 311, 316
Vukićević, Dejan, 1965–2022 (особа која интервјуише) 292
Vukićević, Dejan, 1965–2022 (рецензент) 171, 174, 206, 223, 274–275, 307, 318
Vukićević, Dejan, 1965–2022 (уредник) 300
Vukotić, Bojana, 1958– (аутор) 167, 264
Vuković, Đorđije, 1943–2020 (аутор) 170
Vuković, Novo, 1937–2002 (аутор додатног текста) 301
Vuksanović, Miro, 1944– (уредник) 293
Žilnik, Galja, 1980– (аутор) 169
Živanović, Branislav, 1984– (аутор) 229
Živković, Miloš, 1989– (аутор) 306

Албахари, Давид, 1948– – Библиографије 188
Барико, Алесандро, 1958– – „City“ 51
Београд – Дом Народне скупштине Републике Србије 49
Бећковић, Матија, 1939– 301
- Библиографије 67, 69, 116, 130, 304
- Биобиблиографије 293
- Зборници 73
Библиограф [часопис] 283
Библиографије – Приручници 310, 317
Библиографије, завичајне – Смедерево – 1868–1947 223
Библиотекари – Стручни испити – Приручници 310, 317
Библиотекарство – Србија 263, 285
Библиотеке
- Аудиовизуелни материјали – Србија 203
- Цензура 273, 297–299, 306, 308–309, 315
библиотечка грађа види Библиотечки материјал – Дигитализација
Библиотечка грађа види Библиотечки материјал – Дигитализација – Докторске дисертације
Библиотечки материјал – Дигитализација 191
- Докторске дисертације 176
Библиотечки фондови
- Забрањене књиге 273, 297–299, 306, 308–309, 315
- Завичајне збирке 179
- Дигитализација – Србија 191
- Србија – Докторске дисертације 176
- У свету 186
Библиотечки фондови, посебни – Зборници 300
Благојевић, Десимир, 1905–1983 – Библиографије 114
Варгас Љоса, Марио, 1936– 19–20
- Романи 23, 25
Војновић, Жарко, 1971– – „Рађање словесног града: каталог старих књига Градске библиотеке Панчево“ 185
Врњачка Бања – Културна историја 307
Вукадиновић, Алек, 1938–
- Библиографије 53–55
- Поезија – Зборници 53–54
Вукићевић, Дејан, 1965–2022 110, 112–113, 129, 269, 324, 326–327
- „Алеја бизарних кипова“ 111
- „Библиографија“ 317

- „Библиографија Бранислава Петровића“ 172
- „Библиографија Добрице Ћосића“ 207
- „Библиографија Драгана Лакићевића“ 130, 153
- „Библиографија Матије Бећковића“ 130
- „Библиографија Николаја Тимченка“ 173
- „Библиографија прилога у краљевачкој књижевној периодици“ 72, 86
- „Библиографија српских енциклопедија и лексикона“ 244, 257, 264, 267, 289
- „Библиографија српских речника“ 282, 290
- „Бодило“ 109, 128, 132
- „Дело“ 151, 154, 156–157, 167
- „Завичајни фондови“ 208–209
- Интервјуи 148, 302, 311, 316
- „Корота“ 47–48, 64
- „Нокат и месо“ 280–281, 288
- „Омама“ 133–134, 150, 152, 155, 168–169, 181
- „Први српски рат плакатима“ 87
- Проза 254
- У успоменама 321, 323, 325
- „Церебрум“ 224, 229–231, 319
- „Non imprimatur или Цензура у библиотекарству и издаваштву“ 298–299, 306, 308–309

Гвозденовић, Ана, 1977– – „Библиографија прилога у часопису Повеља“ 270
Глас библиотеке [часопис]. 17 210
Глас библиотеке [часопис]. 2020 – Зборник радова са онлајн саветовања „Завичајни фондови – развој, теме и тенденције 2000–2020“ 313 Гласник Народне библиотеке Србије [часопис]. Бр. 18 272
Гоголь, Николай Васильевич, 1809–1852 види Гоголъ, Николај Васиљевич, 1809–1852 – Приповетке
Гоголъ, Николај Васиљевич, 1809–1852 – Приповетке 26, 149, 166
Графички атеље Дерета (Београд) – Издања – 1989–2008 – Библиографије 163
Давичо, Оскар, 1909–1989 – Преписка 142
Данојлић, Милован, 1937– – Библиографије 164
Дело [часопис] 57
- 1955–1992 88, 170
- Библиографије 136, 151, 154, 156–157, 162, 167

Десница, Владан, 1905–1967 – Зборници 232
Дикас, Исидор Лисјен, 1846–1870 види Лотреамон, 1846–1870– „Малдоророва певања“
Дикас, Исидор, 1846–1870 види Лотреамон, 1846–1870 – „Малдоророва певања“
Дом Народне скупштине Републике Србије – Збирка старе књиге – Изложбени каталози 49

Драгић, Лабуд, 1954– – Библиографије 278
Ђалић, Милосав, 1944– – Библиографије 178
Енциклопедије, српске – Библиографије 234, 244, 257, 264, 268, 282, 290
Жичка хрисовуља види Награда Жичка хрисовуља – 2000
Завичајне библиографије 184
завичајни фондови види Библиотечки фондови – Завичајне збирке – Дигитализација – Србија
Завичајни фондови види Библиотечки фондови – Завичајне збирке – Србија – Докторске дисертације завичајни фондови види Библиотечки фондови – Завичајне збирке – У свету
Збирка старе српске књиге [изложба] 129
Интелектуалци – Југославија – 1939–1947 – Зборници 232
Интелектуалци и рат 1939.–1947. [зборник] 232
Јавна библиотека „Бора Станковић" (Врање) – Легат Драгана Мининчића Циге – Каталози 318
Јовановић, Јован Змај, 1833–1904 види Јовановић-Змај, Јован, 1833–1904 – Библиографије
Јовановић-Змај, Јован, 1833–1904 – Библиографије 106
Југославија – Културна историја –20в – Зборници 232
Карађорђевић, Ђорђе П., 1887–1972 – „Из мојих записа" 225
Караулац, Мирослав, 1932–2011 – Зборници 265
Каталогизација – Старе књиге 294
Кекановић, Драго, 1947– – Библиографије 271
Књиге – Цензура 297–299, 306, 308–309, 315
Књижевне награде – Србија 228
Књижевни часописи, српски – Чланци – Југославија – 1950–2002 81
Књижевност
- Југославија – Библиографије 90
- Цензура 273
Колендић, Петар, 1882–1969 – Библиотека – Каталози 258
Култ светог Саве 24
културна баштина види Културна добра – Зборници
Културна добра – Зборници 300
културно наслеђе види Културна добра – Зборници
Лакићевић, Драган, 1954– 256
- Библиографије 115, 130, 153, 256
Лексикони, српски – Библиографије 234, 244, 257, 264, 268, 282, 289–290
Ленголд, Јелена, 1959– – Библиографије 314
Лотреамон, 1846-1870 – „Малдороровa певања" 190
Љоса, Марио Варгас, 1936– види Варгас Љоса, Марио, 1936–
Љоса, Марио Варгас, 1936– види Варгас Љоса, Марио, 1936– – Романи
Макин, Андреј, 1957– – „Француско завештање" 39

Марков, Младен, 1934–2015 – Библиографије 93
Матијевић, Владан, 1962– – Библиографије 296
Матична библиотека „Светозар Марковић“ (Зајечар) – 1866–2016
- Библиографије 274–275
- Издања – Библиографије 274–275
Мијовић, Томислав, 1932–2022 – Биобиблиографије 322
Минијатура на зрну грашка [изложба] 260
Мининчић, Драган, 1945– – Колекционарство 318
Михаиловић, Драгослав, 1930– – Библиографије 277
Награда „Душан Панковић“ – Добитници – 2014 235
Награда Жичка хрисовуља
- 1998 42
- 2000 53
Награда за најчитанију књигу године 228
Награда Народне библиотеке Србије за најчитанију књигу године види Награда за најчитанију књигу године
Народна библиотека (Смедерево). Фонд периодичних публикација 206
- Библиографије 171
Народна библиотека (Смедерево). Фонд старе и ретке књиге – Библиографије 171
Народна библиотека Србије (Београд)
- Збирка минијатурних књига 260
- Изложбени каталози 236
- Збирке – Изложбе
- Изложбени каталози 97
- 1840–1945 – Изложбени каталози 105
- Легат Петра Колендића – Каталози 258
- Посебне збирке – Водичи 259
- Фонд старе, ретке и минијатурне књиге 161, 213
- Фондови – Збирка старог плаката и летка – 1840–1945 96, 104
Народна библиотека Србије (Београд). Фонд старе, ретке и минијатурне књиге 220, 225, 247
Национална и свеучилишна књижница (Загреб) – Фондови старе и ретке књиге 138
Недељковић, Живорад, 1959–
- Биобиблиографије 74
- Поезија 74
Огњеновић, Вида, 1941– – Библиографије 145
Октобар [лист] – Библиографије 50, 72, 86
Освит [часопис] – Библиографије 50, 72, 86
Пајовић, Миливоје, 1968– – „Заказана бајка“ 10
Пантић, Михајло, 1957– – Библиографије 262

Пекић, Борислав, 1930–1992 – Библиографије 60
периодичне публикације види Серијске публикације – Србија – 19в–20в
Петковић, Радослав, 1953– – Библиографије 202
Петровић, Бранислав, 1937–
- Библиографије 42, 175
- Поезија – Зборници 42
Петровић, Бранислав, 1937–2002 172
- Библиографије 44, 84
Пешић, Миодраг, 1897–1979
- Библиографије 77
- Изложбени каталози 77
Пиштало, Владимир, 1960–
- Библиографије 248
- Зборници 255
Повеља [часопис]
- 1971–2000 – Библиографије 56, 86
- Библиографије 72
Поповић, Јован Стерија, 1806–1856 – Библиографије 117
Први српски рат плакатима [изложба] 87, 110, 112–113
Радетић, Драгица, 1960– – „Библиографија Бележнице“ 212
Радовић, Борислав, 1935–2018 287
- Библиографије 68, 83
Радуловић, Здравка, 1951– 235
Разгледнице – Мотиви – Врњачка Бања 307
Речници–Библиографије 268, 282, 289–290
Сава, свети, око 1174–1235 – Култ – Русија 24
Савременик [часопис] 88
Сарић, Петар, 1937–
- Библиографије 249
- Зборници 255
Серијске публикације – Србија – 19в–20в 206
Симоновић, Симон, 1946–2020 – Библиографије 75, 291
Слободни зидари
- Библиографије 303
- Издавачка делатност – Југославија 303
Слово [часопис] – Библиографије 50, 72, 86
Српска књижевна задруга (Београд) – Издања – 2003–2022 – Библиографије 320
Српска књижевност – 20в 88
Српска проза – Зборници 255
Стаматовић, Десанка, 1934– – Интервјуи 292
Станковић, Борисав, 1876–1927 – Библиографије 144

Старе и ретке књиге – Законодавство – Србија 213, 247
Тимченко, Николај, 1934–2004 173
- Библиографије 158
Тохољ, Мирослав, 1957– – Библиографије 305
Ћосић, Добрица, 1921–2014 – Библиографије 177, 183, 207
Хрватска књижевност –1940–1950 – Зборници 232
Цензура
- Библиографије 217
- Србија 273
Чолановић, Воја, 1922–2014 – Библиографије 124
Шантић, Алекса, 1868–1924 – Библиографије 92
Baricco, Alesandro, 1958– види Барико, Алесандро, 1958– – "City"
De Lautréamont, comte, 1846–1870 види Лотреамон, 1846–1870 – „Малдороровa певања"
Ducasse, Isidore Lucien, 1846–1870 види Лотреамон, 1846–1870 – „Малдороровa певања"
Lautréamont, comte de, 1846–1870 види Лотреамон, 1846–1870 – „Малдороровa певања"
Lautréamont, Isidore, 1846–1870 види Лотреамон, 1846–1870 – „Малдороровa певања"
Llosa, Mario Vargas, 1936– види Варгас Љоса, Марио, 1936–
Llosa, Mario Vargas, 1936– види Варгас Љоса, Марио, 1936– – Романи
Makine, Andreî, 1957– види Макин, Андреј, 1957– – „Француско завештање"
Vargas Llosa, Mario, 1936– види Варгас Љоса, Марио, 1936–
Vargas Llosa, Mario, 1936– види Варгас Љоса, Марио, 1936– – Романи

САДРЖАЈ

НБС СЕ СЕЋА

9 *Драгана Милуновић*
НБС се сећа

15 *Маша Милорадовић, Душан Никодијевић*
Ко је ко у НБС од 1832. до 1944. године

35 *Ана Савић*
Једно читање Шафариковог инвентара

51 *Драгана Милуновић, Тања Тасић*
Народна библиотека Србије у штампи за време окупације 1941–1942: Попис чланака о Библиотеци из дневних листова *Ново време*, *Обнова* и *Наша борба* садржаних у албуму *Грађа за историју Народне библиотеке*

61 *Тамара Бутиган Вучај*
Дигитална збирка о Народној библиотеци Србије: Прилог култури сећања

79 *Жељко Младићевић, Славица Јанаћковић*
Конзерваторска лабораторија Народне библиотеке Србије – од оснивања до данас

97 *Љиљана Башић*
Развој читаоница Народне библиотеке Србије и пружање информационих услуга

115 *Јасмина Трифунац*
Признања додељена Народној библиотеци Србије

131 *Биљана Албахари, Ирена Бузић*
Стручна библиотекарска литература у издању Народне библиотеке Србије – избор

СТРУКА

159 *Душан Никодијевић*
Обрада архивске грађе у Народној библиотеци Србије

179 *Ненад Идризовић, Немања Калезић*
Човек је оно што чита (прилог за изучавање личне библиотеке епископа Атанасија Јевтића)

189 *Драгана Милуновић*
Нацрт Закона о ауторском и сродним правима: нова/стара позиција библиотека

МАЛА ИЗЛОЖБА

205 *Мирјана Симоски, Душан Злоколица*
Пола века здања Народне библиотеке Србије

219 *Драīан Милошевић*
На траси сећања – приказ изложбе *Нови īрад! Ко ће још да живи на овом īеску?* у Народној библиотеци Србије

ЈА, ЧИТАЛАЦ

231 *Душан Ковачевић*
Библиотека моје младости

233 *Гојко Божовић*
Лична историја читања

PERSONA GRATA

245 И после Јубин-а Јубин: или једна необична прича о првом и једином великом трансферу библиографа у Србији: разговор са Слободанком Комненић – разговор водила Љиљана Драгичевић

ИЗДАВАЧКА ТРАКА

257 *Јасмина Томашевић*
Једна књига о књизи (Амарант Борсук, *Књиīа*, превод са енглеског Машан Богдановски, Београд: Центар за промоцију науке, 2022, 277 стр.)

261 *Небојша Ковачевић*
Једна библиографска историја српске/југословенске социологије (Бојана Вукотић, Добрило Аранитовић, *Социолошки īреīлед 1938–2020: Библиоīрафија*, Београд: Српско социолошко друштво, 2021, 718 стр.)

265 *Гордана Тодорић*
Алманаси и библиографије или: о подсећању да корачамо траговима претходних генерација (Биљана Албахари, Весна Тријић, *Библиоīрафија Јеврејскоī алманаха*, Београд: Савез јеврејских општина Србије, 2023, 323 стр.)

269 *Гордана Ђилас*
Дејанов плави круг (Дејан Вукићевић, *Библиоīрафија Срūске књижевне задруīе 2003–2022*, прир. Гордана Ђилас, Београд: Српска књижевна задруга, 2022, 612 стр.)

275 *Биљана Богдановић*
Ифлине смернице – искуства и препоруке (група аутора, *Ифлина документа – Смернице, том 1*, Београд: Народна библиотека Србије, 2022, 392 стр.)

279 *Оливера Настић*
Нова библиотека (Јасмина Нинков, *Нова библиотека: иновативност и социјална улога библиотека*, Љиг: Интернет клуб; Сомбор: Педагошки факултет, 2023, 106 стр.)

IN MEMORIAM

289 *Бојана Вукотић*
In memoriam: Бранка Булатовић (1937–2023)

БИБЛИОГРАФИЈА

295 *Драгиња Витковић*
Дејан Вукићевић (1965–2022) – прилози за персоналну библиографију

CONTENTS

NLS REMEMBERS

9 *Dragana Milunović*
NLS Remembers

15 *Maša Miloradović, Dušan Nikodijević*
Who is Who in the National Library of Serbia: 1832–1944

35 *Ana Savić*
One Reading of Šafarik's Inventory

51 *Dragana Milunović, Tanja Tasić*
The National Library of Serbia in Press during the Occupation in 1941–1942: The List of Newspaper Articles on the National Library of Serbia from Daily Newspapers *Novo vreme*, *Obnova* and *Naša borba* Contained in the *Album Documents for the History of the National Library*

61 *Tamara Butigan Vučaj*
Digital Collection on the National Library of Serbia: A Contribution to the Culture of Remembrance

79 *Željko Mladićević, Slavica Janaćković*
Conservation Department of the National Library of Serbia – from Establishment until Today

97 *Ljiljana Bašić*
Development of Reading Rooms at the National Library of Serbia and Information Services

115 *Jasmina Trifunac*
Acknowledgments to the National Library of Serbia

131 *Biljana Albahari, Irena Buzić*
Professional Library Literature Published by the National Library of Serbia – Selection

PROFESSION

159 *Dušan Nikodijević*
Processing of the Archival Materials in the National Library of Serbia

179 *Nenad Idrizović, Nemanja Kalezić*
A Man is What he Reads (A Contribution to the Research of the Personal Library of Bishop Atanasije Jevtić)

189 *Dragana Milunović*
The Law on Copyright and Related Rights Proposal: New/Old Positions of Libraries

SMALL EXHIBITION

205 *Mirjana Simoski, Dušan Zlokolica*
Half a Century of the Building of the National Library of Serbia

219 *Dragan Milošević*
A New City! Who Will Live on This Sand? – An Exhibition in the National Library of Serbia on the Occasion of the 75th Anniversary of the Beginning of the Construction of New Belgrade

I, A READER

231 *Dušan Kovačević*
Library of My Youth

233 *Gojko Božović*
A Personal History of Reading

PERSONA GRATA

245 Even after Yubin – Yubin Again: or an Unusual Story about the First and the Only Transfer of Bibliographers in Serbia: an interview with Slobodanka Komnenić – interviewed by Ljiljana Dragičević

PUBLISHING TAPE

257 *Jasmina Tomašević*
A Book on the Book (Amaranth Borsuk, *Book*, translated from English by Mašan Bogdanovski, Belgrade: Center for the Promotion of Science, 2022, 277 p.)

261 *Nebojša Kovačević*
A Bibliographic History of Serbian/Yugoslav Sociology (Bojana Vukotić, Dobrilo Aranitović, *Sociological Review 1938–2020: Bibliography*, Belgrade: The Sociological Society of Serbia, 2021, 718 p.)

265 *Gordana Todorić*
Almanacs and Bibliographies or: about a Reminder that We Are Walking in the Footsteps of Previous Generations (Biljana Albahari, Vesna Trijić, *Bibliography of the Jewish Almanac*, Belgrade: The Federation of Jewish Municipalities of Serbia, 2023, 323 p.)

269 *Gordana Đilas*
Dejan's Blue Circle (Dejan Vukićević, *Bibliography of The Serbian Literary Guild 2003–2022*, ed. Gordana Đilas, Belgrade: Serbian Literary Guild, 2022, 612 p.)

275 *Biljana Bogdanović*
IFLA Guidelines – Experiences and Recommendations (group of authors, *IFLA Documents – Guildlines, Vol. 1*, Belgrade: National Library of Serbia, 2022, 392 p.)

279 *Olivera Nastić*
The New Library (Jasmina Ninkov, *The New Library: Innovativity and Social Role of Libraries*, Ljig: Internet Club; Sombor: Faculty of Education, 2023, 106 p.)

IN MEMORIAM

289 *Bojana V. Vukotić*
In memoriam: Branka Bulatović (1937–2023)

BIBLIOGRAPHY

295 *Draginja Vitković*
Dejan Vukićević (1965–2022) – A Contribution fora Personal Bibliography

Штампање је омогућило
Министарство културе Републике Србије

Електронско издање Гласника НБС доступно је на
http://www.nb.rs

Упутство ауторима за израду радова: https://www.nb.rs/view_file.php?file_id=5612

Printing financed by
Ministry of Culture of the Republic of Serbia

Electronic edition of The NLS Herald is available at
http://www.nb.rs

Paper guidelines: https://www.nb.rs/view_file.php?file_id=5612

CIP - Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

02

ГЛАСНИК Народне библиотеке Србије = The Herald of the National Library of Serbia : годишњак за ... годину / главни и одговорни уредник Владимир Пиштало ; уредник Драгана Милуновић. - [Штампано изд.]. - Год. 1, бр. 1 (1999)- . - Београд : Народна библиотека Србије, 1999- (Београд : Ретро принт). - 24 cm

Годишње. - Друго издање на другом медијуму: Гласник Народне библиотеке Србије (Online) = ISSN 1820-1245
ISSN 1450-8915 = Гласник Народне библиотеке Србије (Штампано изд.)
COBISS.SR-ID 159850503